

Alexandre Dumas

Den sorte tulipan

Alexandre Dumas

Den sorte tulipan

eBibliotek 1800

2022

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Alexandre Dumas: *Den sorte tulipan* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Alexandre Dumas: *Den sorte tulipan* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

1. Et taknemmeligt folk

Det var den 20. august 1672. Byen Haag, de syv forenede provinser hovedstad, lå så ren og pyntet, som var det søndag hver dag. Der var så smukt i den skyggefulde park med de store træer, som bøjede deres grene over imod husene i gotisk stil, mens byens klokketårne med de næsten orientalske kupler spejlede sig i de brede kanaler. Gennem gaderne trængte sig en rød og sort strøm af travle, forpustede og ivrige borgere, som med kniven i bæltet, bøssen på skulderen eller stokken i hånden styrede hen imod Buitenhof, det store fængsel, bag hvis tilgitrede vinduer Cornelius de Witt, en broder til Hollands tidligere statsråd, sad fanget, anklaget af lægen Tyckelaer for mordforsøg.

Cornelius de Witt, der var digeinspektør i Pulten og tidligere havde været borgmester i sin fødeby Dordrecht og hollandsk deputeret, var niogfyrre år gammel, da det hollandske folk, der var blevet træt af republikken efter Jan de Witts mønster, blev grebet af voldsom begejstring for statholderskabet, som ved det evige edikt, der af Jan de Witt var blevet påtvunget de forenede provinser, var blevet afskaffet i Holland.

Da den lunefulde offentlige mening næsten altid mener at se en mand bag hvert princip, så folket bag republikken brødrene de Witts strenge ansigter, disse Hollands romere, der var for stolte til at smigre den nationale smag og urokkelige tilhængere af en mådeholden frihed og en ligelig fordelt velstand, mens det bag statholderskabet mente at se den unge, alvorlige og

tænksomme Vilhelm af Oranje, der af samtiden fik tilnavnet *den tavse*, et navn som efterverdenen har bibeholdt.

Brødrene de Witt tog hensyn til Ludvig XIV, for de følte hans indflydelse tiltage i hele Europa, og de havde for nylig måttet indrømme hans overlegenhed over Holland i anledning af det sejrrige felttog til Rhinen, som er blevet berømt ved romanhelten grev de Quiche, og som i løbet af tre måneder gjorde en ende på de forenede provinsers magt.

Ludvig XIV havde været hollændernes fjende. De fornærmede og hånede ham efter bedste evne, ganske vist næsten altid gennem franske flygtninge, der havde søgt tilflugt i Holland, og den nationale stolthed så i ham en afgjort modstander af republikken. Den forbitrelse, der gjorde sig gældende mod brødrene de Witt, var således dels et udslag af nationens bitterhed over at være overvundet og kuert, dels en følge af den slaphed, der indtræder hos et folk, som lever i håbet om, at en ny fører skal kunne redde det fra undergang og skændsel.

Denne nye fører, der var parat til at træde frem på skuepladsen og måle kræfter med selve den stormægtige Ludvig XIV, var Vilhelm, prins af Oranje, søn af Vilhelm I og dattersøn af kong Karl den Første af England, denne tavse yngling, som den offentlige mening allerede mente at skimte bag statholderskabet.

I året 1672 var Vilhelm af Oranje 22 år gammel. Jan de Witt havde været hans lærer og opdraget ham med det mål for øje at skabe en god borger af den tidligere prins. Henrevet af sin fædrelandskærlighed, der var stærkere end hans hengivenhed til eleven, havde han ved det evige edikt berøvet ham håbet med

hensyn til statholderskabet. Men Forsynet havde modarbejdet menneskene, der indsætter og afsætter jordiske regeringer uden at rådspørge himlenes hersker; hollændernes lunefuldhed og frygten for Ludvig XIV havde omstyrtet statsrådets politik og tilintetgjort det evige edikt ved at genoprette statholderskabet til gunst for Vilhelm af Oranje. Med ham havde Forsynet sine planer, som endnu skjultes af fremtidens tætte tågeslør.

Statsråden bøjede sig for sine medborgeres vilje, men Cornelius de Witt var mere stædig og til trods for, at tilhængere af Oranje-partiet belejrede hans hus i Dordrecht og truede ham med døden, nægtede han at underskrive dokumentet, ifølge hvilket statholderskabet genindførtes.

På sin hustrus indtrængende bønner underskrev han det dog omsider, men tilføjede efter sit navn bogstaverne V. C. (*vi coactus*), det vil sige: Tvunget ved magt. Kun ved et sandt mirakel undslap han den dag sine fjenders forfølgelse.

Heller ikke Jan de Witt, som dog hurtigere og lettere havde bøjet sig for sine medborgeres vilje, gik det synderlig bedre. Nogle dage senere forsøgte man at myrde ham; han blev såret at flere knivstik, men døde dog ikke af dem.

Dette var ikke tilstrækkeligt for oranjerne. De to brødre var en evig hindring for deres planer, de forandrede derfor i øjeblikket fremgangsmåden og forsøgte ved bagtalelse at opnå, hvad de ikke havde kunnet fuldbyrde ved hjælp af dolken.

Det er sjældent, at Forsynet i et givet øjeblik har en stor mand parat til at udføre en stor handling, og når dette sjældne tilfælde indtræffer, optegner historien derfor straks den udvalgte navn for at bevare det til efterverdenens beundring.

Men når selve Djævelen blander sig i menneskenes anliggender for at ødelægge en tilværelse eller kuldkaste en magt, findes der som oftest en usling parat, som han kun behøver at tilhviske et ord for straks at få sit ønske opfyldt.

Den usling, der i dette tilfælde holdt sig parat til at efterkomme den ondes begæring, var Tyckelaer, af profession læge.

Han havde afgivet en erklæring om, at Cornelius de Witt, som var fortvivlet over det evige edikts ophævelse, hvilket han jo for øvrigt havde bevist ved sin efterskrift, og besjælet af had mod Vilhelm af Oranje, havde hvervet en morder, der skulle befri republikken for den nye statholder, og at denne morder ikke var nogen anden end ham selv, Tyckelaer, som nu pintes af samvittighedsnag ved den blotte tanke om den handling, man forlangte af ham. Han angav, at han hellere ville afsløre forbrydelsen end begå den.

Ved efterretningen om denne sammensværgelse opstod der voldsom forbitrelse blandt oranjerne. Generalfiskalen lod den 16. august 1672 Cornelius arrestere i hans hjem, hvorefter han, digeinspektøren i Pulten og Jan de Witts ædle broder, i fængslet Buitenhof blev underkastet de samme pinsler, der anvendtes overfor de værste forbrydere, for at han skulle tilstå sit anslag mod Vilhelm.

Men Cornelius var ikke alene en højt begavet mand, han var også en ædel karakter. Han hørte til de martyrer der, besjælet af deres politiske overbevisninger, som deres forfædre havde været besjælet af deres glødende tro, smilede ad pinslerne, og under torturen deklamerede han roligt og rytmefast første vers

af Horats *Justum et tenacem*, tilstod intet og fik således ikke alene bugt med sine bødleres kræfter, men også med deres fanatisme.

Ikke, desto mindre frikendte dommerne Tyckelaer for enhver anklage og fradømte Cornelius alle hans embeder og værdigheder, samt kendte ham pligtig til at betale sagens omkostninger og til livsvarig forvisning fra republikken.

Denne dom, der således fældedes ikke alene mod en uskyldig, men mod en stor borger, tilfredsstillede til en vis grad folket, for hvis interesser Cornelius de Witt altid havde opofret sig. Men den var ikke tilstrækkelig.

Hollænderne overtraf, hvad utaknemmelighed angår, athenienserne, der dog havde drevet det vidt på dette punkt, men som dog nøjedes med at forvise Aristides.

Jan de Witt havde, straks da anklagen mod hans broder rygtedes, nedlagt sit embede som statsråd. Også han blev på en værdig måde belønnet for sin fædrelandskærlighed og opofrelse. Hans fjender og hans sår fulgte ham til hans hjem som de eneste belønninger, der i almindelighed bliver de hæderlige mænd til del, som har forbrudt sig ved at have arbejdet for deres fædreland uden hensyn til deres egen person.

Imidlertid ventede Vilhelm af Oranje ikke uden ved alle til hans rådighed stående midler at fremskynde begivenhedernes gang, så at folket, hvis afgud han var, af de to brødres lig skulle danne trinene op til statholdertronen.

Den 20. august 1672 strømmede altså hele byens befolkning til Buitenhof for at overvære Cornelius de Witts udgang af fængslet, hvorfra han skulle gå i landflygtighed, og for at se, hvilke spor torturen havde sat på denne ædle mand, der kunne sin Horats så godt.

Det skal dog straks siges, at hele den hob, der var på vej til Buitenhof, ikke alene gik derhen i den uskyldige hensigt at overvære et skuespil, men at der i skaren var mange, som havde lyst til at spille en rolle eller rettere sagt til at udføre et arbejde, som efter deres mening allerede burde være gjort, nemlig bøddelens.

Der var ganske vist også andre, som var på vej med mindre fjendtlige hensigter. For dem drejede det sig simpelthen om det for den store hob altid tiltrækkende skuespil, der smigrer dens instinktmæssige stolthed, nemlig at se den mand i støvet, der længe har stået oprejst.

Det var jo Cornelius de Witt, denne mand, der sagdes at være uden frygt, som sad indespærret, svækket af torturen. Ham skulle man få at se. Bleg, blodig og skamfuld! Var det måske ikke en smuk triumf for Haags borgere, der var endnu mere misundelige end almuen, og var det ikke enhver god borgers pligt at tage del i sejrsglæden?

Oranje-partiets agitatorer, der behændigt havde blandet sig i hoben, og som regnede med at kunne benytte denne som et på samme tid skarpt og stumt redskab, tænkte sig også muligheden af, at der på vejen fra Buitenhof til byens port nok kunne blive en lejlighed til at kaste lidt snavs, måske endog nogle sten på denne digeinspektør fra Pulten, der ikke alene kun nødtvungent havde indrømmet prinsen af Oranje statholderskabet, men som også havde villet lade ham snigmyrde.

Bortset fra, tilføjede Frankrigs grusomme fjender, at man, dersom man handlede ret og var en god borger, slet ikke lod Cornelius de Witt slippe ud af landet, da han, når han først var

borte, ville smede alle mulige rænker med Frankrig og sammen med sin slyngelagtige broder Jan leve af markis de Louvois' penge.

Det er let forståeligt, at folk under sådanne forhold mere løb end gik, og dette var grunden til, at Haags indbyggere i en sådan skyndsomhed var på vej til Buitenhof.

Blandt dem, der havde størst hastværk, var hædersmanden Tyckelaer, der af oranjerne lovpristes som et mønster på retskaffenhed, national æresfølelse og kristelig barmhjertighed.

Denne brave slyngel fortalte med alle de besmykkelser, som hans fantasi indgav ham, om de angreb, Cornelius de Witt havde gjort på hans hæderlighed, om de summer, som han havde lovet ham, og om de djævelske intriger, han havde udtænkt for at gøre ham, Tyckelaer, mordet så let som muligt.

Efter hver sætning af hans tale, som begærligt slugtes af befolkningen, hørtes der begejstringsudråb for prins Vilhelm og udbrud af blindt raseri mod brødrene de Witt.

Hoben var ikke langt fra at forbande de uretfærdige dommere, som ved deres kendelse lod en så frygtelig forbryder som den slyngelagtige Cornelius slippe helskindet ud af landet.

Nogle urostiftere vedblev sagte at gentage

"Han rejser bort! Han undslipper os!"

Hvorefter andre svarede:

"Et skib venter på ham i Scheveningen, det er et fransk skib, Tyckelaer har selv set det!"

"Brave Tyckelaer! Ærlige Tyckelaer!" skreg mængden i kor.

"Og så glemmer I helt," sagde en stemme, "at mens Cornelius flygter, skal Jan, der er mindst lige så stor en forræder som broderen, også nok sørge for at bringe sig i sikkerhed."

"Og de to slyngler lever så i Frankrig af vore penge, af pengene fra vore skibe, vore arsenaler og vore værfter, som de har solgt til Ludvig XIV."

"Lad os hindre dem i at rejse!" skreg en patriot, der var ivrigere end de øvrige.

"Til fængslet! Til fængslet!" gentog mængden som med én mund.

Med disse skrig styrtede borgerne af sted med ladte bøsser, skinnende økser og funkende øjne.

Der var imidlertid endnu ikke begået nogen voldsomheder, og den række ryttere, der bevogtede kvarteret omkring Buitenhof, forholdt sig rolig og tavs, men syntes mere truende ved sin ro end hele den skrigende, larmende og truende folkemængde. Anføreren for rytterne var Haags rytterikaptajn grev de Tilly, der holdt i spidsen for sine folk med draget, men sænket kårde.

Hans trop, der var ene om at beskytte fængslet, holdt ved hele sin optræden ikke alene den vilde og larmende folkemængde, men også den deling af borgervæbningen i tømme, som stod opstillet foran Buitenhof for sammen med soldaterne at opretholde ordenen, men som i virkeligheden ophidsede urostifterne endnu mere ved at skrigе:

"Leve Oranje! Ned med forræderne!"

Tillys og hans rytteres nærværelse udøvede ganske vist en beroligende indflydelse på alle disse borgersoldater, men efterhånden blev de opildnet af deres egne skrig, og da de ikke forstod, at man også kan være modig uden at skrigе, udlagde de rytternes tavshed som fejhed og gjorde nogle skridt hen imod fængslet, fulgt af hele folkehoben.

Men nu red grev Tilly ganske alene frem imod dem, løftede sin kårde og sagde med rynkede bryn:

"Mine herrer af borgervæbningen, hvorfor rykker I frem, og hvad ønsker I?"

Borgerne svingede deres bøsser og gentog skrigene:

"Leve Oranje! Ned med forræderne!"

"Leve Oranje! Lad gå!" sagde Tilly, "skønt jeg for min person foretrækker fornøjede ansigter for gnavpotter. Ned med forræderne, det lader jeg også gælde, så længe I nøjes med at skrige. Skrig så meget I lyster: Ned med forræderne! Men jeg er her for at forhindre, at I bringer truslen til udførelse, og jeg skal vide at forhindre det."

Så vendte han sig mod soldaterne og kommanderede:

"Læg an, soldater!"

Tillys soldater adlød befalingen med en ro og sikkerhed, der fik såvel borgerne som folkemængden til øjeblikkelig at trække sig tilbage i en fart, som fremkaldte et smil på Tillys ansigt.

"Nå, nå," sagde han med ægte militærisk godmodighed, "vær kun rolige, borgere, mine soldater løsner ikke et skud, men så må I til gengæld heller ikke gå et skridt længere frem mod fængslet."

"I ved vel, hr. officer, at vi har bøsser med?" sagde borgervæbningens anfører rasende.

"Ja, det kan jeg min tro se," svarede Tilly, "de skinner jo i øjnene på mig; men I ser vel også, at vi har pistoler, der rammer glimrende på halvtreds skridts afstand, og I er kun femogtyve skridt fra os."

"Ned med forræderne!" skreg borgerne rasende.

"Åh, det er virkelig trættende at blive ved at høre det samme hele tiden!" brummede officeren.

Så indtog han atter sin plads i spidsen for sin deling, mens larmen omkring Buitenhof tiltog.

Og dog vidste det ophidsede folk ikke, at mens det tørstede efter et af sine ofres blod, var det andet af disse på vej til Buitenhof, kun hundrede skridt fra pladsen bag mængden og rytterne, som ville det selv ile sin skæbne i møde.

Jan de Witt var steget ud af sin vogn og gik sammen med en tjener roligt over forgården til fængslet. Han opgav sit navn til portneren, der for øvrigt kendte ham. Så sagde han:

"God dag, Gryphus, jeg kommer for at hente min kære broder Cornelius de Witt, der, som du ved, er dømt til landsforvisning."

Portneren, der mindede om en bjørn, som er blevet dresseret til at åbne og lukke fængselsporten, hilste på ham og lod ham træde ind i bygningen, hvis døre lukkedes bag ham.

Ti skridt videre mødte han en køn, ung pige på sytten, atten år i frisk dragt. Hun nejede for ham, han klappede hende på kinden og sagde:

"God dag, smukke lille Rosa; hvordan har min broder det?"

"Åh, hr. Jan!" svarede den unge pige; "det er ikke det onde, man har tilføjet ham, som jeg er mest bange for; det er overstået."

"Hvad er du da bange for, smukke barn?"

"Jeg er bange for det onde, som de vil gøre ham, hr. Jan."

"Ja, ja," sagde de Witt, "det er folket derude, du mener, ikke sandt?"

"Kan I høre det?"

"Ja, det er meget ophidset, men måske vil det blive roligere, når det ser os, for vi har jo aldrig gjort det andet end godt."

"Det er desværre ingen grund," hviskede den unge pige og gik på et bydende vink fra faderen sin vej.

"Nej, mit barn, nej, du har ret."

Så gik han videre, idet han sagte mumlede hen for sig:

"Der ser man nu en lille ung pige, som sandsynligvis ikke kan læse og derfor intet har læst, og som sammenfatter hele verdenshistorien i et eneste ord."

Og stadig lige rolig, men mere sørgmodig, end da han trådte ind, fortsatte den tidligere statsråd sin vej til broderens celle.

2. De to brødre

Den smukke Rosa havde ret. Mens Jan de Witt gik op ad stentrappen, der førte til hans broders celle, gjorde borgerne alt for at fjerne Tillys soldater, der var dem i vejen. Og da folkemængden så det, skreg den, ude af sig selv af begejstring over væbningens gode hensigter.

"Leve borgervæbningen!"

Tilly, der var lige så forsigtig som fast, forhandlede med borgervæbningen, mens hans folk holdt pistolerne parat, og han forklarede, at han havde regeringens udtrykkelige befaling til med tre kompagnier at bevogte pladsen foran fængslet og de omliggende gader.

"Hvad skal den befaling til? Hvorfor skal I bevogte fængslet?" skreg Oranje-tilhængerne.

"Åh," svarede Tilly, "I må virkelig ikke spørge mig om mere, end jeg kan besvare. Der blev befalet mig: "Bevogt", og så bevogter jeg. I, mine herrer, der næsten også er soldater, I må da vide, at en befaling må adlydes."

"Men den befaling er givet jer, for at forræderne kan slippe ud af byen."

"Det er nok muligt, siden forræderne er dømt til landsforvisning," svarede Tilly.

"Hvem har da givet jer den befaling?"

"Det har staterne selvfølgelig!"

"Men staterne forråder os."

"Det kender jeg ikke noget til."

"Og I forråder selv."

"Jeg?"

"Ja, I."

"Nej, hør nu engang, mine gode borgere, hvem skulle jeg forråde? Staterne? Dem kan jeg ikke forråde, siden jeg er i deres tjeneste og udfører deres befalinger til punkt og prikke."

Da greven så indlysende havde ret, at det var umuligt at drøfte hans svar, tiltog råbene og truslerne i en frygtelig grad. De besvaredes af greven med den størst mulige ro.

"Hør engang, borgere, slip for Himlens skyld aftrækkerne på jeres bøsser; en af dem kunne tilfældigvis gå af, og dersom den sårede en af mine ryttere, ville vi være nødt til at slå to hundrede stykker af jer ihjel, hvilket ville være os yderst ubehageligt, men for jer endnu mere, og det er jo hverken jeres eller min hensigt."

"Hvis I gør det," skreg borgerne, "så vil vi også skyde på jer."

"Javel, men selv om I skød på os og dræbte os alle til sidste mand, så ville de, som vi havde dræbt, dog alligevel være døde."

"Så lad os få pladsen, så handler I som en god borger."

"For det første er jeg ikke borger," sagde Tilly, "men officer, hvad der er noget ganske andet; desuden er jeg ikke hollænder, men franskmand, hvad der også er noget andet. Jeg kender altså ikke andet end staterne, der betaler mig; dersom I bringer mig en befaling fra staterne til at forlade pladsen, gør jeg øjeblikkelig omkring, for jeg keder mig oprigtigt talt ganske forfærdeligt her."

"Ja, ja," skreg hundrede stemmer, der øjeblikkeligt efterfulgtes af fem hundrede. "Lad os gå til Rådhuset! Lad os opsøge de deputerede! Af sted! Af sted!"

"Ja vist så," brummede Tilly, da han så de mest rasende forlade pladsen, "gå I kun til Rådhuset med jeres feje forlangende, så skal I få at se, om I opnår noget; gå blot, lille børn!"

Den hæderlige officer stolede på øvrighedens retskaffenhed, og denne stolede på hans soldaterære.

"Ved I hvad, hr. kaptajn," hviskede den første løjtnant til greven, "det er godt nok, at rådsherrerne nægter de rasende mennesker at opfylde deres forlangende, men de kunne også gerne sende os lidt forstærkning; det ville vist ikke være af vejen."

Jan de Witt var imidlertid nået hen til cellen, i hvilken hans broder Cornelius lå på en madras efter at have udstået de indledende pinsler. Nu havde landflygtighedsdommen overflødiggjort anvendelsen af den yderste tortur.

Cornelius lå udstrakt på sin seng med knækkede håndled og fingre, men han havde ikke tilstået noget om en forbrydelse, som han ikke havde begået. Efter tre dages lidelser åndede han nu endelig op, da han erfarede, at dommerne, af hvem han ventede døden, kun havde dømt ham til landflygtighed.

Han besad et kraftigt helbred og en uovervindelig sjælskraft, og hans fjender ville have følt sig meget skuffede, dersom de her i den mørke fængselscelle havde kunnet se hans blege ansigt med martyrens strålende smil, der vidner om, at han har glemt alt jordisk smuds efter at have skuet Himlens herlighed.

Digeinspektøren havde udelukkende ved sin viljekraft genvundet sine kræfter, og han grundede nu over, hvor længe rettens formaliteter endnu ville holde ham i fængsel.

Netop i dette øjeblik hørtes de høje råb fra borgervæbningen og folkehoben mod brødrene og kaptajn Tilly, som skulle beskytte dem. Larmen, der som en springflod kastede sig mod fængelsmurene, nåede også fangens øren.

Men hvor truende denne larm end lød, gjorde Cornelius sig dog ikke engang den ulejlighed at se ud ad det snævre og tilgitrede vindue, gennem hvilket lyset og støjen udefra trængte ind.

Han var efterhånden blevet så ufølsom over for sin ulykke, at den næsten var blevet ham en vane. Han følte med overjordisk glæde, at hans sjæl var så nær ved at befri sig fra alle jordiske sorger, at det allerede forekom ham, som havde det forladt sit jordiske hylster og svævede nu over det, som den næsten udslukte flamme svæver over arnen, inden den stiger op til himlen.

Han tænkte også på sin broder, hvis nærhed han uden tvivl følte. I det øjeblik, da Jan optog broderens tanker så stærkt, at denne var nær ved at hviske hans navn, åbnedes døren. Jan trådte ind og gik hurtigt hen til sengen, hvorfra fangen strakte de blodige arme og forbundne hænder ud mod den berømte broder, hvis overmand han var blevet, ikke i arbejdet for fædrelandet, men i lidelsen, en følge af hollændernes had mod ham.

Jan kyssede sin broder kærligt på panden og lagde atter hans lemlæstede hænder blidt ned på madrassen.

"Cornelius, stakkels broder," sagde han, "du har lidt meget, ikke sandt?"

"Jeg lider ikke mere, kære broder, efter at jeg har fået dig at se."

"Ak, kære, stakkels Cornelius men jeg lider ved at se dig således, det kan jeg forsikre dig."

"Derfor har jeg også tænkt mere på dig end på mig selv, og mens de pinte mig, havde jeg kun den ene tanke: 'Stakkels broder!' Men nu er du jo her, lad os så glemme alt. Du kommer for at hente mig, ikke sandt?"

"Jo."

"Jeg er rask; hjælp mig at stå op, kære broder, og du skal se, hvor godt jeg kan gå."

"Du skal ikke gå langt, kære ven, min vogn holder henne ved Fiskeparken, bag ved Tillys ryttere."

"Tillys ryttere? Hvad skal de ved Fiskeparken?"

"Åh," svarede statsråden med det ham ejendommelige sørgmodige smil, "man har vel tænkt sig, at Haags indbyggere ville se os tage af sted og så har man været bange for spektakler."

"Spektakler?" gentog Cornelius og så gennemtrængende på broderen, der syntes forlegen, "spektakler?"

"Ja, Cornelius."

"Det var altså det, jeg hørte for lidt siden," sagde fangen, som om han talte til sig selv. Så vendte han sig atter til broderen og spurgte:

"Der er vel mange mennesker uden for Buitenhof, ikke sandt?"

"Ja, kære broder."

"Men hvorledes har du så ..."

"Hvilket?"

"Hvorledes har du båret dig ad med at komme herhen?"

"Du ved jo nok, at vi ikke er synderlig afholdt, Cornelius," sagde rådsherren bittert og sørgmodigt. "Jeg lagde vejen gennem de mest afsides gader."

"Du har holdt dig skjult, Jan?"

"Jeg ønskede at nå hen til dig uden at spille tid, og jeg har gjort det samme, som man gør i politik og på søen, når man har modvind, jeg har krydset."

I dette øjeblik lød der en rasende støj fra pladsen op til fængslet. Tilly forhandlede med borgervæbningen.

"Åh, Jan," sagde Cornelius, "du er en meget dygtig lods. Men jeg er dog ikke sikker på, at det vil falde dig lige så let at føre din broder ud af Buitenhof gennem brændingen og skærene dernede, som da du i sin tid førte Tromps flåde til Antwerpen gennem Scheldes farlige vande."

"Med Guds hjælp vil vi i det mindste forsøge det, Cornelius," svarede Jan, "men først har jeg et ord at sige dig."

"Tal."

Atter steg larmen, dernede fra op til dem.

"Ak," bemærkede Cornelius, "hvorfor er folk dog så vrede? Gælder det dig eller mig?"

"Jeg tror, det gælder os begge, Cornelius. Jeg sagde dig jo, kære broder, at oranjerne blandt alle deres tåbelige bagvaskelser også bebrejder os at have forhandlet med Frankrig."

"De tåber!"

"Ja vist så, men de bebrejder os det."

"Men dersom disse forhandlinger havde haft et heldigt udfald, ville det have forskånet dem for nederlagene ved Rees, Orsay, Wesel og Rheinberg; overgangen over Rhinen ville ikke

have fundet sted, og Holland havde stadig kunnet leve i troen på at være uovervindelig med sine moser og kanaler."

"Det er alt sammen rigtigt nok, kære broder, men endnu mere sikkert er det, at dersom man i dette øjeblik fandt vor brevveksling med de Louvois, ville jeg, hvor dygtig en lods jeg end er, ikke magte at redde det skrøbelige fartøj, der skal bringe brødrene de Witt og deres formue ud af landet. Selv om denne brevveksling for mange hæderlige mennesker ville være et bevis på min fædrelandskærlighed og de personlige ofre, jeg har tilbudt at bringe for mit lands friheds og hæders skyld, så ville den dog være vor ulykke overfor oranjerne, som har besejret os. Derfor håber jeg, at du, kære Cornelius, har brændt brevene inden du forlod Dordrecht for at komme til mig i Haag."

"Kære broder," svarede Cornelius, "din brevveksling med de Louvois beviser, at du har været din samtids største, ædleste og dygtigste borger i de syv forenede provinser. Jeg elsker mit lands hæder, men jeg elsker frem for alt din ære, kære broder, og jeg har derfor vogtet mig vel for at brænde dine breve."

"Så er vi fortabt her på jorden," sagde statsråden roligt og gik hen til vinduet.

"Nej, tværtimod, Jan. Vi vil atter blive lykkelige og genvinde folkets yndest."

"Hvad har du da gjort med brevene?"

"Jeg betroede dem til min gudsøn Cornelius van Baerle, som du kender, og som bor i Dordrecht."

"Ak, den stakkels kære dreng! Ham, det lærde menneske, der kun tænker på Gud og blomster, ham har du betroet den farlige pakke. Så er den stakkels, kære Cornelius jo redningsløst fortabt, kære broder."

"Fortabt?"

"Ja, og det hvad enten han er modig eller fej. Skønt det, der er hændt os, er ham ganske uvedkommende, og skønt han lever tilbagetrukket i Dordrecht uden forbindelse med omverdenen, vil han dog en skønne dag erfare, hvad der er hændt os. Dersom han er modig, vil han da prale med os. Og er han fej, vil han være bange for at stå i forbindelse med os; er han modig, vil han tale om hemmeligheden, og er han fej, vil han lade andre tage den fra sig. I begge tilfælde er han altså fortabt, og vi med ham, Cornelius. Lad os derfor skyndsomst flygte, dersom der endnu er tid."

Cornelius rejste sig op i sengen og greb broderens hånd, der skælvede ved berøringen med forbindingen.

"Tror du ikke, jeg kender min gudsøn?" sagde han, "tror du ikke, jeg har lært at læse hver en tanke, der går gennem van Baerles hoved, og hver følelse i hans hjerte? Du spørger, om han er modig eller fej. Han er ingen af delene, men hvilken betydning har det? Hovedsagen er, at han bevarer hemmeligheden, som han ikke engang selv kender."

Jan vendte sig forbavset om.

"Ak," vedblev Cornelius med sit blide smil, "digeinspektøren fra Pulten har gået i sin broder Jans politiske skole; jeg siger dig endnu en gang, kære broder, van Baerle kender ikke den ham betroede pakkes indhold eller værdi."

"Lad os skynde os!" udbrød Jan, "siden det endnu er tid. Lad os give ham befaling til at brænde hele pakken."

"Hvem skulle vi sende af sted med befalingen?"

"Min tjener Craeke, som skulle ledsage os til hest, og som tog herhen sammen med mig for at hjælpe dig med at gå ned ad

trappen."

"Betænk dig vel, inden du lader de vigtige papirer brænde, Jan."

"Jeg betænker, kære Cornelius, at brødrene de Witt frem for alt må redde livet for at kunne redde deres rygte. Hvem vil forsvare os, når vi først er døde, Cornelius? Hvem vil så blot have forstået os?"

"Du tror altså, at man vil slå os ihjel, dersom man fandt papirerne?"

Uden at svare strakte Jan hånden ud mod pladsen, hvorfra i dette øjeblik en rasende larm nåede op til dem.

"Ja, ja," sagde Cornelius "jeg hører nok råbene, men hvad betyder de?"

Jan åbnede vinduet.

"Død over forræderne!" hylede mængden.

"Kan du nu høre det, Cornelius?"

"Forræderne, er det os?" spurgte fangen, idet han løftede blikket mod himlen og trak på skuldrene.

"Ja, det er os," svarede Jan de Witt.

"Hvor er Craeke?"

"Udenfor døren til din celle, tænker jeg."

"Lad ham så komme ind."

Jan åbnede døren, udenfor ventede den trofaste tjener.

"Kom ind, Craeke, og mærk jer vel hvad min broder siger jer."

"Ak nej, Jan, det er ikke tilstrækkeligt at sige det; jeg må desværre skrive det."

"Hvorfor dog det?"

"Fordi van Baerle hverken udleverer pakken eller brænder den uden skriftlig ordre."

"Men kan du da skrive, kære ven?" spurgte Jan ved synet af de stakkels forbrændte og lemlæstede hænder.

"Ja, hvis jeg blot havde papir og blæk," svarede Cornelius.

"Her er i det mindste en blyant."

"Men har du også papir? Jeg har ikke fået lov at beholde noget her."

"Der ligger Biblen. Riv det første blad ud af den."

"Godt."

"Men du vil ikke kunne skrive noget læseligt."

"Jo, vist så!" sagde Cornelius og så på sin broder. "Mine fingre, der har holdt stand imod bøddelens skruer, skal støtte min vilje, der har overvundet smerterne, og du kan være rolig, kære broder, min hånd skal ikke ryste."

Cornelius greb blyanten og skrev, mens blodet ved anstrengelsen dryppede ned gennem det hvide lærred fra de åbne sår.

Sveden perlede på statsrådets pande. Cornelius skrev:

Kære gudsøn!

Brænd pakken, som jeg har betroet dig; brænd den uden at efterse den eller åbne den, for at dens indhold kan forblive ubekendt for dig. Dens hemmelighed er af den slags, som dræber den, der tager den i forvaring. Brænd den. Og du redder dermed Jan og Cornelius.

Farvel og glem mig ikke.

Cornelius de Witt.

20. august 1672.

Jan aftørrede med tårer i øjnene en blodsdråbe fra bladet, gav det til Craeke med en sidste besked og vendte tilbage til Cornelius, der var blevet endnu blegere og så ud til at være en afmagt nær.

"Når den brave Craeke nu lader høre sin gamle bådsmandsfløjte," sagde han, "så betyder det, at han er nået uden om mængden, på den anden side parken ... Og så tager vi af sted."

Der var ikke gået fem minutter, før en langtrukken, skarp fløjten hørtes bag de tætte elmetræer og næsten overdøvede larmen fra pladsen.

Jan løftede hænderne mod himlen som til tak.

"Nu er det tid for os at komme af sted, Cornelius," sagde han.

3. Jan de Witts elev

Mens råbene og skrigene fra den på Buitenhof samlede mængde stadig tiltog og foranledigede Jan de Witt til at fremskynde broderens bortrejse, var en deputation af borgere draget til rådhuset for at forlange Tillys rytteriregiment fjernet.

Hele det foregående optrin var med spændt opmærksomhed blevet fulgt af en fremmed, som derpå var fulgt efter de øvrige den korte vej fra Buitenhof til Hoogstraat for hurtigere at erfare, hvad nyt der ville ske.

Denne fremmede var en ganske ung og spinkel mand på knapt toogtyve år. Han havde åbenbart sine grunde til ikke at ville genkendes, for han skjulte sit blege ansigt bag et lommetørklæde af fint hollandsk lærred, med hvilket han uafladelig tørrede sin sveddryppende pande og sine brændende læber.

Med stirrende øjne, der mindede om rovfuglens, den store ørnenæse og den smalle mund med de tynde læber gjorde han ved første øjekast langt fra noget fordelagtigt indtryk.

Med sit blodløse ansigt, sin magre og svageligt udseende skikkelse og sin urolige og usikre holdning mindede han om en mistænksom rigmand eller en forfulgt tyv, og en politimand ville sikkert have holdt ham for en tyv på grund af den omhu, med hvilken manden søgte at holde sig skjult.

I øvrigt var han tarveligt klædt og bar tilsyneladende intet våben. Med sin magre, hvide og smukt formede hånd støttede han sig til en officer, som med hånden på kårdefæstet havde

iagttaget alt, hvad der foregik på Buitenhof-pladsen med en let forståelig interesse, indtil det øjeblik, da hans ledsager begyndte at gå og trak ham med sig.

Da manden med det blege ansigt var nået til Hogstraat-pladsen, puffede han sin ledsager ind under en markise og iagttog derfra rådhusets altan.

På folkets rasende skrig åbnedes altandøren, og en mand trådte ud for at forhandle med mængden.

"Hvem er den mand der på altanen?" spurgte den unge mand officeren og så over mod taleren, der syntes at være i stærk sindsbevægelse og støttede sig til gelænderet.

"Det er rådmand Bowelt," svarede officeren

"Hvad er det for en mand, kender I ham?"

"En brav mand, efter hvad jeg da har hørt, Deres Højhed."

Den unge mand syntes utilfreds med denne karakteristik og så i dette øjeblik så skuffet og misfornøjet ud, at officeren bemærkede det og hurtigt tilføjede:

"Det siges der i det mindste, Deres Højhed. Jeg selv kan ikke udtale mig om det, da jeg ikke kender hr. Bowelt personlig."

"En brav mand!" gentog den unge mand, der var blevet tituleret Deres Højhed; "mener I dermed, at han er en modig mand?"

"Deres Højhed må undskylde mig, jeg tør ikke svare på det, da jeg som sagt kun kender manden af udseende."

"Nå," mumlede den unge mand, "det får vi jo nok at se."

Officeren bøjede samtykkende hovedet og tav.

"Dersom denne Bowelt er en brav mand," vedblev Hans Højhed, "ved han nok, hvad han skal svare på de rasende menneskers forlangende."

Den skælven, der mod hans vilje fik hans hånd til at ryste på hans ledsagers skulder, som om den greb i strengene på et instrument, røbede hans slet dulgte utålmodighed til trods for hans kolde og mørke ansigtsudtryk.

Nu hørte man føreren for borgerdeputationen henvende sig til rådmanden med et spørgsmål om, hvor de øvrige rådmænd var.

"Mine herrer," svarede for anden gang hr. Bowelt, "jeg forsikrer jer for, at jeg i øjeblikket er alene med hr. d'Asperen, og jeg alene kan ikke træffe nogen bestemmelse."

"Ordren! Ordren!" skreg flere tusinde stemmer.

Bowelt ville tale, men ingen hørte hans ord, og man så ham slå fortvivlet ud med armene.

Men da han indså, at han ikke kunne skaffe sig ørenlyd, vendte han sig mod den åbne dør og kaldte på hr. d'Asperen.

Nu viste hr. d'Asperen sig på altanen. Og han blev hilst med endnu højere skrig end hr. Bowelt for lidt siden.

Ikke desto mindre forsøgte han at løse den vanskelige opgave at tale til mængden, men denne foretrak at bryde igennem livgarden, der for øvrigt ikke gjorde nogen modstand, frem for at høre på hr. d'Asperens tale.

"Nå," sagde den unge mand koldt, mens folket trængte ind gennem rådhusets hovedportal, "det lader til, at forhandlingerne skal fortsættes indenfor, oberst. Lad os gå over og overvære forhandlingerne."

"Åh, tag Dem i agt, Deres Højhed, tag Dem i agt."

"For hvad?"

"Blandt rådsherrerne er der mange, der har stået i forbindelse med Dem, og dersom blot en af dem genkendte

Deres Højhed ..."

"Ville man beskyldte mig for at være anstifteren af alt dette her. I har ret," tilføjede den unge mand, der rødmede af ærgrelse over at have røbet sit heftige ønske; "ja, I har ret, lad os blive her. Herfra kan vi se dem komme tilbage med eller uden tilladelsen, og på den måde kan vi bedømme, om hr. Bowelt er en brav mand eller en modig mand, hvilket jeg ønsker at vide."

"Men," sagde officeren med et forbavset blik på sin ledsager, "Deres Højhed tror da vel ikke et eneste øjeblik, at rådsherrerne vil befale Tillys ryttere at trække sig tilbage, vel?"

"Hvorfor ikke?" spurgte den unge mand koldblodigt.

"Fordi en sådan befaling simpelthen ville være ensbetydende med brødrene Cornelius og Jan de Witts dødsdom."

"Vi får se," svarede Hans Højhed kort; "Gud alene ved, hvad der foregår i menneskenes hjerter."

Officeren kastede et stjålent blik på sin ledsagers ubevægelige ansigt og blegnede. Han var selv både en brav og en tapper mand.

Fra det sted, på hvilket Hans Højhed var blevet stående med sin ledsager, hørte de folkemængdens larmen og trampen på rådhusets trapper.

Så trængte denne larm ud på pladsen gennem de åbne vinduer i salen, fra hvilken hr. Bowelt og d'Asperen var trådt ud på altanen og atter havde trukket sig tilbage, uden tvivl af frygt for at folket ville støde og puffe dem ud over gelænderet.

Nu sås skygger hvirvle forbi vinduerne.

Salen fyldtes med mennesker.

Pludselig hørte støjen op for så atter pludselig at tiltage i styrke i en sådan grad, at den gamle bygning syntes at rystes i

sin grundvold.

Til slut brusede mængden som en strøm gennem gallerierne og ned ad trapperne, indtil den nåede den hvælvede indgangsport, hvor den styrtede ud som en skypumpe.

I spidsen for den første skare før en mand, hvis ansigt var hæsligt fortrukket af glæde.

Det var lægen Tyckelaer.

"Vi har den! Vi har den!" skreg han og svingede et papir i luften.

"De har fået ordren!" mumlede officeren forbavset.

"Så ved jeg besked," sagde Hans Højhed roligt "I vidste ikke, kære oberst, om hr. Bowelt var en brav eller en modig mand. Han er ingen af delene."

Uden at blinke iagttog han derpå atter mængden, der strømmede forbi ham.

"Kom nu med til Buitenhof, oberst," sagde han så, "jeg tror, vi kan komme til at overvære et underligt skuespil."

Officeren bukkede og fulgte sin herre uden at svare.

Der var sort af mennesker på pladsen og omkring fængslet, men Tillys ryttere holdt dem stadig tilbage.

Snart hørte greven den tiltagende larm fra menneskestrømmen, der nærmede sig som et brusende vandfald, og samtidig fik han øje på papiret, der af knyttede hænder blev holdt i vejret mellem de blinkende våben.

"Nå," sagde han, idet han rejste sig i stigbøjlen og med kårdeknappen rørte ved løjtnanten, "jeg tror virkelig, at de uslinge har fået ordren."

"Feje slyngler!" udbrød løjtnanten.

Det var virkelig ordren, som borgervæbningen modtog med glædeshyl, hvorefter den gjorde omkring og med sænkede våben og høje skrig marcherede hen imod grev Tillys ryttere.

Men greven var ikke til sinds at lade dem komme for nær.

"Holdt!" skreg han; "holdt, og gør plads for mine heste, eller jeg kommanderer: Fremad!"

"Her er ordren!" svarede hundrede grove stemmer.

Han greb den med forbavset mine, kastede et hurtigt blik på den og sagde højt:

"De, der har underskrevet denne ordre, er hr. Cornelius de Witts sande bødler. Jeg for mit vedkommende ville hellere miste begge hænder end have skrevet et eneste bogstav af den gemene ordre."

Med kårdeknappen stødte han den mand tilbage, der ville fratage ham papiret, og sagde:

"Et øjeblik; et så vigtigt dokument må man gemme."

Dermed foldede han papiret sammen og gemte det omhyggeligt i sin frakkelomme.

Og idet han vendte sig til sine soldater, råbte han:

"Tillys ryttere, højre om!"

Og halvhøjt, men dog tydeligt nok til at kunne høres af nogle af de omstående, tilføjede han:

"Og nu til værks, mordere."

Et rasende skrig lød som et udtryk for mængdens blodtørstige had og grusomme glæde hen over pladsen, da rytterne langsomt rømmede den.

Greven var den sidste, der forsvandt, mens den rasende mængde tog pladsen i besiddelse efter ham.

Jan de Witt havde således ikke overdrevet faren, da han skyndede på broderen, mens han hjalp ham med at rejse sig.

Cornelius var, støttet til statsrådets arm, gået ned ad trappen, som førte ned til gården.

Nedenfor trappen traf han den smukke Rosa, der rystede over hele kroppen.

"Åh, hr. Jan," sagde hun, "det er en stor ulykke!"

"Hvad er der hændt, kære barn?" spurgte de Witt.

"Folk derude skal have været i Hoogstraat for at hente ordren til at lade grev Tillys ryttere rømme pladsen."

"Skulle det være muligt!" svarede Jan. "Ja, mit barn, dersom rytterne drager bort, ser det slemt ud for os."

"Derfor ville jeg også gerne give jer et råd, hvis jeg måtte," sagde den unge pige skælvende.

"Sig det, mit barn. Måske taler Gud til mig gennem din mund."

"Jeg ville ikke gå ud gennem hovedgaden, hr. Jan."

"Hvorfor dog ikke, når Tillys ryttere endnu er på deres post?"

"Ja, men så længe ordren ikke er tilbagekaldt, skal de blive holdende foran fængslet."

"Ja, vist så."

"Har I en ordre til dem om at ledsage jer ud af byen?"

"Nej."

"Ja, men så vil I falde i pøbelens hænder, så snart I er kommet forbi de forreste ryttere."

"Men borgervæbningen da?"

"Ak, borgervæbningen er mere rasende end folket."

"Hvad skal vi så gøre?"

"I jeres sted, hr. Jan," svarede den unge pige undseligt, "ville jeg gå ud gennem udfaldsporten. Den fører ud til en øde gade, nu da alle folk er i hovedgaden og venter foran hovedindgangen, og på den måde ville jeg nå den byport, gennem hvilken I kan komme ud af byen."

"Men min broder kan ikke gå," sagde Jan.

"Jeg skal forsøge," svarede Cornelius med ophøjet ro.

"Har I da ikke jeres vogn?" spurgte den unge pige.

"Vognen holder udenfor hovedporten."

"Nej," svarede den unge pige; "jeg tænkte mig, at jeres kusk var til at stole på, og sagde ham, at han skulle vente jer foran udfaldsporten."

Brødrene så bevæget på hinanden og derefter med et blik, som røbede deres dybe taknemmelighed, på den unge pige.

"Nu er der altså kun tilbage at erfare, om Gryphus vil åbne porten for os," sagde Jan.

"Nej," svarede Rosa, "det vil han sikkert ikke."

"Men hvad så?"

"Jeg har forudset, at han ville nægte det, og derfor tog jeg for lidt siden nøglen fra nøgleknippet, mens han henne ved vinduet underholdt sig med en af rytterne."

"Så har du altså nøglen?"

"Ja, her er den, hr. Jan."

"Kære barn," sagde Cornelius, "jeg har intet at give dig til gengæld for den tjeneste, du viser mig, undtagen Bibelen, som du finder i min celle; det er en retscaffen mands sidste gave; jeg håber, den må bringe dig lykke."

"Tak, hr. Cornelius, jeg skal aldrig give den fra mig," svarede den unge pige.

Og sukkende sagde hun til sig selv:

"Hvor det dog er sørgeligt, at jeg ikke kan læse."

"Larmen tager til derude," sagde Jan, "der er ikke et minut at spille, kære barn."

"Så kom med mig," sagde den smukke friserinde, hvorefter hun gennem en gang førte brødrene til den modsatte side af fængslet.

Stadig med Rosa som fører steg de ned ad en halv snes trappetrin, gik over en lille gård med skydeskår i murene og gennem den rundbuede port, hvorefter de befandt sig i en øde gade på fængslets anden side. Udenfor ventede vognen med nedslået trinbræt på dem.

"Åh, skynd jer endelig, nådige herrer, hører I dem?" skreg kusken forfærdet.

Statsråden lod Cornelius først stige til vogns og vendte sig så atter til den unge pige.

"Farvel, kære barn," sagde han, "hvad vi end ville sige dig, kunne dog kun i ringe grad tolke vor taknemmelighed. Vi anbefaler dig i Guds hånd, og håber, at han vil huske, at du har reddet to mænds liv."

Rosa greb statsrådets fremstrakte hånd og kyssede den ærbødigt.

"Nu må I endelig gå," sagde hun; "det lyder, som om de er i færd med at sprænge porten."

Jan de Witt steg hurtigt til vogns, tog plads ved siden af sin broder og lukkede vogndøren, idet han råbte:

"Til Tol-Hek!"

Tol-Hek var gitterporten, der fører ud til Scheveningens lille havn, hvor et lille fartøj ventede på de to brødre.

I skarpt trav førte vognen, forspændt med to kraftige flamske heste, flygtningene bort.

Rosa fulgte dem med blikket, indtil vognen drejede om et hjørne.

Så gik hun ind, låsede porten efter sig og kastede nøglen i en brønd.

Den larm, der havde sagt Rosa, at mængden var i færd med at sprænge porten, hidrørte ganske rigtigt fra folkemængden, som styrtede imod fængselsporten efter at have oversvømmet pladsen. Hvor stærk porten end var, og til trods for, at fangevogteren Gryphus hårdnakket vægrede sig ved at åbne den, ville den dog ikke længe kunne modstå det rasende angreb, og Gryphus tænkte skælvende på, om det ikke ville være bedre at åbne porten end at lade den sprænge, da han pludselig følte, at en hånd trak i hans frakke.

Han vendte sig om og fik øje på Rosa.

"Hører du de rasende mennesker?" sagde han.

"Ja, fader, og i dit sted ..."

"Ville du åbne porten, ikke sandt?"

"Nej, jeg ville lade dem sprænge den."

"Men så slår de mig ihjel."

"Ja, hvis de får dig at se."

"Hvorledes skal de kunne undgå at se mig?"

"Hvis du skjuler dig."

"Hvor?"

"I det hemmelige fangerum."

"Hvad skal der så blive af dig, barn?"

"Jeg følger med dig, fader. Vi lukker døren efter os, og når de er borte fra fængslet igen, kommer vi ud af vort skjulested."

"Du har virkelig ret!" udbrød Gryphus; "det er forbavsende," tilføjede han, "hvor megen sund fornuft, der kan være i sådan et lille hoved!"

I det samme hørte de døren brage under mængdens høje glædesråb.

"Kom, kom, fader," sagde Rosa, idet hun åbnede en lille lem.

"Men hvad bliver der af vore fanger?" sagde Gryphus.

"Gud vil hjælpe dem, kære fader," svarede den unge pige; "lad mig nu hjælpe dig."

Gryphus fulgte efter sin datter, og lemmen lukkedes over deres hoveder i samme øjeblik, da porten sprængtes og åbnede sig for den rasende mængde.

Det fangerum, til hvilket Rosa førte sin fader, og som kaldtes det hemmelige fangerum, afgav et sikkert tilflugtssted, da det kun var kendt af myndighederne, som undertiden lod en farlig forbryder indespærre der, hvis de frygtede et oprør eller en bortførelse.

Folkemængden styrtede ind i fængslet under råbet:

"Ned med forræderne! Til galgen med Cornelius de Witt!"

4. Morderne

Den unge mand med den store hat, der næsten skjulte hans ansigt, stod stadig lænet til officerens arm og tørrede sin pande og sine læber med sit lommetørklæde, mens han fra et hjørne af Buitenhof-pladsen ubevægelig iagttog den rasende mængde og hele optrinnet, der syntes at nærme sig sin afslutning.

"Jeg tror, I havde ret, van Deken," sagde han til officeren, "den ordre, som rådsherrerne har underskrevet, er vist ensbetydende med en dødsdom over hr. Cornelius. Kan I høre folket? Det må nære et stærkt had mod brødrene de Witt!"

"Ja," svarede officeren, "jeg har aldrig hørt mage til skrig!"

"Det lader til, at de har fundet mandens celle. Ja, se engang, er det ikke vinduet til cellen, hvor hr. Cornelius var indespærret?"

Nu så de en mand, der med begge hænder greb fat om jernstængerne for vinduet i Cornelius de Witts fangecele og ruskede heftigt i dem.

"Hallo! Hallo!" råbte han, "han er her ikke mere!"

"Hvad behager, hvad skal det sige?" råbte de sidste af sværmen nede fra pladsen, som ikke havde kunnet skaffe sig adgang til det overfyldte fængsel.

"Nej, nej," gentog manden rasende, "han er her ikke mere, han må være flygtet."

"Hvad er det, manden deroppe siger?" spurgte Hans Højhed blegnende.

"Ak, Deres Højhed, det han siger, ville være en stor lykke, hvis det er sandt."

"Ja, det ville sikkert være en stor lykke, hvis det var sandt," sagde den unge mand; "men det kan desværre ikke være sandt."

"Men se dog ..." sagde officeren.

Nu sås også ved de øvrige vinduer vrede og ophidsede ansigter, og der lød råb:

"Han er borte, stukket af! De har ladet ham flygte!"

De folk, der var blevet stående på gaden, gentog under frygtelige eder:

"Borte, stukket af! Lad os sætte efter dem, lad os forfølge dem!"

"Det lader til, Deres Højhed, at hr. Cornelius de Witt virkelig er undsluppet," sagde officeren.

"Ja, måske fra fængslet," svarede hans ledsager, "men ikke fra byen. I skal få at se, van Deken, at den stakkels mand finder den port lukket, som han ventede at finde åben."

"Er der blevet givet befaling til at lukke byens porte, Deres Højhed?"

"Nej, det tror jeg ikke; hvem skulle have givet den ordre?"

"Men hvad bringer Dem da på den tro ...?"

"Der gives tilfældigheder," svarede Hans Højhed ligegyldigt, "og de største mænd falder undertiden som ofre for sådanne tilfældigheder."

Officeren gøs ved disse ord, for han følte, at fangen i alle tilfælde var fortabt.

I dette øjeblik lød mængdens brøl som en torden; man havde overbevist sig om, at Cornelius de Witt ikke mere befandt sig i fængslet.

Imidlertid var brødrene Cornelius og Jan, efter først at være kørt langs parken, slået ind på den brede vej, som fører til Tol-Hek, hvor de havde pålagt kusken at sagtné farten for ikke at vække mistanke.

Men da kusken var kommet et stykke hen ad vejen og i det fjerne fik øje på gitterporten, da han følte, at fængslet og døden lå bagved ham, og at han havde livet og friheden foran sig, glemte han al forsigtighed og lod hestene strække ud i galop.

Pludselig standsede han.

"Hvad er der i vejen?" spurgte Jan og stak hovedet ud af døren.

"Åh, nådige herre," udbrød kusken, "der er -"

Rædslen kvalte den stakkels mands stemme.

"Så tal dog," sagde statsråden.

"Porten er lukket."

"Hvad behager! Er porten lukket! Det plejer da ikke at være tilfældet om dagen!"

"Se selv efter!"

Jan de Witt lænede sig ud af vognen og så, at porten virkelig var lukket.

"Kør blot derhen," sagde han, "jeg har forvisningsordren hos mig; portneren lukker nok op."

Vognen satte sig atter i bevægelse, men det var tydeligt at mærke, at kusken ikke mere drev sine heste fremad med samme tillid som før.

Da Jan de Witt stak hovedet ud af døren, var han blevet set og genkendt af en brygger, der endnu ikke havde indhentet sine kammerater men nu var på vej til Buitenhof.

Han udstødte et skrig af forbavselse og løb hurtigt efter to andre mænd, der løb et stykke foran ham. Snart indhentede han dem og talte til dem; de blev alle tre stående og så efter vognen, endnu ikke ganske sikker på, hvem der sad i den.

Imidlertid var vognen kommet til Tol-Hek.

"Luk op!" skreg kusken.

"Ja, det er godt nok," sagde portneren, der nu kom ud ad døren til sit hus, "men hvad skal jeg lukke op med?"

"Med nøglen, selvfølgelig," sagde kusken.

"Med nøglen, ja, hvis jeg blot havde den."

"Hvad for noget, har I ikke nøglen til porten?" spurgte kusken.

"Nej."

"Hvad har I da gjort med den?"

"Den er blevet taget fra mig."

"Af hvem?"

"Af en, der sandsynligvis ikke ønskede, at nogen skulle forlade byen."

"Min ven," sagde statsråden, idet han stak hovedet ud af vognen og således satte alt på spil, "det er mig, Jan de Witt og min broder Cornelius, som jeg skal bringe udenlands."

"Ak, hr. De Witt, det gør mig oprigtigt ondt," sagde portneren og gik hurtigt hen til vognen, "men på mit æresord, nøglen er blevet taget fra mig."

"Hvornår?"

"I morges."

"Af hvem?"

"Af en bleg og mager ung mand på et par og tyve år."

"Men hvorfor gav I ham den?"

"Fordi han havde en underskrevet og forseglet ordre."

"Fra hvem?"

"Fra rådsherrerne."

"Nå," sagde Cornelius roligt, "det ser virkelig ud til, at vi er redningsløst fortabt."

"Ved du, om den samme forholdsregel er truffet alle vegne?"

"Nej, det ved jeg ikke."

"Godt," sagde Jan til kusken, "Gud har befalet mennesket at gøre alt for at redde livet; lad os da køre til en anden port."

Og mens kusken vendte vognen, sagde Jan til portneren:

"Tak for din gode vilje, min ven, hensigten er lige så god som gerningen; du havde til hensigt at redde os, og i Herrens øjne er det lige så godt, som hvis du havde gjort det."

"Ak," sagde portneren, "ser I dem derhenne?"

"Kør i galop lige gennem flokken!" råbte Jan til kusken og så gennem gaden til venstre; "det er vort sidste håb!"

Den flok, om hvilken Jan talte, bestod af de tre mænd, der for lidt siden havde fulgt vognen med øjnene, og til hvilke der, mens Jan talte med portneren, havde sluttet sig syv-otte andre.

De nyankomne nærede øjensynligt onde hensigter med vognen. Da de nu så hestene komme mod sig i strakt galop, stillede de sig tværs over gaden, løftede deres stokke og skreg:

"Stands! Stands!"

Da bøjede kusken sig ned over sine heste og piskede heftigt på dem.

Endelig stødte vognen sammen med mændene.

Brødrene de Witt kunne intet se, da de sad indelukket i vognen, men de følte, at hestene stejlede, og at det gav et voldsomt ryk i vognen, hvorefter den standsede et øjeblik for

straks efter atter at bevæge sig fremad, idet den gled hen over noget rundt og blødt, som kunne det være et styrtet menneskes legeme. Så kørte den videre under eder og forbandelser.

"Ak," sagde Cornelius, "jeg er bange for, at vi har lavet en ulykke."

"Af sted! Af sted!" skreg Jan.

Men pludselig standsede kusken.

"Hvad er der?" spurgte Jan.

"Ser I derhenne?" sagde kusken.

Jan så frem for sig.

Hele mængden fra Buitenhof nærmede sig fra enden af gaden, gennem hvilken vognen skulle køre, skrigende og hurtigt som en flodbølge.

"Stand og red dit eget liv," sagde Jan til kusken; "det er til ingen nytte at køre videre; vi er fortabt!"

"Der er de! Der er de!" skreg fem hundrede stemmer på én gang.

"Ja, der er de forrædere. Mordere. Snigmordere," lød det fra alle sider. Samtidig kom nogle mænd løbende efter vognen med en af deres kammeraters lemlæstede legeme. Det var den mand, der havde villet gribe hestene i bidslet og var blevet kastet til jorden af dem, hvorefter vognen var kørt hen over ham.

Kusken holdt, men ville til trods for sin herres indtrængende forestillinger ikke flygte.

I løbet af et øjeblik var vognen omringet fra begge sider og bølgede som en svømmende ø midt i det oprørte menneskehav.

Pludselig holdt øen stille. En beslagsmed havde med et hammerslag dræbt en af hestene, der styrtede om mellem

skaglerne.

I dette øjeblik åbnedes en vinduesskodde i et af husene på klem, og den unge mand med det blege ansigt og de mørke øjne stirrede på optrinet dernede.

Bag ham sås officeren, der næsten var lige så bleg som han.

"Åh, Gud i Himlen, Deres Højhed, hvad vil der ske?" mumlede officeren.

"Sikkert noget frygteligt," svarede den anden.

"Ak, ser De, Deres Højhed, de trækker statsråden ud af vognen, de slår ham, de sønderriver ham."

"Ja, de mennesker må sandelig være besjælet af et voldsomt had," sagde den unge mand i den samme rolige tone, i hvilken han hidtil havde talt.

"Og nu trækker de Cornelius ud af vognen, han der allerede er syg og lemlæstet af torturen. Åh, se dog, se dog!"

"Ja, det er virkelig Cornelius."

Officeren udstødte et svagt skrig og vendte hovedet bort.

Digeinspektøren var, endnu inden han nåede jorden, på det nederste vogntrin blevet ramt af en jernstang, der havde knust hans hoved.

Han rejste sig et øjeblik op for dog straks at styrte tilbage.

Så greb mændene ham ved fødderne og slæbte ham under mængdens glædeshyl hen ad gaden, så at liget efterlod et blodigt spor.

Den unge mand var om muligt blevet endnu blegere, og hans øjne antog et øjeblik et tilsløret udtryk, idet de sænkedes.

Officeren bemærkede dette første udtryk af medlidenhed hos sin ledsager og forsøgte at benytte sig deraf, idet han sagde:

"Kom, kom, Deres Højhed, ellers slår de nu også statsråden ihjel."

Men den unge mand havde allerede løftet blikket.

"Ja, sandelig," sagde han. "Dette folk er uforsonligt, det er ikke godt at forråde det."

"Deres Højhed," sagde officeren, "kan vi ikke gøre noget for at redde den stakkels mand, der har opdraget Deres Højhed? Dersom der findes et middel, så sig det, og om jeg så skulle sætte mit liv på spil ..."

Vilhelm af Oranje, for det var ham, rynkede panden, og hans øjne skød lyn under de sænkede øjenlåg, da han svarede:

"Oberst van Deken, vil I hente mine soldater, for at de i alle tilfælde kan holde sig parat."

"Men skal jeg da lade Deres Højhed alene her med alle disse mordere?"

"Gør jer ingen bekymringer for min skyld, når jeg selv ingen gør mig," svarede prinsen barskt. "Gå!"

Officeren forsvandt med en skyndsomhed, der mindre var et udslag af hans lydighed end af hans glæde over ikke at skulle være vidne til den anden broders grufulde død.

Han havde endnu ikke lukket døren til værelset, før Jan, som det ved en yderste anstrengelse var lykkedes at nå hen til porten i huset lige overfor det, i hvilket hans elev holdt sig skjult, vaklede under slagene, der fra alle sider haglede ned over ham, mens han stønnede:

"Hvor er min broder? Hvor er min broder?"

Et af de rasende mennesker slog med sin knyttede næve hatten af hovedet på ham.

En anden viste ham blodet, der farvede hans hænder; han havde været med til at sønderrive Cornelius' lig og var begærlig efter at gøre det samme ved broderen, mens andre af mængden slæbte liget til galgebakken.

Jan udstødte en dump stønnen og holdt sig med den ene hånd for øjnene.

"Nå, så du lukker øjnene," sagde en af soldaterne fra borgervæbningen, "så skal jeg stikke dem ud på dig!"

Dermed stak han sin lancespids i ansigtet på Jan, så at blodet strømmede ud.

"Min broder!" skreg de Witt og forsøgte gennem blodet, der blindede ham, at se, hvad der var blevet af Cornelius. "Min broder!"

"Du kan gå samme vej som han!" hylede en anden morder, støttede sin bøsse mod hans tinding og trykkede af.

Men skuddet klikkede.

Så vendte morderen våbnet om, greb med begge hænder om det og slog Jan de Witt til jorden med et slag af kolben.

Jan de Witt vaklede og styrtede til jorden.

Men med en sidste anstrengelse rejste han sig endnu en gang og råbte med en sådan jammer i stemmen, at den unge mand lukkede vinduesskodden:

"Min broder!"

Der var heller ikke meget mere at se, for en tredje morder affyrede på nært hold et pistolskud, som knuste hjerneskallen på Jan de Witt.

Han faldt om for ikke mere at rejse sig.

De elendige mennesker var som berusede, og alle ville de affyre et skud mod liget; alle ville de give det et spark, et

lansestød eller et knivstik, enhver ville være med til at udøse hans blod og sønderrive hans klæder.

Da begge ligene var lemlæstede, sønderrevne og udplyndrede, slæbte hoben dem nøgne og blodige til en hastigt opstillet galge, hvor frivillige bødler hængte dem op ved fødderne.

Op nu kom de allerfejeste, der ikke havde vovet at ramme de levende, og skar det døde kød i stumper, hvorefter de begav sig ud i byen for at sælge småstykker af Cornelius og Jan de Witts lig til et par skilling stykket.

Det lader sig vanskeligt sige, hvorvidt den unge mand så afslutningen på dette grufulde optrin gennem sprækkerne i vinduesskodderne, men i samme øjeblik, som de to martyrer blev hængt i galgen, gik han gennem mængden, der var alt for optaget af det herlige arbejde til at bekymre sig om ham, og nåede Tol-Hek, der stadig var lukket.

"Åh, bringer herren mig nu nøglen?" udbrød portneren.

"Ja, min ven, her er den," svarede den unge mand.

"Ak, hvor det er sørgeligt, at I ikke bragte mig den for blot en halv time siden," sagde portneren sukkende.

"Hvorfor dog det?" spurgte den unge mand.

"Fordi jeg så havde kunnet åbne porten for de herrer de Witt. Nu fandt de derimod porten lukket og blev således nødt til at vende om, hvorved de faldt i hænderne på deres forfølgere."

"Porten! Porten!" skreg en mand, hvis stemme røbede, at han havde stærkt hastværk.

Prinsen vendte sig om og fik øje på oberst van Deken.

"Er det jer, oberst?" sagde han. "Er I endnu ikke kommet ud af Haag? I er noget længe om at udføre min befaling."

"Deres Højhed," svarede obersten, "dette er den tredje port, jeg forsøger at komme igennem; de to andre var lukkede."

"Nå, den gode mand her åbner nok for os ... Luk op, min ven," sagde prinsen til portneren, der var blevet stående aldeles forbløffet ved at høre oberst van Deken tiltale den unge mand på en så ærbødig måde.

Og han skyndte sig at åbne Tol-Hek, der skreg i sine hængsler.

"Vil Deres Højhed tage min hest?" spurgte obersten Vilhelm.

"Nej tak, oberst, min egen venter få skridt herfra."

Med disse ord tog han en guldfløjte op af lommen og udstødte en skarp og vedholdende fløjten. Næsten i samme øjeblik kom en rideknægt ridende med en anden hest ved tømmen.

Vilhelm sprang uden at benytte stighbøjlen i sadlen og jog straks efter hen ad vejen til Leyden.

Da han var nået så vidt, vendte han sig om.

Obersten fulgte ham i få skridts afstand.

Prinsen gjorde tegn til ham, at han skulle ride op ved siden af ham.

"Ved I," sagde han uden at standse, "at slynglerne derinde også dræbte hr. Jan de Witt, som de dræbte Cornelius?"

"Ak, Deres Højhed," sagde obersten sørgmodigt, "jeg havde hellere set, at disse to hindringer endnu havde befundet sig på Deres vej til statholderværdigheden."

"Ja, det ville sikkert have været bedre, om alt dette ikke var sket," svarede den unge mand. "Men det skete står nu engang ikke til at ændre og vi er ikke skyld i det. Lad os nu skynde os,

oberst, for at vi kan nå Alphen før sendebuddet, som staterne sikkert sender mig til lejren."

Obersten bøjede hovedet, lod sin herre ride foran sig og indtog atter den tidligere plads.

"Åh," mumlede Vilhelm af Oranje hånligt, idet han rynkede brynene, kneb læberne sammen og satte sporerne i hestens sider, "jeg gad nok se Solkongens ansigt, når han får at vide, hvordan man har behandlet hans gode venner, d'hr. de Witt. Solkonge, mit navn er Vilhelm den Tavse; pas nu på dine stråler!"

Og af sted fo'r den unge prins, den store konges ivrige rival, denne statholder, hvis magt endnu dagen i forvejen havde været så lidet befæstet, men for hvem Haags borgere havde dannet en trappestige af Jans og Cornelius de Witts lig, disse to adelsfyrster for Gud og mennesker.

5. Tulipandyrkeren og hans nabo

Mens Haags borgere sønderrev Jan og Cornelius de Witts lig, og Vilhelm af Oranje, efter at have overbevist sig om, at begge hans modstandere virkelig var døde, galopperede hen ad vejen til Leyden, fulgt af oberst van Deken, som han fandt lidt for medfølelse til fortsat at kunne bære ham med sin tillid, red den tro tjener Craeke på en god hest og uden at ane noget om de frygtelige begivenheder, der var indtruffet, efter at han havde forladt Haag, hen ad den med træer beplantede landevej, indtil han nåede forbi de nærliggende landsbyer.

Da han her følte sig i sikkerhed, lod han, for ikke at vække mistanke, sin hest stå i en stald og fortsatte roligt sin rejse med båden, der ad den korteste vej sejler op til Dordrecht ad de krumme flodarme, forbi frugtbare blomsterdækkede småøer, hvor fede hjorder græsser i solskinnet.

Craeke genkendte på lang afstand den smilende by Dordrecht ved foden af højen med de mange møller. Han så de smukke, røde huse, der badede deres fødder i vandet, de hvide vinduesrammer og altanerne, der vendte ud mod floden og var behængt med kostbare tæpper og ved siden af dem de lange medesnøre, hvormed indbyggerne fanger grådige ål, som hidlokkes af køkkenaffaldet, der fra vinduerne dagligt kastes ud i vandet.

Fra bådebroen så Craeke mellem de drejende møllevinger på højens skråning det lille hvide og røde hus, der var målet for hans vandring. Tagryggen skjultes af poplernes løv, mens husets mure aftegnede sig skarpt mod en mørk baggrund af mægtige elmetræer. Huset lå således, at solen, hvis stråler faldt på det som gennem en tragt, fuldstændigt tørrede og gennemvarmede den tåge, som vinden fra floden til trods for det tætte løv hver morgen og aften bragte med sig.

Da Craeke var steget i land, styrede han midt i hverdagens larm sine skridt hen mod dette lille hus.

Dette hvide hus, der var skinnende rent fra kælder til loft, var en lykkelig dødeligs bolig, og denne lykkelige mand var doktor van Baerle, Cornelius de Witts gudsøn. Han havde boet her siden sin barndom, og både hans fader og bedstefader, der havde været højt agtede købmænd i den fornemme by Dordrecht, var født der.

Van Baerles fader havde ved sin handel med kolonierne samlet sig en formue på tre-fire hundrede tusind gylden, som efter forældrenes død i året 1668 gik i arv til sønnen. Men dette beløb var egentlig kun lommepenge for Cornelius van Baerle, for hans ejendomme i provinsen gav ham en årlig indtægt på omtrent ti tusind gylden.

Kort før Cornelius' fader døde, tre måneder efter sin hustru, der syntes at være gået forud for at lette vejen for den døde, således som hun havde jævnet vejen for ham her i livet, omfavnede han for sidste gang sin søn og sagde til ham:

"Spis, drik og giv dine penge ud, hvis du virkelig vil leve, for det er ikke at leve at arbejde dagen igennem på en træstol eller en læderbetrukken stol i et laboratorium eller en forretning.

Også du skal engang dø, og dersom du ikke er så lykkelig at have en søn, lader du vort navn uddø, og min formue vil da falde i hænderne på en fremmed. Frem for alt, gør ikke som din gudfader, Cornelius de Witt, der har slået sig på politik, den utaknemmeligste af alle gerninger, og hvem det sikkert vil gå dårligt."

Så døde den gode hr. van Baerle fra sin bedrøvede søn Cornelius, der kun brød sig lidt om sine gylden, men desto mere om sin fader.

Cornelius blev alene tilbage i det store hus.

Forgæves tilbød hans gudfader Cornelius ham en ansættelse i statens tjeneste; forgæves søgte han at bibringe ham smag for berømmelse, da Cornelius for at adlyde sin gudfader lod sig indskibe med de Ruyter om bord på *De syv Provinser* i spidsen for et hundrede ni og tredive fartøjer, med hvilke den berømte admiral alene vovede en dyst mod det forenede Frankrig og England. Da han, ført af lodsens Leger, befandt sig et bøsseskud fra skibet *Le Prince*, der førte kongen af Englands broder, hertugen af York om bord, da Ruyter foretog sit angreb så pludseligt og så behændigt, at hertugen af York, der følte, at hans skib var fortabt, kun netop fik tid til at trække sig tilbage til skibet *Saint-Michel*; da han havde været vidne til, at *Saint-Michel*, ødelagt og sønderskudt af de hollandske kugler, forlod kamppladsen; da han havde set et skib, *Grev de Sandwick*, springe i luften og fire hundrede matroser omkomme i hav og flammer, da han endelig blev klar over, at der, efter at tyve skibe var ødelagt, tre tusind mennesker dræbt og fem tusind sårede, endnu intet var afgjort, at hver part tilskrev sig sejren, at det hele måtte begynde forfra, og at der ikke var opnået andet end

at føje et nyt navn, Slaget i Southwood-bugten, til den tidligere række af kampe; da han havde udregnet, hvor megen tid en mand spilder med at lukke øjne og øren, når han ønsker at tænke, mens hans medmennesker kæmper indbyrdes, sagde han farvel til Ruyter, til digeinspektøren fra Pulten og til berømmelsen, bøjede sig dybt for statsråden, for hvem han nærede den største ærbødighed og trak sig tilbage til sit hus i Dordrecht, glad over sin genvundne fred, sine otteogtyve år, sit jernhelbred og stærke øjne, med en kapital på over fire hundrede tusind gylden og en årlig rente på ti tusind gylden og opfyldt af overbevisningen om, at Himlen altid skænker mennesket for meget til at det kan være lykkeligt, og nok til, at det ikke kan være det.

Som følge af disse omstændigheder og for at skabe sig lykken på sin vis gav Cornelius sig til at studere plante- og insektlivet, samlede og klassificerede alle øernes flora, anlagde en samling af alle landets insekter og skrev en afhandling om det, som han forsynede med egne tegninger, og da han ikke mere vidste, hvad han skulle gøre med sin tid og navnlig med sine penge, der formerede sig på en for ham skrækindjagende måde, valgte han blandt landets og tidens kæpheste den fineste og kostbareste, nemlig tulipandyrkningen.

På den tid havde flamlænderne og portugiserne, som kappedes om denne form for havebrug, bragt denne orientens blomst til Europa og opnået vidunderlige resultater med den.

Snart taltes der fra Dordrecht til Mons ikke om andet end om mynheer van Baerles tulipaner, hans bede, kuler og tørrekamre, og folk kom langvejs fra for at se hans løgkataloger, ligesom de

fornemme romere i fordums dage rejste til Alexandria for at se byens gallerier og biblioteker.

Til en begyndelse anvendte van Baerle hele sin årsindtægt til at skaffe sig en samling, hvorefter han gjorde indhug i faderens sammensparede gylden for at fuldstændiggøre den. Hans arbejde blev da også belønnet med et vidunderligt resultat; han fandt fem forskellige arter, som han kaldte Jeanne efter sin moder, Baerle efter sin fader og Cornelius efter sin gudfader. De øvrige navne vil sikkert kunne findes i datidens kataloger.

I begyndelsen af året 1672 kom Cornelius de Witt til Dordrecht for at opholde sig tre måneder i sit fødehus, for ikke alene var Cornelius født i Dordrecht, men slægten de Witt stammede også derfra.

Allerede dengang begyndte Cornelius, som Vilhelm af Oranje sagde, at nyde den største upopularitet. Men hans bysbørn, Dordrechts gode borgere, der ganske vist ikke syntes videre om hans alt for åbenlyse republikanisme, var dog stolte af hans personlige værdi og modtog ham på den hjerteligste måde.

Efter at have takket sine bysbørn opsøgte Cornelius det fædrene hus og anordnede forskellige reparationer, før hans hustru flyttede derind med børnene.

Så opsøgte digeinspektøren sin gudsøn, måske den eneste i Dordrecht, der ikke vidste, at han gæstede sin fødeby.

Lige så forhadte som Cornelius de Witt havde gjort sig ved at udså de politiske lidenskabers usunde sæd, lige så afholdt var van Baerle blevet ved slet ikke at beskæftige sig med politik, optaget som han var af dyrkningen af sine tulipaner.

Van Baerle var derfor også elsket af sine tjenestefolk og arbejdere, og han formåede ikke at tænke sig muligheden af, at

der på jorden fandtes et menneske, som ville gøre et medmenneske fortræd.

Og dog må det til menneskehedens vanære siges, at van Baerle uden at vide det havde en fjende, der var endnu mere grusom, begærlig og uforsonlig end nogen af digeinspektørens eller hans broders hårdnakkede fjender blandt orangerne, som hadede disse brødre, der vedblev at elske hinanden med en altopofrende kærlighed til deres sidste øjeblik.

På den tid, da Cornelius begyndte at kaste sig over tulipandyrkningen og anvendte sin årsindtægt og sin faders sammensparede gylden dertil, boede der i Dordrecht, dør om dør med ham, en mand ved navn Isaac Boxtel, der, så langt han kunne huske tilbage, havde næret samme tilbøjelighed. Han var nær ved at besvime, så snart han hørte ordet *tulban*, der efter franske botanikeres påstand var singalesernes første betegnelse for det skabningens mesterværk, der nu kaldes tulipanen.

Boxtel var ikke så lykkelig at være rig som van Baerle. Han havde med megen møje, omhu og tålmodighed indrettet sig en til dyrkningen egnet have på sin ejendom i Dordrecht; han havde bearbejdet jorden efter alle kunstens regler og afpasset temperatur og fugtighedsgrad i sine bede nøjagtigt efter de gældende forskrifter.

Isaac kendte på en tyvendedel grad temperaturen i sine mistbænke. Han kendte vindens styrke og forstod at beskytte blomsterstænglerne imod den. Hans produkter begyndte derfor også at vinde indpas overalt. De var smukke, folk købte dem gerne, og liebhaverne besøgte Boxtel for at se hans tulipaner. Boxtel havde endvidere bragt en særlig tulipanart i handelen og givet den sit eget navn. Denne tulipan vandt bifald,

bredte sig over Frankrig og Spanien og var nået til Portugal, og selv kong Alfons VI, der var blevet forjaget fra Lissabon og havde trukket sig tilbage til øen Terceira, hvor han morede sig med at dyrke tulipaner, havde ved synet af tulipanen *Boxtel* endog udtalt "ikke ilde."

Pludselig havde Cornelius van Baerle som følge af sine studier og grebet af lidenskaben for tulipandyrkningen indrettet sin ejendom i Dordrecht, der stødte op til Buxtels, derefter. Han lod bygge en etage til et af udhusene, hvorved hans have vandt en halv grad varme, mens Buxtels have til gengæld blev en halv grad køligere, samtidig med at han brød vindens styrke og forstyrrede sin nabos beregninger.

Men alt dette var i Buxtels øjne endda ikke så stor en ulykke. Van Baerle var jo kun en maler, det vil sige en tosse, der søgte at fæstne naturens vidundere på lærredet ved at forvanske dem. Det var i sin egenskab af maler, at han havde ladet en etage bygge til sit udhus for at have bedre lys, og det var hans gode ret. Hr. van Baerle var maler, ligesom hr. Boxtel var tulipandyrker; han ville have sol til sine malerier og berøvede som følge deraf hr. Buxtels tulipaner en halv grad.

Hr. van Baerle havde loven på sin side. Derved var intet at gøre.

Desuden havde Boxtel gjort den opdagelse, at for megen sol skader tulipanen, og at den voksede meget bedre og fik langt smukkere farve i den milde morgen- og aftensol end i middagens brændende solskin.

Han var derfor næsten van Baerle taknemmelig, fordi han gratis havde bygget ham en sådan solskærm.

Måske forholdt det sig ikke fuldstændigt således, og måske var Buxtels udtalelser om hans nabo van Baerle ikke netop udtrykket for hans tanker. Men store sjæle forstår på en forbavsende måde i filosofien at øse trøst for store ulykker.

Men hvor forbløffet blev ikke den ulykkelige Buxtel, da han så vinduerne i den nyopførte etage fyldes med løg, frilandstulipaner og tulipaner i potter, kort sagt med alt, hvad der hører til en ivrig tulipandyrkers fag.

Der fandtes pakker med etiketter, hylder, kasser med rum og reoler med jerngitter, hvorved luften kunne fornys deri, mens adgangen samtidig blev spærret for mus, biller, syvsovere, skovmus og rotter, der navnlig holder af tulipaner til to tusind francs stykket.

Buxtel blev som forstenet ved synet af alt dette, men han forstod endnu ikke sin ulykke i dens fulde udstrækning. Van Baerle var bekendt for at elske alt, hvad der var smukt. Han studerede naturen grundigt for sine maleriers skyld, der var fint udpenslede som hans mesters, Gérard Dows og hans vens, Miéris' billeder. Det var jo muligt, at han havde til hensigt at male et billede fra en tulipandyrkers hjem og derfor havde samlet alt, hvad der kunne være ham til nytte herved i sit nye atelier.

Men skønt Buxtel beroligede sig med denne tanke, formåede han dog ikke at modstå sin alt fortærende nysgerrighed. Da aftenen kom, stillede han en stige op ad brandmuren, kiggede ind til naboen van Baerle og så at jorden i en stor firkant, i hvilken der tidligere havde vokset forskellige planter, var blevet vendt og inddelt i bede, hvori muldjorden var blandet med floddynd, en blanding, der er overordentlig gunstig for

tulipaner. Hele stykket var kantet med græstørv, der skulle forhindre jorden i at skride. Der var sol både morgen og aften, mens der var sørget for skygge mod middagssolen, der var rigelig og let adgang til vand, beliggenheden var syd-syd-vest, kort sagt alle betingelser, ikke alene for et godt resultat, men også for god udvikling, var til stede. Der var ingen tvivl mere mulig. Van Baerle var blevet tulipandyrker.

Boxtel forestillede sig straks den lærde mand med en formue på fire hundrede tusind gylden og ti tusind gylden i årlig rente anvende alle midler og kræfter på tulipandyrkning i stor udstrækning. Han udmalede sig allerede, hvilke resultater denne nabo i en nær fremtid ville opnå, og følte på forhånd en sådan smerte ved tanken, at hans hænder slap taget, knæene rystede under ham, og han fortvivlet styrtede ned af stigen.

Det var altså ikke for at male tulipaner, men for at dyrke dem, at van Baerle havde taget en halv grads varme fra ham. Van Baerle havde fået den mest glimrende beliggenhed for solen og desuden et stort værelse, i hvilket han kunne opbevare sine løg og aflæggere, et lyst, luftigt og godt ventileret værelse, noget der havde været uopnåeligt for Boxtel, som til dette brug havde måttet ofre sit soveværelse og selv tage til takke med at sove på loftet for ikke at skade sine løg og knolde.

Boxtel havde altså fået en rival, en medbejler, måske en overmand, der boede dør om dør med ham, kun adskilt fra ham ved en mur, og denne medbejler var oven i købet ikke en simpel, ukendt gartner, men Cornelius de Witts gudsøn, det vil sige en berømthed!

Som det vil ses, var Boxtel en ringere begavelse end Porus, som trøstede sig over at være besejret af Alexander, netop på

grund af sejrherrens berømmelse.

Ja, hvad ville der ske, dersom van Baerle fandt en ny tulipan og kaldte den *Jan de Witt* efter måske at have kaldt en anden *Cornelius*? Det var til at blive vanvittig over!

Boxtel forudså sin egen ulykke, opfyldtes af misundelse og gættede, hvad der ville ske. Efter denne opdagelse tilbragte han den frygteligste nat, der kan tænkes.

6. En tulipandyrkers had

Fra dette øjeblik var Boxtel kun opfyldt af frygt i stedet for som tidligere at være optaget af sit arbejde. Hans kræfter svandt, og hans uro steg, mens han grublede over, hvor megen skade hans nabos påfund ville forvolde ham.

Det var ganske naturligt, at van Baerle med sine glimrende evner fra første begyndelse havde held med at dyrke de skønneste tulipaner.

Det lykkedes ham bedre end nogen anden i Haarlem og Leyden, hvilke to byer har den bedste jordbund og det sundeste klima, at variere farverne, danne formerne og formere arterne.

Han hørte til den snilde og ukunstlede skole, hvis devise allerede i det syvende århundrede var:

"At foragte blomsterne er at krænke Gud", hvoraf tulipanelskerne, der udgjorde den mest eksklusive skole, i året 1655 drog følgende slutning:

"Jo smukkere blomsten er, desto mere krænker man Gud ved at foragte den. Tulipanen er den smukkeste af alle blomster. Hvem der foragter tulipanen, krænker altså Gud i allerhøjeste grad."

I kraft af dette ræsonnement kunne de fire-fem tusind tulipandyrkere i Holland, Frankrig og Portugal, for ikke at tale om tulipandyrkerne på Ceylon, i Indien og Kina, lyse hele den øvrige verden i band og erklære flere hundrede tusind mennesker, der ikke interesserede sig for tulipaner, for kættere, hjemfaldne til død og fortabelse.

På dette punkt ville Boxtel selv som van Baerles dødsfjende kunne samles med ham under én og samme fane.

Van Baerles held bevirkede, at Boxtel for bestandig forsvandt fra listen over Hollands berømte tulipandyrkere, og at tulipanavlen i Dordrecht nu kun repræsenteredes af den beskedne godmodige lærde, Cornelius van Baerle.

Således kan den simpleste stamme ved podning skyde de ædleste skud, og den vilde rose med de fire farveløse kronblade er begyndelsen til den prægtige og duftende rose. Således grundlægges kongehusene undertiden i en brændehuggers eller en fiskers hytte. I van Baerle, der fuldstændigt gik op i sit arbejde med at så, plante og høste, som æredes af alle tulipandyrkere i Europa, havde ikke den ringeste anelse om, at der i hans umiddelbare nærhed levede en ulykkelig, hvis undertrykker han var. Han fortsatte sine forsøg og dermed sine sejre og fyldte i løbet af to år sine bede med sådanne vidundere, at ingen, undtagen måske Shakespeare og Rubens, næst efter Gud havde skabt noget lignende.

Under alt dette var Boxtel billedet på en af underverdenens fordømte ånder. Mens van Baerle lugede, gødede og vandede sine bede, mens han knælende på grønsværen, undersøgte hver eneste åre i de blomstrende tulipaner og overvejede, hvilke forandringer der kunne indføres, hvilke farvesammenstillinger man kunne forsøge, sad Boxtel skjult bag et lille morbærfigentræ, som han havde plantet ved muren, og gennem dets grene iagttog han med opsvulmede øjne og frådende mund hvert skridt og hver bevægelse, som hans nabo gjorde, og når han mente at læse glæde på hans ansigt, når han opdagede et smil om hans læber, et lykkeligt udtryk i hans øjne, ønskede

han så mange forbandelser over ham og udslyngede så mange trusler mod ham, at det var vanskeligt at forstå, at al denne gift og galde kunne undlade at sprede død og fordærvelse til blomsterne.

Når det onde først har fået herredømmet over en menneskesjæl, gør det hurtige fremskridt, og snart nøjedes Boxtel ikke med at se van Baerle. Han ville også se hans blomster, han var en ægte kunstner og ville nyde synet af sin rivals mesterværk.

Han købte sig en kikkert, gennem hvilken han lige så godt som ejeren selv kunne følge blomstens hele udvikling, fra det øjeblik, da den første blege spire skyder op af jorden, indtil den efter fem års forløb udvikler sit blomsterbæger med den skjulte farvepragt.

Hvor ofte stirrede ikke den ulykkelige, misundelige mand, sammenkrøbet på sin stige, over mod van Baerles tulipanbede, hvis skønhed blændede ham, og ved synet af hvis fuldkommenhed han var nær ved at kvæles.

Efter beundringen, som han ikke formåede at betvinge, fulgte misundelsens feber, der æder sig gennem menneskets bryst og forvandler hjertet til en myriade af små slanger, som fortærer hinanden og volder de ulideligste smerter.

Hvor ofte følte Boxtel sig ikke i disse ubeskrivelige kvaler fristet til om natten at springe over i haven, ødelægge planterne, bide løgene itu og lade sin vrede gå ud over ejeren selv, dersom han skulle vove at forsvare sine tulipaner.

Men at dræbe en tulipan, det er i en virkelig gartners øjne en frygtelig forbrydelse.

At dræbe et menneske, det fik endda være.

Imidlertid tiltog Boxtels raseri ved synet af van Baerles fremskridt i den videnskab, han instinktmæssigt syntes at forstå, efterhånden i en sådan grad, at han tænkte på at kaste sten og stokke over i naboens tulipanbede.

Men han tænkte også på, at van Baerle næste dag, når han så ødelæggelsen, ville undersøge sagen, og da der ingen adgang var fra gaden, og der i det syttende århundrede ikke mere faldt sten og stokke ned fra himlen som på amalekiternes tid, ville opmærksomheden blive opdaget, selv om hans hærværk var forøvet om natten, og han ville ikke alene blive straffet efter loven, men for bestandig være vanæret i alle europæiske tulipandyrkeres øjne. Boxtel besluttede så at anvende list og finde på et middel, der ikke kunne kompromittere ham.

Han måtte ganske vist søge længe, men fandt omsider, hvad han ønskede.

En aften tog han to katte, bandt dem ved en snor på ti fods længde sammen ved bagbenene og kastede dem oppe fra muren lige ned i det store, fine bed, hvor ikke alene Cornelius de Witt, men også flere andre af naboens fornemste tulipaner voksede.

De forskrækkede dyr for hen over bedet, idet de forsøgte at flygte hver til sin side, men da snoren, der bandt dem sammen, blev strammet og de følte, at de ikke kunne komme længere, løb de ynkeligt mjavende frem og tilbage og nedmejede med snoren blomsterne rundt omkring, indtil det endelig efter et kvarters fortvivlet kamp lykkedes dem at sønderrive snoren, hvorpå de forsvandt.

Boxtel sad skjult bag sit træ. På grund af mørket kunne han intet se, men kattens rasende hvæsen sagde ham alt, og hans

hjerter svulmede af had og glæde.

Hans ønske om at se den anrettede skade var så heftigt, at han blev siddende til daggry for med sine egne øjne at nyde synet af sin nabos ødelagte bede. Han var gennemmisnet af morgentågen, men følte ikke kulden; håbet om hævn holdt ham varm.

Hans rivals sorg skulle være ham en oprejsning for alle hans bitre skuffelser.

Da solen stod op, åbnedes døren til det hvide hus, van Baerle trådte ud og gik hen mod sine bede, smilende som en mand, der har tilbragt natten i sin gode seng og sovet godt.

Pludselig fik han øje på furerne og fordybningerne i bedet, der den foregående dag havde været glat som et spejl; han så uordenen i tulipanernes lige rækker, der så ud som en bataljon soldater, blandt hvilke der er faldet en bombe.

Blegnende løb han derhen.

Boxtel sitrede af glæde. Hen ved en snes tulipaner lå sønderrevne og halvvisne mellem hverandre, saften strømmede ud af sårene, dette planternes kostbare hjerteblod, for hvilket van Baerle gerne havde givet sit eget.

Men hvor overrasket og glad blev ikke van Baerle, og hvilken skuffelse var det ikke for Boxtel! Ikke en af de fire tulipaner, som navnlig var målet for hans angreb, var blevet ødelagt. De knejsede stolt med deres fine hoveder over deres kammeraters lig. Det var tilstrækkeligt til at trøste van Baerle og til at få Boxtel til at skumme af raseri. Han rev sig i håret ved synet af den begåede forbrydelse, der nu var til ingen nytte.

Van Baerle kunne ikke tænke sig, hvorledes denne ulykke, der for øvrigt ved Himlens bistand var ringere, end den kunne have

været, var opstået. Han forhørte sig hos sine folk og erfarede, at de hele natten igennem havde hørt katte mjave frygteligt. Han så nu også sporene af kattepoterne og hår, der var blevet tilbage på kamppladsen, og som var våde af duggen, og for at undgå en lignende ulykke i fremtiden gav han en gartnerkarl befaling til hver nat at sove i haven under et skur tæt ved tulipanbedene.

Boxtel hørte befalingen blive givet. Han så skuret blive rejst samme dag, og lykkelig over ikke at være blevet mistænkt, men endnu mere hadefuld mod den lykkelige tulipandyrker end nogen sinde afventede han en gunstigere lejlighed.

På denne tid udsatte Haarlems Havebrugsselskab en præmie for opdagelsen, for ikke at sige fabrikationen af den store, sorte tulipan uden plet, en opgave, der endnu ikke var løst og betragtedes som uløselig, så meget mere som der på den tid ikke engang fandtes mørkebrune tulipaner.

Folk sagde derfor også, at de, der lovede belønningen, lige så godt kunne have sat den til to millioner som til hundrede tusind gylden, da opgaven var umulig.

Ikke desto mindre herskede der i denne anledning stort røre blandt alle tulipandyrkere. Nogle af dem greb ideen uden dog at tro på den, men så stor er fantasiens magt hos gartnere, at de, skønt de anså sagen for fuldkommen håbløs, dog ikke tænkte på andet end den store, sorte tulipan, der forekom dem lige så eventyrlig som Horats' sorte svane og franskmændenes hvide solsort.

Van Baerle var en af de tulipandyrkere, der greb idéen, Boxtel en af dem, for hvem den blev en spekulation. Fra det øjeblik, da Baerle havde sat sig sagen i hovedet, begyndte han langsomt at foretage de forskellige arbejder, der var nødvendige for at

forvandle de hidtil dyrkede tulipaners farve fra rød til brun, og fra brun til mørkebrun.

Allerede det påfølgende år havde han blomster af en fuldkommen mørkebrun farve, og Boxel så dem i hans bed, mens han selv kun var nået til de lysebrune.

Da Boxel atter så sig besejret af sin fjende, tabte han smagen for dyrkningen og anvendte, halvt vanvittig som han var, al sin tid på at stirre over til naboen, hvis ejendom var let for ham at overskue. Haven lå åben for solen, og bag de store vinduesruder så han gennem kikkerten kasser, skabe, æsker og etiketter. Boxel lod sine løg rådne i mistbænkene, frøet hentørre i rummene og tulipanerne visne i bedene, mens han tilbragte hele sin tid med at iagttage, hvad der foregik hos van Baerle. Han åndede og levede kun med hans tulipaner; det forekom ham, som slukkedes hans tørst ved at se dem blive vandet, og som mættedes han ved synet af den bløde og sigtede jord, som naboen strøede over sine elskede løg.

Men det interessanteste arbejde foregik dog ikke i haven.

Når klokken slog ét om natten, gik van Baerle op i sit laboratorium med det store vindue, som Boxel så let kunne overse gennem sin kikkert, og her så denne sin opfindsomme og geniale rival arbejde ved lampens skær.

Han iagttog ham, når han sigtede frøet og overhældte det med væsker, som skulle tjene til at forandre eller farve blomsterne. Han så ham varme noget frø, derefter fugte det og blande det med andet ved en slags podning, en yderst vanskelig og sindrig proces, han så ham lukke det frø inde i mørket, som skulle give den sorte farve, mens han udsatte det for solen eller

lampelyset, der skulle give den røde farve, og lod det frø, der skulle give hvide blomster, optage vandets fugtighed i sig.

Dette uskyldige trylleri, der var frugten af en barnlig fantasi i forening med et mandigt geni, dette tålmodige, udholdende arbejde, som Boxel følte sig ude af stand til at gøre, optog alle hans tanker.

Mærkeligt nok havde al denne interesse og kærlighed til kunsten ikke hos Isaac fået bugt med hans altfortærende misundelse og hævntørst. Undertiden indbildte han sig, når han iagttog van Baerle gennem kikkerten, at han sigtede på ham med en bøsse, og han søgte med fingeren aftrækkeren for at affyre det dræbende skud. Således arbejdede den ene af naboerne, mens den anden spionerede, og tiden nærmede sig, da digeinspektøren fra Pulten, Cornelius de Witt, skulle besøge sin fødeby.

7. Den lykkelige mand lærer ulykken at kende

Efter at have ordnet sine huslige anliggender opsøgte Cornelius de Witt sin gudsøn Cornelius van Baerle i januar måned 1672.

Det var ved mørkets frembrud. Skønt Cornelius hverken var gartner eller kunstner, beså han dog hele huset lige fra atelieret til drivhusene og fra malerierne til tulipanerne. Han takkede på en faderlig, elskværdig måde sin gudsøn, fordi denne havde været om bord på skibet *De syv Provinser* i slaget i Southwood-bugten, og fordi han havde opkaldt en pragtfuld tulipan efter ham, og mens han tog alle van Baerles skatte i øjesyn, stod en nysgerrig men ærbødig skare ventende udenfor den lykkelige mands dør.

Den usædvanlige larm tiltrak sig Buxtels opmærksomhed, da han spiste sin aftensmad tæt ved ilden.

Han forhørte sig om, hvad der var på færde, erfarede det og klatrede op til sin udkigspost, hvor han til trods for kulden satte sig tilrette med kikkerten for øjnene.

Siden efteråret 1671 havde han ikke haft megen brug for kikkerten. Tulipanerne, der er kuldske som østens døtre, dyrkes ikke på friland om vinteren. De fordrer tag over hovedet, en blød seng i skufferne og ovnens milde varme. Van Baerle havde derfor også tilbragt hele vinteren i sit laboratorium mellem sine bøger og malerier. Kun sjældent gik han ind i

værelset, hvor løgene opbevaredes, og da kun for at åbne et vindue og lade en sjælden solstråle trænge ind til dem.

Efter at Cornelius de Witt og van Baerle havde beset hele lejligheden sammen med nogle tjenere, sagde de Witt sagte til van Baerle.

"Kære gudsøn, lad dine tjenere gå ud, så vi kan være alene et øjeblik."

Cornelius bøjede hovedet og sagde så:

"Skulle I ikke have lyst til at se mit tørrekammer til tulipanerne?"

Tørrekammeret var det allerhelligste i huset, og ligesom i oldtidens Delfi var også adgangen hertil forbudt uvedkommende. Aldrig havde en tjener sat sin fod på dette sted. Cornelius gav ingen anden tilladelse til at feje herinde end sin gamle frisiske amme, som, siden Cornelius havde kastet sig over tulipandyrkningen, ikke mere vovede at komme løg i maden af angst for at forgribe sig på sin herres guddom.

Ved ordet *tørrekammer* trak tjenerne, som bar lysene, sig derfor ærbødigt tilbage. Cornelius tog lysene ud af hånden på den nærmeste og gik foran sin gudfader ind i værelset.

Tørrekammeret var netop det værelse med de store ruder, mod hvilket Boxtel uophørligt rettede sin kikkert.

Den misundelige mand sad som altid på sin post.

Først så han lys skinne ind i værelset, hvorefter to skygger viste sig.

Den ene af dem, der var høj og respektindgydende, satte sig ved bordet, på hvilket van Baerle havde stillet lysestagen.

I denne skygge genkendte Boxtel Cornelius de Witt med det blege ansigt og det lange, mørke hår, der var skilt i panden og

faldt ned over skuldrene.

Efter at digeinspektøren fra pulten havde sagt noget til van Baerle, som Boxtel ikke forstod, skønt han iagttog hans læber, tog han en hvid og omhyggeligt forseglet pakke op af sin frakke, og af den måde, på hvilken van Baerle tog imod den og gemte den i et skab, sluttede Boxtel, at den måtte indeholde overordentlig vigtige papirer.

Han havde først tænkt sig, at den kostbare pakke indeholdt nogle løg, der nylig var kommet fra Bengalen eller Ceylon, men det faldt ham snart ind, at de Witt ikke dyrkede tulipaner og kun beskæftigede sig med den dårlige menneskeplante, der er langt mindre skøn at skue og navnlig langt vanskeligere at få til at blomstre.

Han følte sig derfor overbevist om, at pakken simpelthen indeholdt papirer, som måtte have noget med politik at gøre.

Men hvorfor i alverden blev disse papirer så betroet van Baerle, der gjorde sig til af ikke at forstå sig det ringeste på denne videnskab, der efter hans mening var ganske anderledes indviklet end både kemi og alkymi?

Det måtte være for at bringe dem i sikkerhed, at de Witt, som allerede følte sig truet af den uvilje, med hvilken hans landsmænd bærede ham, overgav dem til sin gudsøn, og dette var så meget mere snedigt af digeinspektøren, som van Baerle sikkert var den sidste, hos hvem man ville søge efter dem.

Boxtel kendte desuden sin nabo tilstrækkeligt til at vide, at han, dersom pakken havde indeholdt løg, ikke havde kunnet vente et øjeblik, men straks på stedet ville have undersøgt dem for at overbevise sig om gavens værdi.

Van Baerle åbnede ikke pakken, men tog den med ærbødig mine af digeinspektørens hånd og lagde den, stadig lige ærbødig, ned i en skuffe, hvor han skubbede den så langt tilbage som muligt, formodentlig både for at den ikke skulle blive set, og for at den ikke skulle tage for megen plads fra løgene.

Da pakken var blevet gemt i skuffen, rejste Cornelius de Witt sig, trykkede sin gudsøns hænder og gik hen imod døren.

Van Baerle greb hurtigt lysestagen og gik i forvejen for at lyse. Lyset svandt lidt efter lidt fra atelieret og dukkede op på trappen, derefter i forhallen og til sidst nede på gaden, der var fuld af mennesker, som ville se digeinspektøren stige til vogns.

Den misundelige nabo havde ikke taget fejl i sine formodninger. Pakken, som digeinspektøren havde betroet sin gudsøn, og som denne omhyggeligt havde gemt, var Jan de Witts brevveksling med hr. de Louvois.

Men det forholdt sig hermed, som Cornelius de Witt havde sagt til sin broder: Han havde ikke sagt et ord til sin gudsøn om indholdets betydning. Han havde kun pålagt ham kun at udlevere pakken til ham selv eller mod skriftlig ordre fra ham.

Van Baerle havde låst pakken inde i skabet sammen med sine sjældne løg, og efter at digeinspektøren var borte og larmen forstummet, skænkede han ikke pakken en tanke. Dette gjorde derimod Boxel, som, lig en dygtig lods, i denne pakke øjnede den fjerne og endnu usynlige sky, der stadig vokser og er en forløber for uvejret.

Imidlertid vedblev tulipandyrkeren i al sin uvidenhed at arbejde med det af Haarlemer-selskabet fastsatte mål for øje; fra den brune tulipan var han nået til den kaffebrune, og netop

samme dag, da de frygtelige begivenheder fandt sted i Haag, var han klokken ét om eftermiddagen i færd med at grave nogle løg ned, der først skulle blomstre i foråret 1673, og som efter hans mening sikkert måtte blive til den store, sorte tulipan, som Haarlemer-selskabet forlangte.

Cornelius van Baerle gik derefter, stadig den 20. August 1672, op på sit tørrekammer og fortabte sig med fødderne støttet mod bordbenet og albuerne på bordtæppet i beskuelsen af de tre løgskud, som han havde taget fra et løg: tre fuldkommen fejlfri skud, et vidunderligt produkt af videnskab og natur og af en sammensætning, som, dersom den lykkedes, skulle gøre Cornelius van Baerles navn berømt for bestandig.

"Jeg skal nok finde den store, sorte tulipan," tænkte Cornelius, mens han vendte og drejede sine skud. "Når jeg har fået de udlovede hundrede tusind gylden, deler jeg dem mellem de fattige i Dordrecht; på den måde får jeg bugt med hadet, som rejser sig imod de rige i borgerkrige, og jeg kan uden at frygte noget hverken af republikanere eller oranjere vedblive at passe mine prægtige bede. Jeg behøver heller ikke at være bange for, at forretningsfolk fra Dordrecht og sømændene fra havnen en skønne dag, når der er oprør, kommer og river mine løg op for at give deres børn dem at spise, som de undertiden hvisker om, når de hører, at jeg har betalt to, tre hundrede gylden for et løg. Det er en afgjort sag, jeg giver de fattige Haarlemer-præmien på de hundrede tusind gylden. Skønt ..."

Her standsede van Baerle og sukkede.

"Skønt," vedblev han, "det ville have været herligt at bruge pengene til at udvide mine blomsterbede eller til at foretage en rejse til orienten, hvor de smukkeste blomster hører hjemme.

Men nej, det er ikke værd at tænke derpå; i øjeblikket er det bøsser, faner, trommer og opråb, der regerer!"

Van Baerle så op mod himlen og sukkede dybt.

Så lod han atter blikket glide hen over sine løg, som efter hans mening var langt vigtigere end alle bøsser, faner, trommer og opråb, der kun var egnede til at forvirre et hæderligt menneske.

"Det er alligevel smukke skud," sagde han, "så glatte og veldannede, og de har netop det sørgmodige udseende, der lover godt for en ibenholtfarvet tulipan. Med det blotte øje kan man slet ikke se årerne i bladene. Nej, der vil sikkert ikke være en eneste plet, som kan ødelægge min blomsts sørgedragt. Hvad skal jeg kalde dette barn, der er frugten af mine vågne nætter, mit arbejde og mine tanker? *Tulipa nigra barlænsis*.

Ja, det er et smukt navn. Hele det tulipandyrkende Europa, det vil sige hele det forstandige Europa vil skælve, når rygtet med vindens hastighed breder sig over landene: *Den store, sorte tulipan er fundet!* – og liebhaverne vil spørge efter dens navn. – *Tulipa nigra barlænsis*. – Hvorfor *barlænsis*? – Efter dens fader van Baerle, vil der blive svaret. – Van Baerle, hvem er det? – Det er jo ham, der allerede har fundet fem nye sorter, Jeanne, Jan de Witt. Cornelius etc. Ja, det er nu engang min ærgerrighed, og den skader ingen. Og man vil måske endnu tale om van Baerles sorte tulipan, når min gudfader, den store politiker, kun huskes på grund af tulipanen, som jeg har opkaldt efter ham.

Herlige løgskud! ...

Når min tulipan står i blomst," vedblev Cornelius, "så vil jeg, dersom der er blevet ro i Holland, kun give de fattige halvtreds tusind gylden; det er vel betænkt allerede meget for en mand,

som absolut ikke skylder dem noget. De øvrige halvtreds tusind gylden vil jeg så bruge til at gøre forsøg. Ved hjælp af dem vil jeg nå til at gøre tulipanen duftende. Å, dersom det lykkedes mig at give tulipanen rosens eller nellikens duft, eller en fuldstændig ny duft, hvad der ville være endnu bedre, dersom jeg kunne skaffe denne blomsternes dronning dens oprindelige, naturlige duft, som den har mistet på vejen fra sin trone i orienten til sin europæiske trone, den duft, som den sikkert har i Indien, i Goa, Bombay og Madras og navnlig på den ø, der menes at have været det jordiske paradys og hedder Ceylon. Å, hvilken berømmelse ville det ikke være for mig! Ja, så ville jeg hellere være Cornelius van Baerle end Alexander, Cæsar eller Maximilian.

Hvilke herlige løgskud! ..."

Og Cornelius fortabte sig atter i beskuelsen af sine løg og hensank i de saligste drømme.

Pludselig lød dørklokken stærkere end sædvanlig.

Cornelius fo'r sammen, strakte hænderne ud efter sine løgskud og vendte sig om.

"Hvem er det?" Spurgte han.

"Der er et bud fra Haag derude," svarede tjeneren.

"Et bud fra Haag ... Hvad vil han?"

"Det er Craeke."

"Craeke, Jan de Witts betroede tjener? Godt! Lad ham vente!"

"Jeg kan ikke vente," sagde en stemme i korridoren.

I samme øjeblik styrtede Craeke ind i tørrekammeret uden at afvente en opfordring.

Hans pludselige tilsynekomst var et sådant brud på skik og brug i Cornelius van Baerles hus, at han ved synet af Craeke

gjorde en næsten krampagtig bevægelse med hånden, hvorved to af de kostbare løg rullede på gulvet, det ene ind under et mindre bord, det andet hen mod kaminen.

"For pokker også," sagde Cornelius og bukkede sig hurtigt efter sine løg, "hvad er der i vejen, Craeke?"

"Der er det i vejen," svarede Craeke og lagde et ark papir på det store bord, på hvilket det tredje løg var blevet liggende, "at I bedes læse dette uden at spille et øjeblik."

Hvorefter Craeke, som havde ment i Dordrechts gader at se tegn til et lignende oprør som det, der fandt sted i Haag, flygtede i største hast uden at se sig tilbage.

"Det er godt! Det er godt! Min gode Craeke," sagde Cornelius og strakte armen ind under bordet for at tage det kostbare løg; "jeg skal nok få læst dit papir!"

Da han havde fundet løget, lagde han det i sin hule hånd for at undersøge det.

"Nå," sagde han, "der er i det mindste et ubeskadiget. Pokkers karl, denne Craeke, at trænge ind i mit tørrekammer på den måde. Lad mig nu se det andet efter."

Og uden at give slip på løget gik van Baerle hen til kaminen, lagde sig på knæ og søgte i asken, der heldigvis var kold.

Snart havde han fundet det andet løg.

"Godt," sagde han, "der er det."

Han betragtede det med næsten faderlig mine og sagde så:

"Ubeskadiget som det første!"

I samme øjeblik, mens Cornelius endnu knælende undersøgte det andet løg, blev døren til tørrekammeret revet så heftigt op, at Cornelius følte sig grebet af en voldsom vrede.

"Hvad nu igen?" spurgte han. "Er folk da blevet fuldstændig gale?"

"Herre, herre!" skreg en tjener, idet han styrtede ind i tørrekammeret, endnu blegere og med et endnu mere forfærdet udtryk end Craeke.

"Hvad er der?" spurgte Baerle, som i det gentagne brud på etiketten anede en ulykke.

"Ak herre, flygt, men hurtigt!" skreg tjeneren.

"Flygte! Hvorfor dog det?"

"Huset er fuldt af soldater, herre!"

"Hvad vil de?"

"De søger jer!"

"Hvorfor?"

"For at arrestere jer!"

"Arrestere mig?"

"Ja, og de har en øvrighedsperson med sig."

"Hvad skal det betyde?" sagde van Baerle og klemte sine to løg fast i hånden, mens han så forskrækket hen mod trappegangen.

"De kommer, de kommer!" skreg tjeneren.

"Å, mit kære barn, min gode herre," skreg ammen, der nu styrtede ind i tørrekammeret. "Tag jeres guld, jeres smykker og flygt, flygt!"

"Hvorledes i alverden skulle jeg kunne flygte?" spurgte van Baerle.

"Spring ud ad vinduet."

"Der er femogtyve fod til jorden."

"Men I falder ned på blød jord."

"Ja, men midt imellem mine tulipaner."

"Lige meget, spring ud."

Cornelius tog det tredje løg, gik hen til vinduet og åbnede det, men synet af blomsterbedene, som han ville ødelægge ved springet, afskrækkede ham mere end højden.

"Nej, aldrig," sagde han og gik et skridt tilbage.

I dette øjeblik sås soldaternes hellebarder skinne gennem tremmerne i rækværket.

Den gamle amme løftede hænderne mod himlen.

Hvad Cornelius van Baerle angik, så må det, ikke til menneskets, men til tulipandyrkerens ros, siges, at hans eneste bekymring gjaldt hans uerstattelige løg.

Hans blik søgte et papir, i hvilket han kunne indpakke dem, og da han fik øje på det afrevne blad, som Craeke havde lagt på bordet, greb han det uden i sin forvirring at tænke på, hvorfra det kom, og pakkede de tre løg deri, hvorefter han skjulte dem ved sit bryst og ventede.

I samme øjeblik trådte soldaterne ind, ført af dommeren.

"Er I doktor Cornelius van Baerle?" spurgte dommeren, skønt han meget godt kendte den unge mand.

"Ja, det er mig, mester van Spennen," svarede Cornelius og bukkede høfligt for dommeren, "og I kender mig jo meget godt."

"Vil I så udlevere mig de oprørske papirer, som I har skjult her."

"De oprørske papirer?" gentog Cornelius, ganske fortumlet over denne tiltale.

"Å, lad blot være at stille jer så forbavset an."

"Jeg sværger jer, mester van Spennen," svarede Cornelius, "at jeg absolut ikke ved, hvad I mener."

"Så skal jeg hjælpe jer, doktor," sagde dommeren; "vil I udlevere os de papirer, som forræderen Cornelius de Witt har betroet jer i januar måned."

Nu gik der et lys op for Cornelius.

"Nå," sagde van Spennen, "nu begynder hukommelsen nok at vende tilbage, ikke sandt?"

"Det er muligt, men I talte om oprørske papirer, og jeg har ingen af den slags."

"Nå, så I nægter?"

"Absolut!"

Dommeren vendte sig for at kaste et blik over hele værelset.

"Hvor er det værelse her i huset, der kaldes tørrekammeret?" spurgte han.

"Det er netop det værelse, hvor vi står, mester van Spennen."

Dommeren så efter i sine papirer.

"Det er godt," sagde han som en mand, der ved besked.

Så vendte han sig atter mod Cornelius og spurgte:

"Vil I udlevere mig papirerne?"

"Det kan jeg ikke, mester van Spennen. Papirerne tilhører ikke mig; de er blevet mig betroet, og jeg har ingen ret til at udlevere dem."

"Doktor Cornelius," sagde dommeren, "jeg befaler jer i lovens navn at åbne skuffen der og udlevere mig de papirer, som ligger deri."

Med disse ord pegede dommeren på den tredje skuffe i en dragkiste, som stod tæt ved kaminen.

Det var netop den samme skuffe, hvor papirerne, som digeinspektøren fra Pulten havde betroet sin gudsøn, lå, et bevis på, at politiet var vel underrettet.

"Nå, så I vil ikke?" sagde van Spennen, da Cornelius blev stående ubevægelig og bestyrtet. "Så skal jeg selv åbne den."

Dermed trak han skuffen ud i hele dens længde, hvorved der først kom en snes løg til syne, som lå vel ordnede og forsynede med påskrift, derefter pakken med papirerne, der lå nøjagtigt således, som da den ulykkelige Cornelius de Witt havde afleveret dem til sin gudsøn.

Dommeren brød seglene, rev omslaget op og kastede et begærligt blik på de første blade, der kom til syne, hvorefter han med en frygtelig stemme råbte:

"Nå! Det var altså ingen falsk angivelse, retten havde modtaget!"

"Hvad behager?" sagde Cornelius, "hvad skal det betyde?"

"Å, lad nu blot være med at spille uskyldig, hr. van Baerle, og følg med mig," svarede dommeren.

"Hvad for noget, skal jeg følge med jer?" udbrød doktoren.

"Ja, i staternes navn arresterer jeg jer."

Man arresterede dengang endnu ikke i Vilhelm af Oranjes navn. Dertil havde han endnu ikke tilstrækkelig længe været statholder.

"Arrestere mig!" skreg Cornelius, "hvad har jeg da gjort?"

"Det vedkommer ikke mig, doktor, det kan I tale med jeres dommere om."

"Hvor da?"

"I Haag!"

Cornelius omfavnede målløs sin gamle amme, der faldt besvimet om, rakte hånden til sine grædende tjenere og fulgte med dommeren, der spærrede ham inde i en vogn som statsfange og lod den køre i skarpt trav til Haag.

8. Et indbrud

Hvad der her var sket, var mynheer Isaac Buxtels djævelske værk.

Gennem sin kikkert havde han i sin tid kunnet iagttage alt, hvad der var foregået ved mødet mellem Cornelius de Witt og hans gudsøn.

Han havde ganske vist intet hørt, men han havde set alt. Han havde forstået, at det var vigtige papirer, som digeinspektøren fra Pulten betroede sin gudsøn, da han så denne gemme pakken omhyggeligt i samme skuffe, hvor hans kostbare løg lå.

Da Buxtel, der beskæftigede sig langt mere med politik end hans nabo Cornelius, erfarede, at Cornelius de Witt var blevet arresteret, anklaget for højforræderi mod staterne, tænkte han derfor straks, at det sikkert kun ville koste ham et ord for at få gudsønnen arresteret ligesom gudfaderen.

Hvor hadefuldt Buxtel end var, så veg han dog tilbage ved tanken om at angive en mand og derved måske bringe ham på skafottet.

Men det skrækkelige ved dårlige tanker er, at de lidt efter lidt fuldstændigt tager magten fra mennesket.

Og Isaac Buxtel skærpede sit mod ved hjælp af følgende sofisme:

"Cornelius de Witt er en slet borger, siden han anklages for højforræderi og arresteres.

Jeg er en god borger, siden jeg ikke bliver anklaget for noget og er fri som fuglen i luften.

Men når Cornelius de Witt er en slet borger, hvad der er givet, siden han anklages for højforræderi og arresteres, så er hans medskyldige Cornelius van Baerle lige så slet en borger som han selv.

Da jeg altså er en god borger og det er de gode borgeres pligt at angive de slette borgere, så er det min. Isaac Buxtels pligt at angive Cornelius van Baerle."

Hvor rigtigt denne fremstilling tilsyneladende tog sig ud, ville den måske dog ikke have fået fuldstændig bugt med Buxtel, og det misundelige menneske ville måske dog ikke have givet efter for sit brændende ønske om hævn, dersom begærlighedens djævel ikke havde sluttet sig sammen med misundelsens ånd.

Buxtel var ikke uvidende om, hvor langt van Baerle var nået med sine forsøg på at fremstille den store, sorte tulipan.

Til trods for sin beskedenhed havde doktor Cornelius dog ikke kunnet skjule for sine nærmeste venner, at han næsten var sikker på i året 1673 at vinde den af havebrugsselskabet i Haarlem udsatte præmie på hundrede tusind gylden.

Og denne Cornelius van Baerles til sikkerhed grænsende formodning fik hadet hos Buxtel til at blusse stærkere op.

Cornelius' fængsling ville sikkert give anledning til stor uro i huset, og ingen ville den påfølgende nat tænke på at bevogte tulipanerne i haven.

Den nat ville Buxtel så klatre over muren, og da han vidste, hvor løget stod, som skulle give den sorte tulipan, kunne han let røve det; i stedet for at blomstre hos Cornelius, ville den sorte tulipan blomstre hos ham, og han ville få de hundrede tusind gylden i stedet for Cornelius, ganske bortset fra den ære, det

ville være for ham at kalde den nye blomst *Tulipa nigra boxtellensis*, hvilket resultat måtte tilfredsstille ikke alene hans hævnthirst, men også hans begærlighed.

Vågen som i drømme havde han kun den store, sorte tulipan i tankerne.

Endelig blev fristelsen den 19. august klokken to om eftermiddagen så stærk, at mynheer Isaac ikke længere formåede at modstå den.

Han skrev derefter en anonym angivelse, hvis nøjagtighed måtte gøre den troværdig, og lagde den i postkassen.

Aldrig har et af de giftige papirer, der i fordums dage blev stukket i bronzegabene i Venedig, frembragt en hurtigere og frygteligere virkning.

Samme aften modtog den øverste dommer meddelelsen og sammenkaldte sine kolleger til møde næste morgen. Næste morgen samledes de og besluttede at fængsle van Baerle, hvorefter de gav ordren til van Spennen, der udførte den, som det sømmer sig en værdig hollænder, og arresterede Cornelius van Baerle, netop i samme øjeblik, da oranjerne i Haag ristede stumperne af Cornelius og Jan de Witts lig.

Men hvad enten det nu skyldtes skamfølelse eller svaghed, så havde Isaac Boxtel den dag hverken mod til at se gennem kikkerten over i haven, i atelieret eller i tørrekammeret.

Han vidste kun alt for vel, hvad der skete i den stakkels doktor van Baerles hus, og behøvede ikke at overbevise sig ved at se efter. Han rejste sig ikke engang op i sengen da hans eneste tjener, der ikke var mindre misundelig på van Baerles tjenere end Boxtel på deres herre, trådte ind i hans værelse, men sagde blot:

"Jeg står ikke op i dag, jeg er syg."

Hen ad klokken ni hørte han gysende larm fra gaden; han var i dette øjeblik blegere end en virkelig syg og rystede som i stærk feber.

Da tjeneren atter trådte ind, skjulte han ansigtet i tæppet.

"Ak," udbrød tjeneren, som havde en anelse om, at han bragte sin herre en glædelig meddelelse, "I ved vel ikke, hvad der går for sig i øjeblikket?"

"Hvorfra skulle jeg vide det?" svarede Boxtel med næsten uhørlig stemme.

"Jeres nabo Cornelius van Baerle bliver i dette øjeblik arresteret, anklaget for højforræderi."

"Åh," mumlede Boxtel med svagere stemme, "det er umuligt!"

"Det påstås i hvert fald, og jeg har lige set dommer van Spennen og soldaterne gå ind i hans hus."

"Nå, hvis du selv har set det, så er det noget andet," svarede Boxtel.

"Jeg skal i hvert fald gå ned og forhøre mig," sagde tjeneren, "og så skal I nok få besked."

Boxtel nøjedes med at opildne sin tjeners iver med et nik.

Tjeneren forsvandt og vendte tilbage efter et kvarters forløb.

"Ak, herre," udbrød han, "alt, hvad jeg fortalte jer, er den rene sandhed."

"Hvordan det?"

"Hr. van Baerle er blevet arresteret og i en vogn ført til Haag."

"Til Haag?"

"Ja, ja, og hvis det er rigtigt, hvad der siges, står sagen ikke godt for ham."

"Hvad siges der da?" spurgte Boxtel.

"Åh, der siges, men det er jo ikke helt sikkert, – der siges, at borgerne i øjeblikket er i færd med at myrde hr. Cornelius og Jan de Witt."

"Å!" mumlede eller snarere rallede Boxtel, mens han lukkede øjnene for ikke at se det frygtelige billede, der viste sig for hans blik.

"For pokker," tænkte tjeneren, idet han forlod værelset, "mynheer Isaac Boxtel må virkelig være meget dårlig, når han ikke engang er sprunget ud af sengen ved en sådan efterretning."

Isaac Boxtel var virkelig meget syg, så syg som den mand er, der lige har myrdet en anden.

Men han havde myrdet denne mand med et dobbelt mål for øje; det første var nået, nu gjaldt om det at nå det andet.

Natten kom, den nat, som Boxtel ventede på.

Da det var blevet mørkt, rejste han sig og klatrede op i sit morbærfigentræ.

Hans beregning slog til; ingen tænkte på at bevogte haven, for alle husets tjenestefolk var slået med forvirring.

Han hørte klokken slå ti, så elleve og endelig tolv.

Så klatrede han med bankende hjerte, bleg og skælvende ned fra sit træ, stillede en stige op mod muren, steg op på det næstøverste trin og lyttede.

Alt var roligt. Ikke en lyd forstyrrede nattens stilhed.

Kun et eneste vindue i huset var oplyst. Det var den gamle ammes.

Han steg over muren, blev et øjeblik stående oppe på kanten, og efter at have overbevist sig om, at der ikke var noget at frygte, trak han stigen over i Cornelius' have og gik ned ad den.

Da han nøjagtigt vidste, hvor de løg lå, som den store, sorte tulipan skulle udspringe af, løb han hen til stedet, men passede på kun at gå i gangene for ikke at røbes af sine egne fodspor. Så stak han, opfyldt af en vild glæde, hænderne ned i den bløde jord.

Men han fandt intet og troede at have taget fejl af stedet.

Den kolde sved perlede på hans pande.

Han søgte ved siden af, men fandt stadig intet.

Han søgte til højre, han søgte til venstre, han gennemrodede jorden foran og bagved: Stadig intet.

Han troede, han skulle miste forstanden, da han endelig så, at jorden samme dags morgen var blevet vendt.

Sagen forholdt sig således, at Cornelius om morgenen, da Boxtel lå i sin seng, var gået ned i haven, havde gravet løget op og delt det i de tre løgskud.

Boxtel kunne ikke beslutte sig til at forlade stedet, skønt han med sine bare hænder havde gennemrodet jorden i over en meters omkreds.

Til sidst kunne han ikke mere at tvivle om sin ulykke.

Rasende løb han atter hen til stigen, klatrede op på muren, trak stigen fra Cornelius' have op til sig, kastede den over i sin egen have og sprang derpå selv ned.

Pludselig dukkede et sidste håb op hos ham.

Løgskuddene måtte være i tørrerummet, og det gjaldt nu for ham om at trænge derind, ligesom han var trængt ind i haven.

Der ville han sikkert finde dem.

For øvrigt var hans forehavende ikke vanskeligt.

Vinduerne i tørrerummet var til at løfte op som ruderne i et drivhus. Cornelius van Baerle havde åbnet dem om morgenen,

og ingen havde tænkt på at lukke dem.

Det drejede sig altså kun om at skaffe sig en stige, der var dobbelt så høj som den første.

Boxtel havde lagt mærke til, at et af husene i gaden, hvor han boede, var under reparation, og at der var stillet en kæmpehøj stige op ad det

Denne stige var netop, hvad han havde brug for, og han måtte blot skaffe sig at vide, om arbejderne ikke havde taget den med sig.

Han løb hen til huset; stigen stod der.

Det lykkedes ham med meget besvær at skaffe den ind i sin have, og med endnu mere møje fik han den stillet op ad muren til van Baerles hus.

Stigen nåede netop til vinduerne.

Boxtel stak en blændlygte, som han holdt parat, i lommen, steg op ad stigen og gik ind i tørrerummet.

Da han kom ind i denne helligdom, standsede han og støttede sig til bordet; benene rystede under ham, og hans hjerte bankede, som skulle han kvæles.

Her var det endnu mere pinagtigt for ham end i haven; det var, som om frygten for at forgribe sig på fremmed ejendom var mindre i fri luft; den mand, der uden videre springer over en hæk eller en mur, tøver udenfor døren eller vinduet til et fremmed værelse.

I haven havde Boxtel kun haft følelsen af at være en uvedkommende, herinde var han en tyv.

Men han tog sig atter sammen, han var jo ikke trængt herind for at vende om med tomme hænder.

Men skønt han åbnede og lukkede alle skuffer, selv den tredje skuffe, i hvilken de skæbnesvangre papirer havde været gemt, fandt han dog ikke, hvad han så ivrigt søgte, ligesom i en botanisk have fandt han alt forsynet med etiketter, den mørkebrune tulipan *Jeanne* og den kaffebrune *de Witt*, men den sorte tulipan eller rettere løget, i hvilket den endnu slumrede, dækket af de mange lag, var ikke til at finde.

Men i fortegnelsen over frø og løg, en fortegnelse, som van Baerle havde ført med større omhu, end det bedste Amstamer-firma fører sin hovedbog, læste Boxtel følgende linjer:

"I dag, den 20. august 1672, har jeg opgravet løget til den store sorte tulipan og delt det i tre fuldkomne løgskud."

"Disse løgskud! Disse løgskud!" skreg Boxtel, mens han gennemsøgte alt i tørrekammeret, "hvor kan han have skjult dem?"

Pludselig slog han sig med hånden for panden.

"Åh, jeg elendige," udbrød han; "tifold elendig som jeg er. Hvor kunne jeg tænke, at han ville skille sig af med sine løg? Kan man lade dem blive i Dordrecht, når man selv tager til Haag? Kan man leve uden sine løg, når disse løg skal blive til den store, sorte tulipan? Han har haft tid til at tage dem til sig, den elendige; han har dem hos sig; han har taget dem med til Haag!"

Som i skæret af et lyn så Boxtel, at hans forbrydelse var til ingen nytte.

Han faldt sønderknust ned på samme stol, på hvilken den ulykkelige van Baerle for nogle timer siden så længe og så glædestrålende havde iagttaget løgene til den sorte tulipan.

"Nå," sagde Boxtel endelig og løftede sit lig blege ansigt, "hvis han har dem, kan han kun beholde dem, så længe han lever, og ..."

Resten af den grufulde tanke tabte sig i et hæsligt smil.

"Løgene er i Haag," sagde han; "jeg kan altså ikke blive i Dordrecht. Jeg må til Haag efter løgene! Af sted til Haag!"

Og ganske optaget af tanken om den attråede skat forlod Boxtel, uden at ænse de skatte, der fandtes her, tørrekammeret gennem et af vinduerne, lod sig glide ned ad stigen, bar den tilbage, hvor han havde taget den og vendte, knurrende som et rovdyr, tilbage til sin bolig.

9. Familiecellen

Det var næsten midnat, da den stakkels van Baerle blev sat ind i Buitenhof-fængslet.

Hvad Rosa havde forudset, var indtruffet. Da folkehoben fandt Cornelius de Witts celle tom, var den blevet rasende, og dersom fader Gryphus havde været i nærheden, havde han sikkert måttet bøde i stedet for sin fange.

Men mængden havde set sig i stand til at tilfredsstille sin vrede overfor brødrene, som takket være den forsigtige Vilhelm af Oranjes forholdsregel med at lukke byportene blev indhentet af morderne.

Der var således indtruffet et øjeblik, da fængslet tømtes under mængdens frygtelige skrig og trampen.

Rosa havde benyttet dette øjeblik til sammen med sin fader at forlade deres skjulested.

Fængslet lå derefter fuldkommen øde; hvorfor skulle folk også blive i fængslet, når man myrdede ved Tol-Hek?

Gryphus gik rystende over hele kroppen op ad trappen bagved den modige unge pige for at lukke den store port, så godt det lod sig gøre, for den var halvt knust. Det var tydeligt, at den havde været genstand for et frygteligt raseri.

Hen ad klokken fire hørtes støjen fra den tilbagevendende mængde. Men denne støj havde intet foruroligende for Gryphus og hans datter. Det var folkehoben, der slæbte af sted med ligene, som den ville hænge på galgebakken.

Alligevel skjulte Rosa sig også denne gang, men det var for ikke at se det grufulde syn.

Ved midnatstide blev der banket på fængselsporten eller rettere på barrikaden, der spærrede indgangen.

Det var soldaterne, der bragte van Baerle.

Da fangevogter Gryphus tog imod den nye gæst og så på arrestordren, mumlede hen med et uhyggeligt smil:

"Cornelius de Witts gudsøn; nå, unge mand, vi har lige akkurat fået familiecellen fri, den skal I få."

Og henrykt over sin egen vittighed greb den grumme oranjer sin lygte og nøglerne for at føre Cornelius van Baerle til den samme celle, som Cornelius de Witt samme morgen havde forladt for ikke mere at vende tilbage.

Gryphus beredte sig til at føre gudsønnen til gudfaderens celle.

På vejen derhen hørte den ulykkelige tulipandyrker ingen anden lyd end en hunds gøen og så intet andet end en ung piges ansigt.

Hunden fo'r ud fra en niche i muren, idet den rev og sled i en tung kæde og snusede til Cornelius for at kunne genkende ham, dersom den senere skulle få befaling til at sønderrive ham.

Da trappens rækværk knirkede under fangens hånd, åbnede den unge pige lugen til sit værelse, der lå bagved trappen, og lampen i hendes højre hånd belyste hendes yndige ansigt, som indrammedes af tykke, lyse fletninger, mens hun med venstre hånd holdt den hvide natdragt sammen over brystet, for hun var blevet vækket af sin første søvn ved den nye fanges uventede ankomst.

Det var et billede, som havde været mester Rembrandts pensel værdigt: Den mørke trappe og Gryphus med det skumle fangevogteransigt, der belystes af lygtens rødlige skær, øverst oppe Cornelius, der med et sørgmodigt udtryk bøjede sig over rækværket for at se ned, mens lampen fra lugen kastede sit lys over ham, og endelig Rosas yndige ansigt og hendes blufærdige bevægelse ved synet af Cornelius, som oppe fra det øverste trin lod et kærtegnende og sørgmodigt blik glide hen over den unge piges hvide og runde skuldre.

Og endelig i skyggen ved foden af trappen hunden, hvis øjne skinnede i mørket, mens den rev i sin kæde, der skinnede i det dobbelte lys fra Rosas lampe og Gryphus' lygte.

Men hvad den store mester ikke havde kunnet gengive på sit maleri, var det smertelige udtryk, som viste sig på Rosas ansigt, da hun så den smukke, blege, unge mand gå langsomt op ad trappen og hørte sin faders uhyggelige ord:

"I skal få familiecellen!"

Dette syn varede kun et øjeblik. Så fortsatte Gryphus sin vej, Cornelius måtte følge ham, og trådte fem minutter senere ind i cellen, som hans gudfader for få timer siden havde forladt.

Gryphus gjorde en håndbevægelse hen mod sengen, på hvilken martyren, som samme dag havde befalet sin sjæl Gud i vold, havde udstået så mange kvaler, greb så sin lygte og forlod cellen.

Da Cornelius blev alene, kastede han sig på sengen, men ikke for at sove. Hans øjne veg ikke fra det smalle, tilgitrede vindue, som vendte ud mod Buitenhof-pladsen, og han så træerne blegne i det begyndende dagslys, der lægger sig over jorden som en hvid kåbe.

I nattens løb hørte han af og til nogle heste galoppere hurtigt over pladsen, og brolægningen genlød nu og da af patruljernes tunge skridt, mens soldaternes fakler i forbigående kastede et usikkert lys mod fængselsvinduerne.

Men da den gryende dag overgød tagrygningerne som med et sølvskær, gik Cornelius, utålmodig efter at erfare, om der ikke fandtes levende væsener i nærheden, hen til vinduet og så ud.

I baggrunden af pladsen løftede der sig, endnu indhyllet i morgentågen, en sort masse mod de omliggende lyse husmure.

Cornelius så, at det var en galge.

I denne galge hang to uformelige stumper, to endnu blodige skeletter.

De gode borgere i Haag havde afrevet kødet af deres ofres lig, men samvittighedsfuldt bragt resterne til galgen for at kunne forsyne denne med en dobbelt indskrift på et uhyre stort skilt.

Med sine gode øjne lykkedes det Cornelius van Baerle at læse følgende linjer:

"Her hænger den store slyngel ved navn Jan de Witt og hans broder, den lille skurk Cornelius de Witt, begge folkets fjender, men gode venner af kongen af Frankrig."

Cornelius udstødte et skrig af rædsel og gav sig i et anfald af vanvittig skræk til at banke så voldsomt og hurtigt på døren med hænder og fødder, at Gryphus rasende kom løbende med sit store nøgleknippe i hånden.

Han åbnede døren under heftige eder og forbandelser mod fangen, som vovede at forstyrre ham udenfor den sædvanlige tid.

"Er han da ganske rasende, denne nye de Witt?" skreg han; "er alle disse de Witt'er da rent dævels!"

"Åh, hr. fangevogter," sagde Cornelius, idet han greb slutteren i armen og trak ham med hen til vinduet; "hvad er det, der står skrevet derhenne?"

"Hvor henne?"

"På skiltet derovre."

Rystende, bleg og åndeløs pegede han over mod pladsen på galgen med den kyniske indskrift.

Gryphus brast i latter.

"Nå, der," svarede han, "nå, så I har læst det ... ja, min gode herre, sådan går det, når man er venner med prinsen af Oranjes fjender."

"Er brødrene de Witt blevet myrdede!" mumlede Cornelius. Sveden perlede på hans pande, og han faldt om på sengen med lukkede øjne og armene hængende slapt ned.

"Brødrene de Witt er faldet for retfærdighedens håndhævere," sagde Gryphus; "kalder I det at blive myrdet? Jeg kalder det at blive henrettet!"

Og da han så, at fangen var ikke alene rolig, men fuldstændig bedøvet, forlod han cellen, smækkede døren hårdt i efter sig og slog larmende slåen for.

Da Cornelius atter kom til sig selv, var han alene i "familiecellen", som Gryphus havde sagt, alene for at afvente døden.

Han var en filosofisk natur og frem for alt en god kristen, han opsendte derfor en bøn til Himlen for sin gudfaders og statsrådets sjæl og befalede derefter sig selv og sin skæbne Gud i vold.

Og efter at have overbevist sig om, at han var fuldkommen alene i sit fangehul, trak han de tre løgskud af den sorte tulipan frem fra sit bryst og skjulte dem i den mørkeste krog af cellen bag en sten, på hvilken vandkrukken blev stillet.

De mange års arbejde skulle altså nu være forgæves! De skønne forhåbninger var skuffede! Hans opdagelse skulle altså gå i døden med ham! Ikke et græsstrå, ikke en krumme jord, ikke en solstråle fandtes i dette fængsel.

Ved denne tanke hensank Cornelius i dyb fortvivlelse; af hvilken han pludseligt og uventet blev vækket.

10. Fangevogterens datter

Da Gryphus samme aften bragte fangen hans madration, gled han, idet han ville åbne døren, på de fugtige sten og faldt. Han ville gribe for sig, men greb forkert og brækkede armen ovenfor håndleddet.

Cornelius ville gå hen imod fangevogteren, men denne sagde blot:

"Det har ikke noget at betyde; bliv hvor I er."

Det var endnu ikke gået op for ham, hvad der var sket, men da han ville støtte sig på armen for at rejse sig, følte han en heftig smerte og udstødte et skrig.

Nu forstod han, at han havde brækket armen, og denne mand, der var så hård og barsk overfor andre, faldt besvimet om på dørtærsklen, hvor han blev liggende ubevægelig som et lig.

Døren til cellen var imidlertid blevet stående åben, og Cornelius havde kunnet genvinde friheden.

Men han tænkte ikke engang på at benytte sig af dette tilfælde; af fangevogterens bevægelse og af det knæk i armen, som han havde hørt, forstod han, at armen var brækket, og han tænkte ikke på andet end at hjælpe den tilskadekomne, skønt denne i sin eneste samtale med ham havde vist sig så hjerteløs overfor ham.

Faldet og skriget var imidlertid også blevet hørt af endnu en person; lidt efter hørtes ilsomme skridt på trappen, og ved

synet af den skikkelse, der nu viste sig, udstødte Cornelius et svagt skrig, der besvaredes af et udråb fra en ung pige.

Det var den smukke friserinde, som ved synet af faderen, der lå udstrakt på jorden, mens fangen stod bøjet over ham, i første øjeblik troede, at Gryphus, hvis brutalitet hun kendte, var faldet i en kamp mellem ham og fangen.

Cornelius gættede den unge piges tanker i samme øjeblik, mistanken vågnede hos hende.

Men straks efter skammede hun sig over sin tanke; hun sendte den unge mand et langt blik fra sine smukke, fugtige øjne og sagde:

"Tilgiv mig, herre, og hav tak. Tilgiv mig, hvad jeg tænkte, og hav tak for, hvad I gør."

Cornelius rødmede.

"Jeg gør kun min kristenpligt, når jeg hjælper min næste," svarede han.

"Ja, men når I hjælper ham i aften, glemmer I hans fornærmelser mod jer fra i morges. Det er mere end menneskekærlighed, herre, mere end kristenpligt."

Cornelius så op på den smukke, unge pige, ganske forbavset over at høre sådanne højsindede og medfølende ord af et folkets barn.

Men han fik ikke tid til at udtale sin forbavsel. Gryphus var nu atter kommet til bevidsthed, åbnede øjnene, og hans sædvanlige brutalitet vendte dermed atter tilbage.

"Ja, det har man for sin godhed," sagde han. "Man skynder sig at bringe mad til fangen, til gengæld falder man og brækker armen, og så får man lov til at blive liggende på gulvet."

"Stille, fader," sagde Rosa, "du gør den unge herre uret, han var i færd med at hjælpe dig, da jeg kom til."

"Han?" sagde Gryphus med tvivlende mine.

"Det er den rene sandhed, og jeg er stadig parat til at hjælpe jer."

"I?" sagde Gryphus; "er I da læge?"

"Ja. Jeg har studeret til læge," sagde fangen.

"Så kan I altså sætte min arm sammen igen?"

"Det kan jeg."

"Og hvad behøver I dertil?"

"To stykker træ og nogle lærredsstrimler."

"Hører du ikke, Rosa," sagde Gryphus, "fangen vil sætte min arm sammen; så sparer vi det; hjælp mig, det er, som om jeg havde bly i fødderne."

Rosa bøjede sig over den sårede, som lagde den raske arm om hendes hals og med en kraftanstrengelse rejste sig, mens Cornelius trak en stol hen til ham for at skåne ham for at gå.

Gryphus satte sig og vendte sig derpå atter til sin datter:

"Nå, har du ikke hørt det?" sagde han, "Hent, hvad der blev forlangt."

Rosa løb ned ad trappen og vendte et øjeblik efter tilbage med to tøndestaver og en rulle lærred.

Cornelius havde i mellemtiden taget vesten af slutteren og smøget ærmerne op.

"Kan I bruge dette, herre?" spurgte Rosa.

"Ja tak, det er godt," svarede Cornelius. "Vil I nu skubbe bordet herhen, mens jeg holder jeres faders arm."

Rosa flyttede bordet og Cornelius lagde den brækkede arm på det, så at den kom til at ligge ganske fladt, lagde så hurtigt og

behændigt træstykkerne omkring bruddet og bandt lærredet fast om.

Da han fæstede den sidste nål, besvimele slutteren for anden gang.

"Hent hurtigt noget eddike, frøken," sagde Cornelius, "hvis vi gnider hans tindinger dermed, kommer han nok til sig selv igen."

Men i stedet for at gøre, hvad der blev forlangt, gik Rosa efter at have overbevist sig om, at faderen var uden bevidsthed, nærmere hen til Cornelius.

"Den ene tjeneste er vel den anden værd, herre," sagde hun så.

"Hvad skal det sige, mit smukke barn?" spurgte Cornelius.

"Det skal sige, at dommeren, som skal forhøre jer i morgen, i dag har været her for at høre, i hvilken celle I var; og da der blev sagt ham, at I havde fået hr. Cornelius de Witts celle, lo han så uhyggeligt, at jeg er bange for, at der ikke venter jer noget godt, herre."

"Men hvad kan man da gøre mig?" spurgte Cornelius.

"Ser I ikke galgen herfra?"

"Jo, men jeg er jo dog aldeles uskyldig," sagde Cornelius.

"Var de da ikke uskyldige, der hænger derovre, lemlæstede og sønderrevne?"

"I har ret," sagde Cornelius, hvis ansigt formørkedes.

"Desuden," vedblev Rosa, "forlanger den offentlige mening, at I skal være skyldig. Men hvad enten I er skyldig eller ej, så begynder jeres rettergang i morgen, og i overmorgen er I dømt; sådan noget afgøres hurtigt for tiden."

"Og hvad vil I så sige med alt dette?"

"Jeg vil sige, at jeg er alene. Jeg er ikke særlig stærk, min fader er besvimet, og hunden lænket, kort sagt, at der ikke er noget til hinder for, at I kan flygte. Altså skal I flygte, det er hvad jeg ville sige."

"Hvad siger I?"

"Jeg siger, at jeg desværre hverken har formået at frelse hr. Cornelius eller hr. Jan de Witt, og at jeg så inderlig gerne ville frelse jer. Men I må handle hurtigt; fader begynder atter at trække vejret dybere, om et minut vil han måske slå øjnene op, og så er det for sent. Tøver I endnu?"

Cornelius var blevet stående ubevægelig med blikket hæftet på Rosa, men med et udtryk, som forstod han ikke, hvad hun sagde.

"Forstår I mig ikke?" spurgte den unge pige utålmodigt.

"Jo, jeg forstår jer nok," svarede Cornelius, "men ..."

"Men?"

"Jeg kan ikke tage imod forslaget. I ville blive beskyldt for at have ladet mig flygte."

"Hvad gør det?" sagde Rosa rødmende.

"Jeg takker jer, mit barn, men jeg bliver," svarede Cornelius.

"I bliver! Å Gud, min Gud! Forstår I da ikke, at I bliver dømt ... dømt til døden, henrettet på skafottet, ja måske myrdet og revet i stykker, sådan som det gik hr. Jan og Cornelius de Witt! For Guds skyld, bryd jer ikke om mig, men flygt bort fra jeres celle. Tag jer i agt, den bringer slægten de Witt ulykke."

"Hvad for noget!" udbrød slutteren og slog øjnene op. "hvem taler om disse slyngler, disse skurke og uslinger de Witt?"

"Vær blot rolig, min gode mand; der er ikke noget mere skadeligt for armbrud end at forivre sig."

Så sagde han sagte til Rosa:

"Kære barn, jeg er uskyldig, og jeg venter mine dommere med den sindsro, som kun den uskyldige bevarer."

"Stille!" sagde Rosa.

"Hvorfor dog?"

"Fader må ikke have den ringeste mistanke om, at vi har talt sammen."

"Hvad kunne det gøre?"

"Hvad det kunne gøre? Han ville jo så forhindre mig i at komme herop igen," sagde den unge pige.

Cornelius hørte smilende på denne troskyldige tilståelse, og det forekom ham, som faldt der en lykkens solstråle over hans ulykke.

"Nå, hvad mumler I to om der?" sagde Gryphus og rejste sig, idet han støttede den højre arm med venstre hånd.

"Ingenting," svarede Rosa; "herren siger mig blot besked om, hvorledes jeg skal hjælpe dig."

"Hjælpe mig! Hjælpe mig! Det bliver nok mig, der kommer til at hjælpe dig, min pige!"

"Med hvad, fader?"

"Med ikke at komme ind i fangernes celler og for resten med at komme derfra så hurtigt som muligt; gå i forvejen og det lidt hurtigt!"

Rosa og Cornelius vekslede et blik. I Rosas øjne stod at læse:

"Der ser I selv!"

Cornelius' blik sagde:

"Herrens vilje ske!"

11. Cornelius van Baerles testamente

Rosa havde ikke taget fejl. Næste dag kom dommerne til fængslet for at forhøre Cornelius van Baerle. Forhøret varede ikke længe; det blev fastslået, at Cornelius havde opbevaret brødrene de Witts skæbnesvangre brevveksling med Frankrig.

Han nægtede det heller ikke.

Dommerne var endnu kun i tvivl om, hvorvidt denne brevveksling var blevet ham udleveret af hans gudfader, Cornelius de Witt.

Men da Cornelius van Baerle efter de to martyrs død ikke mere havde nogen grund til at skjule noget, tilstod han ikke alene, at pakken var blevet overgivet ham af Cornelius personlig, men han fortalte også, på hvilken måde og under hvilke omstændigheder han havde modtaget den.

Denne tilståelse gjorde gudsønnen meddelagtig i gudfaderens forbrydelse. Det drejede sig åbenbart om to medskyldige.

Cornelius nøjedes ikke med at aflægge denne tilståelse; han fortalte alt, hvad der angik hans privatliv. Han skildrede sin ligegyldighed for alt, hvad der hed politik, sin kærlighed til studierne, til kunst, videnskab og blomster. Han fortalte, at han siden den dag, da de Witt havde været i Dordrecht for at betro ham pakken, hverken havde rørt den eller set den.

Dommerne indvendte, at han på dette punkt umuligt kunne sige sandheden, da pakken jo netop var gemt i det samme skab, han hver dag benyttede.

Cornelius svarede, at dette ganske vist var rigtigt, men at han altid kun stak hånden ned i skuffen for at overbevise sig om, at hans løg var godt tørre, og at han kun så ned i den for at være sikker på, at de begyndte at spire.

Dommerne indvendte, at hans foregivne ligegyldighed med hensyn til pakken ikke var videre sandsynlig, da det dog var umuligt, at han, når han tog imod en sådan pakke fra sin gudfader, ikke skulle vide noget om dens indhold.

Hertil svarede Cornelius van Baerle, at hans gudfader havde holdt alt for meget af ham og desuden var en alt for klog mand til at sige ham noget om papirernes indhold, da en sådan tilståelse kun havde kunnet give anledning til bekymring for modtageren.

Dommerne indvendte, at når hr. de Witt havde handlet således, ville han for alle tilfældes skyld have vedføjet en attest, der beviste, at hans gudsøn aldeles ingen besked vidste om denne brevveksling, eller han ville i løbet af processen have skrevet et brev, der kunne have bidraget til at retfærdiggøre ham.

Cornelius svarede, at hans gudfader sikkert ikke havde tænkt sig, at der forelå nogen fare for pakken, der lå skjult i et skab, som af alle i huset betragtedes som en helligdom, og at han som følge heraf havde anset en attest for overflødig. Han mindedes imidlertid, at Jan de Witts tjener, et øjeblik før han blev arresteret, og mens han sad hensunken i betragtningen af sine sjældneste løg, var kommet ind i tørrekammeret og havde givet

ham et papir, men det hele stod for ham som et syn, tjeneren var forsvundet, og papiret ville man muligvis kunne finde i hans hus, hvis man søgte godt efter det.

Det var umuligt at finde Craeke, da han straks havde forladt Holland.

Hvad papiret angik, da var sandsynligheden for at finde det så ringe, at man ikke engang gjorde sig den ulejlighed at søge efter det.

Cornelius lagde ikke synderlig vægt på dette, for han sagde sig selv, at om papiret også blev fundet, stod det muligvis slet ikke i forbindelse med brevvekslingen, som var stridens emne.

Dommerne ville give sig udseende af at tilskynde Cornelius til at forsvare sig bedre og viste overfor ham den godmodige tålmodighed, der enten røber, at en dommer har fattet godhed for den anklagede, eller at en sejrherre, der har slået sin modstander til jorden og gjort ham til sin slave, ikke ser nogen anledning til at undertrykke ham mere.

Cornelius afviste denne falske beskyttelse og afgav med en martyrs højhed og en uskyldigs sindsro et sidste svar.

"I stiller mig spørgsmål, som jeg kun kan besvare med den nøgne sandhed, mine herrer. Og den nøgne sandhed er denne: Pakken er blevet mig udleveret, som jeg har sagt; jeg sværger ved Gud, at jeg ikke kendte og endnu ikke kender noget til indholdet; at jeg først samme dag, da jeg blev arresteret, erfarede, at det drejede sig om brevvekslingen mellem statsråden og markis de Louvois. Jeg sværger endvidere, at jeg er uvidende om, hvorledes man har kunnet skaffe sig at vide, at pakken var opbevaret hos mig, og jeg forstår ikke, hvorledes jeg

kan være skyldig, fordi jeg har taget imod en pakke, som min berømte og ulykkelige gudfader bragte mig."

Det var alt, hvad Cornelius havde at sige til sit forsvar. Derefter trak dommerne sig tilbage for at rådslå, og de kom til det resultat, at enhver spire til indre stridigheder er skæbnesvanger, da den kan give anledning til en genopblussen af urolighederne, som det er i alles interesse at bekæmpe.

En af dommerne, en mand, der gjaldt for at være en skarp iagttager, udtalte, at denne tilsyneladende så rolige unge mand i virkeligheden måtte være meget farlig, da han under ligegyldighedens kåbe sikkert skjulte et brændende ønske om at hævne sine slægtninge, brødrene de Witt.

En anden bemærkede, at kærlighed til tulipaner meget vel lader sig forene med politiske interesser, og at det var historisk godtgjort, at adskillige yderst farlige mænd havde dyrket deres jord med samme iver, som om de havde været gartnere, skønt de inderst inde havde været optaget af ganske andre ting. Som bevis herpå tjente Tarquinius Priscus, der havde dyrket valmuer i Gabiæ, og den store Condé, der vandede sine nelliker i fængslet i Vincennes, mens førstnævnte samtidig tænkte på at vende tilbage til Rom og sidstnævnte spekulerede over sin flugt fra fængslet.

Man kom til følgende slutning:

Enten holder hr. Cornelius van Baerle meget af tulipaner, eller han interesserer sig meget for politik i begge tilfælde har han løjet, da det ved de hos ham fundne breve er bevist, at han beskæftigede sig med politik; dernæst fordi det er bevist, at han beskæftigede sig med tulipaner. Løgene tjener til bevis herpå. Endelig, og her er det afgørende punkt, må Cornelius van

Baerle, når han samtidig beskæftiger sig med tulipaner og politik, være en bastardnatur med en amfibialsk organisme, siden han med samme iver giver sig af med politik og med tulipaner, hvad der i alle henseender kendetegner ham som hørende til den art mennesker, der er allerfarligst for den offentlige ro, og hvorved han i høj grad minder om mænd som Tarquinius Priscus og den store Condé.

Resultatet af alle disse betragtninger var, at Hans Højhed statholderen af Holland sikkert ville være Haags myndigheder taknemmelig, når de lettede ham regeringen over de syv provinser ved indtil den mindste spire at udrydde enhver sammensværgelse mod hans myndighed.

Denne bevisgrund sejrede over alle de øvrige, og for at udrydde spiren til sammensværgelse på en virkningsfuld måde afsagde dommerne enstemmigt dødsdommen over hr. Cornelius van Baerle, anklaget for og overbevist om under det uskyldige påskud at dyrke tulipaner at have deltaget i brødrene de Witts nedrige og afskyelige rænker mod den hollandske nation og i deres hemmelige forbindelser med franskmændene, Hollands fjender.

Dommen lød dernæst på, at omtalte Cornelius van Baerle skulle føres fra Buitenhof-fængslet til skafottet, som var rejst på pladsen udenfor, hvor bøddelen ville hugge hovedet af ham.

Den alvorlige forhandling havde varet en halv time, og i denne halve time havde fangen været indespærret i cellen.

Retsskriveren kom derind for at oplæse dommen for ham.

Fader Gryphus havde måttet gå til sengs, da han havde feber som følge af armbruddet, og han havde derfor afleveret sine nøgler til en af sine medhjælpere. Da denne lukkede skriveren

ind i cellen, stod Rosa, den smukke friserinde, i en krog med et lommetørklæde for munden for at undertrykke en hulken.

Cornelius hørte mere forbavset end bedrøvet på oplæsningen af dommen. Da skriveren var færdig, spurgte han ham, om han havde noget at svare.

"Nej," sagde han, "jeg må blot tilstå, at jeg, hvor forudseende jeg end havde været, aldrig ville have tænkt mig netop denne årsag til at lide døden."

Efter dette svar bukkede skriveren ærbødigt for Cornelius van Baerle, som sådanne funktionærer har for vane at bukke for store forbrydere af enhver art.

Da han skulle til at forlade cellen, spurgte Cornelius:

"Sig mig engang, hr. skriver, hvilken dag skal det gå for sig?"

"Endnu i dag," svarede skriveren, lidt ubehagelig til mode ved den dødsdømtes koldblodighed.

Der lød en hulken bag døren.

Cornelius lænede sig forover for at se, hvorfra den kom, men Rosa havde forudset dette og trukket sig tilbage.

"Og hvad tid skal henrettelsen foregå?" spurgte Cornelius.

"Klokken tolv i formiddag, herre."

"Død og pine!" sagde Cornelius, "der er mindst gået tyve minutter, siden jeg hørte klokken slå ti. Så har jeg ingen tid at spille."

"Nej, ikke dersom I vil udsone jer med Gud," svarede skriveren og bukkede dybt, "og I kan forlange hvilken præst, I ønsker."

Med disse ord gik han baglæns ud af cellen, og fangevogteren ville netop til at lukke døren, da en hvid arm skælvende skød sig imellem ham og døren.

Cornelius så kun en gyldenstykkeshue med hvide kniplinger og hørte, at der blev hvisket noget til fangevogteren, hvorefter denne lagde sine tunge nøgler i den fremstrakte, hvide hånd, gik nogle trin ned og satte sig midt på trappen, der således blev bevogtet oppefra af ham og nedefra af hunden.

Gyldenstykkeshuen gjorde omkring, og Cornelius fik øje på den smukke Rosas tårevædede ansigt med de store, blå, fugtige øjne.

Den unge pige gik hen mod Cornelius med begge hænder presset mod sit bryst.

"Ak, herre, herre!" sukkede hun. Tale formåede hun ikke.

"Mit smukke barn," sagde Cornelius bevæget, "hvad vil I mig? I må forstå, at jeg snart ikke mere formår noget her på jorden."

"Herre, jeg kommer for at bede jer om en nåde," sagde Rosa og rakte hænderne bønfoldende op mod Cornelius.

"Græd ikke sådan, Rosa," sagde fangen, "jeres tårer går mig mere til hjertet end tanken om min forestående død. Og I ved dog, at jo uskyldigere den dømte er, desto mere glæde må han udvise, for han dør jo som martyr. Lad nu være med at græde mere og sig mig så, hvad I ønsker, smukke Rosa."

Den unge pige lod sig falde på knæ for ham.

"Tilgiv min fader," sagde hun.

"Jeres fader!" udbrød Cornelius forbavset.

"Ja, han var så hård imod jer! Men det er nu engang hans natur, han er således mod alle; det er ikke alene overfor jer, at han har et så barskt væsen."

"Kære Rosa, han er allerede tilstrækkeligt straffet ved sit fald, og jeg har tilgivet ham."

"Tak," sagde Rosa. "Men sig I mig nu, kan jeg ikke til gengæld gøre noget for jer?"

"I kan tørre jeres smukke øjne, kære barn," svarede Cornelius med et blidt smil.

"Ja, men for jer, jer selv ..."

"Den, der kun har en time tilbage at leve i, trænger ikke til noget, kære Rosa."

"Vil I ikke tale med præsten, som det blev tilbudt jer?"

"Jeg har dyrket Gud hele mit liv, Rosa. Jeg har tilbedt hans værk og velsignet hans vilje. Gud kan ikke have noget imod mig, og jeg har derfor ikke brug for nogen præst. Min sidste tanke drejer sig om Guds forherligelse, Rosa. Jeg beder jer hjælpe mig til at fuldføre den, kære barn."

"Å, sig det endelig, hr. Cornelius, sig mig det!" udbrød den unge pige under en tårestrøm.

"Ræk mig jeres smukke hånd og lov mig ikke at le, kære barn."

"Le!" udbrød Rosa fortvivlet, "le i dette øjeblik? Har I da slet ikke set på mig, hr. Cornelius?"

"Jo, jeg har set på jer, Rosa, og det ikke blot med legemets, men også med sjælens øjne. Jeg har aldrig set en smukkere kvinde eller truffet en renere sjæl, og dersom jeg fra nu af ikke mere ser her på jorden, så er det, for at jeg, når jeg drager bort herfra, ikke skal sørge for meget over at forlade jer."

Rosa skælvede. Idet fangen sagde disse ord, slog tårnuret elleve slag.

Cornelius forstod hende.

"Ja, ja, lad os da skynde os," sagde han. "I har ret, Rosa."

Dermed tog han løgene, som han efter endt forhør og undersøgelse atter havde skjult på sit bryst, frem af papiret.

"Kære veninde," sagde han så, "jeg har altid elsket blomster højt. Der var en tid, da jeg ikke vidste, at man også kunne elske andet end dem. Ak, vend jer ikke rødmende bort, Rosa, selv om jeg kommer til at gøre jer en kærlighedserklæring. Det har jo ingen betydning, kære barn, for derovre på pladsen findes en kniv, som om tresindstyve minutter vil have gjort det af med min dristighed. Jeg elskede altså blomsterne, Rosa, og jeg har, det tror jeg da i det mindste, fundet hemmeligheden ved at fremstille den store, sorte tulipan, hvad man hidtil har anset for umuligt, og for hvilken der, hvad I måske ikke ved, er udsat en belønning på hundrede tusind gylden af Haarlemer Havebrugsselskabet. Gud ved, at jeg ikke sørger over at miste de hundrede tusind gylden, som jeg holder i dette papir; pengene kan fås for de tre løg her, dem forærer jeg jer, Rosa."

"Hr. Cornelius!"

"Ak, I kan roligt tage dem uden at gøre nogen uret, kære barn. Jeg står alene i verden; begge mine forældre er døde, jeg har hverken søster eller broder; jeg har aldrig elsket nogen anden, og dersom nogen skulle have elsket mig, så har jeg ikke erfaret det. I ser jo selv, Rosa, at ingen bekymrer sig om mig, siden I i denne time er alene i min celle for at trøste og hjælpe mig."

"Men, herre, hundrede tusind gylden ..."

"Ja, spøg til side, kære barn!" sagde Cornelius. "Hundrede tusind gylden udgør en smuk medgift foruden jeres skønhed, og I vil få pengene, for jeg er sikker på mine løg. I vil altså få pengene, kære Rosa, og jeg beder jer til gengæld kun, at I vil love mig at ægte en brav, ung mand, som I elsker, og som elsker

jer lige så højt, som jeg har elsket mine blomster. Afbryd mig ikke, Rosa, jeg har kun få minutter tilbage ..."

Den stakkels pige formåede ikke at skjule sine tårer.

Cornelius greb hendes hånd og vedblev:

"Jeg vil sige jer, hvad I har at gøre. I skal hente jord fra min have i Dordrecht. Bed min gartner Butruysheim om at give jer muldjord fra bed nr. 6, og I planter så i en dyb kasse de tre løg, som vil blomstre i maj måned næste år, det vil sige om syv måneder, og så snart I ser blomsten skyde op, må I gøre alt for at skærme den mod natte vinden og den alt for stærke sol. Jeg er sikker på, at blomsten bliver sort. Så giver I præsidenten for Havebrugsselskabet i Haarlem besked om det. Han overbeviser sig om, at farven er ægte, og I får de hundrede tusind gylden udbetalt."

Rosa sukkede dybt.

"Og nu," fortsatte Cornelius og aftørrede en tåre, der langt mere gjaldt den prægtige sorte tulipan, som han ikke skulle få at se, end det liv, han skulle have forladt, "nu har jeg intet andet ønske, end at I vil kalde tulipanen *rosa barlænsis*, således at den både bærer jeres og mit navn, men da jeg formoder, at I ikke kan latin og derfor let vil kunne glemme navnet, beder jeg jer skaffe mig en blyant og et stykke papir, for at jeg kan skrive det op."

Rosa brast i stærk gråd og rakte ham en i læder indbundet bog, hvorpå der stod trykt C. W.

"Hvad er det?" spurgte fangen.

"Ak, det er jeres stakkels gudfaders, Cornelius de Witts bibel," svarede Rosa. "Fra den har han hentet kraft til at udholde pinslerne og høre sin dom uden at blegne. Jeg fandt den her i

cellen efter martyrens død og har gemt den som en relikvie. I dag ville jeg bringe jer den, for jeg mente, at bogen måtte indeholde en guddommelig kraft. I har ikke trængt til den, for Gud har givet jer selv kraft. Gud være lovet! Skriv på den, hvad I har at skrive, hr. Cornelius, og selv om jeg desværre ikke kan læse, så lover jeg jer dog, at alt skal blive gjort, som I ønsker det."

Cornelius tog biblen og kyssede den ærbødigt:

"Hvad skal jeg skrive med?" spurgte han.

"Der er en blyant inden i Biblen," sagde Rosa. "Den lå deri, og jeg har gemt den."

Det var den blyant, som Jan de Witt havde lånt broderen, og som han havde glemt at tage til sig igen.

Cornelius tog den, og parat til at dø, ligesom hans gudfader havde været, skrev han på andet blad – for første blad var jo blevet udrevet – med lige så fast hånd følgende linjer:

"I dag, den 23. august 1672, da jeg, skønt uskyldig, skal lide døden på skafottet, testamenterer jeg, efter at alt mit gods er blevet konfiskeret, det eneste, der endnu er levnet mig, til Rosa Gryphus, nemlig tre løgskud, som efter min bedste overbevisning i maj måned næste år vil blomstre med den store, sorte tulipan, for hvilken Haarlemer Havebrugsselskab har udlovet hundrede tusind gylden, og jeg ønsker, at hun hæver de hundrede tusind gylden i mit sted, på mine vegne og som min universalarving, kun med forpligtelse til at ægte en ung mand på omtrent min alder, som elsker hende, og som hun elsker, og til at give den store, sorte tulipan af den nye art navnet *rosa barlænsis*, det vil sige hendes og mit navn i forening.

Gud være mig nådig og bevare hende rask!

Cornelius van Baerle."

Han rakte Rosa biblen og bad hende læse, hvad han havde skrevet.

"Ak," svarede den unge pige, "jeg sagde jer jo, at jeg ikke kan læse."

Så læste Cornelius sit testamente op for Rosa, der hulkede endnu stærkere.

"Går I ind på mine betingelser?" spurgte fangen med et sørgmodigt smil og kyssede den unge piges skælvende fingre.

"Ak, det kan jeg ikke, herre," stammede hun.

"Hvorfor dog ikke, kære barn?"

"Fordi der er en af betingelserne, som jeg ikke kan opfylde."

"Hvilken da? Jeg troede, sagen var i orden."

"I vil give mig de hundrede tusind gylden som medgift?"

"Ja."

"For at jeg kan ægte en mand, som jeg elsker?"

"Ja vist."

"Så kan jeg ikke tage imod pengene, herre. Jeg vil aldrig komme til at elske nogen og gifte mig ikke."

Rosa havde med møje fremstammet ordene; nu rystede hendes knæ under hende, og hun var en afmagt nær.

Cornelius blev forskrækket over hendes bleghed og ville netop til at tage hende i sine arme, da tunge skridt, efterfulgt af andre uhyggelige lyde og heftig hundegøen hørtes ude fra trappen.

"De kommer for at hente jer!" skreg Rosa og vred fortvivlet hænderne. "Å Gud, å Gud, herre, har I slet ikke mere at sige

mig?"

Hun sank på knæ med hænderne for ansigtet og hulkede heftigt.

"Jeg vil bede jer om at opbevare de tre løgskud omhyggeligt og passe dem, som jeg har sagt jer og af kærlighed til mig. Far vel, Rosa."

"Å ja," sagde hun uden at løfte hovedet, "ja. Jeg skal gøre alt, hvad I har sagt. Undtagen at gifte mig," tilføjede hun ganske sagte, "for det, nej, jeg sværger jer til, at det er umuligt!"

Så skjulte hun Cornelius' dyrebare skat ved sit bankende hjerte.

Den støj, som Cornelius og Rosa havde hørt, hydrørte fra skriveren, der sammen med bøddelen, vagtsoldaterne, der skulle bevogte skafottet, og en del nysgerrige kom for at hente den dømte.

Cornelius viste hverken svaghed eller overlegenhed, var venlig mod dem og fandt sig roligt i alt, hvad de forlangte af ham.

Så kastede han et blik gennem det lille, tilgitrede vindue ud på pladsen, hvor han fik øje på skafottet og nogle skridt derfra galgen, hvor de lemlæstede rester af brødrene de Witt på statholderens befaling var blevet fjernet.

Da Cornelius skulle til at gå ned ad trappen efter sine bevogtere, søgte han Rosas smukke øjne, men han så kun bag kårderne og hellebarderne en livløs skikkelse med ligblegt ansigt, der til dels dækkedes af det lange hår, ligge henstrakt på træbænken.

Men Rosa havde tænkt på sin vens ord, og idet hun faldt om, holdt hun hånden trykket fast imod fløjlslivet. Således

skærmede hun selv i sin bevidstløse tilstand den kostbare skat, som Cornelius havde betroet hende.

Da den unge mand forlod cellen, så han i Rosas krampagtigt knyttede hånd det gullige blad af den gamle bibel, på hvilket Cornelius de Witt med så megen møje og under store lidelser havde skrevet de linjer, der, om Cornelius van Baerle havde læst dem, ufejlbarligt ville have frelst et menneske og en tulipan.

12. Dommens fuldbyrkelse

Fra fængslet til skafottet havde Cornelius ikke tre hundrede skridt at gå.

Hunden, som stod ved foden af trappen, forholdt sig rolig, da den så ham gå forbi, ja Cornelius mente endog i køterens øjne at bemærke et udtryk af blidhed, der mindede om medfølelse.

Måske kendte den de dømte og ville kun bide dem, der vendte tilbage til friheden.

Den korte vej fra fængselsporten til skafottet var sort af nysgerrige mennesker. Det var de samme mennesker, der for tre dage siden havde set blodet flyde her, uden at deres blodtørst dog derfor var blevet tilfredsstillet, og som nu med spænding ventede på et nyt offer.

Næppe viste Cornelius sig, før høje råb genlød i gaden og på hele pladsen og besvaredes af andre skrig fra de omliggende gader.

Selve skafottet lignede en ø, der oversvømmes af bølger fra fire, fem floder.

Omgivet af trusler, skrig og forbandelser stod Cornelius hensunket i sine egne tanker, der hverken gjaldt hans fjender, hans dommere eller hans bødler.

Han tænkte på de smukke tulipaner, som han fra Himlen skulle få at se på Ceylon, i Bengalen eller andetsteds, når han sammen med alle de retfærdige sad ved Guds højre side og medlidende skuede ned på jorden, hvor man havde myrdet Jan

og Cornelius de Witt, fordi de havde beskæftiget sig for meget med politik, og hvor man nu ville myrde Cornelius van Baerle, fordi han havde tænkt for meget på tulipaner.

"Et eneste sabelhug," tænkte filosoffen, "og min skønne drøm begynder. Hvis blot bøddelen ikke også denne gang ligesom så ofte tidligere hugger forkert og forøger en stakkels tulipandyrkers lidelser!"

Van Baerle steg med faste skridt op ad trinnene til skafottet.

Han følte endog en vis stolthed over at være en ven af den berømte Jan og en gudsøn af den ædle Cornelius de Witt, som for tre dage siden var blevet sønderrevet og hængt af de samme slyngler, der stod sammenpakket for at få ham at se.

Han knælede ned, bad en bøn og bemærkede til sin store glæde, at han, når han lagde hovedet på blokken og beholdt øjnene åbne, til sidste øjeblik kunne se fængslets tilgitrede vindue.

Endelig kom øjeblikket, da den frygtelige bevægelse skulle gøres. Cornelius lagde hagen mod den fugtige og kolde blok. Men mod sin vilje lukkede han i dette øjeblik dog øjnene for at kunne tage roligere imod det stød, som skulle ramme hans hoved og berøve ham livet.

Der for som et lyn ned fra skafottet; bøddelen løftede sit sværd.

Van Baerle tog afsked med den store, sorte tulipan, sikker på ved sin opvågnen at befinde sig hos Gud i en verden, i hvilken lys og farver var langt smukkere end her på jorden.

Tre gange følte han som et koldt vindpust, da sværdet blev svunget over hans nakke.

Men hvor forbavset blev han ikke, for han følte hverken smerte eller rystelse.

Og hverken lys eller farver omkring ham forandredes.

Så følte han sig pludselig løftet op af venlige hænder og stod så atter på benene, ganske vist noget rystende.

Han åbnede atter øjnene.

Tæt ved ham læste en mand noget op af et stort dokument, der var forsynet med et stort, rødt vokssegl.

Og den samme gule og blege sol skinnede stadig fra himlen, han så det samme tilgitrede vindue derovre fra fængslet, og de samme, ikke mere hylende men forbløffede slyngler stirrede på ham nede fra pladsen.

Da van Baerle helt genvandt syn og hørelse, gik det op for ham, at Hans Højhed Vilhelm, prins af Oranje, som uden tvivl frygtede, at van Baerles udøste blod ville få den himmelske retfærdigheds bæger til at flyde over, havde fattet medlidenhed med ham og hans tilsyneladende uskyldighed.

Som følge deraf havde Hans Højhed benådet ham. Dette var grunden til, at sværdet, der havde blinket så uhyggeligt, havde kredset tre gange om hans hoved, ligesom dødens fugl havde kredset om Turnus' hoved uden at slå ned på ham og knuse hans nakkehvirvel.

Derfor havde han hverken følt smerte eller rystelse. Derfor skinnede solen endnu med samme, ganske vist ikke ret stærke glans fra de himmelske hvælvinger.

Cornelius, som havde håbet at se Gud og hele universets tulipaner, blev vel lidt skuffet, men trøstede sig dog snart, da han følte, at hovedet endnu sad fast på kroppen.

Han håbede, at benådningen var fuldkommen, og at han nu kunne vende tilbage til friheden og sine bede i Dordrecht.

Men Cornelius tog fejl, for dokumentet havde en efterskrift, som netop indeholdt det allervigtigste.

I denne efterskrift dømte Vilhelm, Hollands statholder, Cornelius van Baerle til livsvarigt fængsel.

Han var for lidet skyldig til døden, men dog for skyldig til at leve i frihed.

Cornelius hørte efterskriften blive oplæst, og efter at hans første skuffelse var forsvundet, tænkte han:

"Å hvad, alt er ikke tabt endnu. Det livsvarige fangenskab har også sin gode side. Rosa lever jo også i fængslet, og jeg har mine tre løgskud fra den sorte tulipan."

Men Cornelius glemte, at de syv provinser har syv fængsler, et for hver provins, og at fangernes brød er mindre dyrt andre steder end i hovedstaden Haag.

Hans Højhed Vilhelm, som åbenbart ikke havde råd til at brødføde van Baerle i Haag, sendte ham derfor i livsvarigt fangenskab til fæstningen Loevestein, ikke langt fra Dordrecht, men desværre dog langt nok.

Loevestein ligger på den ø, som dannes af floderne Waal og Maas lige overfor Gorcum.

Van Baerle kendte sit lands historie tilstrækkeligt til at vide, at den berømte Grotius havde siddet fanget i denne fæstning efter Barneveltds død, og at regeringen i sin ædelmodighed overfor den berømte forfatter, retslærde, historiker, digter og teolog havde bevilget ham et beløb på fireogtyve hollandske sous til den daglige føde.

"Jeg, der langt fra er så meget værd som Grotius, får sikkert ikke mere end højst tolv sous; for dem kan jeg kun leve dårligt, men jeg kan dog i det mindste leve."

Men pludselig faldt der ham en frygtelig tanke ind.

"Ak!" tænkte han, "Eggen der er jo så fugtig og tåget, og jordbunden egner sig dårligt til dyrkning af tulipaner!"

"Og Rosa er jo ikke i Loevestein," hviskede han hen for sig. Og hans hoved, som et øjeblik havde truet med at skulle synke endnu dybere, sank ned på brystet.

13. Hvad der i mellemtiden foregik i en tilskuers sjæl

Mens Cornelius stod hensunken i disse tanker, kørte en vogn op foran skafottet.

Den var bestemt til fangen; han blev opfordret til at sætte sig i den og adlød.

Hans sidste blik gjaldt Buitenhof-fængslet. Han havde håbet at se Rosas glade ansigt ved vinduet, men vognen var forspændt med kraftige heste, der hurtigt førte van Baerle bort fra mængden, som udbrød i bifaldsråb til ære for den højmodige statholder, mens den samtidig udstødte ukvemsord mod brødrene de Witt og deres gudsøn, hvis liv man havde skånet.

Nogle af tilskuerne bemærkede:

"Det er en sand lykke, at vi skyndte os med at tage os til rette overfor den store slyngel Jan og den lille skurk Cornelius, for ellers havde Hans Højhed sikkert taget dem fra os, ligesom han nu gør med denne usling."

Blandt alle de tilskuere, som van Baerles henrettelse havde lokket ud til Buitenhof-pladsen, var den, der følte sig mest skuffet over sagernes vending, en pæn klædt borger, som lige fra den tidlige morgenstund havde brugt sine hænder og fødder så godt, at han til sidst kun var skilt fra skafottet ved soldaterne, der dannede vagten rundt om det.

Mange af de tilstedeværende havde vist sig begærlige efter at se den skyldige Cornelius' blod flyde, men ingen af dem alle

havde lagt em sådan iver for dagen som denne borger.

De ivrigste havde indfundet sig på pladsen ved daggry for at få en god plads, men han havde tilbragt natten udenfor fængslets port, og herfra havde han ved bøn og skub trængt sig frem i forreste række.

Da bøddelen førte den dømte op på skafottet, var borgeren steget op på en afvisersten for bedre at se og ses og havde herfra givet bøddelen et vink, som betød:

"Det bliver ved aftalen, ikke sandt?"

Og bøddelen havde svaret med en håndbevægelse, som betød:

"Vær I kun ganske rolig."

Hvem kunne denne borger være, der lod til at stå sig så godt med bøddelen, og hvad betød disse besynderlige vink?

Borgeren var ingen anden end mynheer van Boxtel, der efter Cornelius' fængsling var taget til Haag for at forsøge at bemægtige sig de tre løgskud til den sorte tulipan.

Boxtel havde først forsøgt at sætte mester Gryphus ind i sagen, men denne buldognatur havde opfattet Boxelts had forkert og troet i ham at se en mand, der kun forhørte sig om ligegyldige ting for at finde et påskud til at hjælpe fangen ud.

Så snart Boxel havde stillet Gryphus det forslag at skaffe ham løgene, som Cornelius van Baerle sikkert måtte have skjult enten på sit bryst eller i en krog af cellen, havde Gryphus jaget ham på porten og pudset hunden på ham.

Boxtel lod sig ikke skræmme af et par forrevne benklæder. Han kom tilbage for at gentage sin anmodning, men denne gang lå Gryphus til sengs med feber og en brækket arm. Den fremmede havde derfor ikke kunnet få ham i tale og havde

måttet henvende sig til Rosa, som han tilbød en hætte af ægte guld, dersom hun kunne skaffe ham løgene. Men den unge pige, som endnu ikke vidste, hvad det forlangte var værd, henviste fristeren til skarpretteren som den dømtes sidste arving.

På denne måde fik Boxtel en ny ide.

Dommen var imidlertid blevet fældet, og Isaac fik således ikke lejlighed til at bestikke nogen. Han tænkte derfor nærmere over Rosas ord og opsøgte skarpretteren.

Isaac nærede ingen tvivl om at Cornelius ville dø med tulipanløgene skjult ved sit bryst, for han kendte hverken Rosas kærlighed eller Vilhelm af Oranjes nåde.

Havde Rosa og Vilhelm ikke været, ville den misundeliges beregninger have slået til.

Havde Vilhelm ikke været, ville Cornelius have mistet livet.

Havde Rosa ikke været, ville Cornelius være død med løgene ved sit hjerte.

Mynheer Boxtel opsøgte altså skarpretteren, fortalte ham, at han var en god ven af den dødsdømte, at han gerne overlod skarpretteren den dømtes værdigenstande og penge, men tilbød den ret høje sum af hundrede gylden for at få liget udleveret.

Hvad betød vel en sum af hundrede gylden for en mand, der var temmelig sikker på for dette beløb at erhverve den af Haarlemer-selskabet udsatte belønning? Det måtte i alle tilfælde siges at være en udmærket forretning.

Skarpretteren skulle på sin side intet eller dog næsten intet gøre for at tjene disse hundrede gylden. Han skulle kun, når henrettelsen var fuldbgyrdet, give mynheer Boxtel adgang til

skafottet, for at han sammen med sine folk kunne bortføre sin vens afsjælede legeme.

Dette var for øvrigt en ret almindelig fremgangsmåde. Når en politisk fører led døden på Buitenhof-pladsen, lod hans tro tilhængere sig i reglen hans lig udlevere.

Og det var jo kun ganske naturligt, at en fanatiker som Cornelius havde en fanatisk ven, som betalte hundrede gylden for hans lig.

Skarpretteren gik derfor ind på anmodningen og stillede kun en eneste betingelse, nemlig at pengene skulle betales forud.

For det kunne jo ellers tænkes, at Boxtel i sidste øjeblik ville vægre sig ved at betale.

Boxtel betalte forud og ventede.

Han befandt sig i den stærkeste sindsbevægelse, holdt øje med vagtsoldater, retsbetjent og skarpretter og lod ikke én af van Baerles bevægelser undgå sin opmærksomhed. Hvorledes ville han lægge hovedet på blokken, hvordan ville han falde om; ville han ikke i faldet knuse de uerstattelige løg. Og havde han i det mindste været så forsigtig at gemme dem i en æske af guld. Der jo er det hårdeste af alle metaller.

Boxtels ophidselse steg da det længe ventede øjeblik trak ud. Og han så skarpretteren svinge sit sværd i luften i stedet for at afhugge den dømtes hoved dermed; men da han så retsbetjenten tage den dømtes hånd og rejse ham op, mens han tog et dokument op af sin lomme, da han hørte statholderens benådning blive offentligt oplæst, blev han fuldkommen ude af sig selv. Hans blikke, hans skrig og hans bevægelse var et billede på tigerens, hyænens og slangens raseri, og dersom van Baerle

havde befundet sig indenfor hans rækkevidde, havde han sikkert styrtet sig over ham og myrdet ham.

Cornelius skulle altså forblive i live; han skulde føres til Loevestein, han ville tage løgene med sig til fængslet, og måske fandtes der en have der, hvor det ville lykkes ham at få den sorte tulipan til at blomstre.

Dette var en ubeskrivelig katastrofe for Boxtel. Aldeles ude af sig selv faldt han fra sin afvisersten ned over nogle oranjere, der var lige så misfornøjede som han med den vending, sagerne havde taget. Men da de antog hans skrig for glædeshyl, styrtede de sig over ham og gennempryglede ham efter bedste evne.

Boxtels smerte var imidlertid så voldsom, at han næsten ikke ænsede slagene. Han ville løbe efter vognen, som bortførte Cornelius og løgskuddene, men i sin iver snublede han over en sten, mistede ligevægten, styrtede om og nåede først at rejse sig, forslået og forstødt, efter at hele Haags befolkning var trampet hen over ham.

Således opnåede den ulykkelige Boxtel, bortset fra den store ulykke at få sønderrevne klæder, ømme rygstykker og overkradsede hænder.

Men alt dette var ham endnu ikke nok. Efter atter at være kommet på benene gav han sig til at afrive sit hår og kastede det som et offer for den grumme og ufølsomme guddom, der hedder misundelse.

Uden tvivl et velbehageligt offer for denne gudinde, på hvis hoved der ifølge mytologien vokser slanger i stedet for hår.

14. Duerne fra Dordrecht

Det måtte allerede siges at være en stor ære for Cornelius van Baerle at blive indespærret i det samme fængsel, i hvilket den lærde hr. Grotius havde siddet.

Men ved hans ankomst til fængslet ventede der ham en endnu større ære. Den celle, i hvilken Barneveldts berømte ven havde tilbragt en tid af sit liv, var netop ledig i Loevestein, da tulipandyrkeren van Baerle takket være prinsen af Oranjes nåde ankom dertil.

Cellen havde ganske vist et dårligt rygte i fæstningen, siden Grotius ved hjælp af sin snilde hustru var flygtet derfra i den berømte bogkasse, som man havde glemt at efterse.

Men van Baerle tog det som et godt varsel, at han netop fik denne celle anvist, for efter hans anskuelse burde en fangevogter aldrig sætte en fugl ind i samme bur, fra hvilket en tidligere så let var sluppet ud.

Cellen var historisk, men adskilte sig i øvrigt ikke synderligt fra alle de øvrige; dog havde man en henrivende udsigt fra det tilgitrede vindue.

Den stakkels fange tænkte mindre på sig selv og sit eget liv end på de to ting, som han elskede højere end noget andet, men med hvilke han kun i tankerne kunne beskæftige sig, en blomst og en kvinde, der begge syntes at være tabt for ham for bestandigt.

Dog, Himlenes Herre, som havde skuet ned til ham med et faderligt smil på hans vandring til skafottet, forbeholdt ham

her indenfor fængslets mure den eventyrligste tilværelse, der nogensinde er blevet en tulipandyrker til del.

Mens han en morgenstund stod ved vinduet og indåndede den friske luft fra floden, og i det fjerne bag en skov af skorstene mente at skimte møllerne i sin fødeby Dordrecht, så han en skare duer komme flyvende derovre fra og slå sig ned på Loevesteins solbeskinnede hustage.

Van Baerle faldt det ind, at duerne, der kom fra Dordrecht, også ville vende tilbage dertil, og at han, hvis han var i stand til at fæstne et brev til en af duernes vinger, på denne måde kunne sende bud til Dordrecht, hvor hans husstand begræd ham.

Man er tålmodig, når man er otteogtyve år og dømt til livsvarigt fængsel, det vil sige omtrent to-tre og tyve tusind fængselsdage.

Mens van Baerle tænkte på sine løg, der intet øjeblik var ude af hans tanker, lavede han en fælde for duerne. Med resterne af sine sparsomme måltider lokkede han de vingede skabninger, og efter en hel måneds frugtesløse anstrengelser lykkedes det ham endelig at fange en hun.

Det varede endnu to måneder, inden han fangede en han; så indespærrede han begge dyrene sammen, og da hunnen i begyndelsen af året 1673 havde lagt æg, slap han den ud. I tillid til, at hannen ville ruge æggene ud for den, fløj den, lykkelig over den genvundne frihed, af sted til Dordrecht med en seddel under sin vinge.

Samme aften kom den tilbage med sedlen. Til van Baerles store skuffelse, der efterhånden forvandlede sig til fortvivlelse, beholdt duen sedlen i femten dage.

Den sekstende dag vendte den endelig tilbage uden seddel.

Van Baerle havde skrevet sedlen til sin gamle frisiske amme og bedt gode mennesker, som måtte finde den, om at sende den til hende på den sikreste og hurtigste måde.

Inden i sedlen til ammen havde han lagt en lille seddel med Rosas adresse.

Gud, som med sit åndepust blæser et frø korn mod de gamle slotsmure og med en smule regn bringer det til at blomstre, bragte også brevet til van Baerles amme.

Og dette gik til på følgende måde:

Da mynheer Isaac Boxtel forlod Dordrecht for at tage til Haag og fra Haag drog videre til Gorcum, lod han ikke alene sit hus, sin tjener, sin udkigspost og sin kikkert, men også sine duer i stikken.

Da tjeneren ikke mere fik sin løn, begyndte han at fortære sine spareskillinger, og da de var sluppet op, gav han sig til at fortære duerne.

Men da duerne så dette, flygtede de fra Isaac Buxtels tag over på Cornelius van Baerles.

Den gamle amme var en medlidende sjæl, der trængte til at have noget at ofre sig for. Hun fattede venlighed for duerne, der søgte ly hos hende, og da Isaacs tjener forlangte dem udleveret for at kunne fortære det sidste dusin af dem, ligesom han havde fortæret det første, tilbød hun at købe dem af ham for seks hollandske sous stykket.

Dette var dobbelt så meget, som duerne var værd, og tjeneren gik derfor med glæde ind på tilbuddet.

Således kom den gamle amme i retmæssig besiddelse af den misundeliges duer.

Det var disse duer, som sammen med andre på deres flyvetime var kommet til Haag, Loevestein og Rotterdam, måske for at søge efter andet korn og hampefrø end det vante.

Tilfældet eller rettere Gud, hvis magt skimtes i alt, havde maget det således, at Cornelius van Baerle netop havde fanget en af disse duer.

Dersom altså den misundelige mand ikke havde forladt Dordrecht for at følge efter sin rival til Haag og derfra til Gorcum eller Loevestein, hvilke to byer kun adskilles ved en lille flodarm, ville van Baerles billet være faldet i hans hænder og ikke i den gamle ammes, og al møje og besvær havde da været spildt for den stakkels fange, hvis liv ville have formet sig ganske anderledes, end tilfældet nu blev.

En aftenstund i februar måned, just som de første stjerner tændtes på himlen, hørte Cornelius ude fra tårntrappen en stemme, der fik ham til at skælve.

Han lagde hånden på hjertet og lyttede.

Det var Rosas blide og harmoniske stemme.

Cornelius blev knap så overvældet af forbavselse og glæde, som han ville være blevet, om historien med duen ikke havde været. Med sin tomme vinge havde den bragt ham håbet, og han havde med sit kendskab til Rosa daglig ventet at høre nyt fra hende og sine løg som svar på sit brev.

Han rejste sig, spidsede øren og bøjede sig frem mod døren.

Han havde ikke taget fejl, det var den samme stemme, der havde vakt så blide følelser til live hos ham i Haag.

Men ville det nu lykkes Rosa, som havde gjort rejsen fra Haag til Loevestein og på en eller anden forunderlig måde skaffet sig adgang til fængslet, at komme i forbindelse med ham?

Mens Cornelius var optaget af bekymringer og urolige tanker herom, blev den lille luge i døren åbnet, og Rosas smukke, glædestrålende ansigt, hvis kinder var blegede af fem måneders angst, viste sig bag gitteret, mens hun hviskede til Cornelius:

"Her er jeg, herre, her er jeg!"

Cornelius strakte armene ud, så op mod himlen og udstødte et glædesskrik.

"Å, Rosa, Rosa!"

"Hss! Tal sagte, fader er med mig," sagde den unge pige.

"Jeres fader?"

"Ja, han står nedenfor trappen i gården og får besked af kommandanten, han kommer straks op."

"Besked af kommandanten ...?"

"Jeg skal forsøge at forklare jer det hele med et par ord: Statholderen har et landsted en mil fra Leyden, simpelthen et mejeri. Hans gamle amme, der er min tante, bestyrer gården for ham og passer dyrene. Straks da jeg fik jeres brev, som jeg desværre ikke kunne læse, men som jeres amme læste op for mig, skyndte jeg mig til min tante, og der blev jeg så, indtil prinsen kom for at bese mejeriet. Da han så kom, bad jeg ham, om fader ikke måtte ombytte sit embede som fangevogter ved fængslet i Haag med en stilling som slutter på fæstningen Loevestein. Havde prinsen kendt grunden til min bøn, ville han måske have afslået den, men nu sagde han ja."

"Og sådan går det til, at I er her."

"Ja, som I ser."

"Så kan jeg altså få jer at se hver dag?"

"Så ofte det lader sig gøre."

"Å Rosa! Min smukke madonna Rosa!" sagde Cornelius, "elsker I mig da en smule?"

"En smule ..." sagde hun, "å, I er ikke meget fordringsfuld, hr. Cornelius."

Med en lidenskabelig bevægelse strakte Cornelius hænderne ud mod hende, men de formåede kun at berøre hinandens fingerspidser gennem gitteret.

"Der kommer fader!" hviskede den unge pige, forsvandt hurtigt fra døren og gik den gamle Gryphus i møde på trappen.

15. Lugen i døren

Buldoggen fulgte i hælene på Gryphus, som tog den med på sin runde, for at den i påkommende tilfælde kunne genkende fangerne.

"Fader," sagde Rosa, "her er den berømte celle, hvorfra hr. Grotius flygtede; I husker nok hr. Grotius?"

"Ja, ja, den slyngel til Grotius; han var jo en ven af skurken Barneveldt, som jeg så blev henrettet, da jeg var dreng. Grotius! Nå, så det var hans celle. Ja, ja, jeg svarer for, at ingen mere skal flygte derfra."

Han åbnede døren og begyndte i mørket at tale til fangen, hunden sneg sig knurrende hen for at snuse til fangens ben, som om den ville spørge ham, med hvilken ret han endnu levede, når den dog havde set ham gå ud af fængselsporten sammen med retsbetjenten og skarpretteren.

Men den smukke Rosa kaldte på den, og buldoggen gik tilbage til hende.

"Min herre," sagde Gryphus og løftede sin lygte for at forsøge at sprede lidt lys om sig, "I ser i mig jeres nye fangevogter. Jeg er overslutter og fører opsyn med alle cellerne. Jeg er ikke ond, men ubønhørlig med hensyn til alt, hvad der hedder disciplin."

"Ja, men jeg kender jer jo udmærket, kære hr. Gryphus," sagde fangen og trådte ind i lyskredsen fra lygten.

"Se, se, er det jer, hr. van Baerle," sagde Gryphus, "nej tænk, at vi skulle træffe hinanden igen!"

"Ja, og det er mig en stor glæde, kære hr. Gryphus, at se, at jeres arm er rask igen, for det er jo med den, I holder lygten."

Gryphus rynkede brynene.

"Ja, sådan går det," sagde han. "I politiske sager bliver der altid begået fejl. Hans Højhed har benådet jer, det havde jeg ikke gjort i hans sted."

"Men hvorfor dog ikke?" spurgte Cornelius.

"Fordi I er mand for at danne en ny sammensværgelse; I lærde folk har jo sluttet pagt med den onde selv."

"Nej, ved I nu hvad, mester Gryphus! Er I måske misfornøjet med min måde at sætte jeres arm sammen på, eller med prisen, som jeg forlangte af jer?" sagde Cornelius leende.

"Nej, for pokker, tværtimod," knurrede fangevogteren, "I har jo netop sat armen alt for godt sammen. Der må være noget hekseri med i spillet; efter seks ugers forløb kunne jeg bruge den, som om der ikke havde været noget i vejen. Lægen i Buitenhof, som forstår sine sager, ville brække den på ny for at sætte den sammen, som det hør og bør, og han lovede mig, at der så skulle gå tre måneder, inden jeg kunne bruge den."

"Og det ville I ikke?"

"Jeg sagde nej. Så længe jeg kan gøre korsets tegn med den arm, blæser jeg Djævelen et stykke."

"Men når I blæser Djævelen et stykke, kan I da også sagtens blæse de lærde et stykke."

"Å, de lærde, de lærde!" udbrød Gryphus; "jeg vil hellere passe på ti militærpersoner end på én lærd. De militære, de ryger og drikker og beruser sig; de er skikkelige som får, når man blot giver dem lidt brændevin eller hvidvin. Men en lærd, han hverken drikker eller ryger. Han er ædruelig, han giver ingen

penge ud, han skal holde hovedet klart for at lave sammensværgelser. Men jeg vil straks med det samme sige jer, at det ikke skal blive så let for jer. For det første får I ingen bøger, intet papir, ingen heksebøger. Hr. Grotius flygtede ved hjælp af bøger."

"Jeg forsikrer jer, mester Gryphus," svarede van Baerle, "at selv om jeg måske et øjeblik har tænkt på at flygte, så har jeg nu fuldstændigt opgivet den tanke."

"Ja, ja," sagde Gryphus, "pas I blot på; jeg gør det samme. Det er lige meget, Hans Højhed har begået en stor fejl."

"Ved ikke at lade hovedet hugge af mig? ... Tak skal I have, mester Gryphus."

"Ja, vist så. Se, hvor rolige d'hr. de Witt nu er."

"Det er skrækkeligt, hvad I der siger, hr. Gryphus," sagde van Baerle og vendte sig bort for at skjule sin afsky. "I glemmer, at den ene af de to ulykkelige mænd var min ven, og den anden ... den anden var mig i faders sted."

"Ja, men jeg glemmer ikke, at de begge to var rænkesmede. Og det er for øvrigt ren og skær menneskekærlighed, når jeg taler sådan."

"Virkelig! Kunne I ikke forklare mig det, kære hr. Gryphus; det forstår jeg ikke rigtigt."

"Jo. Dersom I havde mistet hovedet på mester Harbrucks blok ..."

"Hvad så?"

"Hvad så? Så behøvede I ikke at lide mere. Og jeg vil ikke skjule for jer, at jeg vil gøre jer livet surt."

"Tak for det løfte, mester Gryphus."

Mens fangen smilede ironisk til den gamle fangevogter, trøstede Rosa ham henne fra døren med et engleligt smil.

Gryphus gik hen til vinduet.

Det var endnu tilstrækkelig lyst til, at man kunne skimte en vid horisont, der efterhånden indhylledes i skumringens grå mørke.

"Hvilken udsigt har man herfra?" spurgte fangevogteren.

"En dejlig udsigt," sagde Cornelius med blikket hæftet på Rosa.

"Ja, ja, alt for god en udsigt."

I dette øjeblik fløj de to duer, der var blevet forskrækket ved synet af den fremmede og navnlig ved lyden af hans stemme, op fra deres rede og forsvandt i mørket.

"Nå, nå, hvad var det?" spurgte fangevogteren.

"Det var mine duer," svarede van Baerle.

"Mine duer!" udbrød slutteren, "mine duer! Har en fange noget, han kan kalde sit?"

"Nå," sagde Cornelius, "skal vi hellere sige duerne, som Vorherre har lånt mig?"

"Det er allerede en overtrædelse af reglementet," svarede Gryphus. "Duer! Nej, nej, unge mand. Det kan jeg sige jer på forhånd, senest i morgen skal de fugle stege i min gryde."

"Så må I først fange dem, mester Gryphus," sagde van Baerle. "I synes ikke om, at det skal være mine duer, men jeg lover jer, at de skal endnu mindre blive jeres."

"Gemt er ikke glemt," brummede fangevogteren, "og senest i morgen drejer jeg halsen om på dem."

Med disse ord bøjede Gryphus sig ud for at se efter, hvor reden var skjult, og van Baerle fik herved tid til at gå hen til

døren og trykke Rosas hånd, idet hun hviskede til ham:

"På gensyn klokken ni i aften."

Gryphus, der var optaget af ønsket om at holde sit løfte og fange duerne næste dag, så og hørte intet, og efter at have lukket vinduet tog han sin datter i armen, gik ud af cellen, låsede døren omhyggeligt, slog slåen for og gik videre for at underholde sig på lignende måde med næste fange.

Næppe var han forsvundet, før Cornelius gik hen til døren for at lytte til den aftagende støj af hans skridt. Da han intet mere hørte, løb han hen til vinduet og rev hele duereden ned.

Hellere end at udsætte dem for døden ville han for bestandig jage de kære sendebud bort, som han skyldte den lykke at have guset Rosa.

Hverken fangevogterens besøg, hans brutale trusler eller udsigten til hans fremtidige strengthed formåede at forjage de glade tanker og det lyse håb, som Rosas nærværelse havde vakt i fangens hjerte.

Han ventede utålmodigt på at høre tårnuret slå ni.

Rosa havde jo sagt: Vent mig klokken ni.

Luften dirrede endnu af det sidste slag, da Cornelius hørte den smukke friserindes lette skridt og kjolens knitren ude på trappen, og snart efter oplystes den tilgitrede luge i døren, mod hvilken hans blik ufravendt var rettet.

Lugen åbnedes ude fra.

"Her er jeg," sagde Rosa, endnu ganske forpustet af at løbe op ad trappen. "Her er jeg!"

"Å, kære, gode Rosa!"

"Er I tilfreds med at se mig?"

"Og derom kan I spørge! Men hvorledes har I egentlig båret jer ad med at slippe herop?"

"Hør engang, fader falder hver aften i søvn, så snart han har spist. Han er lidt forstumlet af geneveren, når jeg hjælper ham til sengs; I må ikke tale til nogen om det, for på den måde kan jeg hver aften komme og tale med jer en times tid."

"Å, tak, tak, Rosa! Kære Rosa!"

Med disse ord nærmede Cornelius sit ansigt så tæt til lugen, at Rosa trak sig tilbage.

"Jeg har bragt jeres tulipanløg med," sagde hun.

Cornelius hjerte bankede stærkere. Han havde endnu ikke haft mod til at spørge Rosa, hvad hun havde gjort med den kostbare skat, som han havde betroet hende.

"Åh, så har I altså gemt dem!"

"Havde I da ikke betroet mig dem som noget, der var jer dyrebart?"

"Jo, men jeg mente, de tilhørte jer, da jeg havde givet jer dem."

"De tilhørte mig efter jeres død, men I lever jo lykkeligvis. Å, hvor jeg har velsignet Hans Højhed. Dersom Gud skænker prins Vilhelm al den lykke, som jeg har ønsket ham, så bliver kong Vilhelm sikkert den lykkeligste mand ikke alene i sit kongerige, men på hele jorden. Det har hele tiden været min hensigt at beholde jeres gudfaders bibel, men at bringe jer løgene; jeg vidste blot ikke hvordan. Så bestemte jeg mig til at bede statholderen om at give fader pladsen som fangevogter i Gorcum, da ammen bragte mig jeres brev. Å, I kan tro, vi græd begge to. Men jeres brev bestyrkede mig i min beslutning. Jeg rejste til Leyden, og resten kender I."

"Hvorledes, kære Rosa," svarede Cornelius, "havde I, allerede før I fik mit brev, tænkt på at opsøge mig?"

"Om jeg havde tænkt derpå?" svarede Rosa og glemte i sin overvældende kærlighed sin vante tilbageholdenhed, "jeg tænkte jo slet ikke på andet!"

Rosa så, da hun sagde dette, så smuk ud, at Cornelius for anden gang nærmede sin pande og sine læber til gitteret for at takke den smukke, unge pige.

Men Rosa trak sig atter hurtigt tilbage.

"Sandelig," sagde hun med et anstrøg af det koketteri, der slumrer på bunden af enhver ung piges sjæl, "jeg har ofte beklaget ikke at kunne læse, men aldrig så heftigt som den dag, da jeres amme bragte mig brevet; andre kunne forstå det, men mig stakkels tåbe sagde det ingenting, om jeg end holdt det i min hånd."

"Har I ofte beklaget ikke at kunne læse?" sagde Cornelius. "Ved hvilken lejlighed da?"

"Å," svarede den unge pige leende, "selvfølgelig når jeg ville læse alle de breve, der blev skrevet til mig."

"Har I da modtaget breve, Rosa?"

"I hundredvis."

"Hvem skrev jer da til ...?"

"Hvem der skrev mig til? For det første alle studenterne, der gik forbi Buitenhof, alle officererne, der red til eksercerpladsen, alle kontoristerne og alle købmændene, der så mig ved mit lille vindue."

"Men hvad gjorde I så med alle de breve, kære Rosa?"

"Tidligere," svarede Rosa, "lod jeg en veninde læse dem for mig, og det morede mig meget, men i den sidste tid har jeg

tænkt, at det var til ingen nytte at spille tiden med at høre på alle de tåbeligheder, og siden den tid brænder jeg dem."

"I den sidste tid!" gentog Cornelius med et blik, der lyste af kærlighed og glæde.

Rosa sænkede rødmende øjnene. Og hun så derfor ikke, at Cornelius nærmede sine læber til gitteret. Han berørte ganske vist kun dette, men den unge pige følte hans brændende ånde som et ømt kys mod sin mund.

Rosa blev bleg, næsten endnu blegere, end hun havde været i Buitenhof-fængslet den dag, da henrettelsen skulle foregå. Hun udstødte en klagende stønnen, lukkede de smukke øjne og flygtede med voldsomt bankende hjerte. Cornelius var alene og måtte nøjes med at indånde den vellugt, der endnu efter hendes forsvinden fyldte luften ved gitteret.

Rosa var flygtet så hurtigt, at hun havde glemt at give Cornelius den sorte tulipans tre løgskud.

16. Lærer og elev

Fader Gryphus delte tydeligt nok aldeles ikke sin datters velvilje overfor Cornelius de Witts gudsøn.

Han havde kun fem fanger i Loevestein og således ikke noget vanskeligt embede som fangevogter; stillingen var nærmest at betragte som en hvilepost for den gamle mand.

Men i sin iver udstyrede den gode fangevogter det ham overdragne hverv med alle mulige vanskeligheder, og det fik i hans fantasi en uhyre betydning. Cornelius antog for ham skikkelse af en storforbryder og var som følge deraf den farligste af alle fangerne. Han iagttog enhver af hans bevægelser og påtog sig altid en meget bister mine, når han nærmede sig ham, hvorved han mente at straffe ham for det, som han kaldte hans grufulde opsætsighed mod den nådige statholder.

Tre gange om dagen trådte han ind i van Baerles celle i håb om at gribe ham i en eller anden forseelse, men Cornelius havde opgivet at skrive breve, efter at adressaten var kommet i hans nærhed. Det er endog sandsynligt, at Cornelius, selv om han havde fået sin fulde frihed med tilladelse til at begive sig, hvorhen han ville, havde foretrukket fængslet med Rosa og sine løgskud frem for ethvert andet opholdssted uden Rosa og løgskuddene.

Rosa havde lovet fangen at komme hver aften klokken ni for at tale med ham, og hun havde straks første aften holdt ord.

Næste aften kom hun igen, lige så hemmelighedsfuldt og forsigtigt. Men hun havde lovet sig selv ikke mere at nærme sit ansigt for meget til gitteret, og for straks at lede samtalen hen på et emne, der kunne optage van Baerle, begyndte hun med at række ham de tre løgskud, der endnu var indpakket i det samme papir.

Men til Rosas store forbavselse stødte van Baerle med sine fingerspidser hendes hvide hånd tilbage.

Han havde tænkt nærmere over sagen.

"Ved I hvad," sagde han, "jeg tror, vi løber en alt for stor risiko ved at sætte hele vor lykke på ét bræt. Husk på, kære Rosa, at det drejer sig om at fuldføre en opgave, der hidtil har været betragtet som umulig. Det drejer sig om at få den store, sorte tulipan til at blomstre. Vi må derfor træffe alle forholdsregler, for at vi ikke skal have noget at bebrejde os selv, hvis det ikke lykkes. Hør nu, hvorledes jeg har tænkt mig at nå målet."

Rosa lyttede med den største opmærksomhed til hvert af fangens ord, mere for den betydnings skyld, som den ulykkelige tulipandyrker tillagde sagen end på grund af hendes egen interesse for den.

"Nu skal I høre," vedblev Cornelius, "hvorledes jeg har tænkt mig vort fælles arbejde."

"Ja, lad mig høre," sagde Rosa.

"Der findes sikkert her i fæstningen en lille have eller i mangel af en have en gård eller dog i det mindste en jordvold."

"Vi har en rigtig god have langs Waal-floden med smukke, gamle træer," svarede Rosa.

"Kunne I ikke bringe mig en smule jord derfra, kære Rosa, for at jeg kan undersøge den?"

"Det skal jeg gøre straks i morgen."

"I må tage noget fra et skyggefuldt sted og noget fra et sted, der er udsat for solen, for at jeg kan danne mig et skøn over jorden både i tør og fugtig tilstand."

"Vær kun rolig, det skal jeg gøre."

"Når jeg har valgt den passende jord, deler vi vore løgskud i tre dele; I tager det ene og planter det, når og hvor jeg bestemmer; det vil sikkert blomstre, hvis I passer det sådan, som jeg siger jer."

"Jeg skal ikke forsømme det et øjeblik."

"Det andet skud vil jeg forsøge at dyrke her i min celle, og det vil være mig en adspredelse i de mange og lange timer, jeg ikke kan se jer. Jeg tilstår gerne, at jeg ikke nærer stort håb for dette skud, men på forhånd betragter det som et ulykkeligt offer for min egenkærlighed. Men solen skinner dog af og til ind til mig. Jeg skal på den snedigste måde søge at udnytte alt, selv varmen og asken fra min pibe. Så har vi, eller rettere I har det tredje løgskud i reserve, vor sidste tilflugt i tilfælde af, at vore to første forsøg skulle slå fejl. Når vi bærer os således ad, kære Rosa, kan det ikke andet end lykkes os at vinde de hundrede tusind gylden, I skal have som medgift, og vi vil sikkert nyde den store lykke at se vort værk lykkes."

"Jeg har forstået jer," sagde Rosa. "I morgen bringer jeg jer jorden, og I bestemmer, hvad vi hver især skal benytte. Jeres jord må jeg bringe herop i flere portioner, for jeg kan kun bringe lidt med ad gangen."

"Vi har intet hastværk, kære Rosa; løgene skal først graves ned om en måned. I ser altså, at vi har god tid, men I vil nok

følge mine forskrifter ganske nøje, når I planter løgskuddet, ikke sandt?"

"Det lover jeg jer."

"Og når det først er plantet, må I give mig oplysning om alt. Hvad der kan have betydning for planten, såsom vejrforandringer, fodspor i gangene eller i bedene. Om natten må I høre efter, om der er katte i haven, for i Dordrecht fik jeg to bede ødelagt af dem."

"Jeg skal nok høre efter."

"Og når det er måneklart ... Har I udsigt over haven, kære barn?"

"Ja, vinduet i mit soveværelse vender ud den vej."

"Godt. Når det er måneklart, må I passe på, om der ikke kommer rotter ud af hullerne i muren. Rotterne er meget farlige gnavere, og mange ulykkelige tulipandyrkere har bebrejdet Noah bittært, at han også tog et rottepar med i arken."

"Jeg skal nok se efter, og hvis der er katte eller rotter ..."

"Så må vi se at finde på råd. Men," vedblev van Baerle, der var blevet mistænksom i fængslet, "der findes et dyr, som er langt farligere end både katten og rotten!"

"Og hvad er det for et dyr?"

"Det er mennesket! I forstår nok, kære Rosa, at når et menneske kan stjæle en gylden og udsætte sig for at komme i fængsel for så lidt, så kan han også stjæle et tulipanløg, der er hundrede tusind gylden værd."

"Foruden mig skal ikke et menneske komme ind i haven."

"Lover I mig det?"

"Det sværger jeg jer!"

"Tak, tusind tak, kære Rosa! Således skal da al min glæde komme fra jer!"

Men da van Baerle ligesom den foregående aften nærmede sine brændende læber til gitteret, trak Rosa hovedet tilbage og strakte sin smukke, velplejede hånd frem med løgskuddet.

Cornelius trykkede et lidenskabeligt kys på den. Skyldtes det, at hånden holdt om et afløgskuddene til den store, sorte tulipan? Eller at det var Rosas hånd?

Da afskedens øjeblik var kommet, forlod Rosa ham med de to andre løgskud trykket mod sit bryst, hvad enten dette nu skyldtes, at det var skuddene til den store, sorte tulipan, eller at de havde tilhørt Cornelius van Baerle.

Fra dette øjeblik forekom fængselsopholdet fangen behageligere og mindre tomt.

Hver aften bragte Rosa ham en håndfuld jord fra den del af haven, som efter hans skøn var den bedst egnede.

En stor krukke, som Cornelius behændigt havde slået itu, afgav en passende beholder. Han fyldte den halvt med jorden fra haven, iblandet noget floddynd, som han lod tørre, hvorved han fik en udmærket muldjord.

I begyndelsen af april måned plantede han så det første løgskud deri.

Det er umuligt at beskrive den forsigtighed og snedighed, Cornelius måtte udvise for ikke at røbe sin arbejdsglæde overfor Gryphus. En halv time rummer for en filosofisk fange et århundredes indtryk og tanker.

Ikke en dag forløb, uden at Rosa kom for at tale med Cornelius.

Rosa fik et helt kursus i tulipandyrkning, der dannede udgangspunktet for deres samtaler, men hvor interessant dette emne end er, kan man dog ikke vedblive kun at tale om tulipaner.

Så talte de om andre ting, og tulipandyrkeren bemærkede til sin overraskelse, hvor stort det område er, over hvilket en sådan samtale kan strække sig.

Men Rosa havde vænnet sig til altid at holde sit smukke ansigt i en vis afstand fra lugen; den smukke friserinde var uden tvivl blevet mistroisk overfor sig selv, efter at hun gennem gitteret havde følt, hvilken brand en fanges ånde kan tænde i en ung piges hjerte.

En ting optog i denne tid tulipandyrkeren næsten lige så stærkt som hans løg, og uophørlig vendte han i tankerne tilbage dertil, nemlig Rosas afhængighed af faderen.

Van Baerle, den lærde læge, den fantasifulde maler, den kloge mand, som efter al sandsynlighed havde opdaget det skabningens vidunder, der skulle bære navnet *rosa barlænsis*, denne mand følte sit liv, ja hele sin lykke afhænge af en anden mands lune, og denne anden mand var et ham langt underlegent væsen, der tilhørte en ringere stand, en fangevogter med mindre kompliceret hjerne end den lås, han aflåse, og hvis hjerte var hårdere end den slå, han trak for døren, et mellemlid mellem mennesket og dyret.

Cornelius' lykke afhang af denne mand; hvis han en skønne dag fandt opholdet i Loevestein kedeligt, luften der mindre god eller geneveren dårlig, kunne han rejse bort og tage sin datter med sig, og Cornelius og Rosa ville da atter være skilt fra

hinanden. Gud kunne blive træt af at gøre for meget for sine skabninger og ville måske ikke mere føre dem sammen.

"Og hvad kunne så brevdruerne nytte mig," sagde Cornelius til den unge pige, "når I, kære Rosa, ikke kan læse, hvad jeg skriver til jer, og ikke kan skrive til mig, hvad I tænker på."

"Nå," svarede Rosa, der i grunden var lige så bange for en adskillelse som Cornelius, "vi har jo en time hver aften, lad os benytte den."

"Det forekommer mig dog," svarede Cornelius, "at vi allerede benytter den temmelig godt."

"Lad os benytte den endnu bedre," sagde Rosa smilende. "Lær mig at læse og skrive; jeg skal være meget opmærksom, og så kan vi aldrig mere blive skilt fra hinanden, hvis vi ikke selv ønsker det."

"Åh," udbrød Cornelius, "så har vi evigheden for os."

Rosa smilede og trak let på skuldrene.

"Skal I tilbringe resten af jeres liv i fængslet?" svarede hun, "tror I ikke, at Hans Højhed, der har skænket jer livet, også vil give jer friheden? Får I så ikke jeres ejendomme tilbage? Er I så ikke rig? Og når I først er fri og rig, når I kommer forbi til hest eller til vogns, vil I så værdige den lille Rosa, datteren af en fangevogter, der ikke er meget bedre end skarpretteren, et blik?"

Cornelius ville protestere, men Rosa afbrød ham.

"Hvordan går det med jeres tulipan?" spurgte hun smilende.

At tale til Cornelius om hans tulipan var for Rosa et middel til at få ham til at glemme alt, selv Rosa.

"Rigtig godt," svarede han. "Hinden bliver mørkere, spiringen er begyndt, årerne bliver varme og mere fremtrædende; om otte

dage, ja måske før, vil man kunne se spiren komme op af jorden. Og hvordan går det med jeres, Rosa?"

"Å, jeg har båret mig ad nøjagtigt som I sagde."

"Lad høre, hvad I har gjort, Rosa," sagde Cornelius, hvis blikke og ånde var næsten lige så brændende som hin aften, da hans blikke havde været som en flamme i Rosas ansigt, og hans ånde tændt en brand i hendes hjerte.

Den unge pige smilede, for hun kunne ikke undgå at bemærke fangens kærlighed, der delte sig mellem hende og tulipanen.

"Jeg har," svarede hun, "indrettet mig et stykke ubeplantet jord, langt borte fra træerne og murene. Der har jeg i en let sandet, temmelig fugtig jord uden en eneste sten lavet et bed, således som I sagde mig."

"Godt, meget godt, Rosa."

"Og nu venter jeg kun på jeres besked. Så snart I en dag siger mig, at jeg skal plante løget, planter jeg det; mit løg må jo plantes senere end jeres, for jeg har fordelene ved den gode luft, solen og jordens grøde."

"Ja, det er jo rigtigt," udbrød Cornelius og klappede af glæde i hænderne; "I er en dygtig elev, Rosa, og I vinder sikkert de hundrede tusind gylden."

"Glem ikke," sagde Rosa leende, "at jeres elev, som I kalder mig, har andet at lære end at dyrke tulipaner."

"Ja, ja, smukke Rosa, jeg er lige så interesseret i at lære jer at læse som I selv."

"Hvornår skal vi begynde?"

"Straks."

"Nej, i morgen."

"Hvorfor først i morgen?"

"Fordi timen i dag er forbi, og jeg må forlade jer."

"Allerede! Men hvad skal vi læse i?"

"Å," sagde Rosa, "jeg har en bog, der forhåbentlig vil bringe os lykke."

"Så på gensyn i morgen da!"

"På gensyn i morgen."

17. Det første løg

Næste dag kom Rosa tilbage med Cornelius de Witts bibel. Og nu begyndte en herlig tid for lærer og elev.

Lugen, gennem hvilken de to elskende hidtil havde måttet nøjes med at se hinandens træk og deri læse, hvad de havde at sige hinanden, sad for højt til at de gennem den kunne læse i bogen, som Rosa medbragte.

Den unge pige måtte derfor støtte sig til lugen og bøje hovedet over lyset, som hun holdt i højre hånd, og som Cornelius med et lommetørklæde fastgjorde til gitteret, for at hun kunne hvile sig lidt. Således kunne Rosa med en finger i bogen følge bogstaverne og ordene, som Cornelius lod hende stave, mens han med et halmstrå som pegepind viste sin opmærksomme elev bogstaverne gennem åbningen i gitteret.

I lysets skær så han Rosas smukke farver, hendes dybe, blå øjne, og de lyse fletninger under den gyldne hue; hendes løftede fingre blev gennemsigtige i lyset, og han så tydeligt årerne under huden.

Rosas forståelse for sagen udvikledes hurtigt med Cornelius som læremester, og når hun stødte på en vanskelighed, sprang der fra deres øjne, som hvilede i hinanden, elektriske gnister, der havde kunnet oplyse selv det tætteste mørke.

Når Rosa vendte tilbage til sit værelse, gennemgik hun i tanker, hvad hun havde lært i den forløbne time, og samtidig tænkte hun på deres endnu uudtalte kærlighed.

En aften kom hun en halv time senere end ellers op til fangen.

En halv times forsinkelse var en alt for alvorlig begivenhed, til at Cornelius ikke straks skulle forhøre sig om årsagen dertil.

"Å, I må ikke være vred," sagde den unge pige, "det er ikke min skyld. Fader har her i Loevestein truffet en mand, som besøgte ham i Haag for at få lov til at bese fængslet. Det var en skikkelig fyr, der holdt meget af et godt glas og fortalte morsomme historier, og som ikke var bange for at betale gildet."

"Kender I ham ellers ikke?" spurgte Cornelius forbavset.

"Nej," svarede den unge pige, "det er ikke mere end fjorten dage siden, fader forgabede sig i fyren, der jævnligt besøger ham."

"Å," sagde Cornelius og rystede bekymret på hovedet, for enhver ny hændelse forekom ham som en katastrofe, "det er formodentlig sådan en spion af den slags, der bliver sendt rundt i fængslerne for at holde øje både med fanger og vogtere."

"Det tror jeg ikke," sagde Rosa smilende. "Hvis fyren holder øje med nogen, så er det i hvert fald ikke med fader."

"Med hvem da?"

"Med mig for eksempel."

"Med jer?"

"Ja, hvorfor ikke," sagde Rosa leende.

"Å, det er sandt," sukkede Cornelius, "I vil ikke altid sige nej til bejlerne. Den mand bliver måske engang jeres ægtemand, Rosa."

"Det vil jeg ikke benægte."

"Hvorpå støtter I da det håb?"

"Sig hellere den frygt, hr. Cornelius."

"Tak, Rosa, ja, I har ret, den frygt ..."

"Den støtter jeg på ..."

"Sig mig det."

"Manden har allerede været flere gange hos os i Buitenhof-fængslet i Haag; det var netop på den tid, da I kom dertil. Da jeg drog derfra, tog han også bort, og nu, da jeg er her, er han her også. I Haag brugte han som påskud, at han ville besøge jer."

"Besøg mig?"

"Ja, det var selvfølgelig et påskud, for nu da han kunne bruge samme grund, siden I er blevet min faders fange, eller rettere sagt fader er blevet jeres vogter, taler han slet ikke mere om det. Tværtimod. Jeg hørte ham i går sige til fader, at han ikke kendte jer."

"Fortæl videre, kære Rosa, så jeg kan prøve på at gætte, hvem manden er, og hvad han vil."

"Er I sikker på, hr. Cornelius, at ingen af jeres venner bekymrer sig om jer?"

"Jeg har ingen venner, Rosa, jeg havde kun min gamle amme, hende kender I, og hun kender jer. Ak, den stakkels Zug ville komme selv uden at bruge list og ville grædende sige til jeres fader eller jer: "Kære herre eller kære frøken, min dreng er her, se, hvor fortvivlet jeg er, lad mig se ham en eneste time, og jeg skal bede for jer hele mit liv." Ak nej," vedblev Cornelius, "jeg har kun min trofaste Zug, men venner har jeg ikke."

"Så forholder det sig sikkert, som jeg har tænkt mig. Og hør nu videre. I aftes, da jeg ved solnedgang var i færd med at vande bedet, hvor jeg skal plante jeres løgskud, så jeg en skygge snige sig ind gennem den åbne dør og skjule sig bag hyldebuskene og

espetræerne. Det var ham, men jeg lod, som om jeg ikke så ham. Han holdt sig skjult og iagttog mig, mens jeg vendte jorden, og det er givet, at det var mig, han ville holde øje med. Ikke en eneste af mine bevægelser undgik hans opmærksomhed."

"Ja, ja, det er sikkert en tilbøder," sagde Cornelius. "Er han ung og smuk?"

Han så opmærksomt på Rosa og ventede utålmodigt på hendes svar.

"Ung og smuk!" udbrød Rosa og brast i latter. "Han er hæsleg, krumrygget og ikke langt fra de halvtreds, og han tør hverken se mig lige i øjnene eller tale højt med mig."

"Og hvad hedder han?"

"Jacob Gisels."

"Ham kender jeg ikke."

"Nå, så kan I altså se, at det ikke er for jeres skyld, han er der."

"Men selv om han altså elsker jer, Rosa, hvad der er højst sandsynligt, for enhver, der ser jer må elske jer, så elsker I ham altså ikke?"

"Nej, det er sikkert og vist."

"Og I vil ikke, at jeg skal gøre mig bekymringer?"

"Nej, det må I endelig ikke."

"Godt! Nu, da I kan begynde at læse, Rosa, må I læse alt, hvad jeg skriver til jer om skinsygens og adskillelsens kvaler, vil I det?"

"Ja, hvis I skriver med store bogstaver."

Rosa var imidlertid blevet urolig over den vending, samtalen havde taget, og sagde nu:

"Hvordan går det for øvrigt med jeres løg?"

"Rosa, forestil jer min glæde, da jeg i morges så på det efter forsigtigt at have fjernet jorden, så jeg den første spire bryde frem. Ak, Rosa, mit hjerte var nær ved at sprænges af glæde, den lille hvidlige knop, som en flue ville kunne knække, denne anelse af liv, som åbenbarer sig derigennem, satte mig i større sindsbevægelse end Hans Højheds befaling, der skænkede mig livet og standsede skarpretterens økse på skafottet på Buitenhof-pladsen."

"Så har I altså håb?" spurgte Rosa smilende.

"Å ja, jeg håber!"

"Og jeg, hvornår skal jeg plante mit løg?"

"Så snart vejret er egnet, skal jeg sige jer det, men lad endelig ikke noget menneske hjælpe jer, betro ikke jeres hemmelighed til nogen sjæl på jorden, en kender ville blot ved at se løget være i stand til at bedømme dets værdi, og gem frem for alt det tredje løg I har tilbage omhyggeligt, kæreste Rosa."

"Det ligger stadig i det samme papir, som I har pakket det i og givet mig, hr. Cornelius. Jeg har lagt det på bunden af mit skab, under mine kniplinger, der holder det tørt uden at trykke det. Men nu farvel, stakkels fange."

"Hvad behager, allerede!"

"Jeg må gå."

"I kom så sent og går så tidligt."

"Fader kunne blive utålmodig, hvis jeg venter længere, og tilbederen ville måske kunne tænke sig, at han har en rival."

Hun blev stående og lyttede med bekymret mine.

"Hvad er der i vejen?" spurgte van Baerle.

"Det forekommer mig, som om jeg hørte noget."

"Hvilket?"

"Det lød som sagte skridt på trappen."

"Nå," sagde fangen, "det kan ikke være Gryphus; ham hører man på lang afstand."

"Nej, det er ikke fader, det er jeg sikker på, men ..."

"Men ..."

"Men det kunne være hr. Jacob."

Rosa gik hurtigt hen til trappen, og de hørte nu virkelig en dør blive smækket hurtigt i, før den unge pige var kommet ned ad de første trin.

Cornelius blev alene med sine bekymringer, men denne hændelse var for ham kun en indledning til flere.

Når skæbnen bereder sig på at fuldbyrde en ulykke, advarer den af medlidenhed i de fleste tilfælde sit offer, ligesom en slagsbroder varskoer sin modstander for at give ham tid til at holde sig kampberedt.

I de fleste tilfælde agtes der ikke på disse advarsler, som hidrører fra menneskets instinkt eller fra en vis meddelagtighed hos de livløse genstande, der ofte er mindre livløse, end man i almindelighed er tilbøjelig til at tro. Slaget suser i luften og falder ned på et hoved, der burde have taget denne susen som en advarsel og sikret sig imod slaget.

Den følgende dag gik, uden at der skete noget særligt. Gryphus aflagde sine sædvanlige tre besøg, men opdagede intet. Da van Baerle hørte fangevogteren, som i håb om at opdage fangens hemmeligheder aldrig kom to gange på samme tid, skjulte han ved hjælp af en af ham opfundet mekanisme, der lignede de hejseværk, med hvilke man på landet hejser kornsækkene op og ned, sin krukke under taggesimsen, hvorved den dækkedes af stenene, der ragede frem under hans

vindue. Del var endvidere lykkedes ham at skjule snorene til hejseværket bag mosset, der groede på tagstenene og i hullerne mellem dem.

Gryphus anede intet.

Således gik det otte dage. Men en morgenstund, da Cornelius stod hensunken i beskuelsen af sit løg, fra hvilket der allerede stak en spire op af jorden, hørte han ikke den gamle Gryphus komme. Det blæste stærkt, bjælkerne i tårnet knagede uafbrudt, og pludselig åbnedes døren, mens Cornelius sad med krukken mellem sine knæ.

Da Gryphus fik øje på en ukendt og som følge deraf forbudt genstand mellem sin fanges hænder, styrtede han sig hurtig som en falk over sit bytte.

Tilfældet eller ulykken ville, at hans store, barkede hånd, den samme hånd, som Cornelius van Baerle havde helbredet, netop slog ned midt i krukken, lige på det sted, hvor det kostbare løg var plantet.

"Hvad har I der?" skreg han. "Å, nu har jeg fanget jer!"

Dermed stak han hånden ned i jorden.

"Jeg? Ingenting, slet intet!" udbrød Cornelius rystende over hele kroppen.

"Å, jeg har fanget jer! En krukke med jord! Der er nok en eller anden forbryderisk hemmelighed skjult deri!"

"Kære hr. Gryphus," sagde van Baerle bønligt, ængstelig som agerhønen, der ser sin yngel i høstkarlens hænder.

Gryphus var begyndt at rode i jorden med sine krogede fingre.

"Tag jer i agt, tag jer i agt!" sagde Cornelius blegnende.

"For hvad, for pokker! For hvad?" skreg slutteren.

"Tag jer i agt, siger jeg jer; I ødelægger den."

Og med en hurtig, fortvivlet bevægelse rev han krukken fra fangevogteren og skjulte den som en skat under sine arme.

Men Gryphus, der var stædig som en olding, og som mere og mere følte sig overbevist om at have opdaget en sammensværgelse mod prinsen af Oranje, styrtede med løftet stok hen mod fangen. Da han så, at denne var urokkelig besluttet på at værne sin blomsterpote, og det gik op for ham, at Cornelius var mindre bange for sit hoved end for sin krukke, forsøgte han med alle kræfter at rive den fra ham.

"Nå," råbte den rasende slutter, "så I vil gøre oprør."

"Lad mig beholde min tulipan!" skreg van Baerle.

"Tulipan, jo vist så!" svarede den gamle. "Man kender nok de herrer fangers kneb."

"Men jeg sværger jer til ..."

"Slip den!" råbte Gryphus og trampede i gulvet. "Slip den, eller jeg kalder på vagten."

"Kald på, hvem I vil, men så længe jeg lever, får I ikke min blomst."

Gryphus stak for anden gang sine fingre ned i jorden og trak det fuldstændig sorte løg op deraf, og mens van Baerle var lykkelig over at have reddet krukken, lidet anende, at hans modstander havde bemægtiget sig indholdet, kastede Gryphus løget så voldsomt mod stengulvet, at det knustes og straks efter forsvandt under hans store og tunge sko.

Da van Baerle så, hvad der var sket, og forstod Gryphus' grusomme glæde, udstødte han et fortvivlelsens skrig, der ville have rørt ethvert andet hjerte.

Den tanke at dræbe dette onde menneske for som et lyn gennem tulipandyrkerens hjerne. Blodet susede i hans hoved og blændede ham, og han løftede med begge hænder den tunge krukke med den tilbageblevne jord for i næste øjeblik at slynge den mod den gamle Gryphus' skaldede isse.

Men hans arm standsedes af et skrig, der genlød af angst og sorg, og som hidrørte fra Rosa, der bleg og skælvende med oprakte arme stillede sig mellem faderen og vennen.

Cornelius slap krukken, der med et brag knustes i tusinde stykker mod stengulvet.

Nu først forstod Gryphus, i hvilken fare han havde svævet, og han udstødte de frygteligste trusler.

"Å," sagde Cornelius, "I må være et meget slet og fejlt menneske, når I kan berøve en stakkels fange et tulipanløg, der var hans eneste trøst."

"Fy, fader," tilføjede Rosa, "I har begået en forbrydelse."

"Å, er det jer, Jomfru Næsvis?" udbrød den gamle rasende og vendte sig mod datteren, "pas I jeres egne sager og se til, I kommer ned i en fart!"

"Usling! Usling!" gentog Cornelius fortvivlet.

"Nå, det er jo dog endelig kun en tulipan," sagde Gryphus lidt flov. "I kan få så mange tulipaner, I vil have; jeg har mindst tre hundrede liggende på loftet."

"Gå pokker i vold med jeres tulipaner!" skreg Cornelius. "De er gode nok til jer. Å, om jeg havde hundrede milliarder millioner, gav jeg dem gerne for den ene, I der har ødelagt."

"Nå," svarede Gryphus triumferende, "der kan I se, det var slet ikke tulipanen, I brød jer om. Der har nok i det ødelagte løg været en eller anden slags trolddom, måske var det et middel til

at sætte jer i forbindelse med Hans Højheds fjender, skønt han har benådet jer. Jeg sagde jo nok, at det var forkert ikke at skære halsen over på jer."

"Fader, fader!" skreg Rosa.

"Nå, så meget desto bedre, så meget desto bedre, at jeg har ødelagt det," sagde Gryphus. "Og det skal jeg gøre, hver gang I begynder på ny. Ja, jeg sagde jer jo, at jeg skulle gøre jer livet surt, min fine ven!"

"Usling! Skurk!" hylede Cornelius og undersøgte med sine rystende hænder de sidste rester af løget, med hvilket så mange glæder og forhåbninger var bristet.

"Vi planter det andet i morgen, kære hr. Cornelius," hviskede Rosa, som forstod tulipandyrkerens store sorg, og hendes blide ord faldt som en dråbe balsam på Cornelius' blødende sår.

18. Rosas tilbøder

Næppe havde Rosa udtalt de trøstende ord til Cornelius, før der ude fra trappen hørtes en stemme, som spurgte Gryphus, hvad der var på færde.

"Hører I, fader?" spurgte Rosa.

"Hvad?"

"Hr. Jacob kalder på jer. Han er bange."

"Han har gjort sådan et spektakel, den lærde der, at man skulle tro, han var ved at myrde mig! Å, det er en sand plage med disse lærde folk!"

Så pegede han mod trappen og sagde til Rosa:

"Gå i forvejen, jomfru."

Hvorefter han lukkede døren og råbte:

"Nu kommer jeg, ven Jacob."

Gryphus forsvandt med Rosa og lod den stakkels Cornelius ene tilbage med hans sorg og bitre smerte. Han hviskede hen for sig:

"Nej, det er dig, der har myrdet mig, gamle bøddel. Det overlever jeg ikke!"

Uden den trøst, som Forsynet havde sendt ham i Rosas skikkelse, var den stakkels fange sikkert blevet syg.

Om aftenen kom den unge pige tilbage og fortalte Cornelius, at hendes fader i fremtiden ikke mere ville forbyde ham at dyrke blomster.

"Hvorfra ved I det?" sagde fangen med lidende mine.

"Fordi han har sagt det."

"Det har han måske kun sagt for at narre mig?"

"Nej, han fortryder, hvad der er sket."

"Ja vist så, nu da det er for sent."

"Det er ikke ham selv, der har fået den indskydelse."

"Hvem er det da?"

"Å, I kan tro, hans ven har skældt ham ud."

"Nå, hr. Jacob; han viger nok ikke mere fra jer, denne hr. Jacob?"

"I hvert fald kommer han så hyppigt, han kan."

Og på hendes ansigt lyste et smil, der fik den lille skinsygens sky, som havde formørket Cornelius' pande, til at svinde.

"Hvordan gik det til?" spurgte fangen.

"Ved aftensbordet måtte fader fortælle sin ven hele historien om tulipanen eller rettere sagt om løget og om, hvordan han havde knust det."

Cornelius drog et suk, der lød som en stønnen.

"Men I skulle have set mester Jacob i det øjeblik," vedblev Rosa. "Han så ud, som om han ville stikke ild på fæstningen; hans øjne var som to brændende fakler, hans hår rejste sig som børster, og han knyttede næverne, så at jeg et øjeblik troede, han ville kvæle fader. 'Har I gjort det?' skreg han, 'har I knust løget?' 'Ja, vist så,' svarede fader. 'Det er nedrigt gjort!' råbte han, 'usselt, gement; det er en forbrydelse, I har begået!' hylede Jacob. Fader var aldeles målløs."

"Er I nu også blevet gal?" spurgte han sin ven.

"Å, den gode hr. Jacob," hviskede Cornelius; "det er en ærlig sjæl, et godt hjerte."

"Han var meget streng mod fader," vedblev Rosa; "han var fuldstændig fortvivlet og gentog uophørligt: 'Knust! Løget

knust; å Gud i himlen, knust!' Så vendte han sig til mig og spurgte: 'Men det var vel ikke det eneste løg, han havde?'"

"Spurgte han om det?" sagde Cornelius, der nu blev opmærksom.

"'Mener I, han har flere?' sagde fader. 'Godt, så må vi søge efter de andre.' 'Vil I søge efter de andre!' skreg Jacob og greb fader i kraven, men slap ham i næste øjeblik, og spurgte mig: 'Hvad sagde så den stakkels unge mand?' Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle svare, for I havde jo sagt mig, at jeg ikke måtte røbe jeres interesse for løget. Heldigvis hjalp fader mig ud af forlegenheden, idet han svarede for mig: 'Hvad han sagde? ... Han var simpelthen rasende.' Jeg afbrød ham. 'Skulle han måske ikke blive rasende, efter at I havde været så uretfærdig og hård imod ham?' 'Nej, hør nu, er I da ganske gale,' skreg nu fader, 'er det en ulykke at knuse et tulipanløg; for en gylden kan man købe hundrede af dem på torvet i Gorcum.' 'Men de er måske ikke så værdifulde som dette,' var jeg så uforsigtig at svare."

"Og hvad sagde Jakob til det?" spurgte Cornelius.

"Det forekom mig, som om hans skød lyn ved de ord."

"Ja," sagde Cornelius, "men det var vel ikke alt; sagde han intet?"

"Jo, han sagde med en honningsød stemme: 'Nå, så I tror, at løget var særlig værdifuldt, smukke Rosa?' Jeg forstod, at jeg havde begået en fejl, og svarede i en ligegyldig tone: 'Hvor kan jeg vide det? Jeg forstår mig ikke på tulipaner. Men jeg er vant til at omgås fanger og ved derfor, at enhver form for tidsfordriv er værdifuld for dem. Den stakkels hr. van Baerle morede sig med sit løg. Og så finder jeg det grusomt at berøve ham den

glæde.' 'Men hvordan har han i grunden båret sig ad med at få fat i løget? Det kunne være rigtig rart at erfare,' sagde fader nu. Jeg så bort for at undgå faders blik, men mødte hr. Jacobs. Han så ud, som om han ville læse på bunden af mit hjerte. Et øjeblik lune kan undertiden redde én fra at svare. Jeg trak på skuldrene, vendte dem ryggen og gik hen til døren. Men jeg standsede ved lyden af nogle ord, som blev vekslet med sagte stemme mellem dem. Jacob sagde til fader: 'Det kan da ikke være så vanskeligt at overbevise sig derom.' 'Man må undersøge ham, og hvis han har flere løg, kan vi finde dem.' 'Ja, for det meste er der tre løgskud.'"

"Tre!" udbrød Cornelius. "Sagde han, at jeg havde tre løgskud!"

"Ja, og I kan forstå, at jeg spidsede øren. Så vendte jeg mig om. De var begge så optaget, at de ikke lagde mærke til mig. 'Men han har måske ikke løgene hos sig,' sagde fader. 'Så kan I under et eller andet påskud lade ham komme herved, og i mellemtiden undersøger jeg hans celle.'"

"Oho!" sagde Cornelius. "Det er jo en slyngel, den gode hr. Jacob."

"Ja, det er jeg bange for."

"Sig mig engang, Rosa," vedblev Cornelius tankefuldt.

"Hvilket?"

"Fortalte I mig ikke, at han var fulgt efter jer, da I gravede bedet?"

"Jo."

"At han sneg sig bag hyldebuskene og skjulte sig der?"

"Jo, det er rigtigt."

"Og at ikke en eneste af jeres bevægelser undgik hans opmærksomhed?"

"Nej, ikke én."

"Rosa," sagde Cornelius blegnende.

"Hvad er der?"

"Det var ikke jer, han holdt øje med!"

"Hvem var det da?"

"Det er ikke jer, han er forelsket i."

"I hvem da?"

"Det var mit løg, han holdt øje med, og det var min tulipan, han var forelsket i."

"Ja, det er virkelig nok muligt!" udbrød Rosa.

"Vil I finde ud af det?"

"Hvordan skulle det lade sig gøre?"

"Å, det er den letteste sag af verden."

"Lad mig da høre."

"Gå i morgen ned i haven; indret det sådan, at Jacob ligesom første gang får at vide, at I går derned, og sørg så for, at han følger efter jer ligesom første gang. Lad, som om I graver løget ned i jorden, gå ud af haven, men kig gennem døren, så skal I se, hvad han bestiller."

"Ja, men hvad så?"

"Så må vi derefter træffe vore forholdsregler."

"Å," sagde Rosa sukkende. "Hvor I elsker jeres løg, hr. Cornelius."

"Ak," svarede fangen med et suk, "siden jeres fader knuste det ulykkelige løg, er jeg til mode som om mit liv havde mistet en del af sit indhold."

"Hør engang," sagde Rosa, "vil I ikke gøre et andet forsøg?"

"Hvilket?"

"Vil I tage imod faders forslag?"

"Hvilket forslag?"

"Han tilbød jer tulipanløg i hundredvis."

"Det er rigtigt nok."

"Tag imod to, tre stykker deraf og plant så jeres tredje løg sammen med dem."

"Ja, det var godt nok, dersom jeres fader var alene," sagde Cornelius med rynkede bryn; "men den anden, denne Jacob, som udspionerer os ..."

"Å, det er sandt, men tænk alligevel på det. Jeg ser jo, at I berøver jer selv en stor adspredelse."

Det smil, med hvilket hun ledsagede disse ord, var ikke helt blottet for en vis hån.

Cornelius blev et øjeblik stående i dybe tanker; han kæmpede øjensynligt mod et heftigt ønske.

"Nej, nej!" udbrød han endelig bestemt; "nej, det ville være en svaghed, en galskab, en fejhed; dersom jeg udsatte vor sidste tilflugt for alt det onde, et andet menneskes vrede og misundelse kan forårsage, ville jeg handle utilgiveligt. Nej, Rosa, nej, i morgen tager vi en bestemmelse med hensyn til jeres tulipan; I må passe den efter mine anvisninger og det tredje løg," her sukkede Cornelius dybt, "det tredje løg kan I lade ligge i jeres skab! Gem det, som den gerrige gemmer sin første skilling eller sit sidste guldstykke, vogt det, som en moder vogter sit barn; gem det, Rosa, for en stemme siger mig, at det bliver vor frelse, vor lykke! Gem det, og sværg mig til. Rosa, at I, om der så faldt ild fra himlen ned over Loevestein, først ville redde det sidste løg, der gemmer spiren til min sorte tulipan,

før I tænkte på at redde jeres smykker eller den smukke gyldenstykkets hue, der klæder jer så godt."

"Vær kun rolig, hr. Cornelius," sagde Rosa med en blanding af sørgmodighed og højtidelighed; "vær rolig, jeres ønske er for mig en befaling."

"Og," vedblev den unge mand, der blev mere og mere ivrig, "hvis I bemærker, at man følger efter jer og udspionerer jer, at vore samtaler vækker jeres faders eller denne afskyelige Jacobs mistanke, så må I ofre mig, der kun lever ved jer, som kun har jer i verden, så må I ophøre at se mig."

Rosa følte sit hjerte trække sig sammen i brystet, og hendes øjne fyldtes med tårer.

"Ak, hvor sørgeligt!" sagde hun.

"Hvilket?" spurgte Cornelius.

"Der er noget, jeg nu indser."

"Hvad indser I?"

"Jeg indser," svarede den unge pige og brast i gråd, "at I holder så meget af tulipaner, at der ikke er plads for nogen anden følelse i jeres hjerte."

I næste øjeblik var hun forsvundet.

Cornelius tilbragte efter den unge piges forsvinden en af de sørgeligste nætter i sit liv.

Rosa var vred på ham, og hun havde ret. Måske kom hun slet ikke mere for at tale med ham, og han skulle hverken høre mere fra Rosa eller fra sine tulipaner.

I hans hjerte kæmpede kærligheden til tulipanerne med hans kærlighed til Rosa, men da han endelig klokken tre om morgenen faldt i søvn, overvældet af træthed, plaget af frygt og

pint af samvittighedsnag, veg den sorte tulipan i hans drømme
pladsen for den smukke friserindes blide, blå øjne.

19. Kvinde og blomst

Den stakkels Rosa kunne imidlertid, ene som hun var i sit kammer, ikke vide, hvad eller hvem Cornelius drømte om.

Efter sin sidste samtale med ham var hun endog meget tilbøjelig til at tro, at han langt snarere drømte om sin tulipan end om hende.

Hun tog imidlertid fejl. Men da der intet menneske fandtes til at sige hende det, og Cornelius' uforsigtige ord var dryppet som giftdråber i hendes sjæl, tilbragte hun natten med at græde i stedet for at drømme.

Rosa var et velbegavet menneske med stærke og dybe følelser; hun indså meget vel, at hun tilhørte en lavtstående klasse, og glemte ganske sine egne moralske og legemlige fortrin.

Cornelius var belæst og rig eller havde i det mindste været det, indtil hans ejendomme blev konfiskeret; Cornelius tilhørte en af disse købmandsslægter, der er mere stolte over deres handelsskilt, end nogen adelsmand kan være over slægtens våbenskjold. Det var derfor rimeligt, at Cornelius kunne tage til takke med Rosa som en adspredelse, men han ville snarere skænke sin kærlighed til en tulipan, den ædleste og stolteste blandt blomsterne, end til Rosa, en fangevogters fattige datter.

Rosa forstod derfor meget godt, at Cornelius foretrak den sorte tulipan frem for hende, men dette gjorde ikke hendes fortvivlelse ringere.

Og i den frygtelige, søvnløse nat, som hun nu tilbragte, fattede hun en beslutning. Hun ville ikke mere se fangen.

Men da hun vidste, hvor inderligt Cornelius ønskede at høre nyt om tulipanen, og da hun ikke ville gense den mand, overfor hvem hun følte sin medlidenhed forvandle sig til kærlighed, men heller ikke ville volde denne mand sorg, besluttede hun ganske alene at fortsætte sine studier med læsning og skrivning, og hun var allerede nået så vidt, at hun ikke mere behøvede nogen lærer, hvis denne lærer ikke netop havde været Cornelius.

Rosa begyndte altså ivrigt at læse i den ulykkelige Cornelius de Witts bibel, og begyndte med det andet blad, der nu var blevet det første, og på hvilket Cornelius van Baerle i sin tid havde skrevet sit testamente.

"Ak!" hviskede hun, idet hun atter og atter læste dette testamente, mens en tåre som en kærlighedens perle fra hendes klare øjne randt ned over hendes blege kinder, "ak, dengang troede jeg virkelig et øjeblik, at han elskede mig."

Stakkels Rosa tog fejl! Aldrig havde fangens kærlighed til hende været stærkere end i dette øjeblik, og den store, sorte tulipan havde lidt et nederlag i kampen med hende.

Men herom vidste Rosa intet. Når hun var færdig med sin læsning, på hvilket område hun allerede havde gjort store fremskridt, greb hun pennen og kastede sig med samme iver over de langt vanskeligere skriveøvelser.

Men da hun allerede formåede at skrive nogenlunde læseligt, nærrede hun gode håb om i løbet af otte dage senest at kunne give fangen efterretning om hans tulipan.

Hun havde ikke glemt et ord af Cornelius' formaninger; alt, hvad han havde sagt hende, stod præget i hendes hjerte.

Han vågnede næste morgen mere forelsket end nogen sinde. Vel stod tulipanen endnu lysende og levende for hans indre øje, men han betragtede den ikke mere som en skat, for hvis skyld alt andet, endog Rosa, måtte ofres, men som en kostbar blomst, et mesterværk skabt af natur og kunst i forening, og som Gud ville skænke ham, for at hans elskede kunne smykke sig dermed.

Men hele dagen igennem plagedes han af en uforklarlig uro, og af og til havde han en følelse, som om han truedes af en stor fare. Så skælvede han og spurgte sig selv hvorfor, og hans frygt blev ham atter klar. Han frygtede, at Rosa om aftenen ikke ville komme til ham som sædvanlig.

Efterhånden som aftenen skred frem, blev hans uro stærkere. Den bemægtigede sig ham til sidst ganske, og han formåede ikke at tænke på noget som helst andet.

Hans hjerte bankede voldsomt, da mørket endelig bredte sig over cellen, og efter som det blev tættere, genkaldte han sig i erindringen de ord, der den foregående aften havde bedrøvet den stakkels pige så meget, og han undrede sig over, at han havde kunnet sige til sin trøsterinde, at han måtte ofre hende for tulipanen, opgive at se hende, om det blev nødvendigt, nu da synet af hende var blevet ham en livsbetingelse.

I sin celle hørte Cornelius fæstningens ur slå hver time. Klokken blev syv. Den blev otte, og til sidst slog uret ni. Aldrig har nogen lyd ramt et hjerte hårdere end det sidste slag. Der faldt som et hammerslag på fangens hjerte.

Så blev alt stille. Cornelius holdt hånden mod sit bryst for at dæmpe hjertets voldsomme banken og lyttede.

Lyden af Rosas skridt og hendes kjoles raslen på trappetrinnene var ham så velkendt, at han ville have hørt hende allerede på det første trin.

Men denne aften afbrødes stilheden ude i gangen ikke af den svageste lyd, og uret viste allerede et kvarter over ni. Det ene kvarter svandt efter det andet, og endelig forkyndte urets alvorlige slemme ikke alene for fæstningens beboere, men for indbyggerne i Loevestein, at klokken var blevet ti.

På denne tid plejede Rosa at forlade Cornelius. Timen var gået, uden at hun var kommet.

Hans anelser havde altså ikke skuffet ham, Rosa var vred, holdt sig på sit værelse og svigtede ham.

"Å, jeg har fortjent min skæbne," sagde Cornelius, "hun kommer ikke, og hun har ret deri, i hendes sted ville jeg sikkert også handle sådan."

Men alligevel vedblev Cornelius at lytte, vente og håbe.

Han lyttede og ventede således indtil midnat. Så svandt hans håb, og han kastede sig fuldt påklædt på sengen.

Det blev en lang og sørgelig nat, og den gryende dag bragte intet håb til fangen.

Klokken otte åbnedes døren, men Cornelius drejede ikke engang hovedet, han havde hørt fangevogterens tunge skridt i gangen, og han følte, at Gryphus kom alene.

Han så ikke engang på fangevogteren, og dog havde han så gerne villet spørge ham, hvorledes Rosa havde det. Han var lige på nippet til at stille dette spørgsmål, og han var egoistisk nok til at håbe, at Gryphus ville svare ham, at hans datter var syg.

Sædvanligvis kom Rosa aldrig om dagen, og Cornelius havde derfor ingen grund til at vente hende. Alligevel lyttede han ved

den ringeste lyd udefra, og hans blik mod lugen i døren røbede, at han stadig nærede et svagt håb om, at Rosa ville bryde denne sædvane.

Da Gryphus kom for anden gang, spurgte Cornelius ham med den blideste stemme af verden, hvordan han havde det. Men den gamle fangevogter svarede kun lakonisk:

"Jeg har det godt."

Da Gryphus kom for tredje gang, gav Cornelius sit spørgsmål en anden form:

"Er ingen syge på Loevestein?" spurgte han.

"Nej," svarede Gryphus endnu mere lakonisk end første gang og lukkede døren for næsen af fangen.

Den gamle fangevogter var ikke vant til en sådan venlighed fra fangens side og opfattede den derfor nærmest som et begyndende forsøg på bestikkelse.

Cornelius var atter alene, klokken var syv om aftenen, og den foregående aftens uro og frygt vendte atter tilbage.

Men også i aften svandt timerne, og den skikkelse, der plejede at lyse op i Cornelius' celle, viste sig ikke udenfor dørlugen.

Van Baerle tilbragte natten i den dybeste fortvivelse. Næste dag forekom Gryphus ham endnu mere hæslig og brutal end tidligere, for han var kommet på den tanke, at det måske var ham, der forhindrede Rosa i at komme.

Man følte sig grebet af den største lyst til at kvæle Gryphus, men han sagde til sig selv, at Rosa i så fald aldrig mere ville gense ham, og fangevogteren undslap således uden at vide det en af de største farer, der nogen sinde havde truet hans liv.

Aftenen kom, og fangens fortvivelse blev til dyb sørgmodighed, der mod hans vilje øgedes ved tanken om, hvad der var blevet af hans stakkels tulipan. Man var nu netop nået til den tid i april måned, som de dygtigste gartnere anser for at være den bedst egnede til plantning af tulipaner, og Cornelius havde jo sagt til Rosa, at han ville sige hende, hvilken dag hun skulle lægge løget i jorden, og denne dag var nu nær forestående. Vejret var godt, luften var ganske vist endnu lidt fugtig, men begyndte at opvarmes af den blege aprilsol, hvis stråler til trods for deres bleghed forekommer menneskene så herlige, fordi de er de første. Hvis Rosa lod denne tid gå ubenyttet hen, ville hans sorg over ikke at se den unge pige forøges ydermere ved at se løget gå til grunde, fordi det var blevet plantet for sent eller måske slet ikke plantet!

Alle disse mørke tanker kunne nok berøve ham lysten til at drikke og spise.

Den fjerde dag var imidlertid kommet.

Det var en ynk at se Cornelius, stum og bleg af sorg og smerte, bøje sig ud over det tilgitrede vindue med fare for ikke at kunne trække hovedet tilbage mellem stængerne, blot for muligvis at opfange et glimt af den lille have, om hvilken Rosa havde talt, og som skrånede ned mod floden, og i håb om at se den unge pige eller tulipanen belyst af aprilsolens første stråler.

Om aftenen tog Gryphus fangens frokost og middagsmad med sig; Cornelius havde næppe rørt maden.

Næste dag rørte han den slet ikke, og Gryphus tog om aftenen det hele med tilbage.

Cornelius var slet ikke stået op i løbet af dagen.

"Nå," sagde Gryphus, da han kom ned efter sit sidste besøg hos fangen, "jeg tror, vi snart bliver den lærde mand kvit."

Rosa skælvede.

"Såh," sagde Jacob, "hvordan det?"

"Han hverken spiser eller drikker mere og står heller ikke op," svarede Gryphus. "Han slipper nok ud herfra i en kiste ligesom hr. Grotius. Men det bliver en ligkiste."

Rosa var blevet ligbleg.

"Å," hviskede hun hen for sig, "jeg forstår det nok; han er bekymret for sin tulipan."

Hun rejste sig beklemt, gik ind på sit værelse, tog pen og papir og tilbragte hele natten med at skrive bogstaver.

Da Cornelius næste dag stod op for at slæbe sig hen til vinduet, fik han øje på et stykke papir, der var blevet stukket ind under døren.

Han styrtede sig over det og åbnede det. Han kunne næppe genkende Rosas håndskrift, så meget havde den forbedret sig i de syv forløbne dage. Der stod skrevet:

"Vær rolig, jeres tulipan har det godt."

Skønt disse få ord fra Rosas hånd dulmede en del af Cornelius' sorg, følte han dog meget vel den hån, de rummede. Han havde altså fået ret i sine formodninger, Rosa var ikke syg, men krænket; hun var ikke blevet holdt tilbage ved magt, men havde frivilligt holdt sig borte fra ham.

Rosa var fri og besad viljekraft nok til ikke at besøge ham, der var ved at dø af sorg over ikke at se hende.

Cornelius havde papir og en blyant, som Rosa en dag havde bragt ham. Han forstod, at den unge pige ventede et svar, men

at hun først om aftenen ville komme for at hente det. Han skrev derfor følgende ord på en seddel:

"Det er ikke bekymringen for min tulipan, der gør mig syg, det er sorgen over ikke at se jer."

Og da Gryphus om aftenen var gået, stak han papiret under døren og lyttede.

Men hvor meget han end lyttede, hørte han dog hverken skridt eller kjolens knitren.

Han opfangede kun en stemme, svag som et pust og blid som et kærtegn, der tilhviskede ham gennem lugen:

"Vi ses i morgen."

I morgen, – det var den ottende dag. Cornelius og Rosa havde ikke set hinanden i otte dage.

20. Hvad der var hændt i disse otte dage

Næste dag hørte van Baerle virkelig til den sædvanlige tid Rosa kradse på gitteret, således som hun plejede at gøre, den gang de endnu var gode venner.

I samme øjeblik var Cornelius henne ved døren, hvor han endelig skulle gense det yndige ansigt, der så længe havde holdt sig skjult for ham.

Rosa ventede ham med lampen i hånden, og hun formåede ikke at skjule sin bevægelse, da hun så fangen så sørgmodig og bleg.

"Er I syg, hr. Cornelius?" spurgte hun.

"Ja, frøken," svarede Cornelius, "syg på legeme og sjæl."

"Jeg så, at I ikke mere spiste noget," sagde Rosa, "og fader sagde, at I ikke stod op, så skrev jeg jer til for at berolige jer med hensyn til den kostbare genstand, om hvilken alle jeres tanker kredsede."

"Og jeg svarede jer," sagde Cornelius. "Da jeg så jer komme, troede jeg, I havde fået mit brev, kære Rosa."

"Det har jeg fået."

"Og denne gang kan I ikke undskylde jer med, at I ikke kan læse. I kan ikke alene læse flydende, men I har også gjort store fremskridt med skrivningen."

"Ja. Jeg har ikke blot fået, men også læst jeres seddel. Som følge deraf kom jeg herop for at se, om der ikke kunne gøres

noget for at få jer rask igen."

"Få mig rask igen!" udbrød Cornelius "bringer I mig da gode efterretninger?"

Ved disse ord så den unge mand på Rosa med et forhåbningsfuldt blik.

Hvad enten det var, fordi den unge pige ikke forstod eller ikke ville forstå det, svarede hun alvorligt:

"Jeg har ikke andet at tale med jer om end jeres tulipan, der, så vidt jeg ved, er det, der optager jeres tanker mest."

Rosa udtalte disse ord med en kulde, der fik Cornelius til at gyse.

Den ivrige tulipandyrker forstod ikke alt, hvad det stakkels barn, som altid kæmpede med sin rivalinde, den sorte tulipan, skjulte under dette ligegyldighedens slør.

"Ak," hviskede Cornelius, "stadig det samme! Rosa, har jeg da ikke sagt jer, at jeg kun tænkte på jer, at det var jer, jeg savnede, jer, som jeg alene længtes efter, jer, som ved jeres fraværelse berøvede mig lys, luft og varme, ja selve livet!"

Rosa smilede sørgmodigt.

"Ak," sagde hun, "jeres tulipan har svævet i stor fare."

Cornelius skælvede mod sin vilje og formåede ikke at skjule sin bevægelse.

"I stor fare," udbrød han angst; "hvorledes det?"

Rosa så på ham med et blik fuldt af blidhed og medfølelse; hun følte, at hvad hun forlangte, oversteg denne mands kræfter, og at hun måtte finde sig i denne hans svaghed.

"Ja," sagde hun, "I havde gættet ret; min formodede tilbøder Jacob kom her ikke for min skyld."

"For hvis skyld kom han da?" spurgte Cornelius ængsteligt.

"For tulipanens skyld."

Cornelius blev ved denne meddelelse blegere, end da Rosa fjorten dage tidligere havde sagt ham, at Jacob kom for hendes skyld.

Rosa så hans rædsel, og hendes ansigtsudtryk sagde Cornelius, hvad hun tænkte.

"Tilgiv mig, Rosa," sagde han; "jeg kender jer, jeg kender jeres godhed og jeres retskaffenhed. Gud har givet jer evne til at tænke og dømme og kræfter til at forsvare jer, men min stakkels truede tulipan har intet af alt dette."

Rosa svarede intet til denne undskyldning, men vedblev:

"Fra det øjeblik, da jeg vidste, at manden, der fulgte efter mig i haven, og i hvem jeg genkendte Jacob, indgød jer bekymring, var også jeg blevet angst. Jeg gjorde derfor, som I havde sagt mig, og det straks dagen efter den aften, da jeg så jer for sidste gang, og da I sagde mig ..."

Cornelius afbrød hende.

"Endnu en gang tilgiv mig, Rosa," udbrød han. "Det var uret af mig at sige, hvad jeg sagde. Jeg har allerede bedt jer tilgive mig de ulyksalige ord. Kan I da slet ikke tilgive mig?"

"Dagen efter," vedblev Rosa, "huskede jeg, hvad I havde sagt mig ... at jeg skulle bruge list for at forvisse mig om, hvorvidt det var tulipanen eller mig selv, den afskyelige mand efterstræbte ..."

"Ja, han er afskyelig, og I hader den mand, ikke sandt?"

"Ja, jeg hader ham," sagde Rosa. "For han er skyld i, at jeg har gennemgået mange lidelser i otte dage."

"Ak, så har I da også lidt? Tak for de ord. Rosa."

"Dagen efter den ulyksalige aften," fortsatte Rosa, "gik jeg ned i haven og hen til det bed, hvor jeg skulle plante tulipanløget, mens jeg opmærksomt så mig om for at vide, om jeg også denne gang blev iagttaget."

"Og så?" spurgte Cornelius.

"Så så jeg den samme skygge snige sig ind mellem døren og muren og forsvinde bag hyldebusken."

"Og I lod, som om I ikke så ham, ikke sandt?" spurgte Cornelius, som nøjagtigt huskede, hvilken besked han havde givet Rosa.

"Ja, og så bukkede jeg mig ned over bedet og gravede i det med en spade, som om jeg plantede løget."

"Og han ... hvad gjorde han så?"

"Jeg så hans øjne skinne som en tigers mellem træernes grene."

"Ser I? Ser I?" sagde Cornelius.

"Så lod jeg, som om jeg var færdig med arbejdet og trak mig tilbage."

"Men I blev stående bag døren, ikke sandt? Således at I gennem dens sprækker og nøglehullet kunne se, hvad han tog sig for, efter at I var borte."

"Han ventede et øjeblik, formodentlig for at overbevise sig om, at jeg ikke kom tilbage; så sneg han sig forsigtigt frem fra sit skjulested, og da han nåede målet, det vil sige stedet, hvor jorden var friskt gravet, blev han stående med en ligegyldig mine, så sig om til alle sider i haven og mod alle vinduerne i de omkringliggende huse, og da han havde overbevist sig om, at han var ganske alene og ikke blev iagttaget af noget menneske, kastede han sig over bedet, gravede begge hænder ned i den

bløde jord, tog en håndfuld op og smuldrede den mellem sine fingre for at se, om løgskuddet var deri, begyndte tre gange forfra, og da det endelig syntes at gå op for ham, at han var blevet narret, bekæmpede han sin ophidselse, tog riven og glattede dermed jorden for ikke at efterlade sig noget spor og gik så flov og slukøret hen til porten med den uskyldigste mine af verden."

"Åh, den skurk," mumlede Cornelius og aftørrede sveden fra sin pande, "jeg havde gættet rigtigt. Men hvad har I gjort med løgskuddet, rosa? Ak, det er allerede temmelig sent at plante det."

"Løgskuddet har været i jorden i seks dage."

"Hvor, hvorledes?" udbrød Cornelius. "Ak Gud, hvor uforsigtigt! Hvor er det? I hvilken jord er det? Er den god eller dårlig? Og er der ikke fare for, at den afskyelige Jacob kan stjæle det fra os?"

"Det er ikke i fare for at blive stjålet fra os, medmindre Jacob skulle bryde ind i mit værelse."

"Å, er det hos jer, i jeres værelse, Rosa?" sagde Cornelius lidt roligere. "Men i hvad slags jord, og i hvilken beholder? I lader det dog vel ikke spire i vand som konerne i Haarlem og Dordrecht plejer at gøre, fordi de tror, at vandet kan erstatte jorden, som om vandet, der består af treogtredivede dele ilt og seksogtres dele brint, kunne erstatte ... Nå, men hvad er det, jeg står her og fortæller jer, Rosa!"

"Ja, det er for videnskabeligt for mig," svarede den unge pige smilende. "Jeg kan kun til jeres beroligelse sige jer, at løget ikke er i vand."

"Å, så ånder jeg lettet igen!"

"Det ligger i en god lerpotte af nøjagtig samme størrelse som den krukke, i hvilken I havde plantet jeres. Tre fjerdedele af jorden er taget fra det bedste sted i haven, og en fjerdedel er sandet jord. Å, jeg har så ofte hørt både jer og den afskyelige Jacob, som I kalder ham, tale om i hvad slags jord man skal plante tulipaner, at jeg forstår mig på det så godt som den første gartner i Haarlem!"

"Men hvorledes er det med lyset, Rosa?"

"For tiden har den sol hele dagen, når solen da skinner. Men når den skyder op af jorden, og solen bliver varmere, vil jeg gøre, ligesom I selv gjorde, kære hr. Cornelius. Jeg skal stille den i mit vindue mod øst fra klokken otte til elleve om formiddagen og i vinduet, der vender mod vest, fra klokken tre til fem om eftermiddagen."

"Det er rigtigt, det er godt!" udbrød Cornelius, "I er en fortræffelig gartner, smukke Rosa. Men jeg er bange for, at pasningen af min tulipan vil tage alt for meget af jeres tid."

"Ja, det er rigtigt," svarede Rosa, "men hvad gør det; jeres tulipan er som en datter for mig. Jeg ofrer den al den tid, jeg ville ofre mit barn, dersom jeg havde et. Kun som dens moder hører jeg op med at være dens rivalinde," tilføjede Rosa smilende.

"Gode, kære Rosa!" hviskede Cornelius og tilkastede den unge pige et blik, der langt snarere røbede tilbødheden end blomsterdyrkeren og trøstede Rosa en lille smule.

Efter et øjeblik's tavshed, hvorunder Cornelius gennem gitterets åbninger havde søgt at nå Rosas hånd, fortsatte han:

"Det er altså virkelig allerede seks dage, siden I lagde løget i jorden?"

"Ja, hr. Cornelius, seks dage," svarede den unge pige.

"Og spiren er endnu ikke kommet op?"

"Nej, men jeg tror, at den vil være fremme i morgen."

"Godt, så bringer I mig besked derom, når I kommer for at underholde mig lidt om jer selv, ikke sandt, Rosa? Jeg er ganske vist bekymret for jeres datter, som I sagde for lidt siden, men jeg nærer dog en ganske anden interesse for moderen."

"I morgen," sagde Rosa, mens hun så på Cornelius fra siden, "jeg ved ikke rigtig, om jeg kan komme i morgen."

"Gud i Himlen," afbrød Cornelius, "hvorfor kan I da ikke komme i morgen?"

"Jeg har så mange forskellige ting at gøre, hr. Cornelius."

"Og jeg har kun én eneste," hviskede Cornelius.

"Ja," svarede Rosa, "at elske jeres tulipan."

"At elske jer, Rosa."

Rosa rystede på hovedet, og der opstod en pause.

"Nå," fortsatte van Baerle og afbrød stilheden, "alt skifter i naturen, efter forårets blomster følger andre blomster, og bierne, som dvælede så kærligt ved violerne og levkøjerne, sætter sig med samme ømhed hos gedebled, roser, jasminer, krysantemer og geranier."

"Hvad mener I med det?" spurgte Rosa.

"Jeg mener dermed, at I til en begyndelse holdt af at høre mig tale om mine glæder og sorger, I dvælede kærligt ved vor fælles ungdoms blomst, men min blomst er visnet i skyggen. Den have, i hvilken en fanges forhåbninger og glæder spirer, har kun én blomstringstid. Den er anderledes end de smukke haver, der ligger åbne for sol og luft. Er først blomstringen forbi og høsten endt, så flyver bier som I, Rosa, bier med fint snøreliv, gyldne

følehorn og gennemsigtige vinger ud gennem stængerne, bort fra kulden, ensomheden og uhyggen for andetsteds at finde farvepragt og vellugt – kort sagt lykken!"

Rosa så på Cornelius med et smil, som han ikke bemærkede, for hans øjne var fæstnet på himlen.

Han vedblev sukkende:

"I har forladt mig, frøken Rosa, for at kunne nyde alle fire årstider. I har gjort ret deri, og jeg klager ikke; hvad ret havde jeg vel til at forlange troskab af jer?"

"Troskab!" udbrød Rosa grædende og uden at gøre forsøg på at skjule sine tårer for Cornelius, "troskab! Har jeg da ikke været jer tro?"

"Ak, er det da et bevis på troskab," udbrød Cornelius, "at forlade mig og lade mig dø her?"

"Gør jeg da ikke alt for at glæde jer, hr. Cornelius, har jeg da ikke taget mig af jeres tulipan?"

"Nu er I bitter. Rosa! I bebrejder mig den eneste ublandede glæde, jeg har her i verden."

"Jeg bebrejder jer intet, hr. Cornelius, undtagen den eneste sorg, jeg har følt siden den dag, da jeg i Buitenhof-fængslet fik at vide, at I var dømt til døden."

"Det mishager jer, kære Rosa, at jeg holder af blomster."

"Det mishager mig ikke, at I holder af dem, hr. Cornelius, men det bedrøver mig, at I holder mere af dem end af mig."

"Ak, kære, elskede Rosa," udbrød Cornelius, "se på mine hænder, hvor de ryster, se, hvor blege mine kinder er, og hør, hør, hvor mit hjerte banker; det er alt sammen ikke, fordi min tulipan smiler til mig og kalder på mig; nej, det er, fordi I smiler til mig, det er fordi I bøjer jeres ansigt hen mod mit, det er fordi

– jeg ved ikke selv, om det er sandt – fordi jeg har en følelse af, at jeres hænder, selv når de trækker sig tilbage, dog ønsker at forene sig med mine, og fordi jeg føler varmen fra jeres smukke kinder bag det kolde gitter. Rosa, min elskede, sønderriv løget til den sorte tulipan, tilintetgør spiren til denne blomst, udsluk min skønne drøms svage lys, berøv mig håbet om at se de smukke blomster; tag alt dette fra mig, I, blomsten, der er skinsyg på de øvrige blomster, men berøv mig ikke jeres stemme, jeres bevægelser, lyden af jeres skridt på trappen, berøv mig ikke lyset fra jeres øjne i den mørke gang, visheden om jeres kærlighed, der er som balsam for mit hjerte; hold af mig, Rosa, for jeg føler, at jeg kun elsker jer."

"Næst efter den sorte tulipan," sukkede den unge pige, men trak dog denne gang ikke sine bløde og kærtegnende hænder tilbage, da Cornelius pressede sine læber på dem bag gitteret.

"Frem for alt, Rosa ..."

"Skal jeg tro jer?"

"Lige så sikkert, som I tror på Gud."

"Godt, det forpligter jer ikke meget at elske mig."

"Nej. Desværre kun alt for lidt, kære Rosa, men det forpligter jer."

"Mig?" sagde Rosa, "hvad forpligter det mig da til?"

"Til foreløbig ikke at gifte jer."

Hun smilede.

"Ja, I er nogle rigtige tyranner, I mænd," sagde hun. "I tilbeder en pige, I tænker kun på hende, drømmer kun om hende, I dømmes til døden, og på vejen til skafottet gælder jeres sidste suk hende, og så forlanger I af mig stakkels pige, at jeg skal ofre mine drømme og mine længslers mål."

"Hvem taler I da om, Rosa?" sagde Cornelius og søgte forgæves i sine erindringer efter den kvinde, til hvem Rosa hentydede.

"Om den smukke sorte, den smukke sorte med den slanke skikkelse, de små fødder og det ædle hoved. Jeg taler om jeres blomst."

Cornelius smilede.

"Den skønne, om hvem I taler, består jo kun i indbildningen, kære Rosa, mens I, bortset fra jeres eller rettere min tilbeder Jacob, er omsværmet af riddere, der gør kur til jer. Husker I, Rosa, hvad I fortalte mig om studenterne, officererne og købmændene fra Haag? Og findes der ikke også i Loevestein både købmænd, officerer og studenter?"

"Jo vist så, og det endda mange," sagde Rosa.

"Og de skriver også?"

"Ja, de skriver også."

"Og nu, da I kan læse ..."

Her sukkede Cornelius dybt ved tanken om, at det var ham, den stakkels fange, der havde lært Rosa at læse de kærlighedsbreve, hun modtog.

"Jeg skulle dog mene, hr. Cornelius," sagde Rosa, "at når jeg læser de breve, jeg modtager, og tager mine tilbedere nærmere i øjesyn, gør jeg kun, hvad I har sagt mig."

"Hvad jeg har sagt jer?"

"Ja, vist så; har I glemt det testamente, I skrev på hr. Cornelius de Witts bibel," sagde Rosa sukkende. "Jeg glemmer det ikke! For nu da jeg kan læse, gennemlæser jeg det dagligt, og ofte endda to gange. Og i det testamente befaler I mig at elske og ægte en smuk, ung mand på seks-otteogtyve år. Nu

søger jeg efter en sådan ung mand, og da hele min dag er optaget af jeres tulipan, må I i det mindste give mig aftenen fri, for at jeg kan finde ham."

"Ak, Rosa, det testamente skrev jeg med døden for øje, men takket være Himlen lever jeg endnu."

"Godt, så vil jeg ikke mere søge efter den unge mand på seks-otteogtyve år, men hellere besøge jer."

"Ak ja, Rosa, kom, kom!"

"Men kun på én betingelse."

"Den er på forhånd antaget."

"At der i tre dage ikke bliver talt om den sorte tulipan."

"Der skal aldrig mere blive talt om den, dersom I ikke ønsker det, Rosa."

"Å, man må ikke forlange umuligheder!" svarede den unge pige.

Og som af vanvare nærmede hun sin kind så tæt til gitteret, at Cornelius kunne berøre den med sine læber.

Rosa udstødte et svagt skrig og forsvandt.

21. Det andet løg

Det var en herlig nat, og næste dag blev endnu bedre.

De foregående dage havde fængselsopholdet hvilet tungt og trykkende på den stakkels fange. Murene var sorte, luften kold og jernstængerne så tætte, at lyset ikke kunne trænge igennem.

Men da Cornelius næste morgen vågnede, spillede en tidlig solstråle mellem jernstængerne, duerne kløvede luften med deres udspilede vinger, mens andre kurrede forelsket på nabohusets tag overfor det lukkede vindue.

Cornelius løb hen til vinduet og åbnede det, og han havde en følelse, som om selve livet, glæden, ja næsten friheden var trådt ind i hans mørke celle sammen med solstrålen.

Kærligheden, denne himlens blomst, der er mere strålende og mere vellugtende end alle jordens blomster, havde holdt sit indtog og fik alt til at blomstre omkring ham.

Da Gryphus trådte ind i fangens celle, overraskedes han ved at se ham oppe, syngende en fornøjelig melodi i stedet for de foregående dage at se ham gnaven og sengeliggende.

Gryphus skulede mistænksomt til ham.

"Nå!" brummede han.

"Hvordan står det til i dag?"

Gryphus så forskende på ham.

"Hvordan har hunden og hr. Jacob og den smukke Rosa det?"

Gryphus skar tænder.

"Der er jeres frokost," sagde han.

"Tak, min ven Cerberus," sagde fangen, "det var rart, for jeg er sulten som en ulv."

"Såh, I er sulten?" sagde Gryphus.

"Ja, hvorfor ikke?" spurgte Cornelius.

"Det lader til at gå godt med sammensværgelsen," sagde Gryphus.

"Hvilken sammensværgelse?" spurgte Cornelius.

"Å, jeg ved nok, hvad jeg siger, men jeg skal nok passe på, min lærde herre; vær I kun rolig, jeg passer på."

"Pas I kun på, min gode Gryphus," sagde van Baerle. "Min sammensværgelse og hele min person står ganske til jeres tjeneste."

"Det får vi se klokken tolv," sagde Gryphus og gik sin vej.

"Klokken tolv," gentog Cornelius, "hvad mener han? Nå, så venter vi til klokken tolv, så får vi se."

Det var let for Cornelius at vente til klokken tolv; han ventede jo daglig til klokken ni.

Da klokken blev tolv, hørte han ude på trappen ikke alene Gryphus' skridt, men også støj af tre, fire soldater, der kom op sammen med fangevogteren.

Døren åbnedes, Gryphus trådte ind, lod soldaterne følge efter og lukkede døren bag dem.

"Lad os så søge," sagde han.

De søgte i Cornelius' lommer, mellem hans jakke og vest, mellem hans vest og skjorte og mellem hans skjorte og hans krop, men fandt intet.

Så søgte de i lagenerne, i madrassen og i sengen, men fandt stadig intet.

Cornelius var glad over, at han ikke havde taget imod det tredje løg, som Gryphus ved denne undersøgelse sikkert havde fundet, hvor omhyggeligt det end havde været skjult, og som ellers havde fået en lignende skæbne som det første.

Aldrig har nogen fange overværet en husundersøgelse med roligere mine end han.

Da Gryphus trak sig tilbage, medførte han blyanten og papiret, Rosa havde givet Cornelius, som eneste sejrstrofæ.

Klokken seks kom Gryphus igen. Men denne gang alene; Cornelius søgte at formilde ham, men Gryphus brummede, viste sine hugtænder og trak sig baglæns tilbage som en mand, der er bange for at blive overfaldet.

Cornelius brast i latter, hvortil Gryphus kun bemærkede: "Den, der ler sidst, ler bedst."

Men den, der skulle le sidst, i det mindste den dag, det var Cornelius, for han ventede jo Rosa.

Klokken ni kom Rosa, men uden lygte. Rosa havde ikke mere brug for lys, for nu kunne hun læse.

Og lyset kunne desuden forråde Rosa, der mere end nogen sinde udspioneredes af Jacob.

Og endelig røbede lyset alt for tydeligt, når Rosa rødmede.

Om hvad talte de to unge mennesker den aften? Om det samme, som elskende taler om hele jorden over, om alt det, der får timerne til at flyve og giver tiden vinger.

De talte om alt undtagen om den sorte tulipan.

Og da klokken blev ti, gik hver til sit som sædvanlig.

Cornelius var lykkelig, så fuldkommen lykkelig, som en tulipandyrker kan være, der ikke har hørt et ord om sin tulipan.

Han fandt Rosa skøn, god og yndig som intet andet væsen på jorden.

Men hvorfor forbød Rosa, at der taltes om hans tulipan?

Dette var en stor fejl hos Rosa.

Cornelius måtte med et suk indrømme for sig selv, at ingen kvinde var fuldkommen.

Han tilbragte en del af natten med at tænke over denne ufuldkommenhed, det vil sige med at tænke på Rosa.

Og da han faldt i søvn, drømte han om hende. Men drømmenes Rosa var ganske anderledes fuldkommen end den virkelige Rosa. Hun ikke alene talte om tulipanen men bragte endog Cornelius en prægtig udsprungen sort tulipan i en porcelæns-vase.

Cornelius vågnede, skælvende af glæde og hviskende "Rosa, Rosa, jeg elsker dig."

Hele dagen tænkte Cornelius på Rosa. Hvis hun havde villet tale om hans tulipan, havde han foretrukket hende frem for dronning Semiramis, dronning Elisabeth, dronning Anna af Østrig, kort sagt frem for alverdens smukkeste og fornemste dronninger.

Men Rosa havde truet med ikke mere at komme, dersom der i tre dage blev talt om tulipaner.

Herved vandt tilbederen ganske vist tooghalvfjerds timer, men for tulipandyrkeren var denne tid en kvalfuld ventetid. Nu var der jo rigtignok allerede gået seksogtrediven timer, og resten ville også svinde hurtigt.

Om aftenen kom Rosa til sædvanlig tid, og Cornelius udholdt pinen med sandt heltemod.

Rosa forstod meget vel, at man, når man stiller fordringer, også må gøre indrømmelser. Hun lod Cornelius beholde hendes fingre i sine gennem gitteret, og hun lod Cornelius kysse hendes hår bag stængerne.

Stakkels barn! Dette var langt mere farligt for hende end at tale om tulipanen.

Hun indså det, da hun vendte tilbage til sit værelse med bankende hjerte, glødende kinder, brændende læber og fugtige øjne.

Da de næste aften havde vekslet de første ord og de første kærtegn, så hun på Cornelius gennem gitteret med et blik, der føles, selv om det ikke ses i mørket. Så sagde hun:

"Den er kommet op!"

"Kommet op! Hvem? Hvad?" spurgte Cornelius, der ikke vovede at tro, at Rosa af egen fri vilje ville forkorte hans prøvelses tid.

"Tulipanen," svarede Rosa.

"Hvad behager," udbrød Cornelius, "så tillader I altså ...?"

"Ja!" svarede Rosa i den tone, i hvilken en kærlig moder går ind på sit barns ønske.

"Å, Rosa," sagde Cornelius og rakte munden frem mod gitteret i håb om at kunne berøre hendes kind, hendes hånd eller pande.

Hans lykke var endnu større, for han mødte to halvt åbne læber.

Rosa udstødte et svagt skrig.

Cornelius indså, at han måtte skynde sig at fortsætte samtalen, han følte, at den uventede berøring havde krænket Rosa stærkt.

"Er stilken ganske lige?" spurgte han.

"Så lige som et lys," sagde Rosa.

"Og meget høj?"

"Mindst to tommer høj."

"Å, Rosa, pas endelig på den, og I skal se, hvor hurtigt den vokser."

"Kan jeg passe bedre på den, end jeg gør?" sagde Rosa. "Jeg tænker kun på den."

"Kun på den, Rosa? Pas på, nu er det min tur til at blive skinsyg."

"Men I ved jo dog, at når jeg tænker på den, tænker jeg også på jer. Jeg taber den ikke et øjeblik af syne. Jeg kan se den fra min seng; når jeg vågner om morgenen, er den det første, jeg får øje på, og om aftenen sender jeg den et sidste blik, inden jeg falder i søvn. Om dagen sætter jeg mig hen til den med mit arbejde, og siden den står i mit værelse, opholder jeg mig altid derinde."

"Det gør I ret i, Rosa; I ved jo nok, at den er jeres medgift?"

"Ja, og med dens hjælp kan jeg engang ægte en ung mand på seks-otteogtyve år, som jeg elsker."

"Ti stille, stygge pige."

Det lykkedes Cornelius at gribe den unge piges hånd, hvorved der opstod en afbrydelse i samtalen.

Den aften var Cornelius den lykkeligste blandt alle dødelige. Rosa lod ham beholde sin hånd så længe, han ville, og han kunne tale om sin tulipan af hjertens lyst.

Fra dette øjeblik bragte hver dag fremskridt i blomstens trivsel og de unge menneskers kærlighed. En gang kunne Rosa

meddele ham, at bladene havde åbnet sig, en anden gang, at blomsterknoppen havde dannet sig.

Meddelelsen herom vakte stor glæde hos Cornelius, og han blev ikke træt af at stille spørgsmål, der vidnede om hans store interesse for blomsten.

"Er knoppen virkelig blevet synlig?" udbrød Cornelius.

"Ja, fuldkommen synlig," gentog Rosa.

Cornelius var så overvældet af glæde, at han måtte støtte sig til lugen for ikke at falde. Så vendte han sig atter til Rosa og spurgte:

"Er den nu også velformet og fyldig, og er spidserne rigtig grønne?"

"Knoppen er næsten en tomme høj og så lige som en nål; den er meget fyldig, og spidserne er lige ved at åbne sig."

Den nat sov Cornelius kun lidt ved tanken om det vidunderlige øjeblik, da blomsterknoppens spidser ville åbne sig.

To dage senere meddelte Rosa ham, at de nu havde åbnet sig en lille smule.

"Har blomstersvøbet virkelig åbnet sig, Rosa!" udbrød Cornelius, "så kan man vel allerede skimte noget?"

Her tav fangen ganske åndeløs.

"Ja," svarede Rosa, "man kan se en ganske tynd stribe af en anden farve end det grønne."

"Hvordan er farven?" spurgte Cornelius rystende

"Å, den er meget mørk," svarede Rosa.

"Brun?"

"Mørkere endnu."

"Mørkere endnu, kære, gode Rosa, å, tak. Mørk som ibenholt, mørk som ..."

"Mørk som blækket, med hvilket jeg skrev til jer."

Cornelius udstødte et glædesskrik.

Så tav han pludseligt, foldede hænderne og sagde:

"Å, I har ikke jeres lige, end ikke blandt englener, Rosa."

"Nej, virkelig!" svarede Rosa smilende over hans bevægelse.

"Rosa, I har arbejdet så meget og gjort så meget for mig;

Rosa, min tulipan vil snart blomstre, og blomsten bliver sort;

Rosa, Rosa, I er Guds mest fuldkomne skabning på jorden!"

"Dog vel næst efter den sorte tulipan?"

"Å, ti dog stille, stygge pige. Forbarm jer over mig, og ødelæg ikke min glæde. Men hør engang, Rosa, hvis blomsten virkelig er så vidt, vil den jo blomstre om to eller senest om tre dage."

"Ja, i morgen eller i overmorgen."

"Og jeg skal ikke få den at se," udbrød Cornelius fortvivlet; "jeg kan ikke kysse den som det skabningens mesterværk, den er, som jeg kysser jeres hænder jeres hår, jeres kinder, når I tilfældigvis er tilstrækkelig nær ved lugen."

Rosa nærmede, ikke tilfældigt men med vilje, sit ansigt til gitteret, og den unge mand trykkede et lidenskabeligt kys på hendes kind.

"Jeg kan jo plukke den, hvis I vil," sagde Rosa.

"Å nej, nej! Så snart den åbner sig, må I stille den varsomt i skyggen, Rosa, og i samme øjeblik sende bud til Haarlem for at underrette formanden for havebrugsselskabet om, at den store, sorte tulipan blomstrer. Vel ved jeg, at der er lang vej til Haarlem, men for penge finder I nok et bud. Har I penge, Rosa?"

"Å ja," svarede Rosa smilende.

"Tilstrækkeligt?" spurgte Cornelius.

"Jeg har tre hundrede gylden."

"Å, når I har tre hundrede gylden, bør I ikke sende et bud, men selv tage til Haarlem."

"Men i mellemtiden vil blomsten ..."

"Blomsten må I tage med, og I forstår jo nok, at I ikke må tabe den af syne et øjeblik."

"Men så forlader jeg jo til gengæld jer, hr. Cornelius," sagde Rosa sørgmodigt.

"Ja, det er rigtigt, kære, gode Rosa. Ak, hvor er menneskene dog slette; hvad har jeg dog gjort dem, at de har berøvet mig friheden! I har ret, Rosa, jeg vil ikke kunne leve uden jer. Send derfor et bud til Haarlem. Det vidunder, der her er fuldbyrdet, er tilstrækkelig stort til, at formanden kan ulejliges sig; han kan selv komme til Loevestein for at hente tulipanen."

Han holdt pludselig inde og sagde så med rystende stemme:

"Rosa, Rosa, hvis den dog ikke skulle blive sort!"

"Det får I jo at vide i morgen eller senest i overmorgen."

"Men jeg skal vente, til det bliver aften, for at få det at vide. Ak, Rosa, jeg dør af utålmodighed! Kunne vi ikke aftale et signal?"

"Jeg skal gøre noget endnu bedre."

"Hvilket?"

"Hvis den folder sig ud om natten, skal jeg selv komme og underrette jer derom. Hvis det sker om dagen, skal jeg gå forbi jeres dør mellem faders første og anden runde og stikke en seddel ind, enten under døren eller gennem lugen."

"Å ja, Rosa! Et ord fra jer med en sådan meddelelse ville være en dobbelt lykke for mig."

"Nu er klokken ti," sagde Rosa, "så må jeg gå."

"Ja, ja," sagde Cornelius, "gå kun, Rosa, gå!"

Da Rosa den aften forlod fangen var hun ganske bedrøvet. Cornelius havde jo næsten sendt hende bort, ganske vist for at passe på den sorte tulipan.

22. Blomsten udfolder sig

Hele natten var Cornelius opfyldt af en stille glæde, dog ikke uden at føle en vis pirrende ophidselse. Hvert øjeblik troede han at høre Rosas blide stemme kalde, så vågnede han med et sæt, løb hen til døren og holdt ansigtet hen til lugen, men der var ingen at se hverken udenfor døren eller i gangen.

Han tvivlede ikke om, at også Rosa lå vågen, men hun var lykkeligere end han. For hun havde den ædle blomst, dette vidunder blandt alle vidundere, der ikke alene hidtil havde været ukendt, men anset for en umulighed, for øje.

Hvad ville folk hele verden over sige, når man erfarede, at den sorte tulipan var fundet, at den eksisterede, og at det var van Baerle, der havde fundet den?

Om man havde tilbudt Cornelius friheden i bytte for hans tulipan, ville han øjeblikkeligt have afslået det.

Dagen brød frem, men bragte ham ingen besked. Tulipanen var endnu ikke sprunget ud.

Dagen gik på samme måde som natten; mørket brød atter frem, og med det kom Rosa glædestrålende og let som en fugl.

"Hvordan går det?" spurgte Cornelius.

"Udmærket. Jeres tulipan vil ganske sikkert blomstre i nat."

"Og den bliver sort?"

"Sort som kul!"

"Uden en eneste plet?"

"Uden en eneste plet!"

"Gud være lovet! Ak, Rosa, jeg har tilbragt natten med at drømme, først og fremmest om jer ..."

Rosa fortrak ansigtet med en vantro mine.

"Og så tænkte jeg på, hvad vi måtte gøre."

"Hvad besluttede I så?"

"Nu skal I høre. Når tulipanen springer ud, og det er fastslået, at den virkelig er sort og fuldkommen sort, må I finde et sendebud."

"Hvis det er det hele, så har jeg allerede et bud."

"Er det en pålidelig mand?"

"Ja, ham svarer jeg for; det er en af mine tilbedere."

"Dog forhåbentlig ikke Jacob?"

"Nej, vær kun rolig. Det er bådføreren i Loevestein, en rask ung mand på fem-seksogtyve år."

"Uha!"

"Vær kun rolig," sagde Rosa smilende, "han er ikke gammel nok; I har jo selv fastsat alderen til seks-otteogtyve år."

"Men I mener altså at kunne stole på den unge mand?"

"Ja, fuldkommen; han sprang gerne i vandet for min skyld."

"Godt Rosa, i løbet af ti timer kan fyren være i Haarlem. I må give mig papir og blyant eller bedre endnu en pen og blæk, for at jeg kan skrive, eller rettere sagt, for at I kan skrive. Dersom jeg, en stakkels fange, skrev, ville man måske ligesom jeres fader formode, at der lå en sammensværgelse bagved. I må skrive til formanden for havebrugsselskabet, og jeg er sikker på, at han kommer."

"Men hvis han nu ikke kommer straks?"

"Lad os sætte, at han venter en dag, måske to. Men nej, det er umuligt; en tulipanelsker som han venter ikke en time, ikke

engang et minut eller et sekund med at begive sig på vej, når det gælder at se verdens ottende vidunder. Men selv om han virkelig ventede en dag eller to, ville tulipanen dog endnu stå i fuldt flor. Når formanden har set den og ført sagen til protokols, er alt afgjort. I beholder en genpart af protokollen, Rosa, og udleverer tulipanen til ham. Ak, om vi selv havde kunnet bringe den derhen. Rosa, havde vi ikke sluppet den af vore hænder, men det er en drøm, som det ikke nytter at tænke på," sukkede Cornelius; "andre øjne end vore skal se den blomstre. Men husk endelig på ikke at lade noget menneske se den, før formanden kommer, Rosa. Tænk dog, den sorte tulipan! Om nogen så den, ville den blive stjålet fra os ...!"

"Vær blot rolig!"

"Sagde I ikke selv, at I var bange for jeres tilbeder Jacob; der findes folk nok, som gerne stjæler en gylden, hvorfor skulle der så ikke findes nogen, der vil stjæle hundrede tusinde?"

"Jeg skal nok passe på; vær kun ganske tryk."

"Men hvis den nu skulle springe ud, mens I er her?"

"Den lunefulde tingest kunne gerne finde på det."

"Dersom I så fandt den udfoldet, når I kom tilbage?"

"Ja, hvad så?"

"Å Rosa, husk dog på, at fra det øjeblik, da den er udfoldet, er der ikke et minut at spille. Formanden må hurtigst muligt have besked."

"Og I også. Jo, jeg forstår det nok."

Rosa sukkede, men uden bitterhed, som en kvinde, der begynder at forstå en svaghed, om hun endnu ikke har vænnet sig dertil.

"Jeg går tilbage til tulipanen, hr. van Baerle, og så snart den er udsprungen, skal I få meddelelse, hvorefter sendebuddet straks afgår."

"Rosa, Rosa, jeg ved virkelig ikke, med hvilket himlens eller jordens vidunder jeg skal sammenligne jer."

"Sammenlign mig med den sorte tulipan, hr. Cornelius, og jeg forsikrer jer, at jeg vil føle mig meget smigret. Altså på gensyn, hr. Cornelius."

"Å, sig; På gensyn, *kære ven*."

"På gensyn, *kære ven*," sagde Rosa, allerede en lille smule trøstet.

"Sig: *Min elskede ven*."

"Å min ven ..."

"*Min elskede ven*, Rosa, sig det, ikke sandt, min elskede ven?"

"Ja, min elskede ven," hviskede Rosa skælvende af glæde og lykke.

"Å, Rosa, når I kalder mig jeres elskede ven, så kan I også kalde mig den lykkeligste mand under solen. Der mangler mig kun én ting i min lykke, Rosa."

"Hvad er det?"

"Jeres friske, rosenrøde og fløjlsbløde kind. Men jeg må kunne berøre den med jeres vilje, ikke ved et tilfælde eller ved at overliste jer. Ak, Rosa!"

Fangens ord døde hen i et suk; hans læber mødte den unge piges, men dette skyldtes hverken tilfældet eller en list. I næste øjeblik var Rosa borte.

Cornelius blev stående som beruset med ansigtet presset mod gitteret. Han følte sig til mode, som skulle han kvæles af fryd og lykke. Så åbnede han vinduet og så længe op mod den

skyfri himmel og den klare måne, hvis stråler forsølvde floden og de fjerne høje. Og mens han i dybe drag indåndede den friske luft, fyldtes hans sjæl af taknemmelighed mod Forsynet.

"Å min Gud," udbrød han, mens han uvilkårligt bøjede knæ, "tilgiv mig, at jeg i disse dage næsten har tvivlet om din tilværelse; du skjulte dig bag skyerne, og jeg formåede ikke altid at se dig, gode Gud, evige Gud, barmhjertige Gud, men nu, i denne stund ser jeg dig i himlenes spejl, og dit billede står atter præget i mit hjerte."

Den stakkels, syge fange følte sig atter helbredet og fri.

Længe blev Cornelius stående således, lænet til jernstængerne ved vinduet, mens han lyttede opmærksomt, og det var, som om alle hans sanser koncentreredes i syn og høreelse.

Han så mod himlen og lyttede mod jorden.

Lidt efter vendte han blikket mod den mørke gang udenfor.

"Dernede," hviskede han hen for sig, "våger Rosa ligesom jeg, også hun venter med spænding på, hvad det næste minut vil bringe. Dernede står den hemmelighedsfulde blomst, som hvert øjeblik kan åbne sig; måske holder Rosa tulipanens stilk mellem sine slanke og bløde fingre. Rør forsigtigt ved dens stilk, Rosa. Måske berører hun med sine læber dens halvåbne kalk; vær forsigtig, Rosa, dine læber brænder; måske skuer Himlenes Herre i dette øjeblik ned på begge mine elskede."

I dette øjeblik jog et stjernes kud fra syd tværs over himmelrummet og forsvandt lige over fæstningen Loevestein.

Cornelius skælvede.

"Det var Gud, der sendte min blomst en sjæl," hviskede han.

Næsten i samme øjeblik hørte fangen ganske lette skridt som af en sylfide og en kjoles knitren, der lød som vingeslag; samtidig hørte han en velkendt stemme sige:

"Cornelius, kære, elskede og lykkelige ven. Kom, kom hurtigt."

Med et spring var Cornelius fra vinduet henne ved døren, og atter mødte hans læber Rosas, som i et kys tilhviskede ham:

"Den har åbnet sig, den er sort, her er den."

"Hvorledes, hvor?" udbrød Cornelius og veg uvilkårligt lidt tilbage.

"Ja, ja, man kan nok vove en lille fare, når gælder at bringe en stor glæde; her er den. Se!"

Med disse ord holdt hun den ene hånd med en lille blændlygte op foran lugen, mens hun i den anden holdt den vidunderlige blomst.

Cornelius udstødte et skrig; han følte sig en afmagt nær.

"Å Gud," hviskede han, "du belønner min uskyldighed og giver mig oprejsning for mit fangenskab ved at have ladet disse to blomster gro udenfor min celle."

"Kys blomsten," sagde Rosa, "også jeg har for lidt siden trykket et kys på den."

Med tilbageholdt åndedræt berørte Cornelius blomsten med spidsen af sine læber, og intet kys, ikke engang de kys, han havde trykket på Rosas læber, havde nogen sinde fået ham til at skælve således.

Tulipanen var vidunderlig, prægtig, dens stilk var over atten tommer høj og rettede sig i vejret mellem fire grønne, blanke blade. Blomsten var skinnende og kulsort.

"Rosa," sagde Cornelius åndeløs, "der er ikke et minut at spille, I må skrive et brev."

"Det er skrevet, min elskede Cornelius," sagde Rosa.

"Virkelig?"

"Mens tulipanen var i færd med at udfolde sig, skrev jeg for ikke at spille et eneste øjeblik. Læs brevet og sig mig, om I finder det godt."

Cornelius tog brevet og så på håndskriften, at Rosa havde gjort betydelige fremskridt, siden hun havde skrevet den lille seddel til ham. Der stod:

Ærede hr. formand!

Den sorte tulipan vil måske være udfoldet om ti minutter. Så snart det er sket, sender jeg et bud til eder for at bede eder selv at hente den i fæstningen Loevestein. Jeg er datter af fangevogteren Gryphus og næsten lige så indespærret som min faders fanger. Jeg kan derfor ikke bringe eder vidunderet og vover således at bede eder selv at hente blomsten.

Jeg ønsker, at den får navnet *rosa barlænsis*.

Den har lige nu åbnet sig; den er fuldkommen sort ...

Kom, hr. formand, kom hurtigt.

Eders ydmyge tjenerinde

Rosa Gryphus

"Det er godt, det er udmærket, kære Rosa. Jeg havde ikke kunnet skrive det så naturligt og ligefremt. På kongressen må I så give alle oplysninger, der forlanges. Der vil sikkert blive spurgt om, hvorledes dyrkningen er foregået, og man vil få at

vide, hvor megen ængstelse og bekymring den har forårsaget. Men nu er der ikke et minut at spille, Rosa ... I må hente buddet!"

"Hvad hedder formanden?"

"Giv mig brevet, så skal jeg skrive adressen. Det er mynheer van Systems, borgmester i Haarlem ... Giv mig brevet, Rosa, hurtigt!"

Med rystende hånd skrev Cornelius udenpå brevet:

"Til mynheer Peters van Systems, borgmester og formand for Havebrugsselskabet i Haarlem."

"Gå nu, Rosa, skynd jer," sagde Cornelius, "og lad os bede Gud, der hidtil har beskærmet os så godt, om at holde sin hånd over os."

23. Den misundelige

De to unge mennesker havde virkelig al grund til at stille sig under Forsynets beskyttelse, for aldrig havde de været fortvivlelsen så nær som i det øjeblik, da de troede sig sikker på lykken.

Det behøver næppe at siges, at Jacob i virkeligheden ikke var nogen anden end Isaac Boxtel, og at det, der tilskyndede ham til at drage fra Dordrecht til Buitenhof og derfra videre til Loevestein, var genstanden for hans kærlighed og genstanden for hans had.

Den sorte tulipan og Cornelius van Baerle.

Hvad ingen anden end en tulipandyrker, eller rettere en misundelig tulipandyrker havde formået at opdage, nemlig løgskuddenes tilstedeværelse og fangens lønlige håb, det havde misundelsen indgivet Boxtel.

Det var lykkedes ham at slutte venskab med Gryphus, hvis venlighed og gæstfrihed han i nogle måneder fik til at vokse ved at vande rigeligt med den bedste genever, der nogen sinde er blevet fremstillet i Holland.

Og da Gryphus af naturen var mistænksom, dyssede han hans mistænksomhed i søvn ved at lade, som om han bejlede til Rosa. Efter at have smigret hans faderlige følelser, smigrede han hans fangervogterinstinkt, idet han fremstillede den lærde fange, som han holdt bag lås og slå, med de frygteligste farver og fortalte, at han havde sluttet en pagt med den Onde selv for at kunne bringe ulykke over Hans Højhed Prinsen af Oranje.

I begyndelsen havde han også haft held med sig overfor Rosa. Ganske vist lykkedes det ham ikke at bibringe hende venlige følelser for hans person, for Rosa syntes aldeles ikke om mynheer Jacob, men ved at tale til hende om ægteskab og sin vanvittige lidenskab for hende havde han dæmpet den mistanke, der et øjeblik var opstået hos hende.

Hans uforsigtighed, da han fulgte efter Rosa i haven, havde imidlertid åbnet den unge piges øjne, og den frygt, som Cornelius instinktmæssigt havde næret, viste sig således at være begrundet.

Hvad der særlig havde vakt fangens mistanke, var beretningen om Jacobs vrede overfor Gryphus, da han havde hørt om det søndertrampede løg.

Og Boxtels raseri var steget, fordi han mistænkte Cornelius for at have et andet løg uden dog at være sikker.

Så begyndte han at udspionere Rosa, ikke alene når hun færdedes i haven, men også i fæstningens gange. Men da han nu kun fulgte efter hende om natten og barfodet, kunne hun hverken se eller høre ham.

Kun én gang havde Rosa troet at se en skygge forsvinde foran sig. Men det var allerede for sent, for Boxtel havde af fangens egen mund hørt, at det andet løg eksisterede.

Han havde ladet sig narre af Rosa, da hun lod, som om hun gravede det ned i bedet, og da det gik op for ham, at hun havde spillet komedie for at tvinge ham til at røbe sig, fordoblede han sin forsigtighed og opbød al tænkelig snedighed for at kunne fortsætte med at iagttage de andre uden selv at blive opdaget.

Han så Rosa bære en stor fajancekrukke fra køkkenet op i sit værelse.

Han så hende ved brønden vaske sine smukke hænder, der var fulde af jord, efter at hun havde plantet løget.

Til sidst lejede han sig et lille loftskammer lige overfor Rosas værelse, tilstrækkelig langt borte, til at man ikke ville kunne genkende ham med det blotte øje, og dog nær nok, til at han gennem sin kikkert kunne følge alt, hvad der foregik i den unge piges værelse i Loevestein, ligesom han i Dordrecht havde iagttaget alt, hvad der foregik i tørrekammeret hos Cornelius.

Han havde ikke opholdt sig mange dage i sit loftskammer, før han vidste fuld besked.

Straks ved solens opgang blev fajancekrukken stillet hen til vinduet, og Rosa viste sig i en ramme af vildvin og slyngplanter, mens hun betragtede krukken med et blik, der røbede indholdets sande værdi for Boxtel.

Dette indhold var altså det andet løgskud, det vil sige fangens sidste håb.

Når aftenerne tegnede til at blive kolde, fjernede Rosa atter krukken fra vinduet og fulgte således de anvisninger, Cornelius havde givet hende, da han frygtede for, at løget skulle fryse.

Når solvarmen blev stærkere, tog Rosa krukken bort fra klokken elleve om formiddagen til klokken to om eftermiddagen. Også dette havde Cornelius tilrådet hende, for at jorden ikke skulle blive for tør.

Men da den første spire viste sig over jorden, svandt enhver tvivl hos Boxtel, og spiren var ikke en tomme høj, før han var fuldkommen overbevist ved hjælp af sin kikkert.

Cornelius ejede altså to løg, og det andet havde han betroet i Rosas varetægt og kærlige pleje.

Heller ikke den spirende kærlighed hos de to unge mennesker var undgået Buxtels årvågne øje.

Det gjaldt nu at finde et middel til at frarøve Rosa og Cornelius dette andet løgskud. Men det var ingen let sag, for Rosa forlod ikke sit værelse hele dagen og, hvad mere mærkeligt var, heller ikke om aftenen.

I syv dage iagttog Buxtel forgæves Rosa; hun veg ikke fra sit værelse.

Det var de syv dage, i hvilke Cornelius havde været så ulykkelig over ikke at høre fra Rosa eller om tulipanen.

Buxtel blev bange for, at der aldrig ville komme en forsoning mellem Cornelius og Rosa, for i så fald ville rovet blive langt vanskeligere, end han nogen sinde havde tænkt sig.

Isaac Buxtel var fast besluttet på at røve tulipanen. Og han var sikker på i så fald at få den udlovede belønning, for tulipanens eksistens havde jo hidtil været omgivet af den dybeste hemmelighedsfuldhed, idet de unge mennesker havde holdt den skjult for alle. Man ville sikkert være mere tilbøjelig til at tro ham, den kendte tulipandyrker, end en ung pige, der ikke havde noget som helst kendskab til blomsterdyrkning, eller en fange, som var dømt for højforræderi, blev bevogtet bag lås og lukke og vanskeligt ville være i stand til at stille krav fra sin celle. Desuden ville vel ihændehaveren af tulipanen blive betragtet som dens rette ejerman, han ville blive hædret i stedet for Cornelius, og tulipanen ville få navnet *Tulipa nigra buxtellensis* eller *buxtellea* i stedet for *Tulipa nigra barlænsis*.

Mynheer Isaac var endnu ikke rigtig sikker på, hvilket af de to navne han ville vælge, men da de begge betød det samme, havde spørgsmålet ikke større betydning for ham.

Hovedsagen var at stjæle tulipanen.

Men for at Boxtel kunne blive i stand hertil, måtte Rosa forlade sit værelse, og Isaac blev derfor også umådelig glad, da han atter så hende foretage sin sædvanlige aftenvandring.

Til en begyndelse benyttede han sig af Rosas fraværelse til nærmere at undersøge hendes dør. Den sluttede tæt og lukkedes med to omdrejninger af en almindelig lås, hvortil imidlertid ingen anden end Rosa havde nøglen.

Boxtel tænkte på at stjæle nøglen fra Rosa, men bortset fra, at det ikke var nogen let sag at tage en nøgle ud af den unge piges lomme, ville Rosa, når hun opdagede, at hun havde mistet nøglen, ikke forlade sit værelse, før hun havde fået en ny lås sat i døren, og Boxtels tyveri ville så være til ingen nytte.

Det var derfor bedre at forsøge et andet middel.

Boxtel samlede nu alle de nøgler, som han kunne finde, og mens Rosa og Cornelius tilbragte en af deres lykkelige timer ved lugen, prøvede han dem alle.

To af dem lod sig føre ind i nøglehullet, og den ene af dem kunne drejes én gang rundt, men sad fast ved anden omdrejning.

Han behøvede altså kun at forandre denne nøgle lidt. Han oversmurte den med et tyndt lag voks og gentog så forsøget. På denne måde lykkedes det ham at fastslå, hvilke ændringer der måtte foretages ved nøglen for at få den til at passe i låsen.

Efter to dages arbejde havde Boxtel nøglen færdig. Døren til Rosas værelse åbnede sig let og lydløst, og Boxtel befandt sig i den unge piges værelse, alene med tulipanen.

Boxtels første forkastelige handling havde været at springe over muren for at grave tulipanen op; den næste at trænge ind i

van Baerles tørrekammer gennem det åbne vindue, den tredje bestod i at skaffe sig adgang til Rosas værelse ved hjælp af en falsk nøgle.

Således drev misundelsen ham videre på forbrydelsens bane. Nu stod Boxtel alene med tulipanen.

En almindelig tyv ville have taget krukken på armen og være gået sin vej med den men Boxtel var ingen almindelig tyv og overvejede derfor nøje sagen.

Mens han i skæret fra sin blændlygte betragtede tulipanen, faldt det ham ind, at den endnu ikke var tilstrækkeligt udviklet til at give ham fuldkommen sikkerhed for, at den ville blive sort, selv om alt tydede på det, og at han ville have begået et unyttigt tyveri, hvis blomsten ikke blev sort eller havde den ringeste plet.

Så tænkte han på, at rygtet om tyveri ville brede sig, at han ville blive mistænkt for det efter alt, hvad der var foregået i haven, at man ville foretage en undersøgelse, og at det ville være en let sag at finde tulipanen, hvor godt han end havde skjult den.

Han gjorde sig klart, at blomsten let ville kunne tage skade, når han måtte skjule den så omhyggeligt, at den ikke kunne blive fundet.

Så faldt det ham endelig ind, at han, da han nu havde en nøgle til Rosas værelse og kunne komme derind, når han ville, hellere måtte afvente blomstringen, bemægtige sig planten, en time før eller efter at den var udfoldet, og uopholdelig begive sig til Haarlem med den, hvor den kunne være fremstillet for sine dommere, endnu inden man havde fået tid til at anmelde dens forsvinden.

Og den, der forlangte blomsten tilbageleveret, ville Boxtel så beskyldes for tyveri.

Det var en vel gennemtænkt og sin ophavsmand værdig fremgangsmåde.

I den time, som de to unge mennesker hver aften tilbragte sammen ved lugen i stille lykke, gik Boxtel nu ind i den unge piges værelse, ikke for at krænke hendes jomfrueligheds helligdom, men for at iagttage plantens fremskridt.

En aften ville han just til at gå derind som sædvanlig, men det var netop den aften, da de to unge mennesker kun havde vekslet få ord, og Cornelius bad Rosa gå tilbage for at passe på blomsten.

Da Boxtel så Rosa vende tilbage til sit værelse efter ti minutters forløb, forstod han, at tulipanen havde udfoldet sig eller snart ville gøre det.

I nat skulle sagen altså finde sin afgørelse, og snart efter mødte Boxtel hos Gryphus med dobbelt så stort et kvantum genever, som han plejede at medbringe, nemlig med en flaske i hver lomme.

Når Gryphus først var drukken, var Boxtel så at sige herren i huset.

Klokken elleve var Gryphus døddrukken. Klokken to om natten så Boxtel Rosa træde ud af værelset, forsigtigt bærende på en tung genstand.

Det var uden tvivl den sorte tulipan, som havde udfoldet sig. Men hvad ville hun gøre med den?

Ville hun selv begive sig til Haarlem mod den?

Det var ikke tænkeligt, at en ung pige alene og midt om natten begav sig på en sådan rejse.

Mere sandsynligt var det, at hun blot ville vise Cornelius blomsten.

Han fulgte barfodet og på tåspidserne efter Rosa.

Han så hende gå hen til lugen.

Han hørte hende kalde på Cornelius.

I blændlygtens skær så han den udsprungne tulipan, sort som nattens mørke, der skjulte ham.

Han hørte Cornelius og Rosa tale om at sende et bud af sted til Haarlem.

Han så de to unge menneskers læber mødes og hørte så Cornelius bede Rosa om at gå.

Han så Rosa slukke blændlygten og gå tilbage til sit værelse.

Han så hende gå derind.

Og ti minutter senere så han hende atter komme ud og dreje nøglen to gange om i låsen.

Når hun nu så omhyggeligt låsede døren efter sig, så var det, fordi den sorte tulipan var skjult derinde.

Boxtel iagttog hende oppe fra næste trappeafsats, og da hun gik ned ad trappen fra sit værelse, begyndte også han at gå ned, og da Rosas lette fod berørte trappens nederste trin, berørte Boxtel med endnu lettere hånd låsen til Rosas værelse.

I hånden holdt han den falske nøgle, der åbnede døren lige så let og lydløst som den rigtige.

De to unge mennesker havde således virkelig ret i at påkalde Forsynets beskyttelse.

24. Den sorte tulipan skifter ejermand

Cornelius var blevet stående på samme sted, hvor Rosa havde forladt ham, ganske overvældet af sin store lykke.

Således gik en halv time.

Det første blålige dagslys trængte allerede ind til ham gennem jernstængerne foran fængselsvinduet, da han pludselig fo'r sammen og skælvede ved lyden af skridt ude fra trappen og en grædende stemme, der kom nærmere.

Næsten i samme øjeblik så han Rosas blege og fordrejede træk udenfor lemmen.

Han veg tilbage, bleg af rædsel.

"Cornelius, Cornelius," jamrede hun åndeløs.

"Hvad er der sket?" spurgte fangen.

"Cornelius! Tulipanen ..."

"Hvad er der?"

"Jeg ved ikke, hvorledes jeg skal fortælle jer det."

"Hvad er der? Sig mig det, Rosa!"

"Nogen må have taget den; den er stjålet."

"Er den stjålet!" skreg Cornelius.

"Ja," sagde Rosa og støttede sig til døren for ikke at falde. "Ja, den er borte, stjålet."

Hun formåede ikke mere at holde sig oprejst, men vaklede og styrtede på knæ.

"Men hvorledes er det sket?" spurgte Cornelius. "Sig mig det, forklar mig det ..."

"Å, det er ikke min skyld, min ven."

Stakkels Rosa! Hun vovede ikke mere at kalde ham sin elskede ven.

"I har ladet den alene!" sagde Cornelius i en hjerteskræende tone.

"Kun et øjeblik, da jeg ville sige besked til buddet, der kun bor et halvt hundrede skridt herfra, nede ved flodbredden."

"Og i den tid har I så til trods for mine advarsler ladet nøglen sidde i døren, ulyksalige barn!"

"Nej, nej, nej! Jeg har haft nøglen hos mig hele tiden; jeg har holdt den i hånden af angst for, at den skulle blive borte for mig."

"Men hvorledes er det da sket?"

"Hvor kan jeg vide det? Jeg havde afleveret brevet til buddet, som straks tog af sted; jeg vender tilbage, døren var lukket, og alt stod på sin plads i mit værelse, undtagen tulipanen, der var forsvundet. En eller anden må have forskaffet sig en nøgle til mit værelse eller have ladet lave en falsk."

Tårerne kvalte hendes stemme, og hun formåede ikke at fortsætte.

Cornelius lyttede ubevægelig, med fordrejede træk, næsten uden at fatte, hvad der var sket.

"Stjålet, stjålet, jeg er fortabt!" mumlede han frem for sig.

"Å, hr. Cornelius, sig det ikke, eller jeg dør!" jamrede Rosa.

Ved lyden af disse frygtelige ord greb Cornelius fat i gitteret og klamrede sig krampagtigt til det.

"Rosa," skreg han, "vel er vi blevet bestjålet, men vi må dog ikke tabe modet af den grund. Nej, vel er ulykken stor, men måske kan den endnu afhjælpes. Vi kender jo tyven, Rosa."

"Ak, hvorledes skal jeg kunne sige jer noget med bestemthed?"

"Men jeg kan sige jer det; det er den nederdrægtige Jacob. Skal vi lade ham bringe frugten af vort arbejde, resultatet af vore vågne nætter, vort kærlighedsbarn til Haarlem? Nej, Rosa, vi må forfølge ham og indhente ham."

"Men hvorledes skal jeg kunne gøre det uden at røbe for min fader, at vi har stået i forbindelse med hinanden, kære ven? Hvorledes skal jeg, en stakkels enfoldig kvinde, nå det mål, som måske I ikke selv ville kunne nå?"

"Rosa, Rosa, åbn denne dør for mig. Og I skal få at se, om jeg kan nå målet. I skal få at se, om jeg opdager tyven, og om jeg får ham til at tilstå sin forbrydelse. I skal få at se, om jeg kan få ham til at trygle om nåde!"

"Hvorledes skal jeg kunne åbne døren for jer," sagde Rosa hulkende. "Har jeg da nøglerne hos mig? Ville I ikke for længst have været fri, om jeg havde dem?"

"Men jeres fader har dem, jeres nedrige fader, min bøddel, der ødelagde mit første tulipanløg for mig. Å, den elendige, den usling! Han er Jacobs medskyldige!"

"Sagte, tal sagte, for Himlens skyld!"

"Å, hvis I ikke åbner døren for mig, Rosa!" skreg Cornelius ude af sig selv af raseri, "skal jeg sønderrive gitteret og ødelægge alt, hvad jeg finder i fængslet."

"Stille min ven, for Guds skyld."

"Jeg siger jer, Rosa, at jeg skal nedrive fængslet sten for sten."

Den fortvivlede mand, som raseriet gav fordoblede kræfter, begyndte at ruske i døren uden at bekymre sig om, at hans skrig gav genlyd i de mørke gange.

Rosa forsøgte forfærdet at berolige ham, men forgæves.

"Jeg siger jer, at jeg skal dræbe den nederdrægtige Gryphus," skreg van Baerle; "jeg skal udgyde hans blod, som han har udgydt min sorte tulipans blod."

Den ulykkelige var på vej til at miste forstanden.

"Godt," sagde Rosa rystende, "vær blot rolig; jeg skal tage hans nøgler og åbne døren for jer, men vær blot rolig, kære Cornelius."

Hun fik ikke tid til at fortsætte, da hun afbrødes af et brøl tæt ved.

"Min fader!" skreg Rosa.

"Gryphus! Den slyngel!" hylede van Baerle.

Den gamle Gryphus var uhørt af dem kommet op ad trappen under al denne larm.

Han greb datteren hårdt i armen.

"Nå, så du vil tage mine nøgler fra mig," sagde han med en stemme, der næsten kvaltes af vrede. "Å, den skurk, det uhyre! Han fortjente at hænges, slyngelagtige Cornelius! Nå, så du spiller under dække med statsfangerne. Det er udmærket!"

Rosa vred fortvivlet hænderne.

"Nå," vedblev Gryphus, hvis stemme nu lød hånende og triumferende, "nå, så det er den uskyldige tulipandyrker, den stille lærde! Så I vil dræbe mig, I vil udgyde mit blod! Det er jo fortræffeligt! Og alt det efter samråd med min datter! Milde Himmel, er jeg da i en røverhule sammen med en tyvebande! Nå, guvernøren skal få det hele at vide straks til morgen, og i

morgen ved allerede Hans Højhed statholderen det. Vi kender loven: Oprør i fængslet, paragraf 6. Det bliver anden opførelse af Buitenhof-forestillingen, min hr. videnskabsmand, men denne gang bliver det alvor. Ja, ja, gnav I kun på jeres hænder som en ulv, der er sat i bur! Og du min skønne, spis du kun din Cornelius med øjnene. I skal ikke ret længe få lov til at lave sammensværgelser, lille børn, det siger jeg jer. Nå, kan du komme af sted, du unaturlige datter! Og på gensyn, hr. videnskabsmand, på gensyn; vi ses igen!"

Halvt vanvittig af rædsel og fortvivelse sendte Rosa sin ven endnu et fingerkys; men pludselig jog en tanke gennem hendes hoved, og hun styrtede hen mod trappen, idet hun råbte:

"Alt er endnu ikke tabt, stol på mig, kære Cornelius!"

Hendes fader fulgte brølende efter hende.

Den stakkels fange slap lidt efter lidt sit krampagtige greb om gitteret; hans hoved sank tungt ned, hans blik sluktes og han lod sig falde ned på stenfliserne i cellen, mens han atter og atter gentog:

"Stjålet! Stjålet!"

I mellemtiden var Boxtel gået ud af fæstningen gennem den dør, som Rosa selv havde ladet stå åben. Den sorte tulipan havde han indhyllet i en vid kappe, og nu kastede han sig i en ventende vogn og forsvandt uden i forvejen at have underrettet sin ven Gryphus om sin pludselige bortrejse.

Vognen kørte ret langsomt, og da Boxtel var bange for ikke at komme i rette tid, lod han i Delft en kasse fylde med frisk mos og anbragte tulipanen deri, og blomsten var nu så vel beskyttet, at vognen kunne køre i skarpt trav uden at skade den.

Næste morgen indtraf han udmattet, men sejrstolt i Haarlem, anbragte tulipanen i en anden potte for at udslette sporene af sin forbrydelse, sønderslog fajancekrukken og kastede skårene i kanalen, hvorefter han skrev et brev til havebrugsselskabet, i hvilket han meddelte, at han var kommet til Haarlem med en fuldkommen sort tulipan. Så lejede han et værelse i et godt gæstgiveri og ventede.

25. Præsident van Systems

Rosa havde fattet sin beslutning, da hun forlod Cornelius.

Enten ville hun skaffe ham tulipanen, som Jacob havde frastjålet hende, tilbage eller aldrig mere gense ham.

Den stakkels fange befandt sig i den dybeste fortvivelse. Adskillelsen fra Rosa var jo uundgåelig, efter at Gryphus havde opdaget deres hemmelighed, og alle de ærgerrige planer, han havde næret i syv år, var med ét slag kulkastet.

Rosa hørte til de kvinder, der taber modet over en ubetydelighed, men som lige overfor en virkelig ulykke finder kraft til at kæmpe mod den og afværge den.

Den unge pige vendte tilbage til sit værelse, kastede et sidste blik om sig for at se, om hun ikke skulle have taget fejl, og om tulipanen ikke alligevel stod i en krog, hvor den var undgået hendes opmærksomhed. Men hun søgte forgæves, tulipanen var og blev borte, den var stjålet.

Rosa pakkede i hast det nødvendigeste sammen, tog sine sammensparede tre hundrede gylden, søgte blandt sine kniplinger efter det tredje løgskud, som hun omhyggeligt skjulte ved sit bryst, aflåsedes døren for således at sinke opdagelsen af sin flugt, gik så ned ad trappen og forlod fængslet gennem den samme dør, gennem hvilken Boxtel for en time siden var flygtet, hvorefter hun begav sig til en vognmand og forlangte at leje en vogn.

Vognmanden havde kun én vogn, og det var netop den, som Boxtel den foregående dag havde bestilt, og som nu var på vej til

Delft med ham.

For at komme til Haarlem fra Loevestein måtte man tage den store omvej over Delft, mens afstanden kun havde været den halve, hvis man kunne være kørt i en lige linje.

Men i Holland kan kun fuglene rejse i en lige linje, idet landet på kryds og tværs er gennemskåret af floder, vandløb, kanaler og søer.

Der var derfor intet andet for Rosa at gøre end at leje en hest, som vognmanden villigt overlod hende, da han kendte fangevogterens datter meget godt.

Hun nærede det håb at kunne indhente sit sendebud, som var en brav fyr, der kunne være både fører og en god hjælp i hendes foretagende.

Hun havde heller ikke tilbagelagt en mil endnu, da hun ganske rigtigt fik øje på ham. Han marcherede hurtigt hen ad en vej, der løb langs floden.

Hun satte hesten i trav og indhentede ham.

Den brave fyr vidste ikke, hvor vigtigt hans ærinde var, men gik ikke desto mindre så hurtigt, at han på mindre end en time allerede var gået halvanden mil.

Rosa fratog ham brevet, som nu var blevet overflødigt og forklarede ham, at hun havde brug for ham. Bådføreren var straks villig til at følge hende og lovede at gå lige så hurtigt som hesten, hvis Rosa blot ville tillade ham at holde sig fast ved hestens kryds eller manke.

Den unge pige svarede, at han kunne holde sig fast, hvor han ville, når han blot sørgede for ikke at sinke hende.

De to rejsende havde allerede været borte i fem timer og tilbagelagt over otte mil, før fader Gryphus anede, at den unge

pige havde forladt fæstningen. Han var på bunden en brutal karakter og glædede sig derfor rigtigt over at have indjaget sin datter rædsel.

Men mens han frydede sig over at kunne fortælle Jacob en så fornøjelig historie, var Jacob for længst på vej til Delft.

Takket være vognen havde han allerede et forspring på fire mil for Rosa og bådføreren.

Mens han forestillede sig, at Rosa sad i sit værelse, opfyldt af angst eller vrede, vandt hun mere og mere ind på ham.

Med undtagelse af fangen var således ingen af parterne der, hvor Gryphus formodede dem at være.

Siden Rosa var begyndt at pleje tulipanen, kom hun så sjældent ned til faderen, at denne først ved middagstid på grund af sin knurrende mave kom i tanker om, at hans datter nu havde surmulet længe nok.

Han lod en af slutterne kalde på hende, men da han fik den besked, at der var blevet kaldt og søgt forgæves, besluttede han selv at hente hende.

Han gik straks op på hendes værelse, men hans banken forblev ubesvaret. Så sendte han bud efter fæstningens smed, der åbnede døren, men som det var gået Rosa med tulipanen, gik det nu ham med datteren, der var intet spor af hende i værelset.

Rosa var netop i samme øjeblik ankommet til Rotterdam, og det var derfor ganske naturligt, at Gryphus hverken fandt hende på hendes værelse, i haven eller i køkkenet.

Fangevogterens vrede steg til raseri, da han ved at forhøre sig i nabolaget erfarede, at hans datter havde lejet en hest og var draget af sted uden at efterlade nogen besked om rejsens mål.

Gryphus gik rasende op til van Baerle, skældte og truede, gennemsøgte cellen og lovede ham pisk, underjordisk fængsel og alle mulige pinsler.

Cornelius hørte ikke engang, hvad fangevogteren sagde, lod sig mishandle og udskælde og blev siddende ubevægelig, tilintetgjort og ufølsom for alt omkring sig.

Efter at have søgt Rosa alle vegne opsøgte Gryphus nu Jacob, og da han heller ikke fandt ham, dukkede tanken op i ham, at Jacob havde bortført hans datter.

Imidlertid havde den unge pige atter begivet sig på vej efter at have rastet to timer i Rotterdam. Hun overnattede i Delft, og ankom næste dag til Haarlem, fire timer efter at Boxtel var ankommet.

Rosa begav sig øjeblikkelig til præsidenten for havebrugsselskabet, mester van Systems.

Hun fandt den værdige mand i færd med at affatte en beretning til selskabets komité på et stort ark papir og skrevet med hans fineste håndskrift.

Rosa lod sig melde, men da præsidenten ikke kendte det velklingende navn Rosa Gryphus, fik hun ikke foretræde. Det er en vanskelig sag at tiltvinge sig adgang i Holland, digernes og slusernes land.

Men Rosa lod sig ikke afskrække; hun havde sat sig et mål og lovet sig selv ikke at vige tilbage for noget afslag, så lidt som for brutalitet eller forhånelse.

"Vil I melde præsidenten," sagde hun, "at jeg har noget at sige ham angående den sorte tulipan."

Disse trylleord havde samme virkning som eventyrets sesam. Hun blev ført ind i præsidentens værelse, hvor van Systems

høfligt rejste sig for at gå hende i møde.

Han var en lille, spinkel mand, hvis skikkelse mindede om en blomsterstilk, mens hovedet dannede kronen, og de to slapt nedhængende arme var de aflange tulipanblade. Hans lidt svajende gang henledte endnu mere tanken på denne blomst, når den bøjer sig i vinden.

"Frøken," udbød han, "I kommer fra den sorte tulipan?"

For præsidenten for havebrugsselskabet var *Tulipa nigra* en mægtig hersker, der i sin egenskab af tulipanernes dronning vel kunne tænkes at udsende gesandter.

"Ja, hr. præsident," svarede Rosa, "jeg kommer i det mindste for at tale med jer om den."

"Den har det vel godt?" sagde van System med et ømt og ærbødigt smil.

"Ak, det ved jeg desværre ikke," sagde Rosa.

"Hvorledes! Skulle der være hændt den en ulykke?"

"Der er hændt, ikke den, men mig en meget stor ulykke, hr. præsident."

"Hvilken?"

"Den er blevet stjålet fra mig."

"Den sorte tulipan er blevet frastjålet jer?"

"Ja, hr. præsident."

"Ved I af hvem?"

"Jeg har en mistanke, men jeg tør endnu ikke udtale mig bestemt."

"Men det må jo være en let sag at få det opklaret."

"Hvorledes det?"

"Tyven, der har stjålet den fra jer, kan ikke være langt borte."

"Hvorfor kan han ikke være langt borte?"

"Fordi jeg har set tulipanen for mindre end to timer siden."

"Har I set den sorte tulipan?" skreg Rosa og styrtede hen mod van Systens.

"Lige så tydeligt, som jeg nu ser jer, frøken."

"Men hvor da?"

"Formodentlig hos jeres herre."

"Hos min herre?"

"Ja. Er I ikke i hr. Isaac Buxtels tjeneste?"

"Jeg?"

"Ja, I!"

"Men hvem antager I mig dog for, hr. præsident?"

"Ja, hvem antager I egentlig mig for?"

"Hr. præsident, jeg antager jer forhåbentlig for den, I er, nemlig den værdige hr. van Systens, Haarlems borgmester og præsident for havebrugsselskabet."

"Og I siger?"

"Jeg sagde, at tulipanen er blevet stjålet fra mig, hr. præsident."

"Jeres tulipan må altså være den samme som hr. Buxtels. Men så udtrykker I jer dårligt, kære barn, tulipanen er ikke blevet stjålet fra jer, men fra hr. Buxtel."

"Jeg gentager, hr. præsident, at jeg ikke kender noget til hr. Buxtel, og at det er første gang, jeg hører hans navn nævne."

"I kender ikke hr. Buxtel, og I havde også en sort tulipan?"

"Findes der da én til?" spurgte Rosa skælvende.

"Ja, der findes hr. Buxtels."

"Hvordan er den?"

"Sort, selvfølgelig."

"Uden en plet?"

"Uden en eneste plet eller det mindste stænk."

"Har I da den tulipan, er den blevet afleveret her?"

"Nej, men den bliver afleveret, for jeg må fremvise den for komitéen, før belønningen kan tilkendes ejeren."

"Hr. præsident," udbrød Rosa, "denne Boxtel, denne Isaac Boxtel, der påstår at være den sorte tulipans ejermand ..."

"Og som også er det."

"Er han ikke en mager fyr?"

"Jo."

"Skaldet?"

"Ja."

"Med et sky blik?"

"Jeg tror det nok."

"Nervøs, krumbøjet, hjulbenet?"

"Jo, sådan ser hr. Boxtel virkelig ud."

"Hr. præsident, vokser tulipanen i en blå og hvid fajancekrukke med gule blomster i en kurv malet på de tre sider?"

"Det er jeg ikke så sikker på; jeg så mere på manden end på krukken"

"Hr. præsident, det er min tulipan, der er blevet frastjålet mig; den tilhørte mig, hr. præsident, og jeg gør fordring på at få den udleveret."

"Nå, nå!" sagde van System og så opmærksomt på Rosa. "Nå, så I gør fordring på hr. Boxtels tulipan? Død og pine, I er ikke forknyt!"

"Hr. præsident," sagde Rosa, lidt forvirret over hans bemærkning, "jeg siger ikke, at jeg gør fordring på hr. Boxtels tulipan, men på min egen."

"Jeres?"

"Ja, den, som jeg selv har plantet og passet."

"Nå, så kan I opsøge hr. Boxtel i gæstgiveriet *Den hvide Svane* og ordne sagen med ham. Det lader til at være lige så vanskeligt at dømme i den som i den sag, der blev forelagt afdøde kong Salomon, og da jeg ikke mener mig i besiddelse af hans klogskab, vil jeg nøjes med at affatte min beretning, fastslå, at den sorte tulipan eksisterer og anvise de hundrede tusind gylden udbetalt til dens opfinder. Farvel, kære barn!"

"Å, hr. præsident, hr. præsident!" sagde Rosa bønfoldende.

"Men," vedblev van Systens, "I er en ung, smuk og ufordærvet pige, og jeg vil derfor give jer et råd. Vær forsigtig i denne sag, for vi har både domstol og fængsel i Haarlem, og vi er meget kildne med hensyn til tulipanspørgsmålet. Gå nu, kære barn, og opsøg hr. Isaac Boxtel i gæstgiveriet "*Den hvide Svane*"."

Med disse ord greb hr. van Systens atter pennen og fortsatte sin afbrudte beretning.

26. Et medlem af havebrugsselskabet

Ude af sig selv, næsten afsindig af glæde og angst ved tanken om, at den sorte tulipan var genfundet, begav Rosa sig til gæstgiveriet "Den hvide Svane" sammen med bådføreren, en kraftig friser, der var i stand til i en håndevending at gøre det af med en mand som Boxtel.

Undervejs forklarede hun ham sagen, og han veg ikke tilbage for en kamp med Boxtel, om det skulle blive nødvendigt; Rosa pålagde ham blot i så fald at skåne tulipanen.

Men da de kom til Grotemarkt, standsede Rosa pludselig, idet en ny tanke fo'r gennem hendes hjerne.

"Store Gud," mumlede hun, "jeg har begået en stor fejl; jeg har måske styrtet både Cornelius, tulipanen og mig selv i ulykke! Jeg har vakt en mistanke og henledt opmærksomheden på sagen. Jeg er kun en kvinde, mændene vil måske slutte sig sammen imod mig, og så er jeg fortabt. Det ville endda ikke betyde så meget, men hvorledes skal det gå Cornelius og tulipanen!"

Hun blev stående og tænkte sig om et øjeblik.

"Hvis jeg opsøger denne Boxtel og ikke kender ham; hvis Boxtel ikke er Jacob men en anden tulipandyrker, som også har opdaget den sorte tulipan, eller hvis min tulipan er blevet stjålet af en anden end ham, som jeg mistænker, eller allerede er gået over på andre hænder; hvis jeg altså ikke kender manden men

kun min tulipan, hvorledes skal jeg så kunne bevise, at tulipanen tilhører mig?

På den anden side, hvis jeg i Boxtel genkender den falske Jacob, hvem ved så, hvad der kan ske? Mens vi strides om tulipanen, vil den måske gå til grunde. O, hellige Guds Moder, led mig! Det gælder mit liv og den stakkels fange, som måske drager sit sidste suk i dette øjeblik."

Efter at have fremhvisket denne bøn ventede Rosa gudhengivent på et vink fra Himlen.

Pludselig lød der støj og larm ovre fra den anden side af Grotemarkt. Folk kom løbende, døre åbnedes, kun Rosa stod ubevægelig og uberørt deraf.

"Vi må vende tilbage til præsidenten," hviskede hun så.

"Så vender vi tilbage," svarede bådføreren.

De gik gennem en lille gade, der førte lige op til huset, hvor hr. van Systems endnu skrev på sin beretning med sin smukkeste håndskrift og sin bedste pen.

Overalt hvor Rosa kom frem, hørte hun folk tale om den sorte tulipan og om belønningen på de hundrede tusind gylden; rygter derom var allerede spredt over byen.

Hun opnåede ikke uden vanskelighed at få foretræde hos hr. van Systems, der dog ligesom første gang bøjede sig for trylleordet den sorte tulipan.

Men da han genså Rosa, som han antog for afsindig eller noget endnu værre, blev han grebet af vrede og ville vise hende ud.

Men Rosa foldede hænderne og sagde på sin åbne og overbevisende måde:

"For Guds skyld, hr. præsident, vis mig ikke bort; hør, hvad jeg har at sige jer, og om I ikke kan skaffe mig min ret, så behøver I da i det mindste ikke en dag at bebrejde jer at have været meddelagtig i en slet handling."

Van Systems stampede i gulvet af utålmodighed; det var nu anden gang, Rosa forstyrrede ham i udøvelsen af hans arbejde som borgmester og formand for havebrugsselskabet.

"Jeg må skrive min beretning angående den sorte tulipan!" skreg han.

"Hr. præsident," vedblev Rosa, standhaftig som kun den uskyldige kan være, "jeres beretning om den sorte tulipan vil, hvis I ikke hører på mig, være bygget på en forbrydelse eller i hvert fald på falske angivelser. Jeg bønfaller jer, hr. præsident, om at sende bud efter hr. Boxel, som jeg anser for at være hr. Jacob, og jeg sværger for Gud ikke at gøre ham ejendomsretten til tulipanen stridig, hvis jeg ikke genkender tulipanen og dens ejermand."

"Død og pine, det var et net tilbud," sagde van Systems.

"Hvad mener I?"

"Jeg spørger jer blot, hvad det beviser, om I genkender dem?"

"Hr. præsident" sagde Rosa fortvivlet "I er en retskaffen mand. Hvad ville I synes om ikke alene at give belønningen til en mand for noget, han ikke har gjort, men endog for noget, som han har tilranet sig?"

Rosas tonefald havde næsten overbevist van Systems, og han ville just til at give den stakkels pige et blidere svar, da de pludselig nede fra gaden hørte den samme støj, som Rosa havde hørt på Grotemarkt uden at skænke den nogen

opmærksomhed, hensunket, som hun dengang var, i sin brændende bøn til Himlen.

Højrrøstede bifaldsråb fik husets vinduer til at klirre, og hr. van Systems spidsede øren.

"Hvad kan det være?" udbrød borgmesteren; "er det muligt, har jeg hørt rigtigt?"

Med disse ord styrtede han ud i forværelset uden at bekymre sig mere om Rosa, der blev stående i hans arbejdsværelse.

Næppe var hr. van Systems nået ud i forværelset, før han udstødte et højt råb ved at se trappegangen fuld af mennesker.

Ledsaget eller rettere fulgt af mængden kom en ung mand i en violetfarvet fløjlsjakke med sølvbroderier langsomt op ad de skinnende hvide stentrin.

Bag ved ham gik en marine- og en kavaleriofficer.

Van Systems trængte sig frem mellem de forskrækkede tjenere og bøjede sig næsten til jorden for den nyankomne, der var årsagen til al denne forvirring.

"Deres Højhed," udbrød han, "Deres Højhed hos mig! Hvilken ære for mit ringe hus!"

"Kære hr. van Systems," sagde prinsen af Oranje med en ro, der hos ham erstattede smilet; "som ægte hollænder holder jeg af vand, øl og blomster, en gang imellem også den af franskmændene så yndede ost, og blandt blomsterne foretrækker jeg selvfølgelig tulipanen. I Leyden hørte jeg, at Haarlem endelig ejede den sorte tulipan, og efter at have overbevist mig om, at sagen, hvor utroligt det end lyder, virkelig forholder sig således, er jeg taget herhen for at høre nyt om det af præsidenten for havebrugsselskabet."

"Å, Deres kongelige Højhed!" sagde van Systems henrykt, "hvilken ære for selskabet at vide, at dets arbejde interesserer Deres Højhed."

"Har I blomsten her?" spurgte prinsen, der åbenbart allerede fortrød at have sagt så meget.

"Nej, desværre, Deres Højhed, jeg har den ikke her."

"Hvor er den da?"

"Hos sin ejermand."

"Hvem er han?"

"En skikkelig tulipandyrker fra Dordrecht."

"Fra Dordrecht?"

"Ja."

"Og han hedder?"

"Boxtel."

"Og bor?"

"I *Den hvide Svane*; jeg skal straks sende bud efter ham, og dersom Deres Højhed i mellemtiden vil gøre mig den ære at træde nærmere, vil han straks bringe tulipanen, når han ved, at Deres Højhed venter."

"Det er godt, lad ham komme."

"Ja, Deres Højhed, men ..."

"Hvad er der?"

"Å, ikke noget af betydning, Deres Højhed."

"Alt har betydning her i verden, hr. van Systems."

"Nu vel, der er et vanskeligt punkt i sagen, Deres Højhed."

"Og det er?"

"Der bliver gjort fordring på tulipanen fra anden side. Men den er jo også hundrede tusind gylden værd."

"Virkelig?"

"Ja, Deres Højhed, uærlige mennesker søger at tilrane sig den."

"Det er jo en forbrydelse, hr. van Systems."

"Ja, Deres Højhed."

"Men har I beviser for forbrydelsen?"

"Nej, Deres Højhed, den skyldige ..."

"Den skyldige, hr.?"

"Jeg mener den person, der gør fordring på tulipanen, er derinde i værelset her ved siden af, Deres Højhed."

"Nå! Og hvad mener I om det, hr. van Systems?"

"Jeg mener, at de hundrede tusind gylden har fristet hende, Deres Højhed."

"Og hun gør fordring på tulipanen?"

"Ja, Deres Højhed."

"Hvad fremfører hun da som bevis?"

"Jeg skulle netop til at spørge hende, da Deres Højhed kom."

"Lad os høre, hvad hun har at sige, hr. van Systems; jeg er landets øverste embedsmand, og som sådan vil jeg påhøre sagen og træffe en afgørelse."

"Deres Højhed er den vise kong Salomon selv," sagde van Systems og bukkede dybt, idet han pegede mod døren.

Prinsen skulle netop til at følge efter ham, da han pludselig standsede.

"Gå I først," sagde han så, "og lad være med at kalde mig Højhed."

Så trådte de ind i arbejdsværelset.

Rosa stod endnu på samme plet henne ved vinduet og så ned i haven.

"Nå, en friserinde," sagde prinsen, da han fik øje på hendes gyldenstykkets hue og røde skørter.

Rosa vendte sig om ved lyden, men så kun et glimt af prinsen, idet han tog plads i den mørkeste krog af værelset.

Hele hendes opmærksomhed var ganske naturligt rettet mod den værdige van Systens, og hun lagde næppe mærke til den fremmede, der beskedent fulgte efter husets herre, og som hun anså for en laverestående person.

Den beskedne fremmede tog en bog fra en hylde og betydede med et vink van Systens, at han skulle begynde forhøret.

Van Systens tog nu, ligeledes på et vink af den unge mand i den violette fløjlsjakke, plads, stolt og lykkelig over det betydningsfulde hverv, der var betroet ham.

"Kære barn," begyndte han, "lover I at sige mig sandheden, den fulde sandhed vedrørende tulipanen?"

"Det lover jeg jer."

"Godt, så tal kun, mens den herre der hører derpå; herren er medlem af havebrugsselskabet."

"Herre," sagde Rosa, "hvad skal jeg kunne sige jer, som jeg ikke allerede har sagt?"

"Hvad vil I da?"

"Jeg vil gentage, hvad jeg for lidt siden bad jer om."

"Og det var?"

"At sende bud efter hr. Boxtel og hans tulipan. Hvis jeg ser, at det ikke er min, skal jeg sige det ærligt og åbent, men hvis jeg genkender den, vil jeg gøre fordring på den, om jeg så skal gå til Hans Højhed statholderen selv med mine beviser."

"Har I da beviser, smukke barn?"

"Gud, som skelner mellem ret og uret, vil give mig dem i hænde."

Van Systemens vekslede et blik med prinsen. Denne havde, straks da Rosa begyndte at tale, set ud som mindedes han dunkelt at have hørt hendes blide stemme før uden dog at kunne huske hvornår og ved hvilken lejlighed.

En officer blev sendt af sted for at hente Boxel.

Imidlertid fortsatte van Systemens forhøret.

"Men hvorpå støtter I da jeres påstand om at være tulipanens ejerinde?" spurgte han.

"Det er let at besvare, for det er mig, der har plantet og dyrket den i mit eget værelse."

"I jeres værelse? Hvor er det?"

"I Løvestein."

"Er I fra Løvestein?"

"Jeg er datter af fangevogteren på fæstningen."

Prinsen gjorde en bevægelse, som om han ville sig:

"Ja, det er rigtigt, nu husker jeg det."

Og mens han lod, som om han læste, iagttog han Rosa med større opmærksomhed end hidtil.

"Så holder I meget af blomster?" vedblev van Systemens.

"Ja, hr. præsident."

"I er altså en dygtig gartnerske?"

Rosa betænkte sig et øjeblik og sagde så med dyb inderlighed:

"Mine herrer, jeg taler her med mænd af ære, ikke sandt?"

Hendes tonefald var så ærligt og oprigtigt, at van Systemens og prinsen begge samtidig svarede med en hovedbøjning.

"Nu vel, nej, jeg er ingen dygtig gartnerske, men kun en fattig bondepige fra Frisenland, og for tre måneder siden kunne jeg hverken læse eller skrive. Nej, det er ikke mig selv, der har fundet den sorte tulipan."

"Hvem er det da, der har fundet den?"

"En stakkels fange i Loevestein."

"En fange i Loevestein?" sagde prinsen.

Nu var det Rosa, der skælvede ved lyden af hans stemme.

"Altså en politisk fange," vedblev prinsen, "for i Loevestein sidder kun politiske forbrydere."

Så gav han sig atter til at læse, eller lod i det mindste, som om han læste.

"Ja," hviskede Rosa skælvende, "ja, en politisk fange."

Van Systems blegnede ved at høre denne tilståelse i nærværelse af et sådant vidne.

"Gå videre," sagde Vilhelm koldt til præsidenten for havebrugsselskabet.

"Ak, hr. præsident," sagde Rosa, henvendt til den mand, som hun antog for sin virkelige dommer, "det er en grov forseelse, jeg må tilstå."

"Ja," svarede van Systems, "de politiske fanger skal holdes strengt afsondrede fra omverdenen i Loevestein."

"Ja, hr. præsident."

"Og efter hvad I der fortæller, lader det til, at I har benyttet jeres stilling som fangevogterens datter til at træde i forbindelse med ham for at dyrke blomster?"

"Ja, hr. præsident," hviskede Rosa fortvivlet, "ja, jeg kan ikke nægte det, jeg talte daglig med ham."

"Ulyksalige!" skreg van Systems.

Prinsen løftede hovedet, og da han bemærkede Rosas rædsel og præsidentens bleghed, sagde han i sin sædvanlige skarpe og rolige tone:

"Dette angår ikke havebrugsselskabets medlemmer; de har kun at udtale sig angående den sorte tulipan, men kender ikke politiske forseelser. Gå kun videre, min pige."

Van Systems takkede med et meget sigende blik havebrugsselskabets nye medlem på tulipanernes vegne.

Rosa følte sig beroliget ved den fremmedes opmuntrende ord og fortalte nu alt, hvad der var sket i de sidste tre måneder, alt, hvad hun havde foretaget sig, og alt, hvad hun havde lidt.

Hun fortalte om faderens hårde sind, om det første løgskuds tilintetgørelse, om fangens fortvivlelse, om de forholdsregler, de havde truffet for at opnå et resultat med det andet løg, om fangens tålmodighed, hans ængstelse under deres adskillelse, hvorledes han havde villet sulte sig til døde, fordi han ikke hørte mere om sin tulipan, om hans glæde ved deres gensyn, og til sidst skildrede hun deres fortvivlelse, da de erfarede, at tulipanen, som de havde set blomstre, var blevet frastjålet dem, en time efter at den havde udfoldet sig.

Rosa fortalte alt dette med en sanddruhed og oprigtighed, der ikke undlod at gøre indtryk på hr. van Systems, mens prinsen tilsyneladende var ganske uberørt deraf.

"Så har I altså ikke kendt fangen særlig længe?" spurgte prinsen.

Rosa slog øjnene op og så på den fremmede, der trak sig tilbage i skyggen, som ville han unddrage sig hendes blik.

"Hvorfor ikke, herre?" spurgte hun.

"Fordi fangevogter Gryphus og hans datter kun har været i Loevestein i fire uger."

"Det er rigtigt, herre."

"Medmindre I skulle have bedt om jeres faders forflyttelse for at følge efter en fange, der blev flyttet fra Haag til Loevestein ..."

"Herre!" stammede Rosa rødmende.

"Fortæl videre," sagde Vilhelm.

"Jeg indrømmer, at jeg kendte fangen i Haag."

"Lykkelige fange!" sagde Vilhelm smilende.

I dette øjeblik kom officeren tilbage og meldte prinsen, at Boxel ventede udenfor med tulipanen.

27. Det tredje løg

Næppe havde officeren meldt Buxtels komme, før denne trådte ind i hr. van Systens dagligstue, fulgt af to mænd, som bar den kostbare byrde i en kasse, som de satte på bordet.

Prinsen forlod arbejdsværelset, gik ind i dagligstuen, beundrede stiltiende blomsten og vendte tavs tilbage til sin plads i den mørke krog, hvor han selv havde stillet sin stol.

Rosa ventede bleg og med bankende hjerte på at blive opfordret til at tage blomsten i øjesyn. Nu hørte hun Buxtels stemme.

"Det er ham!" skreg hun.

Prinsen gjorde tegn til hende, at hun skulle kaste et blik ind i dagligstuen gennem den halvåbne dør.

"Det er min tulipan," udbrød Rosa, "det er den. Jeg kender den. Ak, min stakkels Cornelius!"

Og hun brast i gråd.

Prinsen rejste sig og gik hen til døren, hvor han et øjeblik blev stående i sollyset.

Rosa så på ham. Og hun følte sig nu ganske overbevist om, at det ikke var første gang, hun så denne mand.

"Kom kun nærmere, hr. Buxtel," sagde prinsen.

Buxtel trådte hastigt ind og stod nu ansigt til ansigt med Vilhelm af Oranje.

"Hans Højhed!" udbrød han og veg et skridt tilbage.

"Hans Højhed!" gentog Rosa ganske forbløffet.

Ved lyden af hendes stemme vendte Boxel sig om og fik øje på Rosa, og det var, som om synet af hende jog en elektrisk strøm gennem hans legeme.

"Aha!" mumlede prinsen for sig selv, "han lader til at blive forvirret."

Men Boxel havde allerede ved en kraftanstrengelse taget sig sammen.

"Hr. Boxel," sagde Vilhelm, "I synes altså at have fundet den sorte tulipan?"

"Ja, Deres Højhed," svarede Boxel, hvis stemme endnu ikke lød fuldkommen sikker.

Men hans usikkerhed kunne jo muligvis også skyldes den forvirring, han måtte føle ved pludselig at stå overfor prinsen.

"Den unge pige dér påstår imidlertid også at have fundet den," vedblev prinsen.

Boxel smilede foragtligt og trak på skuldrene.

Vilhelm fulgte enhver af hans bevægelser med den største opmærksomhed.

"Kender I slet ikke den unge pige der?" spurgte prinsen.

"Nej, Deres Højhed."

"Og I, unge pige, kender I hr. Boxel?"

"Nej, jeg kender ikke hr. Boxel, men jeg kender hr. Jacob."

"Hvad mener I?"

"Jeg mener, at den mand, der her kalder sig Isaac Boxel, i Løvestein gik under navnet Jacob." "Hvad siger I til det, hr. Boxel?"

"Jeg siger, at den unge pige lyver, Deres Højhed."

"Nægter I nogen sinde at have været i Løvestein?"

Boxtel tøvede; prinsens bestemte og ransagende blik hindrede ham i at lyve.

"Jeg kan ikke nægte at have været i Loevestein, men jeg nægter at have stjålet tulipanen."

"I har frastjålet mig den, og det i mit eget værelse!" udbrød Rosa harmfuldt.

"Det benægter jeg."

"Nægter I da også at være fulgt efter mig i haven den dag, da jeg gjorde bedet i stand, hvor jeg skulle plante løget? Nægter I at være fulgt efter mig i haven den dag, da jeg lod, som om jeg plantede det? Nægter I, at I den aften skyndte jer ind, efter at jeg var gået, fordi I håbede at finde løget? Nægter I at have gennemrodet jorden med jeres hænder, hvad der Gud være lovet var til ingen nytte, da det kun var en list af mig for at skaffe mig at vide, hvad I havde i sinde? Nægter I alt det?"

Boxtel følte ingen lyst til at besvare alle disse spørgsmål, men afbrød samtalen med Rosa og vendte sig om mod prinsen.

"I tyve år har jeg dyrket tulipaner i Dordrecht, Deres Højhed," sagde han, "og jeg er ret kendt som en dygtig tulipandyrker. En af mine arter er opført i kataloget under et fornemt navn, for jeg har opkaldt den efter kongen af Portugal. Sagen forholder sig nu således: Den unge pige der vidste, at jeg havde fundet den sorte tulipan, og sammen med en elsker, som hun har i fæstningen Loevestein, har hun fattet den beslutning at ruinere mig ved at tilrane sig belønningen på de hundrede tusind gylden, som jeg håber at vinde, takket være Deres Højheds retfærdighed."

"Å, hvor skændigt!" udbrød Rosa harmfuldt.

"Stille!" sagde prinsen.

Så vendte han sig mod Boxtel og spurgte:

"Hvem er så den fange, I angiver som den unge piges elsker?"

Rosa var nær ved at besvime, for efter prinsens opfattelse var fangen jo en stor forbryder, men for Boxtel var spørgsmålet meget kærkomment.

"Deres Højhed ønsker at vide, hvem fangen er?" sagde han.

"Ja."

"Hans blotte navn vil sikkert overbevise Deres Højhed om, hvor meget man kan stole på hans retscaffenhed. Fangen er en politisk forbryder, der har været dømt til døden."

"Og han hedder?"

Med en fortvivlet bevægelse skjulte Rosa ansigtet i begge hænder.

"Han hedder Cornelius van Baerle," sagde Boxtel, "og er en gudsøn af skurken Cornelius de Witt."

Prinsen skælvede. Hans ellers så rolige øjne skød lyn, og hans ubevægelige ansigt blev atter ligblegt.

Han trådte hen til Rosa og betydede hende med et vink, at hun skulle tage hænderne fra ansigtet. Og Rosa adlød uden at se vinket, som under påvirkning af en magnetisk kraft.

"Det var altså for at følge med fangen, at I i Leyden bad mig forflytte jeres fader."

Rosa sænkede hovedet og hviskede næppe hørligt:

"Ja, Deres Højhed."

"Gå videre," sagde prinsen til Boxtel.

"Jeg har ikke mere at sige," svarede denne. "Deres Højhed ved nu det hele. Der er kun én ting, jeg har undladt at fortælle, fordi jeg ikke ville have den unge pige til at rødme over sin utaknemmelighed. Jeg kom til Loevestein i et

forretningsanliggende; jeg traf der den gamle Gryphus og blev forelsket i hans datter; jeg anholdt om hendes hånd, men da jeg ikke er rig, var jeg uforsigtig nok til at betro hende, at jeg håbede at vinde de hundrede tusind gylden, og for at vinde hendes tillid viste jeg hende den sorte tulipan. Men hendes elsker i Dordrecht foregav at dyrke tulipaner for således bedre at kunne dække over sine politiske intriger, og de besluttede begge sammen at styrte mig i ulykke.

Dagen før blomsten udfoldede sig, blev den frastjålet mig af den unge pige og bragt op på hendes værelse, hvor jeg til alt held så mig i stand til at tage den tilbage, da hun var dristig nok til at sende et bud af sted for at melde medlemmerne af havebrugsselskabet, at hun havde fundet den store, sorte tulipan, men hun lod sig endnu ikke forknytte. I den tid, da hun har haft blomsten stående i sit værelse, har hun måske vist den til nogle personer, som hun nu vil kalde til vidne. Men nu ved Deres Højhed altså fuld besked om denne rænkefulde kvinde og hendes vidner!"

"Å Gud, hvilken æreløs slyngel!" stønnede Rosa grædende og kastede sig på knæ for statholderen, der, skønt han troede hende skyldig, dog følte medlidenhed med hendes angst.

"I har handlet meget urigtigt, unge pige," sagde han, "og jeres elsker vil blive straffet, fordi han har rådet jer så slet. For I er ung og ser så ærlig ud, at jeg må tro, at fejlen er hans og ikke jeres."

"Deres Højhed! Deres Højhed!" skreg Rosa, "Cornelius er ikke skyldig."

Vilhelm så tøvende på hende.

"Ikke skyldig i at have rådet jer dårligt? Er det, hvad I mener?"

"Jeg mener, Deres Højhed, at Cornelius er lige så lidt skyldig i denne forbrydelse som i den første, han beskyldtes for."

"Den første; ved I da, hvori den første forbrydelse bestod? Ved I, hvad han blev beskyldt for og overbevist om? For efter samråd med Cornelius de Witt at have skjult statsrådets brevveksling med markis de Louvois."

"Men han vidste intet om, at han gemte denne brevveksling, Deres Højhed, ikke den ringeste anelse havde han. Å Gud, han ville jo ellers have sagt mig det. Med sin ærlige karakter havde han ikke kunnet have nogen hemmelighed for mig. Nej, nej, Deres Højhed, jeg forsikrer Dem, om jeg så skal nedkalde Deres Højheds vrede over mit hoved, Cornelius er lige så lidt skyldig i den første som i den anden forbrydelse. Ak, hvis Deres Højhed kendte Cornelius!"

"En de Witt!" råbte Boxtel. "Hans Højhed kender ham kun alt for vel og har allerede én gang benådet ham."

"Stille," sagde prinsen. "Som jeg allerede én gang har sagt, hører alle disse statsanliggender ikke ind under havebrugsselskabets område"

Så tilføjede han med rynkede bryn:

"Med hensyn til tulipanen kan I være rolig, hr. Boxtel, retten skal ske fyldest."

Boxtel bukkede glædestrålende og modtog præsidentens lykønskning.

"Og I, unge pige," vedblev Vilhelm af Oranje. "I har været nær ved at begå en forbrydelse, dog vil jeg ikke straffe jer. Men den rette skyldige skal blive straffet for jer begge. En mand med hans navn kan smede rænker, begå forræderi, om galt skal være ... men stjele må han ikke."

"Stjæle!" skreg Rosa; "han, Cornelius, å, Deres Højhed, sig ikke det; han ville dø, om han hørte Deres ord, det er så sikkert som noget. Er der begået et tyveri, så er det den mand, der står der, som har begået det, det sværger jeg Deres Højhed."

"Bevis det," sagde Boxtel hånligt.

"Ja, med Guds hjælp skal jeg bevise det," svarede den unge pige bestemt.

Så vendte hun sig til Boxtel og spurgte:

"Det var altså jeres tulipan?"

"Ja."

"Hvor mange løgskud havde den?"

Boxtel betænkte sig et øjeblik, men indså straks efter, at den unge pige ikke ville have stillet ham dette spørgsmål, dersom der kun havde været de to løgskud, hvis skæbne han kendte.

"Tre," svarede han derfor.

"Hvad er der blevet af dem?" spurgte Rosa videre.

"Hvad der er blevet af dem ... Det ene mislykkedes, og det andet er blevet til den sorte tulipan ..."

"Og det tredje?"

"Det tredje?"

"Ja, hvor er det tredje?"

"Det tredje er hjemme hos mig," sagde Boxtel forvirret.

"Hjemme hos jer, er det i Loevestein eller i Dordrecht?"

"I Dordrecht," svarede Boxtel.

"I lyver!" skreg Rosa. "Nej," fortsatte hun og vendte sig til prinsen, "jeg skal fortælle Deres Højhed sandheden om de tre løgskud. Det første trampede min fader itu i fangens celle, og manden der ved det meget vel, for han havde håbet at kunne bemægtige sig det, og da han så sit håb tilintetgjort, var han

nær ved at blive uvenner med min fader. Det andet skud passede jeg, og det blev til den sorte tulipan, og det tredje og sidste, det har jeg her, indpakket i det samme papir, i hvilket også de to andre var gemt, da Cornelius van Baerle betroede mig dem i det øjeblik, han skulle bestige skafottet. Her, Deres Højhed, vær så god!"

Med disse ord havde Rosa taget en lille pakke frem fra sit bryst, viklede løget ud af papiret og rakte det til prinsen, der så opmærksomt på det.

"Den unge pige kan jo lige så godt have stjålet det som tulipanen, Deres Højhed," stammede Boxel, forfærdet over den opmærksomhed, med hvilken prinsen betragtede løget, men endnu mere forskrækket over den interesse, med hvilken Rosa læste de linjer, der stod skrevet på papiret, som hun endnu holdt i hånden.

Pludselig så den unge pige op med strålende øjne, så fløj hendes blik endnu en gang over det hemmelighedsfulde papir, som hun med et lykkeligt udråb rakte til prinsen.

"Å, Deres Højhed, læs det!" sagde hun, "for Himlens skyld, læs det!"

Vilhelm rakte løget til præsidenten, tog papiret og læste.

Næppe havde han kastet et blik på skriften, før Rosa så ham vakle og hans hånd ryste, mens hans øjne antog et sorgfuldt og medlidende udtryk.

Papiret, som Rosa havde rakt ham, var det blad af Bibelen, som Cornelius de Witt gennem sin broder Jans tjener Craeke havde sendt til Dordrecht for at bede Cornelius brænde statsrådets korrespondance med markis de Louvois.

Der stod:

"Kære gudsøn!

Brænd pakken, som jeg har betroet dig; brænd den uden at efterse den eller åbne den, for at dens indhold kan forblive ukendt af dig. Dens hemmelighed er af den slags, som dræber den, der tager den i forvaring. Brænd den, og du redder dermed Jan og Cornelius.

Far vel og glem mig ikke.

Cornelius de Witt."

20. august 1672.

Bladet var både et bevis på Cornelius van Baerles uskyldighed og på hans ejendomsret til tulipanen.

Rosa og statholderen vekslede et eneste blik.

I Rosas øjne stod at læse: "Der ser I vel!"

Statholderens blik betød: "Vær stille og vent!"

Prinsen aftørrede sveden, der perlede på hans pande og kinder. Han foldede langsomt papiret sammen og tænkte med skam og anger på, hvad han havde ladet ske.

Så løftede han med en kraftanstrengelse hovedet og sagde:

"Det er godt, hr. Boxtel, retten skal ske fyldest, det lover jeg jer."

Derpå vendte han sig til præsidenten og tilføjede:

"Og I, min kære hr. van Systems, vil I være så god at beholde den unge pige og tulipanen her. Far vel."

Alle bukkede, og prinsen forlod huset under mængdens brusende hyldestråb.

Boxtel vendte tilbage til gæstgiveriet "Den hvide Svane" i en ret urolig sindsstemning. Tanken om papiret, som Vilhelm

havde fået af Rosa, og som han havde læst, foldet sammen og omhyggeligt gemt i sin lomme, foruroligede ham.

Rosa trådte hen til tulipanen, kyssede ærbødigt et af dens blade, idet hun hviskede:

"O Gud, vidste du selv, hvorfor min kære Cornelius lærte mig at læse?"

Ja, Gud vidste det, for det er ham, der straffer og belønner menneskene efter fortjeneste.

28. Blomstersangen

Mens alt dette skete i Haarlem, sad den ulykkelige van Baerle alene tilbage i sin celle, prisgivet al den grusomhed, som en fangevogter kan udvise, når han har besluttet at optræde som bøddel overfor sin fange.

Da Gryphus hverken hørte fra Rosa eller Jacob, følte han sig overbevist om, at alt, hvad der var hændt ham, var Djævelens værk, og at doktor Cornelius van Baerle var denne djævels jordiske stedfortræder.

Dette var grunden til, at han tredjedagen efter Jacobs og Rosas forsvinden trådte ind i van Baerles celle, grebet af endnu større raseri end sædvanlig.

Cornelius sad med begge albuer støttet mod vinduet og hovedet i hænderne og så ud mod den disede horisont, hvor Dordrechts møllevinger skimtedes. Han indåndede den friske luft og bestræbte sig for at tvinge tårerne tilbage og holde modet oppe.

Duerne var der endnu, men håbet var borte, og fremtiden var mørk.

Han formodede, at Rosa var indespærret af faderen og derfor ikke kunne komme. Ville hun ikke engang kunne skrive, og ville hun i så fald kunne sende ham sine breve?

Nej. Vreden og ondskaben stod alt for tydeligt at læse i hans fangevogters øjne, til at han turde håbe på, at hans årvågenhed et eneste øjeblik blot ville slappes. Og han tænkte med sorg på, at hun ikke alene sad indespærret af faderen, men måske også

måtte tåle hans brutalitet, når han, drukken og rasende, lod sin vrede gå ud over hende.

Tanken om, at Rosa måske blev mishandlet af faderen, bragte Cornelius til fortvivelse.

I sådanne øjeblikke følte han sin afmagt og sin overflødighed. Og han spurgte sig selv, om det var retfærdigt af Gud at hjemsøge to uskyldige mennesker med så mange lidelser. I sådanne øjeblikke tvivlede han om Guds retfærdighed. Ulykken bidrager ikke til at styrke troen.

Van Baerle fattede den plan at skrive til Rosa. Men hvor var Rosa?

Han tænkte på at skrive til Haag. Men hvordan skulle han skrive? Gryphus havde frataget ham blyanter og papir. Og selv om han havde haft begge dele, havde Gryphus dog sikkert ikke påtaget sig at besørge brevet afsendt for ham.

Cornelius tænkte frem og tilbage på alle de kneb, som ulykkelige fanger plejer at bruge.

Han tænkte også på at flygte, en tanke, der slet ikke var faldet ham ind, så længe han havde lejlighed til daglig at tale med Rosa. Men jo mere han nu tænkte på det, desto umuligere forekom en flugt ham. Han hørte til de sjældne naturer, der nærer en sand rædsel for alt, hvad der er simpelt, og som ofte forsømmer en gunstig lejlighed i livet, fordi de ikke formår at slå ind på den brede middelmådighedens vej, der fører til alt.

"Hvorledes," tænkte Cornelius, "skulle jeg kunne flygte fra Loevestein, hvorfra tidligere hr. de Grotius flygtede? Er ikke alle forholdsregler blevet truffet siden da? Er vinduerne ikke stængede? Er der ikke dobbelte eller tredobbelte døre? Og er vagterne ikke langt mere årvågne og påpasselige end den gang?

Og har jeg ikke, bortset fra de stængede vinduer, de tykke døre og de årvågne vogtere, en fangevogter, hvis opmærksomhed intet undgår? En vogter, som hadet gør endnu farligere, nemlig Gryphus?

Og er der ikke, bortset fra alt dette, noget, der lammer mig? Rosas fraværelse! Selv om jeg brugte ti år af mit liv til at fremstille en fil, med hvilken jeg kunne overfile mine jernstænger, eller til at flette reb, ad hvilke jeg kunne klatre ned fra vinduet, så ville det dog ikke nytte mig. Filen ville gå itu og rebet sønderrives, og jeg ville blive fundet død og lemlæstet. Jeg ville blive opbevaret i museet i Haag, og al min møje ville kun have skaffet mig den ære at blive indlemmet blandt Hollands seværdigheder.

Nej, nej, en skønne dag vil Gryphus begå en eller anden nedrighed imod mig, og det er bedre således. Siden jeg ikke mere har den glæde at se Rosa, og navnlig siden jeg har mistet mine tulipaner, er min tålmodighed borte. Gryphus vil ganske sikkert en dag opføre sig mod mig på en måde, der krænker min forfængelighed, min kærlighed eller truer min personlige sikkerhed. Siden jeg er blevet indespærret, føler jeg mig i besiddelse af hidtil ukendte kræfter. Jeg tørster efter kamp og længes efter slag og knubs. Og den dag vil komme, da jeg styrter mig over den gamle slyngel og kvæler ham!"

Her holdt Cornelius et øjeblik inde; hans træk var fordrejede og hans blik stirrende. Atter og atter vendte den samme fristende tanke tilbage hos ham.

"Men," fortsatte han i tankerne, "når Gryphus først er kvalt, hvorfor skulle jeg så ikke tage hans nøgler fra ham? Hvorfor skulle jeg så ikke gå ned ad trappen, som om jeg havde

fuldbyrdet den ædleste handling? Hvorfor skulle jeg ikke opsøge Rosa i hendes værelse? Forklare hende, hvad der var sket, og springe sammen med hende i floden fra hendes vindue?

Jeg kan svømme for to.

Men store Gud! Gryphus er jo Rosas fader, og til trods for sin kærlighed til mig vil hun aldrig bifalde, at jeg har kvalt ham, selv om han har været nok så hård og brutal mod os. Vi vil blive nødt til at tale sammen om sagen, og i mellemtiden vil der komme en slutter, som har fundet Gryphus rallende eller måske helt død, og han vil atter indespærre mig. Så kommer jeg igen til Buitenhof og ser det hæslige sværd blinke, og denne gang vil det ikke standse på vejen, men sænke sig ned over min nakke. Nej. Cornelius, det var et dårligt indfald.

Men hvad skal der så blive af mig. Og hvorledes skal jeg da genfinde Rosa?"

Disse betragtninger optog Cornelius i de tre dage, der var gået efter det voldsomme optrin mellem Rosa og hendes fader, og mens han endnu sad ved vinduet, hensunken i sin sorg, trådte Gryphus ind i cellen.

I hånden holdt han en tyk stok. Hans øjne havde et hadefuldt udtryk, et onskabsfuldt smil spillede om hans mund, og hele hans holdning røbede en ophidset sindsstemning.

Cornelius hørte ham komme, gættede, at det var ham, men vendte sig ikke engang om.

Han vidste, at Rosa ikke var sammen med faderen.

Der findes ikke noget mere ubehageligt for vrede mennesker end at møde ligegyldighed hos dem, mod hvilke deres vrede er rettet.

Man har nu engang hidset sig op og ønsker ikke, at det skal være spildt ulejlighed. Man vil nyde den tilfredsstillelse at såre den, der er genstanden for ens raseri.

Da Gryphus så, at Cornelius ikke rørte sig, vendte han sig brummende mod ham.

Men Cornelius gav sig til at nynne den vemodige, men smukke sang om blomsterne:

Vi er den skjulte ilds døtre,
Ilden, der syder i jordens årer,
Vi er morgenrødens og duggens døtre,
Vi er luftens døtre,
Vi er vandets døtre,
Men frem for alt er vi Himlens døtre.

Sangens blide og sørgmodige melodi gjorde Gryphus endnu mere rasende. Han huggede sin stok i gulvet og skreg:

"Kan I ikke høre mig, hr. sanger?"

Cornelius vendte sig om og sagde god dag, hvorefter han atter tog fat på sangen.

Menneskene besudler os og dræber os af kærlighed.
Kun en tråd forbinder os med jorden.
Denne tråd er vor rod, det vil sige vort liv.
Men vi løfter, så højt vi kan, vore arme mod himlen.

"Å, din fordømte troldmand, jeg tror så sandt, du holder mig for nar!" skreg Gryphus.

Cornelius vedblev:

For himlen er vort fædreland,
Vort sande fædreland, for derfra kommer vor sjæl.
Og dertil vender vor sjæl tilbage,
Vor sjæl, det vil sige vor duft.

Gryphus gik nu tæt hen til fangen og råbte:

"Ser du da ikke, at jeg har et godt middel til at få bugt med dig og tvinge dig til at tilstå dine forbrydelser?"

"Er I gået fra forstanden, kære hr. Gryphus?" spurgte Cornelius og vendte sig om.

Nu først fik han øje på den gamle fangevogters fordrejede træk, hans skinnende øjne og frådende mund.

"Av for pokker!" sagde han, "I er nok mere end gal, lader det til; I er rasende!"

Gryphus svingede stokken i luften, men van Baerle lagde armene over kors og sagde uden at blinke:

"Hør, mester Gryphus, I vil nok true mig."

"Ja, du har ret, jeg vil true dig!" skreg fangevogteren.

"Med hvad?"

"Se engang, hvad jeg holder i hånden!"

"Jeg tror, det er en stok," sagde Cornelius roligt, "og det er en stor stok, men det er formodentlig ikke den, I truer mig med."

"Nå, ikke det, og hvorfor ikke?"

"Fordi en fangevogter, opsynsmand eller slutter, der lægger hånd på en politisk fange, udsætter sig for dobbelt straf; for det første, paragraf 9 i fæstningens reglement: *Enhver fangevogter, opsynsmand eller slutter, der lægger hånd på en politisk fange, bliver afsat fra sin stilling.*"

"Ja, lægger hånd på," svarede Gryphus rasende; "men stokken, den står der intet om i reglementet."

"For det andet," vedblev Cornelius, "findes der en sætning, som ganske vist ikke står i reglementet, men i Evangeliet, og som hedder:

Den, der rammer med sværdet, skal omkomme ved sværdet.

Den, der bruger stokken, skal blive pryglet med stokken.

Gryphus, som blev mere og mere tirret af fangens ro og højtidelige tone, svang sin knippel i luften, men i samme øjeblik styrtede Cornelius sig over ham og rev den ud af hans hænder.

Gryphus hylede af raseri.

"Nå, nå, min gode mand," sagde Cornelius; "I vil nok udsætte jer for at miste jeres plads."

"Å, din fordømte skurk, jeg skal nok komme dig til livs," skreg Gryphus.

"Se, se."

"Du ser vel, at jeg ikke har noget i hånden?"

"Ja, og det er mig endog en glæde at se."

"Men du ved vel også, at jeg plejer at bringe noget med, når jeg kommer herop om morgenen."

"Å ja, I plejer at bringe mig den dårligste suppe, som man kan forestille sig. Men det er slet ingen straf for mig, for jeg spiser ikke andet end brød, og jo dårligere det er efter din smag, Gryphus, desto bedre smager det mig."

"Desto bedre smager det dig?"

"Ja."

"Hvor kan det være?"

"Å, det er meget naturligt."

"Så forklar mig det."

"Med fornøjelse. Jeg ved, at du tror at pine mig ved at give mig dårligt brød."

"Ja, det er så sandt ikke for at glæde dig, din slyngel!"

"Godt! Jeg er, som du jo ved, en troldmand, og jeg forvandler så dit dårlige brød til et fortræffeligt brød, der smager mig bedre end kage, og så har jeg den dobbelte fornøjelse at spise noget, der smager mig, og samtidig at vække dit raseri."

Gryphus udstødte et rasende skrig.

"Nå, du tilstår altså, at du er troldmand," sagde han.

"Selvfølgelig er jeg det. Jeg fortæller det jo ikke til alle og enhver for ikke at blive brændt levende, sådan som det er gået andre, men hvorfor skulle jeg ikke sige det, når vi to er alene."

"Det er godt," svarede Gryphus, "men selv om en troldmand også kan forvandle dårligt brød til godt brød, dør han så ikke alligevel af sult, når han slet intet brød får?"

"Hvad skal det sige?" spurgte Cornelius.

"Det skal sige, at jeg slet ikke mere bringer dig noget brød; så får vi se, hvordan det står til her om otte dage."

Cornelius blev bleg.

"Og det begynder vi med i dag," vedblev Gryphus. "Siden du er så dygtig en troldmand, kan du jo forvandle møblerne i cellen til brød; så tjener jeg hver dag de atten sous, der betales for din føde."

"Det er jo det samme som et mord!" råbte Cornelius, forfærdet ved tanken om at skulle lide en så grusom død.

"Å hvad!" svarede Gryphus hånligt. "Når du er troldmand, kan du vel holde dig i live alligevel."

Cornelius trak på skuldrene og sagde smilende:

"Du har vel set, at jeg har fået duerne fra Dordrecht til at besøge mig?"

"Og hvad så?" svarede Gryphus.

"Å, duesteg er en herlig ret; en mand, der spiser en due hver dag, skulle vel nok kunne holde sig i live!"

"Men hvor får du ild fra?" spurgte Gryphus.

"Ild! Ved du da ikke, at jeg har sluttet en pagt med den Onde. Tror du måske, at den Onde lader mig mangle ild, der er hans rette element?"

"En mand kan ikke udholde at spise due hver dag. Der er folk, som har indgået væddemål om det og som har tabt."

"Godt," sagde Cornelius, "når jeg er blevet træt af duer, kan jeg lade fiskene fra floden komme herop."

Gryphus stirrede forbløffet på ham.

"Jeg holder meget af fisk," vedblev Cornelius, "og du giver mig aldrig fisk til middag. Så kan jeg benytte lejligheden til at spise min livret, siden du har besluttet at sulte mig ihjel."

Gryphus var nær ved at besvime af raseri og frygt. Så tog han sig sammen og stak hånden i lommen, idet han sagde:

"Godt, siden du da tvinger mig dertil."

Dermed trak han en kniv frem og åbnede den.

"Se, se, en kniv!" udbrød Cornelius og satte sig i forsvarsstilling med stokken løftet.

29. Van Baerle afgør sit mellemværende med Gryphus, inden han forlader Loevestein

Begge blev stående et øjeblik. Gryphus parat til at angribe, Cornelius rede til at forsvare sig.

For at gøre en ende på sagen besluttede Cornelius at forhøre sig om årsagen til dette vredesudbrud hos sin fjende.

"Nå, hvad vil I mig egentlig?" spurgte han.

"Hvad jeg vil, det skal jeg sige dig," svarede Gryphus. "Jeg vil have, at du skal give mig min datter Rosa tilbage."

"Jeres datter!" udbrød Cornelius.

"Ja, Rosa, som du har skaffet bort ved dine djævelskunster. Nå, vil du sige mig, hvor hun er?"

Fangevogterens holdning blev mere og mere truende.

"Er Rosa ikke i Loevestein?" råbte Cornelius.

"Det ved du vel nok. For sidste gang, vil du give mig Rosa tilbage?"

"Nå," sagde Cornelius, "det er naturligvis en fælde, som du vil stille mig."

"For allersidste gang, vil du sige mig, hvor min datter er?"

"Det må du gætte dig til, hvis du ikke ved det, din slyngel."

"Vent du blot," brummede Gryphus, bleg og halvt afsindig af raseri. "Nå, så du vil ingenting sige? Godt, så skal jeg nok løsne din tunge."

Han gik et skridt hen mod Cornelius og viste ham kniven, der funkledede i hans hånd.

"Ser du den kniv," sagde han, "med den har jeg dræbt over halvtredsindstyve sorte haner. Og jeg skal også nok dræbe deres herre Djævelen; vent blot, vent blot!"

"Det er altså virkelig din hensigt at myrde mig, din skurk!" sagde Cornelius.

"Jeg skal skære hjertet op på dig for at se, hvor du holder min datter skjult," skreg Gryphus.

Med disse ord kastede Gryphus sig ind på Cornelius, der lige fik tid til at træde bag ved bordet og afværge det første stød.

Gryphus svang den store kniv i luften og udstødte de frygteligste eder. Cornelius indså, at selv om hans modstanders hånd ikke kunne nå ham, så kunne han dog kaste våbnet imod ham og dermed gennembore hans bryst; han spildte derfor ikke tiden, men lod stokken med et tungt slag falde ned på hånden, der holdt våbnet.

Kniven faldt til jorden, og Cornelius satte foden på den.

Og da Gryphus, tirret af smerten og skummende af vrede over at være blevet afvæbnet for anden gang, lod til at ville kæmpe for enhver pris, tog Cornelius en rask beslutning.

Med den mest heltemodige koldblodighed begyndte han at gennemprygge sin fangevogter med dennes egen frygtelige knippel.

Det varede ikke længe, inden Gryphus måtte bede om nåde.

Men inden han var så vidt havde han skreget højt og længe, og hans skrig var blevet hørt og havde hidkaldt alle fæstningens folk. To sluttere, en opsynsmand og tre, fire vogtere viste sig

pludselig i døren og så Cornelius stå med stokken i hånden og foden på kniven.

Ved synet af alle disse mennesker, der var vidne til hans misgerning uden at kende de formildende omstændigheder, følte Cornelius sig redningsløst fortabt.

Det kunne jo ikke nægtes, at skinnet var imod ham.

I en håndevending blev han afvæbnet, og Gryphus, der var blevet hjulpet på benene, fortalte nu, skummende af vrede, om sine smerter i skuldre og ryg, der var fulde af buler og sår.

Der blev øjeblikkelig optaget protokol over fangens voldshandling mod hans vogter, og da Gryphus dikterede beretningen, blev der ikke benyttet de mildeste udtryk; ifølge hans udsagn forelå der intet mindre end forsøg på et længe overvejet mord og åbenlyst oprør.

Efter at Gryphus havde givet alle fornødne oplysninger, blev han stønnende og jamrende ledsaget til sit værelse af to sluttere.

I mellemtiden påtog vogterne sig at oplyse Cornelius om det i fæstningen gældende reglement, som han for øvrigt kendte lige så godt som de, da det var blevet oplæst for ham ved hans ankomst dertil, og forskellige paragraffer havde endog præget sig særdeles dybt i hans hukommelse.

De fortalte ham ligeledes, hvorledes dets bestemmelser var blevet bragt til anvendelse på en fange ved navn Mathias, som fem år tidligere, altså i året 1668; også havde vist opsætsighed, om end på en ganske anden måde end Cornelius.

Da han fandt sin suppe for varm, havde han kastet den i hovedet på den øverste vogter, som på denne måde havde fået en del af ansigtshuden skoldet af.

Mathias var efter tolv timers forløb blevet ført ud af sin celle og bragt ned til fangevogterens værelse, hvor han blev indført i registeret som udskrevet fra Loevestein, hvorefter han blev bragt ud på esplanaden, der ligger meget smukt, og hvorfra man har den skønneste udsigt.

Der var hans hænder blevet bundet, han havde fået et bind om øjnene og tid til at fremsige tre bønner.

Han var derpå blevet opfordret til at bøje knæ. Og de tolv skildvagter fra Loevestein havde på et vink af en sergent affyret hver en kugle mod ham. Mathias var død på stedet.

Cornelius hørte meget opmærksomt på den lidet fornøjelige beretning. Så sagde han:

"Ser man det; og I sagde, at det skete efter tolv timers forløb?"

"Ja. Den tolvte time var, så vidt jeg ved, ikke engang udløbet," svarede fortælleren.

"Tak," sagde Cornelius.

Det velvillige smil, der ligesom dannede afslutningen på hans beretning, spillede endnu om vogterens mund, da der hørtes tunge trin ude på trappen, og der lød klirren af sporer mod trappens afslidte kanter.

Vogterne veg til side, og en officer trådte ind i fangens celle, mens fængselsskriveren endnu var i færd med at skrive sin beretning.

"Er dette celle nr. 11?" spurgte han.

"Ja, hr. oberst," svarede en underofficer.

"Det er altså fangen Cornelius van Baerles celle?"

"Ja, hr. oberst."

"Hvor er fangen?"

"Det er mig," svarede Cornelius og blegnede til trods for sit mod.

"Er I hr. Cornelius van Baerle?" spurgte han henvendt til fangen selv.

"Ja, hr. oberst."

"Så følg mig."

"Å," tænkte Cornelius, hvis hjerte bankede stærkere ved tanken om den nært forestående død, "det går hurtigt her på fæstningen Loevestein; fyren der talte dog noget om tolv timer."

"Nå, hvad sagde jeg?" hviskede vogteren i øret på fangen.

"En usandhed."

"Hvorledes det?"

"I lovede mig tolv timer."

"Ja. Det er rigtigt nok. Men til gengæld får I at gøre med en af Hans Højheds adjudanter, ja endog en af hans bedste venner, hr. van Deken! Død og pine! Så megen ære blev der ikke vist den stakkels Mathias."

"Nå," sagde Cornelius og påtog sig en så vigtig mine, som han formåede, "lad os så vise disse godtfolk, at en gudsøn af Cornelius de Witt kan tage imod lige så mange kugler som den stakkels Mathias uden at fortrække en mine."

Han gik med løftet hoved forbi skriveren, der dristede sig til at sige:

"Protokollen er endnu ikke færdig, hr. oberst van Deken."

"Det er ikke nødvendigt at fuldføre den," svarede officeren.

"Godt!" svarede skriveren og gemte med filosofisk ro sine papirer og pen i en slidt og snavset mappe.

"Det stod altså skrevet i Skæbnens Bog," tænkte den stakkels Cornelius, "at jeg hverken skulle efterlade mit navn til et barn,

en blomst eller en bog, disse tre ting, af hvilke Gud i det mindste fordrer en af enhver nogenlunde begavet mand, som får lov til her på jorden at eje en sjæl og et legeme."

Med løftet pande og modigt hjerte fulgte han så efter officeren.

Cornelius talte trinnene, der førte ned til esplanaden, og fortrød, at han ikke havde spurgt vogteren, hvor mange der var, en oplysning, som den tjenstvillige mand sikkert ikke havde nægtet at give ham.

Det, fangen frygtede mest på denne vandring, som efter hans mening skulle føre ham til det sidste mål før den store rejse, var at se Gryphus, men ikke Rosa. Hvilken tilfredsstillelse ville ikke stå skrevet på faderens ansigt, og hvilken smerte måtte ikke være at læse i datterens øjne!

Gryphus ville sikkert give sit bifald til kende, når han så sin fjende straffet for den voldshandling, som Cornelius havde set sig nødsaget til at begå.

Men hvor frygteligt ville det ikke være, om han ikke skulle få den stakkels Rosa at se, dersom han skulle dø uden at have kysset hende for sidste gang eller dog sagt hende et sidste farvel!

Og hvor grufuldt endelig, om han skulle dø uden at have hørt noget om den store, sorte tulipan, og om han skulle vågne oppe i Himlen uden at vide, hvor hans blik skulle søge den.

Hvor ivrigt Cornelius end spejdede omkring sig, fik han dog hverken øje på Rosa eller Gryphus, hvilket sidste næsten forekom ham som en belønning.

Da Cornelius nåede ud på esplanaden, så han sig tappert om efter soldaterne, som skulle affyre de dræbende skud mod ham,

og fik virkelig også øje på en halv snes soldater, der stod i en klynge og talte sammen.

Men de bar ingen bøsser og stod ikke opstillet i en række, de snarere hviskede end talte sammen, hvilket forekom Cornelius upassende i et så alvorligt øjeblik.

Pludselig viste Gryphus sig humpende og vaklende, støttet på en stok og med et hadefuldt blik i sine grå katteøjne. Han udslyngede en sådan strøm af forbandelser og skældsord, at Cornelius vendte sig om mod officeren og sagde til ham:

"Hr. oberst, jeg finder det ikke rigtig passende at lade mig fornærme således af den mand, og navnlig ikke i et sådant øjeblik."

"Å hvad," svarede officeren leende, "det er dog ganske naturligt, at den gode mand bærer nag til jer, I lader jo til at have gennempryglet ham ganske artigt."

"Men jeg handlede i nødværge, hr. oberst."

"Pyt," sagde obersten med en skuldertrækning, der betød så meget som *behøver I at bryde jer om det, og navnlig nu?*

Den kolde sved perlede på Cornelius van Baerles pande ved dette svar, som han opfattede som en lidt grov ironi, navnlig fra en officer, der sagdes at være knyttet til prinsens person.

Den ulykkelige fange forstod, at der ingen redning var for ham, og at han ingen venner havde mere, og bøjede hovedet.

"Godt," hviskede han, "Kristus måtte lide ganske andre forhønelser, og hvor uskyldig jeg end er, kan jeg dog ikke sammenligne mig med ham. Kristus havde sikkert ladet sig prygle af sin fangevogter uden at slå igen."

Så vendte han sig atter mod officeren, der tålmodigt ventede, indtil han havde endt sine betragtninger, og sagde:

"Lad os så komme af sted, hr. oberst, hvor skal jeg hen?"

Officeren pegede på en med fire heste forspændt vogn, der meget mindede Cornelius om en vogn, som han ved en lignende lejlighed havde set på Buitenhof-pladsen.

"Vil I stige ind i vognen," sagde han.

"Nå," mumlede Cornelius, "man viser mig nok ikke engang den ære at lade mig dø på esplanaden."

Han sagde dette højt nok, til at den tjenstvillige vogter, der var fulgt ham i hælene, hørte det.

Han anså det uden tvivl for sin pligt at give Cornelius nye oplysninger, thi han trådte hen til vinduet og sagde sagte, mens officeren med foden på trinbrættet gav kusken sine ordrer:

"Der er dødsdømte, som er blevet ført til deres fødeby for til større skræk og advarsel at lide døden foran døren til deres eget hus. Det afhænger alt sammen af omstændighederne."

Cornelius nikkede som til tak og tænkte ved sig selv:

"Det menneske forsømmer dog ingen lejlighed til at sige et trøstens ord. Jeg er jer meget forbunden. Far vel."

Vognen satte sig i bevægelse.

"Å, slyngel, usling, røver!" skreg Gryphus og truede med hånden ad sit offer, der undslap ham. "Der kører han nu bort uden at give mig min datter tilbage."

"Dersom jeg bliver ført til Dordrecht," tænkte Cornelius, "kan jeg, når jeg kommer forbi mit hus, se, om mine stakkels blomsterbede er blevet meget ødelagt."

30. Det begynder al blive indlysende, hvilken straf, der venter Cornelius van Baerle

Vognen kørte videre hele dagen igennem, uden om Dordrecht, gennem Rotterdam og nåede endelig Delft. Klokken fem om eftermiddagen var der tilbagelagt mindst tyve mil.

Cornelius henvendte nogle spørgsmål til officeren, der samtidig var hans vogter og ledsager, men hvor forsigtige hans ord end var valgt, fik han dog til sin sorg intet svar.

Cornelius beklagede, at han ikke havde den tjenstvillige vogter med, der talte uden at være spurgt. Han ville sikkert også ved denne lejlighed have givet ham lige så udførlige oplysninger som hidtil.

Natten tilbragtes i vognen. Næste dag ved daggry befandt Cornelius sig hinsides Leyden med Nordsøen til venstre og Haarlemerbugten til højre.

Tre timer senere kørte han ind i Haarlem.

Cornelius vidste intet om, hvad der var sket i Haarlem. Han vidste ikke, at Rosa og tulipanen som to forældreløse søstre var betroet til præsident van System's varetægt af prinsen af Oranje.

Rosa hørte intet fra statholderen før aftenen samme dag. Da hun havde talt med ham.

Henimod aften kom en officer til van System fra Hans Højhed for at anmode Rosa om at følge med til rådhuset.

Her blev hun ført ind i den store forsamlingssal, hvor prinsen sad og skrev.

Han var alene, og ved hans fødder lå en stor frisk mynde, der betragtede ham ufravendt, som ville det trofaste dyr forsøge at gøre det, som intet menneske formåede – at læse sin herres tanker.

Vilhelm vedblev endnu et øjeblik at skrive, løftede så blikket, og da han så Rosa stå henne ved døren, sagde han uden at lægge pennen:

"Kom nærmere, frøken."

Rosa gik nogle skridt hen imod bordet.

"Deres Højhed," sagde hun og standsede.

"Det er godt," sagde prinsen, "sæt jer."

Rosa adlød, for prinsen blev ved med at se på hende. Men næppe så han atter ned på papiret, før hun rejste sig ganske forlegen.

Mens prinsen skrev sit brev til ende, gik mynden hen til Rosa, så et øjeblik på hende og gav sig så til at logre med halen.

"Nå," sagde Vilhelm til hunden, "du kan nok se, at I er landsmænd."

Så vendte han sig atter til Rosa. Betragtede hende med sit forskende og samtidig slørede blik og sagde:

"Lad mig så høre, min datter."

Prinsen var knap treogtyve år og Rosa nitten, og han havde således rettere kunnet tiltale hende som søster end som datter.

"Min datter," gentog han i den overlegne tone, der ligesom gennemisnede alle, der kom i hans nærhed; "vi er ganske alene, lad os nu tale ud."

Rosa begyndte at ryste over hele kroppen, skønt prinsen så meget velvillig ud.

"Deres Højhed," stammede hun.

"Jeres fader bor i Loevestein?"

"Ja, Deres Højhed."

"Men I holder vist ikke rigtigt af ham?"

"Jeg holder i hvert fald ikke af ham, som en datter burde holde af sin fader, Deres Højhed."

"Det er urigtigt ikke at holde af sin fader, mit barn, men det er rigtigt ikke at lyve for sin fyrste."

Rosa sænkede øjnene.

"Men af hvilken grund holder I da ikke af jeres fader?"

"Min fader er brutal."

"Hvorledes viser han det?"

"Min fader er ond imod fangerne."

"Mod dem alle?"

"Ja."

"Men bebrejder I ham ikke særlig at have været ond imod én fange?"

"Jo, min fader har været særlig slem imod hr. van Baerle, som ..."

"Som er jeres elsker."

Rosa trådte et skridt tilbage og svarede stolt:

"Som jeg elsker, Deres Højhed."

"Har I elsket ham længe?" spurgte prinsen.

"Fra den første dag, jeg så ham."

"Og hvornår så I ham for første gang?"

"Dagen efter den dag, da statsråden Jan og hans broder Cornelius de Witt led en så grusom død."

Prinsens læber trak sig sammen, hans pande furede, og øjenlågene sænkede, så at de et øjeblik skjulte øjnene. Efter en kort pause fortsatte han:

"Men hvad glæde har I af at elske en mand, der skal leve og dø i fængsel?"

"Den glæde, Deres Højhed, at hjælpe ham med at leve og dø i fængslet, om så skal være."

"Og I ville virkelig ægte en fange?"

"Jeg ville være det stolteste og lykkeligste blandt alle mennesker som hr. van Baerles hustru, men ..."

"Men hvad?"

"Jeg tør ikke sige det, Deres Højhed."

"Jeres stemme røber, at I nærer håb; hvad håber I på?"

Hun løftede sine smukke øjne op mod Vilhelm, og hendes klare og kloge blik trængte gennem den dødlignende sløvhed, der altid prægede prinsens holdning.

"Nå, jeg forstår jer," sagde han.

Rosa smilede og foldede sine hænder.

"I sætter jeres håb til mig," sagde prinsen.

"Ja, Deres Højhed."

"Hm."

Prinsen forseglede brevet, som han havde skrevet, og kaldte på en officer.

"Hr. van Deken," sagde han til ham, "vil I bringe brevet her til Loevestein; læs mine ordrer til guvernøren og udfør den del, som angår jer."

Officeren bukkede, og snart efter hørtes en hest galoppere ud gennem porthvælvingen.

"Min datter," vedblev prinsen, "på søndag fejres tulipanfesten, det er i overmorgen. Tag her fem hundrede gylden til at pynte jer for, for jeg ønsker, at den dag skal være en stor højtid for jer."

"Hvilken dragt ønsker Deres Højhed at se mig i?" hviskede Rosa.

"Tag en frisk brudedragt på," sagde prinsen, "den vil klæde jer udmærket."

31. Haarlem

Haarlem er en smuk by og har med rette ord for at være en af Hollands mest skyggefulde stæder.

Mens andre byer kappedes om at blive berømt ved deres arsenaler og værfter, deres butikker og basarer, satte Haarlem hele sin stolthed i at overgå alle landets øvrige byer ved sine løvrige elmetræer og slanke popler og navnlig ved sine skyggefulde spadseregange, over hvilke ege, linde og kastanjetræer hvælvede deres kroner som tag.

Da Haarlem mærkede, at dens naboerske Leyden og dens dronning Amsterdam tog tilløb til at blive videnskabernes og handelens byer, besluttede den at blive en landbrugets eller rettere havebrugets by.

Med sin luftige og dog solvarme beliggenhed egner den sig i virkeligheden også bedre end nogen anden by til blomsterdyrkningen.

Derfor var Haarlem også blevet hjemstedet for alle disse rolige mennesker, der elsker jorden og dens dyrkning, mens Rotterdam og Amsterdam var blevet befolket med hvileløse og foretagsomme folk, som holder af rejser og forretninger, og ligesom Haag var blevet sæde for politikere og verdensmænd.

Som Leyden var blevet de lærdes by, blev Haarlem byen, hvor de skønne kunster, musik og malerkunst dyrkedes; den blev frugthavernes, spadseregangenes, lundenes og blomsterrabatternes by.

Og blandt blomsterne, der navnlig dyrkedes her, indtog tulipanen den fornemste plads.

Haarlem udsatte belønninger for tulipandyrkningen, og således kom det, at den 15. maj 1672 udsatte den store belønning på hundrede tusind gylden til fremstilleren af den store, sorte tulipan uden plet eller lyde.

Således havde Haarlem på et tidspunkt, da der alle vegne herskede krig og oprør, den enestående glæde at se sin blomsterdrøm blive til virkelighed og indenfor sine mure at huse tulipanernes dronning, og i den anledning skulle der fejres en fest, som måtte mindes til evige tider.

Der var så meget mere grund til dette, som Holland er festernes by, og aldrig har en mere dvask natur vist sig ivrigere, når det gjaldt at skrigе, synge og danse, end de gode republikanere i de Syv forenede Provinser ved festlige lejligheder.

Man behøver blot at tænke på maleren Teniers' billeder.

Den dovne er ganske sikkert den mest udholdende af alle, ikke når det gælder arbejde, men når det gælder fornøjelser.

Og denne gang var det en tredobbelt fest, der skulle fejres. For det første var den sorte tulipan blevet fundet, for det andet ville prinsen af Oranje overvære festen som den ægte hollænder, han var, og for det tredje var det en æressag for staterne at vise franskmændene efter den uheldige krig i 1672, at fundamentet i den hollandske republik var stærkt nok til, at der kunne danses på det til musikken fra skibenes kanoner.

Havebrugsselskabet i Haarlem havde vist sig sin opgave værdigt ved at udsætte en belønning på hundrede tusind gylden

for et tulipanløg, og byen havde ikke villet stå tilbage, men havde bevilget samme beløb til festens afholdelse.

Den fastsatte søndag herskede der derfor også en sådan trængsel og begejstring blandt byens borgere, at man ikke kunne undlade med et smil at beundre disse brave hollændere, der er lige så villige til at give deres penge ud, når det gælder at bygge et skib til at besejre fjenden, det vil sige til at opretholde nationens ære, som når det gælder at belønne opfindelsen af en ny blomst, hvis opgave det er at stråle én dag og på denne dag adsprede kvinder, lærde og nysgerrige.

I spidsen for byens første mænd og havebrugs-komiteen strålede hr. van System i sin smukkeste festdragt.

Den brave mand havde gjort, hvad han kunne, for ved sin mørke og elegante dragt at ligne sin yndlingsblomst, og det må til hans ære siges, at det var lykkedes ham fortræffeligt, som han nu marcherede i spidsen for sin komité med en uhyre buket i hånden.

Bag komiteen fulgte en broget skare af byens lærde, øvrighedspersoner, militærpersoner, adelsmænd og bønder. Selv ikke i de republikanske syv provinser havde folket nogen plads i et sådant optog, men dannede spalier.

Dette er for øvrigt den bedste plads til at se – og til at begære.

Det er pladsen, som hoben indtager, mens den venter på, at triumftogene drager forbi, for at vide, hvad den skal sige derom, og undertiden for at vide, hvad den skal gøre.

Men denne gang drejede det sig hverken om Pompeji eller Cæsars triumftog. Her fejredes hverken Mithridates' nederlag eller Galliens erobring. Processionen skred roligt frem som en flok får på marken, fredelig som en fugleskare i luften.

Haarlem, der elskede blomster og forgudede blomsterdyrkeren, havde ikke andre sejrherre end sine gartnere.

Midt i den rolige og brogede skare sås den sorte tulipan på en bære af hvidt fløj med gulfrynser.

Denne fremvisning af tulipanen var et ukultiveret og lidet udviklet folks hyldest til dets berømte og fromme lederes smag og kultur. Det kunne ganske vist hænde, at samme folk lod disse lederes blod rinde over Buitenhofs sølede brosten, men til gengæld lod det så senere hen sine ofres navne indridse i det hollandske Pantheons smukkeste sten.

Det var fastsat, at statholderen selv skulle uddele belønningen på de hundrede tusind gylden, hvilket interesserede alle mennesker. Måske ville han holde en tale, og denne interesserede navnlig hans venner og hans fjender.

Selv i den ligegyldigste tale, der holdes af politikere, vil disse mænds venner og fjender altid se et glimt af deres inderste tanker, som de mener at kunne tolke efter behag.

Som om ikke en politikers hat var en skæppe, der tjener til at skjule alt lys!

Endelig var den så længselsfuldt ventede store dag, den 15. maj 1673, oprundet. Befolkningen fra Haarlem og omegn stod opstillet i de smukke alleer med den faste beslutning denne gang hverken at hylde krigens eller videnskabens store, men simpelthen naturens sejrherre, som havde aftvunget dem utrættelige Moder Jord et barn, der hidtil havde været anset som en umulighed, nemlig den sorte tulipan.

Men folkemængden er ikke standhaftig, selv om den har besluttet kun at hylde en bestemt ting.

Når en by ytrer sit bifald, går det, ligesom når den giver sit mishag til kende; den kender ingen grænser.

Byen hildede først hr. van System og hans buket, derefter alle korporationerne, og dernæst hyldede den sig selv. Og endelig hyldede den, og det med rette, den fortræffelige musik, som byens musikanter lod høre i rigeligt mål.

Alles øjne søgte først festens heltinde, den sorte tulipan, og derefter festens helt, der naturligvis var tulipanens opfinder.

Dersom denne helt havde vist sig, lige efter at den gode van System havde holdt sin møjsommeligt forberedte tale, ville han sikkert have vakt større opmærksomhed end selve statholderen.

Dagens hovedinteresse gjaldt hverken den gode van Systems' tale, hvor vel forberedt denne end var, eller de unge, søndagsklædte adelsmænd, som tyggede tunge kager, ej heller gjaldt den de halvnøgne små proletardrenge, der gnavede røgede ål, så tynde som vanillestænger. Ikke engang de smukke rødkindede og hvidbarmede hollænderinder eller de fede og firskårne storkøbmænd, der aldrig havde været borte fra deres hjem, ikke de magre, gule rejsende fra Ceylon eller Java eller den feststemte folkemængde, der forfriskede sig med lageagurker, har krav på særlig interesse. Nej, hovedinteressen gjaldt noget ganske andet.

Den gjaldt en mand med et strålende og lykkeligt udtryk, som skred frem blandt medlemmerne af havebrugsselskabets komité, blomstersmykket og glatfriseret, klædt i en skarlagenrød dragt, hvis farve stærkt fremhævede hans sorte hår og gule hudfarve.

Denne strålende, lykkeberuste sejrherre, denne dagens helt, der skulle nyde den umådelige ære at få folk til at glemme van

Systemens' tale og statholderens nærværelse, var Isaac Boxtel. Til højre foran sig så han fløjlspudden med hans underskudte datter, den sorte tulipan, til venstre en umådelig stor pung med de hundrede tusind gylden i skinnende guld, til hvilket han stadig skelede for ikke at tabe det af syne.

Fra tid til anden fremskyndede Boxtel sine skridt for at få lejlighed til at gnide sig op ad hr. van Systemens. Ligesom han havde frastjålet Rosa hendes tulipan for derved at skabe sig berømmelse og formue, lånte han nu lidt af sine omgivers personlighed for derved selv at få nogen værdi.

Nu var der kun et kvarter tilbage til prinsens ankomst, processionen ville standse efter det sidste hvilealter, og når tulipanen var opstillet på tronen, ville prinsen, efter at have overladt førstepladsen til denne rival i folkets gunst, tage et pragtfuldt dokument frem, på hvilket opfinderens navn stod skrevet. Så ville han med høj og tydelig stemme forkynde, at der var gjort en vidunderlig opdagelse, at Holland ved Boxtels hjælp havde tvunget naturen til at skabe en sort blomst, og at denne blomst for fremtiden ville bære navnet *Tulipa nigra boxtellea*.

Af og til vendte Boxtel dog blikket bort fra tulipanen og pengepungen og så sig frygtsomt om i mængden, for han frygtede frem for noget for at få øje på den smukke friserindes blege ansigt.

Det ville virke som et spøgelse og ødelægge festen for ham, ganske ligesom Banquos spøgelse ødelagde Macbeths gæstebud.

Og denne usling, der var klatret over en anden mands mur, som var listet ind ad et vindue for at skaffe sig adgang til sin nabos hus, som ved hjælp af en falsk nøgle var trængt ind i

Rosas værelse, denne mand, som havde stjålet en mands ære og en kvindes medgift, han betragtede ikke sig selv som en tyv.

Han havde våget så omhyggeligt over denne tulipan, han havde fulgt den så ivrigt fra skuffen i Cornelius' tørrekammer til skafottet på Buitenhof, fra skafottet på Buitenhof til fængslet i fæstningen Loevestein, han havde set den spire og gro i Rosas vindue, havde så ofte opvarmet luften omkring den med sin ånde, at ingen forekom ham mere retmæssig ejermand end han selv. Og den der i dette øjeblik ville fratage ham tulipanen, ville han betragte som en tyv.

Men Boxtel fik ikke øje på Rosa, og hans glæde blev således ikke forstyrret.

Optoget gjorde holdt midt på en rund plads, hvor de prægtige træer var smykkede med guirlander og plakater, en larmende musik spillede op, og Haarlems unge piger trådte frem for at ledsage den sorte tulipan til dens ophøjede plads på tribunen ved siden af Hans Højhed statholderens forgyldte stol.

Og snart efter skuede den sorte tulipan fra sit høje stade ned over forsamlingen, der klappede i hænderne og udbrød i lydelige bifaldsråb, så det gav genlyd i byen.

32. En sidste bøn

I dette højtidelige øjeblik, da luften dirrede af folkets jubel, kom en vogn kørende på vejen langs skoven. Den måtte køre langsomt, da vejen var fuld af børn, som af folkemængden blev skubbet ud på kørebanen.

I denne støvede, knirkende vogn sad den ulykkelige van Baerle. Gennem det åbne vindue begyndte han at få øje på festen udenfor, men synet af den larmende og festklædte folkemængde blændede fangen, som om et lyn pludselig var slået ned i hans celle.

Skønt hans ledsager havde vist sig meget lidt meddelsom overfor hans spørgsmål angående hans skæbne, dristede han sig dog til at spørge ham, hvad hele denne forstyrrelse betød, som han dog anså som en ham ganske uvedkommende sag.

"Hvad betyder alt dette, hr. oberst?" spurgte han officeren.

"Det er, som I ser, en fest," svarede obersten.

"Å, en fest," sagde Cornelius mørkt og ligegyldigt som en mand, for hvem der ikke mere findes nogen glæde her i verden.

Mens vognen rullede videre, sagde han efter en kort pause:

"Måske en fest for Haarlems skytshelgen? Jeg ser så mange blomster."

"Ja, det er en fest, hvor blomsterne spiller hovedrollen."

"Å, hvor de dufter herligt, og hvilke smukke farver," udbrød Cornelius.

"Stands et øjeblik, for at herren kan se," sagde officeren til kusken, grebet af den medlidenhed, der er særegen for

soldaterstanden.

"Å, tak for jeres venlighed, hr. oberst," sagde van Baerle sørgmodigt, "men det er mig smerteligt at se andres glæde. Jeg beder jer skåne mig."

"Som I vil. Lad os så køre videre. Jeg befalede kusken at standse, fordi I spurgte mig, og fordi I havde ord for at holde af blomster, og da navnlig af dem, for hvis skyld festen i dag fejres."

"Hvad er det da for blomster, hvis fest fejres i dag, hr. oberst?"

"Det er tulipanernes fest."

"Tulipanernes!" udbrød van Baerle; "er det tulipanernes fest i dag?"

"Ja, men siden det er jer ubehageligt at se på det, så lad os komme videre."

Med disse ord ville officeren give kusken befaling til at køre.

Men Cornelius holdt ham tilbage; en smertelig anelse havde grebet ham.

"Hr. oberst," sagde han med sitrende stemme, "skulle det være i dag, belønningen bliver udbetalt?"

"Belønningen for den sorte tulipan, ja."

Blodet steg Cornelius til hovedet, han rystede over hele kroppen, og sveden perlede på hans pande.

Så steg den tanke op i ham, at festen måtte mislykkes, da der jo hverken var nogen blomst eller nogen mand at fejre, når hverken han eller hans blomst var til stede.

"Ak," sagde han, "alle disse brave folk vil blive lige så ulykkelige som jeg; de vil ikke opleve den højtidelighed, som de har glædet sig til, eller den vil i det mindste blive meget ufuldkommen."

"Hvad mener I med det?" spurgte officeren.

"Jeg mener," svarede Cornelius og lænede sig tilbage i vognen, "at den sorte tulipan kun kan findes af én eneste person, som jeg kender."

"Nå, så må den person, som I kender, allerede have fundet den," sagde officeren, "for det som hele Haarlem i dette øjeblik har for øje, det er netop den blomst, som I mener det umuligt at finde."

"Den sorte tulipan!" skreg van Baerle og lænede sig halvt ud af vinduet. "Hvor er den? Hvor er den?"

"Derhenne på tronen, kan I ikke se?"

"Jo, jeg ser den!"

"Nå, nu må vi af sted," sagde officeren.

"Å, vær barmhjertig, hr. oberst," sagde van Baerle; "før mig ikke bort, lad mig se lidt endnu! Hvorledes, er det virkelig den sorte, helt sorte tulipan, jeg ser derhenne ... er det muligt? Å, hr. oberst, har I set den? Den er sikkert mangelfuld, den er måske blot farvet sort; å, hvis jeg var til stede, skulle jeg nok kunne se det. Hr. oberst, lad mig komme ud; for Himlens skyld, lad mig se den på nært hold."

"Er I gal, mand, hvor kan jeg det?"

"Jeg besværger jer ..."

"I glemmer vist, at I er fange?"

"Ja, jeg er fange, men jeg er en mand af ære, og jeg giver jer mit æresord på, at jeg ikke skal flygte; jeg skal ikke engang forsøge på at flygte; lad mig blot se blomsten."

"Jeg har mine ordrer at rette mig efter."

Og officeren gjorde atter en bevægelse for at give kusken befaling til at køre videre.

Men atter holdt Cornelius ham tilbage.

"Å, vær langmodig, vær barmhjertig, hele mit liv afhænger af jeres medlidenhed. Ak, mit liv vil ikke blive af lang varighed, hr. oberst. Å, I ved ikke, hvad jeg lider, I aner ikke, hvad der raser i mit indre. Å," vedblev Cornelius fortvivlet, "hvis det var min egen sorte tulipan, hvis det var den, der blev stjålet fra Rosa. Å, hr. oberst, at have set den et øjeblik, at have erkendt, at den var fuldkommen, at den samtidig var et kunstens og naturens mesterværk, og så at miste den, miste den for bestandig! Å, I må lade mig komme ud, hr. oberst, jeg må se den; bagefter kan I dræbe mig, om I vil, men se den vil jeg."

"Ti stille, ulykkelige, og skjul jer hurtigt i vognen, for der kommer Hans Højhed med sit følge os i møde, og hvis prinsen så uorden eller hørte støj, var det ude både med jer og mig."

Van Baerle, der var endnu mere bange på sin ledsagers vegne end på sine egne, trak sig skyndsomst tilbage i vognen. Man kan formåede ikke at holde sig rolig et øjeblik, og næppe var de første tyve ryttere forbi, før han atter lænede sig ud af vinduet og rettede de mest indtrængende bønner til statholderen, idet denne kom forbi.

Vilhelm var som altid alvorlig og jævn i sin optræden og var just på vej til festpladsen for at opfylde sin pligt som præsident. I hånden holdt han sin pergamentrulle, der på denne festdag erstattede hans kommandostav.

Da han fik øje på manden, der råbte og gestikulerede, og genkendte officeren, som ledsagede ham, gav han befaling til at standse.

I samme øjeblik holdt hans spændstige heste seks skridt fra vognen, i hvilken van Baerle sad indelukket.

"Hvad er der på færde?" spurgte prinsen officeren, der øjeblikkelig var steget ned fra vognen og ærbødigt havde nærmest sig prinsen.

"Det er statsfangen, som jeg på Deres Højheds befaling har hentet i Loevestein, og som jeg nu ifølge Deres Højheds ønske bringer til Haarlem," sagde officeren.

"Hvad vil han?"

"Han beder indtrængende om tilladelse til at holde her et øjeblik."

"For at se den sorte tulipan, Deres Højhed," skreg van Baerle med foldede hænder, "og når jeg har set den, når jeg har fået at vide, hvad jeg må vide, så vil jeg gerne dø, om så skal være. Men endnu i dødens stund skal jeg velsigne Deres Højhed som den barmhjertige mellemmand mellem Gud og mig, Deres Højhed, der lader mit værk nå sin fuldendelse og sin berømmelse!"

Disse to mænd i hver sin vogn og omgivet af hver sit følge frembød i sandhed et ejendommeligt syn. Den ene almægtig, den anden ulykkelig, den ene i færd med at bestige sin trone, den anden efter sin egen mening på vej til skafottet.

Vilhelm tilkastede van Baerle et koldt blik, mens han hørte på hans indtrængende bøn. Så vendte han sig til officeren og sagde:

"Er det den oprørske fange, der har villet dræbe sin vogter i Loevestein?"

Cornelius sukkede og bøjede hovedet. Hans blide og ærlige ansigt blev skiftevis rødt og blegt. Den almægtige og alvidende fyrste måtte altså på en for andre mennesker ubegribelig måde allerede have fået kundskab om hans forbrydelse, og prinsens

sidste ord sagde Cornelius, at han ikke alene var sikker på straf, men også på et afslag.

Han gjorde intet forsøg på at kæmpe eller forsvare sig; han frembød et rørende billede på en naiv fortvivelse, der måtte vække forståelse og medfølelse hos den højmodige og kloge fyrste.

"Lad blot fangen stige ud, så han kan gå hen og se den sorte tulipan; det er nok værd at se den i det mindste én gang," sagde statholderen.

"Tak, tak, Deres Højhed," stammede Cornelius. Han var nær ved at besvime og vaklede, idet han trådte ud på vogntrinnet.

Han overvældedes ganske, og dersom officeren ikke havde støttet ham, ville den stakkels Cornelius være sunket til jorden og have takket Hans Højhed med ansigtet i støvet.

Da prinsen havde givet sin tilladelse, fortsatte han sin vej gennem alleen, overalt hilst af begejstrede hyldestråb.

Snart efter besteg han tribunen til kanonernes torden.

Slutning

Under bevogtning af fire soldater, der banede sig en vej gennem mængden, nåede van Baerle hen til den sorte tulipan. Jo mere han nærmede sig den, desto ivrigere spejdede hans øjne.

Endelig fik han øje på vidunderblomsten, som ved en hidtil ukendt fordeling af varme og kulde, skygge og lys skulle blomstre en dag for så at forsvinde for bestandig. Han så den på seks skridts afstand; han nød dens fuldkommenhed og skønhed; han så den bagved de unge piger, der dannede æresvagt om denne renhedens og skønhedens dronning. Men jo mere han med egne øjne overbeviste sig om blomstens fuldkommenhed, desto tungere blev han om hjertet. Han så sig om efter et menneske, som han kunne stille et spørgsmål, et eneste. Men overalt så han ukendte ansigter, og alles opmærksomhed var rettet mod tronen, hvor statholderen nu tog plads.

Vilhelm rejste sig med mængdens blikke rettet på sig og så roligt ud over den glade folkeskare. Hans forskende blik standsede skiftevis ved de tre hjørner i en trekant, hvis sider ligesom dannedes af tre højst forskellige deltagere og optrin.

I det ene hjørne stod Boxtel, skælvende af utålmodighed. Hele hans opmærksomhed gjaldt prinsen, den sorte tulipan og folkemængden.

I det andet stod Cornelius åndeløs, tavs og uden tanke eller sanser for andet end sin datter, den sorte tulipan.

I det tredje hjørne stod på en lille forhøjning blandt Haarlems unge piger en smuk friserinde, klædt i en rød kjole af fin uld med sølvbroderier og kniplinger, der faldt i folder ned fra hendes gyldne hue.

Det var Rosa, som halvt afmægtig og med tårer i øjnene støttede sig til en af prinsens officerer.

Da prinsen så, at hans tilhørere var rede til at høre på ham, udfoldede han langsomt pergamentrullen. Skønt hans stemme var svag, gik der dog ikke et eneste ord tabt for de halvtredsindstyve tusind andægtigt lyttende tilhørere, da han begyndte at oplæse rullens indhold:

"I ved," sagde han, "i hvilken anledning vi er samlede her.

En belønning på hundrede tusind gylden er blevet udlovet til den, der kunne finde den sorte tulipan.

Den sorte tulipan, dette Hollands vidunder står dér for jeres øjne; den sorte tulipan er fundet, og alle de af Haarlemer Havebrugsselskabet stillede betingelser er opfyldt.

Dens historie og dens ophavsmands navn vil blive indskrevet i byens æresbog.

Lad den sorte tulipans ejermand træde frem!"

Mens prinsen udtalte disse ord, lod han for bedre at kunne bedømme den virkning, de frembragte, sit klare blik strejfe hen til trekantens tre hjørner.

Han så Boxtel ile ned fra sin forhøjning.

Han så Cornelius gøre en uvilkårlig bevægelse.

Og han så endelig officeren, der støttede Rosa, føre hende eller rettere skubbe hende hen mod tronen.

Samtidigt dermed lød der et skrig til højre og venstre for prinsen.

Boxtel var som ramt af lynet, Cornelius fortvivlet; begge skreg de: "Rosa, Rosa!"

"Er det rigtigt, at denne tulipan tilhører jer, unge pige?" sagde prinsen.

"Ja, Deres Højhed!" stammede Rosa, hvis rørende skønhed hilstes med en bifaldsmumlen fra mængden.

"Å," hviskede Cornelius, "så har hun altså løjet, da hun sagde, at blomsten var blevet stjålet fra hende. Det var altså grunden til, at hun forlod Loevestein. Å, jeg er glemt og forrådt af hende, af hende, som jeg antog for min bedste veninde."

"Å," stønnede Boxtel fra sit hjørne, "jeg er fortabt."

"Denne tulipan," vedblev prinsen, "skal altså bære sin opfinders navn og indføres i blomster-kataloget under navnet *Tulipa nigra rosa barlænsis* efter navnet van Baerle, som bliver denne unge piges navn i hendes ægtestand."

Samtidigt hermed tog Vilhelm Rosas hånd og lagde den i hånden på en mand, som bleg og ude af sig selv af glæde var styrtet frem og havde bøjet knæ for tronen i ærbødighed mod sin prins, sin brud og Gud, som fra den klare, blå himmel skuede smilende ned til to lykkelige mennesker.

I samme øjeblik styrtede en anden mand ned for præsident van Systems' fødder, overvældet af en ganske anden sindsbevægelse.

Boxtel var besvimet, tilintetgjort over at se sine forhåbninger bristet.

Folk løftede ham op, følte efter hans puls og hans hjerte; han var død.

Denne hændelse forstyrrede imidlertid ikke festen, da hverken præsidenten eller prinsen lod til at tage notits deraf.

Cornelius veg forfærdet tilbage; i tyven, den falske Jacob, genkendte han sin nabo Isaac Boxtel, som han i sin retskaffenhed aldrig havde mistænkt for en så slet handling.

For Boxtel var det i øvrigt en stor lykke, at døden så pludseligt overraskede ham, idet han således undgik at opleve alt det, der ville have været så smerteligt for hans ærgerrighed og hans gerrighed.

Til trompeternes toner satte processionen sig nu atter i gang. Der var ikke sket anden forandring i programmet, end at Boxtel var død, og at Cornelius og Rosa gik glædestrålende ved hinandens side og med hinanden i hånden.

Da optoget vendte tilbage til rådhuset, sagde prinsen til Cornelius, idet han viste ham pungen med de hundrede tusind gylden:

"Det er ikke let at vide, hvem der har fortjent pengene, om det er jer eller Rosa, for hvis I har fundet den sorte tulipan, så har hun passet den og fået den til at blomstre, derfor skal hun heller ikke bruge beløbet som medgift, det ville være uretfærdigt.

Denne sum er jo for øvrigt byen Haarlems gave til tulipanen."

Cornelius ventede spændt på, hvad prinsen ville sige. Denne fortsatte:

"Jeg skænker Rosa hundrede tusind gylden, som hun ærligt har fortjent, og som hun kan bruge som medgift. De er en belønning for hendes kærlighed, hendes mod og hendes retskaffenhed.

Hvad jer angår, hr. van Baerle, så kan I takke Rosa, fordi hun har bragt mig beviset på jeres uskyldighed."

Med disse ord rakte prinsen Cornelius bladet fra Bibelen, på hvilket Cornelius de Witts brev var skrevet, og i hvilket det tredje løg havde været indpakket.

"Det er altså bevist, at I har siddet i fængsel for en forbrydelse, som I ikke har begået. Som følge deraf er I ikke alene fri, men I vil også få jeres ejendele tilbage, for man kan ikke konfiskere en uskyldig mands gods.

Hr. van Baerle, I er en gudsøn af Cornelius de Witt og Jan de Witts ven. Vedbliv at vise jer værdig til det navn, som den ene har overladt jer ved døbefonten, og til det venskab, som den anden skænkede jer. Bevar mindet om begges fortjenester, for brødrene de Witt blev uretfærdigt dømt og grusomt straffet af det ophidsede folk, men de var begge store borgere, som Holland kan være stolt af."

Prinsens stemme røbede ved disse ord en for ham usædvanlig bevægelse; nu rakte han begge sine hænder frem til de trolovede, der knælede foran ham og kyssede dem.

Så sagde han med et suk:

"Ak, I to er lykkelige; måske drømmer I om Hollands sande berømmelse og virkelige lykke, når I kun søger at erobre tulipaner med nye farver for landet."

Han kastede et blik i retning af Frankrig, som så han nye skyer samle sig fra den kant. Så steg han til vogns og kørte bort.

Samme dag rejste Cornelius med Rosa til Dordrecht, og Rosa sendte den gamle amme Zug til sin fader for at underrette ham om alt, hvad der var sket.

Som det var at vente, faldt det Gryphus til en begyndelse vanskeligt at forsone sig med tanken om Cornelius som sin svigersøn. Han mindedes endnu alt for vel de stokkeprygl, han havde fået, og påstod at have én og fyrré mærker deraf, men til sidst faldt han til føje for, som han sagde, ikke at være mindre ædelmodig end Hans Højhed statholderen.

Efter at have bevogtet mennesker blev han nu vogter for tulipaner, og han blev den strengeste blomstervogter, der nogensinde har levet i Holland. Med den største agtpågivenhed passede han på de farlige sommerfugle, dræbte markmusene og jog de alt for grådige bier på flugt.

Da han hørte historien om Boxel, blev han så rasende over at være blevet holdt for nar af den falske Jacob, at han fuldstændig ødelagde den misundeliges udkigspost bag morbærfigentræet. Boxel's ejendom blev solgt ved auktion, og Cornelius købte den og udvidede således sin egen have, hvis bede derved blev så godt beliggende, at de kunne trodse alle Dordrechts kikkerter.

Rosa blev ikke alene stadig smukkere men også dygtigere. Efter to års ægteskab kunne hun læse og skrive så godt, at hun alene kunne påtage sig at opdrage to dejlige børn, der ligesom tulipanerne var sprunget ud i maj måned 1674 og 1675, og som voldte hende langt færre bekymringer end den berømte blomst havde gjort, som hun i grunden kunne takke for at have fået dem.

Selvfølgelig var den ene en dreng og den anden en pige; den første fik navnet Cornelius, den anden blev døbt Rosa.

Van Baerle levede tro mod Rosa som mod sine tulipaner; han var hele sit liv optaget af at gøre sin hustru lykkelig og dyrke

sine blomster, og det lykkedes ham at finde en mængde forskellige sorter, hvis navne er indført i det hollandske register.

De to fornemste prydelser i hans stue var to store forgyldte rammer, der omgav de to blade til Cornelius de Witts bibel. På det ene havde hans gudfader bedt ham brænde brevvekslingen med markis de Louvois. På det andet havde han selv testamenteret Rosa løget til den sorte tulipan på den betingelse, at hun med sin medgift på hundrede tusind gylden ægtede en køn ung mand på seks-otteogtyve år, som elskede hende, og som hun elskede, en betingelse, der var blevet opfyldt til punkt og prikke, skønt eller netop fordi Cornelius ikke var død.

For at holde stand mod de misundelige, som Forsynet måske ikke ville kunne nå at fjerne, således som det var sket med mynheer Isaac Boxtel, skrev han over sin dør de linjer, som Grotius havde ridset på væggen i sin celle den dag, da han flygtede:

"Et menneske kan have lidt så meget, at han aldrig behøver at sige: *Jeg er alt for lykkelig.*"

Om "Den sorte tulipan"

Forfatter: Alexandre Dumas (1802-1870).

Org.udgave: *La Tulipe noire*, par Alexandre Dumas. Føljeton i avisen *Le Siècle* 4. juli - 21. august 1850, bogudgave Baudry, Paris 1850.

Denne udgave baseret på: *Den sorte Tulipan*, Kunstforlaget Danmark, København 1922. Oversætteren er ikke oplyst.

Redigeret af: Kim N. Jensen.

Forside: Efter usigneret illustration, ant. fra udgaven *Œuvres complètes de M. Alexandre Dumas. La Tulipe noire*. Imp. de Lange-Lévy, Paris 1851.

(Titelbladet mangler på udgaven i det franske nationalbiblioteks Gallica, men iflg. oplysning om trykkeren på sidste side, den tospaltede opsætning, samt stempler fra "Bibliothèque impériale", som eksisterede mellem 1849 og 1871, er det sandsynligt, at det er denne udgave.)

ISBN 978-87-7979-807-6

2. ebogsudgave, erstatter ISBN 978-87-7979-038-4

© 2022 eBibliotek 1800

www.ebib1800.dk

